
יהוה
INSTITVTIO THEOLOGICA
ANDOVER FVNDATA MDCCCVII.
Ps. CXIX
IOH. XVII.
ΑΚΡΟΓΩ
Υ ΧΡΙΣΤΟΥ

Right Use of the Fathers

[illegible]

~~[illegible]~~ Daillé

ՀԱՅՐԱՊԵՏԼԵՐԻՆ

ՔԻԹԱՊԼԱՐԸ ՏԻՆ ՄԻՒՃԱՏԷԼԷԼԵՐԻՆՏԷ

ՓԱՅԻՏԷԼԵՐԻ ԻՒԶԵՐԻՆԷ

ՊԻՐ

ՐԻՍԱԼԷ

փարիզ շէհրինտէ Ֆրանսըզ Բարեկարգեալ Քիլիսէնին փափազլարընտան պիրի օլան ՅՈՎՀԱՆ'Ն ՏԱՅԼԷՆԻՆ *քիթապընտան իճ-մալ օլունմուշ տուր ։*

ԻԶՄԻՐՏԷ

ԿՈՒԼԻԷԼՄՈՍ ԿՐԻՖՖԻԹԻՆ ՊԱՍՄԱԽԱՆԷ-
ՍԻՆՏԷ ՊԱՍՄԱ։

1845

ՄՈՒԳԱՏԷՄԷ

Քրիստոս Աֆէնտիմիզ Թէմէլլէթտիյի Եկեղեցիտէ՝ պիր մատտէնին խուսուսունտա իքի գըսըմ պուլունուր ։ Պու գըսըմլարըն պիրի՝ իմանընըն ուղղափառ օլտուղունու սապիթ էթմէք իչին՝ հատտէն աշըրը Հայրապետլէրին քիթապլարընը իսթիմալ էտէյօր . վէ օպիրի՝ էյէրչէ Հայրապետլէրի օգույօր իսէտէ՝ իմանընըն ուղղափառ օլտուղունու սապիթ էթմէք իչին՝ եալընըզ Ալլահ Թա՝ալանըն եէր իւզէրինտէ իլհամ օլունմուշ իրատէսի ճէլիլէսինին Քիթապընա եա՝նի Աստուածաշունչա իսթի՝տա էտէյօր ։

Պու իքի դարաֆըն հէր պիրի իզրար էտէր քի , տինտէ Թէմէլլի մատտէլէր տէյիլ՝ [illegible] հէման օ՛լ Թա՝լիմլէրի գապուլ էտէյօր քի , աչըգ աչըղա Աստուածաշունչտա Թէմէլլէնմիշ օլուպ Առաքեալլարըն վէ Նիկիա ժողովքունուն հաւատամքլարընտա Թագտիմ օլունույօր ։ Լաքին Հռովմայ քիլիսէսինտէ հայրապետական դարաֆ՝ իշպու Թա՝լիմլէրէ՝ պիր

դագըմ տուրլու տուրլու թա՛լիմլէր տահմ իլավէ էտէրլէր , վէ էյէրչի օնլարը Ա՛զիզ Քիթապլարտա աշիքեար իլհամ օլունմամըշ իտիքլէրինի իգրար էտէրլէ՛ր իսէտէ՝ ֆարգ տէյիւ Քրիսթիան թա՛լիմինին պիր փէք մուգթազի դարաֆը տըր տէրլէր . վէ պու իլավէ օլան թա՛լիմլէրին իսպաթընը՝ Հայրապետլէրին թէլիֆաթլարընտան իսթիխրաճ էտէրլէր ։ Օ պիր դարաֆտան Աւետարանական դարաֆ տէր քի , Ալլահըն Քէլամընտա աչըգտան աչըղա իլհամ օլունմամըշ պիր շէյի՝ իման մատտէսի տէյիւ գապուլ էտէ՛մէզիզ . վէ Հայրապետլէրի՝ Ալլահըն Քէլամընըն մա՛նասընը էյի անկլամագ իչիւն սալթ պիր եարտը՛մ տէյիւ իսթի՛մալ էտէրիզ ։

Բունտան էօթիւրիւ պու դարաֆլարըն կիլիսինէ՛ տախի փէք իգթիզալը՛տըր քի , Հայրապետլէրտէն Հասըլ օլաճագ ֆայտէյի տօղրու անկլասընլար . Հէմ պիր Հայրապետին սըրր ֆիքրինի անկլատըլարմը՞ անկլամատըլա՛րմը՞ էյիճէ ֆէ՛հմ էթսինլէր . Հէմ տախի պիլմէյէ իգթիզալը՛ տըր քի , պիր շէյի Հայրապետլէրին րէյի տէյիւ թահմին էտիպ շէհատէթ իչիւն գապուլ էթմէքլէրի զէմա՝ն օլմայա օլ շէյ Հայրապետլէրին օլմայըպ պիր ղայրի քիմսէնին րէյի օլմաղըլէ քէնտիլէրինի ալտաթմըշ օլմասընլար ։

Ֆրանսըզ եկեղեցականլարընտան ա'լիմ վէ միւքէրրէմ Յովհան Տայլեէ' փարիս շէհրինտէ, Բարեկարգեալ Քիլիսէլէրինին պիրինտէ փափաս իքէն' պու ճիւմլէյի' եանի Հայրապետլէրին Թէլքիֆաթընը ֆայտէ իլէ օգումասընըն խուսուսունու տիգգաթ իլէ Թէֆթիշ էյլէտի, վէ օնուն գարար գըլտըղը նէթիճէլէր իշպու րիսալէտէ' պուլունուր, քի պու կիւնէ' գատար վաֆիր տիլլէրտէ պասըլըպ օգունույօր: Պու մուսաննիֆ Հայրապետլէրի տիգգաթ իլէ օգուտուգտան սօնկրա, պու նէթիճէյէ կէլտի քի, չիմտիյէ գատար Աւետարանական Քրիսթիանլար իլէ Հռովմայ քիլիսէսինին մապէյնինտէ միւճատէլէ սէպէպլէրի օլան էն պէօյիւք մասըլըն մատտէլէրտէ' Հայրապետլէր միւճատէլէյէ գարար վէրէճէք պիր շէհատէթ վէրէ'մէզլէր:

Օնուն պու նէթիճէյէ կէլմէյէ դութտուղու Թէրթիպին սուրէթի' պունուն կիպի տիր: "Հայրապետական դարաֆ ինանըր քի, իքի իւչ եախօտ տէօրթ դարլարըն Հայրապետլէրի' չիմտիքի զէմանտէ միւճատէլէ օլմագտէ օլան շէյլէրէ պիր գարար վէրէ պիլիրլէր. վէ պու վէճհիլէ օնլար' իմանէ տայիր մատտէլէրտէ պիր թէմէլ օլա պիլիրլէր: Լաքին Հայրապետլէր պու մատտէլէրտէ հէօքմ քէսէ պիլմէք իչիւն' օնլարըն էօյլէ պիր նուֆուզու վար

մինասիպ վէ տահա գուվվէթլի մահալէ պագմալըյըզ ”:

Իշպու իքի սիւալլէր՝ պու րիսալէնին մուսաննիֆինտէն թէֆթիշ օլունտու : Վէ պու րիսալէյի հէր օգույանտան մագսու-տումուզ պու տուր քի, թէրպիյէ եախօտ ա'տէթ վասիթասի իլէ կէլէն հէր մէյլինի պէր դարաֆ էտիպ՝ պու մուսաննիֆին ֆիքրինի՝ թա քիթապըն սօնունա գատար պի ղարազ թէֆթիշ էյլէսին : Վէ է-յէր պապալէրին պիրինտէ մուսաննիֆին պուր-հանընը զայիֆ եա սագիթ տէյիլ եախօտ պիր նէթիճէսի եօգ զաննը էտէրսէ, օնտան սօնկրա կէլէն պապալէրտէ՝ մուսաննիֆին սա-պիթ էթմէյէ չալըշտըղը մատտէնին կէրչէք օլտուղունա տէֆա՝ վէ տէֆա՝ զա'մմ՝ օ-լունմուշ շէհատէթ պուլաճագ, հէմ օ-գույանըն ֆիքրինտէ սաքըր օլան հէր պիր սիւալէ ճէվապ պուլաճագ :

Հիչ տէյիլ իսէ պու պուրհանը թէք-միլէն թէֆթիշ էտէն հէր պիր խուլուսի փաք հաւատացեալըն ֆիքրի պու պահատէն շէօյլէ գանաճագտըր : Եա'նի օ՝ պու խու-լասայէ կէլէճէք քի, Աստուածաշունչ կիպի սահիհ քիթապ եօ'գ տուր . Ալլահըն Քէ-լամը՝ կիպի սահիհ շէհատէթ եօ'գ տուր . Ալլահըն Ռուհունուն իլհամը իլէ սէօյլէյէն Առաքեալլար կիպի սահիհ գուլաղուզլար եօ'գ տուր : Օ քիմսէ՝ Ալլահա՝ պիզի պի-

րի արտըքըրրա կէլէն պաւնճէ դարլարտա պաւնճէ ա՛լիմ վարդապետլէր վէ մուքէր-րէմ հայրապետլէր վէ բարեպաշտ մու-սաննիֆլէր գալըմլըրըղը իչիւն շիւքր էտէ-ճէք ։ Վէ օնլարը՝ Ա.՛զիզ Ք.իթապլարը էօյրէնմէյէ վէ անկլամաղա եարտըմ էտէ-յիւ խըզմէթ'մալ էտիպ՝ էն ազալը՝ պիր շէյ-տէ օնլարըն նասիհաթլընը տօղրու տէյիւ գապուլ էտէճէք ․ եա՛նի օնլարըն քիթապ-լարընը հէփ օգույանլարա թէքլիֆ էթմէք-լէրինէ կէօրէ՝ Ա.՛զիզ Ք.իթապլարա տա-յանմաղա իրշատ օլունաճաք ։ Օնլար՝ Ա.՛-զիզ Ք.իթապլարըն փունկարընտան իչ-տիքլէրի՝ կիպի՝ պիզ տախի էօյլէ՛ էտէլիմ ․ օնլար Ա.՛զիզ Ք.իթապլարտան մա՛նա ալըն ու իմանլէրինէ ղայրի պիր թէմէլ սայմա-տըգլարը կիպի՝ պիզ տէ էօյլէ՛ էտէլիմ ։ Զ.իրա Ա.՛զիզ Ք.իթապլար պիզի՝ “ Խէ-լասէ ալըմ էթմէյէ գատիր տիրլէր ” (Բ Տիմ . գ . 15 ։)

Կէչմիշ դարլարըն ճիւմլէսինտէ՝ Եկեղե-ցի Աստուածաշունչուն նուֆուզունու վէ րիւթպէսինի՝ պազի հէփ քիթապլարըն նուֆուզունտան վէ րիւթպէսինտէն ղայէթ իւսթիւն սայարլարտը ։ Պունտան պէօյլէ՛ Աստուածաշունչ հէփ քիլիսէլէրին մախ-սուս խըզմէթ'մալը իչիւն պասմա օլու-նուպ պիր ճիլտ պիր եէրտէ պաղլանմըշ

տըր , վէ օլ ճիլտին իչինտէ՝ հիչ պիր Հայրապետին քիթապը ասլա գօնմուշ տէյիլ տիր , նէ՛ տէ Հայրապետլէրին քիթապլարը՝ Ալլահըն իլհամ օլունմուշ քէլամը տէյիւ քիլիսէտէ օգունտուղու վար : Պու սահիհ վուգուա՛թտէն ա՛յան աշիքեա՛ր տըր քի , Քրիսթիանլար՝ էվվէլտէն պէրու իմանէ տայիր մատտէլէրտէ՝ Ա՛զիզ Քիթապլարը պագի հէփ քիթապլարտան իլէրի սայարլարըտը . վէ օնա էթտիքլէրի րաղպէթի ղայրի հիչ պիր քիթապա էթմէզլէրտի : Եախօտ պաշգա սէօզլէր իլէ՝ տուանծիքլէյին Ա՛զիզ քիթապլար՝ Ալլահըն իլհամ օլունմուշ վէ եանըլըլմազ սէօզլէր սայըլըրլըրտը , վէ պու ա՛տէթտէն եինէ կէօրիւնիւր քի , իլհամ օլունմուշ վէ օնուն իչիւն՝ եանըլըլմազ իթիպարը իլէ ղայրի հիչ պիր քիթապ պէօյլէ ի՛թիպար իլէ մուշէրրէֆ օլմուշ տէյիլ տիր :

Պու տախի զիքր օլունմաղա շայէսթէ՛ տիր քի , Ալլահըն Քէլամը՝ Հայրապետլէրին թէլիֆաթլէրի իչինէ ատէմլէրին եանըլմալարը եախօտ հիլէլէրի վասիտասի իլէ խալալ օլունան ղալատաթտէն վէ պօզունլուգլարտան՝ պաշըլըճա փաք սագլանմըշ տըր : Եա՛նի՝ Ալլահըն Րուհու իլէ եազըլմըշ օլան ատէմլէրին քիթապլարընտան պիրի՝ պիզիմ էլլէրիմիզէ Աստուածաշունչ տէյիւ եէթիշէճէյի միւմքիւնսի՛ւզ

տիւր ։ Հէմ տախի Աստուածաշունչուն Քիթապլալարըը՝ ատէմլէրին քէյֆինէ վէ զիւփ՚ւմլէրինէ մուղապըգ կէլմէք իչիւն տէյիշթիրմէյէ գապիլ օլաճաղը միւմ֊քիւնսիւզ իտի ։

Վէ պունուն սէպէպլէրի իչպու աթի էլ պէյան օլըր ։ 1. Օլ Քիթապլար՝ Ալլահտան ճիւմլէ տէհրլէր իչիւն եազմա֊մաղա իլհամ օլունմուշ ատէմլէրտէն՝ Ալ֊լահըն Ռուհու վասիտասի իլէ եազըլտըլար ։ 2. Հէր պիր Աւետարան եա մէքթուպ՝ եազըլտըղը կիպի, Քրիստոսուն հէփ քի֊լիսէլէրինտէ եիւճէ սէս իլէ օգունուրու֊տու ։ 3. Հէփ քիլիսէլէր՝ Թէզիյէ Առա֊քեալլարըն պաշգա պաշգա մէքթուպլարընը պիրի պիրի իլէ տէյիշթիրիրլէրիտի, եա՛֊նի պ՚ր քիլիսէ՝ քէնտինէ եազըլմըշ մէք֊թուպու պիր ղայրի քիլիսէյէ կէօնտէ֊րիրիտի, վէ օնտան օնա կէօնտէրիլմիշ եախօտ օնուն էլինտէ պուլունան պիր սայիր քիլիսէյէ եազըլմըշ մէքթուպու ա֊լըրըտը, վէ պու մինվալ իւզրէ Նոր Կտա֊կարանըն Քիթապլարը եազըլտըգլարը կի֊պի, Թէզիյէ ճիւմլէ քիլիսէլէրտէ օգու֊նուրըլարըրտը ։ 4. Նոր Կտակարան՝ Ալ֊լահըն Քէլամը սայըլտըղը՛ էճիլտէն, փէք Թէզ ղայէթ չօգ լիսանլէրէ՝ մէսէլա Սուրի֊ճէյէ՝ Արապիյէ՝ Հայոց տիլինէ՝ Լաթին֊ճէյէ ԱԶ թէրճիւմէ՛ օլունտու ։ 5. Բնա֊

գիր Եունանիճէնին վէ թէրճիւմէ օլունմուշ տիլլէրին պիր չօգ էլ եազըլարը՝ Թէզ պինլէրճէ քիմսէլէրին էլլէրինէ՛ տաղըլտըլար։ 6. Օլ զէմանլէրին քիլիսէլէրինիէն էսքի Ժողովքլարը՝ Հին վէ Նոր Կտակարանլարա քէնտի շէհատէթլէրինին մուհիւրլէրինի՛ վէրտիլէր, քի Ալլահըն Քէլամը եալընըզ օնլա՛ր տըր։ Լաքին Հայրապետլէրին թէլլիֆաթլէրի խուսուսընտա՝ պու այէթը շէյլէրին հիչ պիրի սահիհան վուգու՚ւ պուլմուշ տէյիլ տիր։ Ա է պունտան պէօյլէ՝ եինէ կէօրիւյօրուզ քի, Աստուածաշունչ՝ տիգգաթէ լայըգ պիր դարզ իլէ սայիր հէփ քիթապլարտան իւսթիւն տիւր (ա)։

Իշպու միւ՚թէպէր մուսաննիֆին պու րիսալէսինի թէրճիւմէ էթտիյիմիզտէ պուրհանընը սապիթ էթմէք իչիւն՝ օնուն կէթիրտիյի էօրնէքլէրտէն պիր չօղունու՝ ուզուն սէօյլէնմիշ կէօրիւնմէսին տէյիւ՝ թէրք էյլէտիք։ Պա՚զըսընը տախի փէք

(ա) Պունտա՝ վէ պունտան էվվէլքի սայիր խուսուսլարտա շէհատէթլէր իչիւն օգույանլար Ինկլիզճէ պասըլմըշ «Փափաննըն խիտմա՚լէրի» վէ «Ա՚զիզ Քիթապլարըն օգունմասը» խուսուսընտա իլէ օլան Թէրճիւմէլէրի կէօրսիւնլէր։

ուզուն օլտուգլարընտան՝ օլմայա օգույան-լարըն ա՛գլընա անկլաշըլմազ կէօրիւնիւն տէյիւ տիշարը պըրագտըգ. վէ ղայրիլէրի-նի՝ քիթապըն ֆայտէլի օլմասընա պիր չօգ գըյմէթլի սայմատըղըմըզտան գօ՛մատըգ ։ Լաքին քիթապը հէր նէ՛ գատար իճմալ էթտիք իսէտէ, պունու էթտիյիմիզտէ տա-յիմա մուսաննիֆին ֆիքրինի հըֆզ ու պէյան էթմէյէ ճէհտ էյլէտիք, վէ օնու էօյլէ էթ-մէյէ չալըշտըգ քի, թահմինիմիզէ կէօրէ՝ էյէր քիթապը իճմալ էթմէնին ա՛մէլինի մուսաննիֆ քէնտիսի էթմիշ օլսայըտը, այ-նի պունու՛ն կիպի էտէրիտի ։

Քիթապըն սօնունտա պիր ՏԻՊՈՃ՛Ի տէյիւ՝ կէրէք պու քիթապըն իչինտէ զիքր օլունան՝ վէ կէրէք սայիր էն մէշհուր օլան Հայրապետլէրին վէ ղայրիլէրին վէֆա-թընըն թարիխինէ շամիլ պիր տէֆթէր վէրիլտի ։ Վէ օնտա՝ իքի իւչ եախօտ տէօրթ ղարըն՝ թէլիֆաթլէրի կիւնլէրի մի-զէտէք նէթիշէն պաշըլըճա մուսաննիֆլէրին ճիւմլէսինին ատլարը իշարէթ օլունմուշ-տուր ։ Հէմ տախի օնտա պաշըլըճա ժողովք-լարըն՝ վէ Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք-լարըն ճէմ՝ օլմալարընըն սէպէպի՝ վէ թա-րիխլէրի վէ գանունլարըն մէրամը իշար օ-լունտու ։

Վէ նիյազըմըզ պու՛ տուր քի, Ալլահ ա՛զիմ ուշշան իշպու քիթապըն օգունմասը-

Նը՝ իմանէ տայիր մատտէլէրտէ պիր վէճհ-իլէ ինսան չէհատէթինի՝ Ալլահըն Ռու-հու իլհամը իլէ եազըլան Հին վէ Նոր Կտակարանլարըն մուսաննիֆլէրինին տէրէ-ճէսինտէն իւսմթիւն եախօտ պէրապէր պիլէ սայմաղա մէրամ էտէնլէրէ միւպարէք էյ-լէսին :

ՀԱՅՐԱՊԵՏԼԵՐԻՆ
ՓԱՅԻՏԷԼԻ ՕԳՈՒՆՄԱՍԸՆԸ
ԳՈՒԼԱՂՈՒԶՈՒ

ԻՊԹԻՏԱԻ ՔԷԼԱՄ

Պու քիթապըն մէրամը՝ Հայրապետլէրին եազտըգլարը թէլիֆաթլէրի՝ տինէ տայիր մուճատէլէլէր պահսլէրինէ գարար վէրիպ հէօքմ էթմէք զըմնընտա՝ փայըտէ իլէ նէ՛ դարիգտէ իսթի՛մալ օլունա պիլմէլէրի խուսուսունտա թէֆթիշ վէ թէֆէհհիւս էթմէք տիր: Վէ օնտա իսպաթ օլունուր քի, Հայրապետլէր հէր նէ գատար փազիլէթ վէ իսթի՛տատ սահիպլէրի իսէլէրտէ, շիմտիքի ա՛սըրտէ քիլիսէնին արասընտա՝ մէսէլա Հռովմէական վէ Աւետարանական Քրիսթիանլարըն պէյնինտէ օլան մուճատէլէլէրէ շէրա՛աթ քէսէճէք շէրա՛աթճըլէր՝ եախօտ եանըլմազ հաքիմլէր օլա՛մազլար:

Պու նէթիճէ՝ շիմտի զիքր էտէճէյիմիզ իքի գայի՛տէնին սապիթ օլմասընա

մէրպուլթ օլուպ՝ օնլարա իմթիսալէն իշպու քիթապ իքի գըսըմա թագսիմ վէ թէրթիպ օլունմուշտուր։ Իլքինտէ՝ քիլիսէլէրին մապէյնինտէ շիմտիքի զէմանտէ օլան միւճատէլէլէրէ՝ Հայրապետլէր շէրա՛աթ քեսէճէք հաքիմլէր օլա՛մազ իտիքլէրինէ պիր սէպէպ՝ օնլարըն եապտըգլարը քիթապլարը օգումատան՝ պու մատտէլէրին իւզէրինտէ րէյ ու ի՛թիգատլէրի նէ՛ օլտուղունու անլամասը ղայէթ կիւճ վէ միւշքիւլ օլտուղու տուր։

Սանիա․ Հայրապետլէրին քիթապլարը՝ քիլիսէլէրտէ վագի՛ միւճատէլէլէրէ գարար վէրէմէտիքլէրի իքինճի սէպէպ տախի պու՛ տուր քի, էյէր պիզ՝ Հայրապետլէրին ֆիքր ու րէյլէրինի պու մատտէլէրտէ աչըգ աչըղա վէ սահիհան էօյրէնէ պիլսէ՛ք պիլէ՝ եինէ օնլարըն րէյի եանըլմազ վէ տօղրու օ՛լմամագ թէհլիքէսինտէն ա՛րի օ՛լմատըղը էճիլտէն՝ ատէմի գանտըրմաղա քիֆայէթ էտէր նուֆուսու վէ հէօքմիւ օլա՛մազ․ զիրա ատէմին ագլ ու իտրաքի՝ տի՛ն մատտէլէրի խուսուսունտա աչըգ աչըղա վէ սահիհան կէրչէք օլտուղունու պիլտիյի շէյտէն մա՛տա պիր շէյ գապուլ էտէ՛մէզ, վէ էթմէլի տէյիլ տիր։

Օյքըր օլունան գայէ՛ տէլլէրին հեր պիրի թահսիլ իւզրէ իսպաթ օլունմուշտուր. վէ էյէր՝ պիրզիմ զանն էթտիյիմիզէ կէօրէ՝ պու իսպաթ քիֆայէթ էտէր իսէ, պէլլի՛ տիր քի, միւճատէլէլէրիմիզի՝ Հայրապէտլէրին եազտըգլարը թէլիֆաթ իլէ տէյիլ՝ իլլա ղայրի պիր գանուն իլէ ֆասլ էտիպ՝ օնլարա օնո՛ւն միւճէպինճէ գարար վէրմէլիյիզ : Տին խուսուսունտա միւճատէլէլէրիմիզի ֆասլ էտիպ օնլարա գարար վէրմէք իչին՝ ղայրի կէօնա միւճատէլէլէրի ֆասլ էտիպ օնլարա գարար վէրմէյէ գուլթուղումուզ եօլու գուլթմալըյըզ : Մէնսէլա ի՛լմ տայիր միւճատէլէլէրիմիզտէ՝ պիրի պիրիմիզտէն իխթիլաֆտէ օլտուղումուզ պահսլէրին կէրչէքլէյինի պէյան վէ սապիթ էթմէք իչին՝ հէօքմ ու գարար քէսէճէք գանուն տէյիւ ճիւմլէմիզին գապուլ էթտիյի շէյլէրի սէչէրիզ : Պու ուսլուպ իւզրէ՝ էյէր պի՛ր նէթիճէյէ կէլմէսինի իսթէ՛րսէք, հէփիմիզին գապուլ էթտիյի Ա՛զիզ Կ՛իթապըմ՛ը կիւպի պիր գանո՛ւն սէչմէլիյիզ. քի միւճատէլէլէրիմիզէ օնո՛ւն հէօքմիւ միւճէպինճէ գարար վէրէլիմ :

Իշա Հայրապէտլէրին թէլիֆաթընը

պիւթիւն պիւթիւն թերք էթմէլի՞մի։ Հա՛շա. օնլարը օգուճալըյըզ. օնլարը՝ տիգգաթ էտէրէք վէ սագընարագ՝ վէ միւճատէլէլէրիմիզէ Նազարէն պախուսուս պիտղարաֆ ղայրէ՛թ իլէ օգույուպ՝ օնլարտա՝ Հայրապետեանէրի՞ն րէյ ու ի՛թիգատլէրինի վէ տէյիլ պիզիմքինի արայարագ [օգուճալըյըզ. վէ օնլարտա պուլա՛մատըղըմըզ մատտէլէրի չիւպհէլի սայմալըյըզ։ Զիրա տին ու իմանէ՛ տայիր իգթիզալը վէ պաշլըճա օլան մատտէլէրին պիրինտէն քիլլիսէտէ պու մէրթէպէ ի՛թիպար վէ չէօյլէթ պուլմուշ ատէմլէրին պիխապէր օլմալէրի իհթիմալ տէյի՛լ տիր։ Լաքին օ պիր դարաֆտան՝ օնլարըն ճիլտլէրի իչինտէ հէր պիր պուլունան շէյի պիրտէն պիրէ մուսաթագիլ ճշմարտութի՛ւն տէյի գապուլ էթմէլի տէյիլիզ. չիւնքի օնլար՝ էյէրչի Սուրբլա՛ր իսէ տէ, հէման ատէմլէ՛ր իտի. վէ պու էճիլտէն եա պիլմէյէրէք եախօտ եանըլըշ անըլայարագ՝ եանըլըշլըղա տիւշմէլէրի գապիլիզ տէյիլտիր, նիճէքի եազտըգլարը քիթապլարտան պէլլի տիր, հէմ նիճէ քէնտիլէրի՛ տախի՝ չօգ քէրրէ՛ եանըլտըգլարընը իգրա՛ր էտէրլէր։

ԳԸՍՄԻ ԵՎՎԵԼ

Հայրապետլէրին՝ շիմտիքի ա՛սրըտէ վագի՝ միւճատէլէ-լէր խուսուսունտա րէյ ու ի՛թիգատլէրի նէ՛ օլտուղունու պիլմէք կիւճ օլտուղու ճիհէթտէն, պու միւճատէլէ-լէրտէ ճէրա՛աթ քէսէճէք հաքիմլէր օլմամագ օլտուղ-լարընա իսպաթլար ։

ՊԱՊ 1 ։

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՊԷՊ։

Իլք՝ իքինճի վէ իւչիւնճի ասըրլարտա Հայ-րապէտլէրինին եազըլան թէլիֆաթլա-րըն չօղու թէլէֆ օլուպ, կիւնլէ-րիմիզէտէկ եէթիշէն ճիւզ յի պիր շէյտիր ։

Էյէր էսքի Հայրապետլէրին եազտըգ-լարընտան փէք ազ շէյ գալմըշ իսէ, Եկեղեցիտէ հազըրտա՝ պիրի պիրինտէն ֆարգլը պու՛ գատար միւճատէլէլէր վար ի-քէն, պու մատտէլէրին հէր պիրիսի իչիւն Հայրապետլէրին ի՛թիգատը զըմնընտա չէ-

հաւէթլեր ճէմ՝ էթմէսի փէք կիւճ մէ խուսուսա էյէր պու գալան ա՛զ չէյ տա-լի պաշլըճա ղայրի մատտէլէրին իւզէրի-նէ՛ իսէ՝ ղայէթ միւշքիւլ օլտուղու աշի-քեա՛ր տըր ։ Ս է նինէ պիր Հայրապետին եազտըղը Թէլիֆաթ Հէր նէ՛գատար էս-քի՛ իսէ, Քրիսթիանըղըն էն թէմիզ օլ-տուղու՝ Ռաքեալարըն զէմանընտա տահա եազըն օլտուղու էճիլտէն՝ օնուն չէհաւէթի օ գատար տահա՛ զի յատէ մու՛թէպէր տիր ։ Հէր քէս իքրար էտէ՛ր քի, Ռաքեալարը էն եազըն օլան զէման՝ կէրէք ի՛թիգատտէ մէ ային ու ա՛տէթլէրտէ մէ կէրէք Քրիս-թիան Թա՛լիմինտէ էլպէթթէ էն աղ պօ-զուգլուղա միւպթէլա օլմըշը ։ Օ, իրա է-յէր քիլիսէլէրտէ պօզուգլուգլար պուլու-նո՛յօր իսէ, աղար աղար օլմուշլար տէյիւ թահմին էթմէյէ հագգըմըզ եօգ տէյի՛լ-միր ։ Լաքին էյէր պիրի՝ Ռաքեալարըն հէման ա՛գապընճա օլան գարտա՝ մէ Եւ-սեբիոսուն չէհաւէթինէ կէօրէ Ռաքեալ-լարըն զէմանընտա՛ պիլէ քիլիսէտէ պօզուգ-լուգլար կէօրիւնմէյէ պաշլատը (ա) տէյէ-ճէք օլուրսա, օնա տէրիզ քի, պիզ պու-նու ինքեար էթմէյիզ ․ լաքին էյէր տիւշ-ման քէնտի թօխումունու պո՛ւ գատար էր-

(ա) Եւսեբիոս Եկեղեցւոյ պատմութեան գիրք 3 . գլուխ 29 ։

քէն էքմէյէ պաշլատը՝ իսէ, պու ֆասըլ ա՛մէլինի սօնկրաքի տէհըլէրտէ՝ տախի իճրա էյլէմէյէ նէ՝ գատար տահա զիյատէ արալըգ պուլմուշ օլմալը տըր ։ Վէ պունտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի, էյէրչի իլք տէհըլէր հերխտիկոսլուգտան պիւթիւն ազիւթիւնէ ա՛րի տէյիլէ՛ր իտի իսէ տէ, Առաքեալլարըն թէսիրաթինտէն պու գատար ուզագլանմըշ սօնկրաքի զէմանլէրին թասլատըղը փաքլըգտան չօգ զիյատէ փաք օլմալը տըրլար․ Նիճէ քի Սուրբ Կիպրիանոս տէր․ " Հէր նէ զէման թա՛լիմին տէրէսինի վէ ագընթըսընը՝ ազաճըգ օլսուն՝ պօզուլմուշ պուլու՛րսագ, տէօնիւպ թա փունկարընտա՛տէք վարմալըյըզ " (բ)։ Լաքին չօգ քիմսէլէր վար քի, պու նասիհաթա վազիֆէլէրի օ՛լմայըպ՝ էսքի Հայրապետլէրի պըրաղըպ պէշինճի՝ ալթընճը վէ պունտան սօնկրաքի դարլարըն Հայրապետլէրինէ կէլմէյէ խօշլանըրլար․ վէ պունճիլէյին սիւքիւթ իլէ՝ իգրար էտէրլէր քի, հիմայէթ էթտիքլէրի մատտէյէ ֆայիտէ էտէճէք՝ էսքի Հայրապետլէրտէ փէք ազ չէյ պուլունուր ։

Հագիգաթ՝ իլք դարլարտա եազըլան թէլիֆաթլարըն իչինտէ պու գատար ազ չէյ պուլունտուղունուն սէպէպի պու՛ տուր քի, իլք Քրիսթիանլար՝ չօգ վա՛զ էթտիլէր, վէ

(բ) Կիպրիանոս Մէքթուպ 74 ։

ա՛զ եազըրլար․ Քրիստիանլըղա էնթուզ-յէրի հիմայեթին չօղու սուրբ վարքլարը վասիդասի իլէ օլուպ՝ եազըրգլարը քիթապլարը իլէ օգատար տէյիլտի ։ Պու սէպէպտէն Եւսեբիոս Եկեղեցի պատմութիւնունու եազմաղա պաշլատըղը՛ զէման՝ Եկեղեցինին իւզէրինէ եազըլմըշ օ՛լ գատար ազ մատտէ պուլունու՛ր քի, “Պիր Եէնի՛ վէ դընտէն իլէրի կէլէնլէրին հէչ դըրընտէն դասաղ՛լամըշ էօլմա էէ-րէ-յօրում” տէր ։ (ա)

Մէ պունտան գադը՝ Նազար՝ էն էսքի Քրիստիանլարըն եազըրգլարը չէյլէրին չօղու վագթ իլէ՝ եա պիր վուգուա՛թ հա-խօտ փասիտ նիյէթ վասիտասի իլէ զա՛յ՝ օլմուշ տուր ։ Մէսէլա Փափիաս՝ Հեկեսիփփոս՝ Մէլիթոն՝ Դիոնիսիոս՝ Ապողինարիս՝ Պարտէսանես՝ Հերակղիոս՝ Մաքսիմոս՝ Տրիփոն վէ պունլար կիպի պիր չօգ մուսանիֆլէրին տահա եազըրգլարը քիթապլար հա՞նի ։ Պու թէլիֆաթտան պագի Հայրապետլէրին պա՛զըսը քէնտի եազըրգլարը քիթապլարտա պուլունան պա՛զը մուխթասար իսթիխրաճտէն մատա պիր էսէր գա՛լմամըշ ։ Իլք դարըն՝ շիւպհէսիզ օլարագ՝ կիւնլէրիմիզէտէք եէթիշէն թէլիֆաթըն ճիւմլէսի պիր եէրէ ճէմ՝ օլուն-

---

(ա) Եկեղեցի պատմութիւնու 1 ճիլտ, պապ 1 ։

սա , իքի հիւզ սահիֆէտէն ի՛պարէթ պիր ճիլտ օլա՛մազ ։ Վէ էյէր իքինճի վէ իւչիւնճիւ դարլարա կէլէճէք օլուրսագ , հինէ թա՛ճիւպ օլունաճագ պիր շէյտիր քի՝ Հայրապետլէրին պիրինտէն հազըրլըղընա հէր շիւպհէտէն խարիճ օլան թէլիֆաթլար փէք ազ տըր ։ Պազէն մախսուս պիր Եկեղեցիտէն խասս վէ սահիհ տէյիւ գապուլ օլունմուշ իսէ տէ՝ Ընդհանրական Եկեղեցինին ա՛լիմլէրինտէն գալպ վէ հափմա տէյի րէտտ օլունան թէլիֆաթլար էլպէթթէ պու հիսապա կիրմէզլէր ։ Հագիգաթ՝ տէօրտիւնճիւ վէ պէշինճի դարլարըն թէլիֆաթը տահա՛ չօգ տուր , լաքին օնլար Փունկար պաշընտան ուզագ տիւշտիւքլէրի էճիլտէն՝ օնլարըն նուֆուսու վէ հէօքմիւ օգատար գուվվէթլի օլա՛մազ ։ Պունտան մա՛տա՝ պու դարլարտա Եկեղեցի ֆըրգա ֆըրգա այրըլմաղա պաշլամըշըտըր , վէ օլ զէմանըն Հայրապետլէրինին շէհատէթի՝ պիլ իգթիզա պիր մախսուս եկեղեցինին շէհատէթի օլուպ՝ Ընդհանրական Եկեղեցինին շէհատէթի տէյիլտիր ․ վէ պունտան պէօյլէ իլք դարլարըն Հայրապետլէրինինքի գատար մութէպէր օլամազ ։

ԳԼ.Գ 2 :

ԻՔԻՆՃԻ ՍԵՊԵՊ

Չիւնքի իլք [illegible] [illegible] էէ-
[illegible] Հայրապետլերին թէլիֆլարը՝ շիմ-
տիքի ա՛սըրտա միւճատէլէ օլմագ-
տա օլան մատտէլէրտէն [illegible]
ֆարգլը մատտէլէ՛ր
խուսուսունտա
տըրլար:

Հայրապետլեր քէնտի քիթապլարընը՝ շիմտիքի ա՛սիրտէ միւճատէլէ օլմագտա օլան մատտէլէրտէն պիւթիւն պիւթիւնէ ֆարգլը շէյլէր իչիւն եազըլըլար : Օնլար վագթի հաճէթէ կէօրէ՝ Քրիսթիանլըղը փութփէրէսթլէրին սիթէմլէրինտէն հիմայէթ էթմէք՝ եա Եէհուտիլէրի գանտըրմագ եա հաւատացեալլարը բարեպաշտութիւն եօլունա վէ սապր ու թէհամմիւլէ ղայրէթլէնտիրմէք՝ եա Ա՛զիզ Քիթապլարըն սէօզլէրինէ թէֆսիր վէրմէք իչիւն եազըլըլար : Պու թագտիրտէ էյէր պա՛զը տէֆա՛՛ շիմտիքի միւճատէլէ էթմէքտէ օլտուղումուզ մատտէլէրին խուսուսունտա ապըգլարընտան՝ պիր դարաֆըն եա օ պիր դա-

րաֆըն րէյ ու ի՛թիգատինի սապիթ էտէր
կիպի պիր սէօզ՝ գաչտը՛ իսէ, պու՝ րա՛սթ
կէլէ կիպի վէ պիզիմ միւճատէլէլէրիմիզէ
տայիր հիչ ասլա պիր Ֆիքիր օ՛լմազտան
վազգի՛ օլմուշտուր. վէ պու հիմայէթ եա-
խօտ րէտ էթմէյէ չալըշտըղըմըզ թա՛լիմ
պէլքի րէտտ օլունմամըշ՝ եախօտ պէլքի օ-
կէման տահա իճատ օլո՛ւնմամըշըտը:

Սուրբ Յուստիանոս վկայ վէ Տերտու-
ղիանոս՝ Թէօֆիլոս՝ Լագթանթիոս վէ Մը-
նուպիոս փութփերեսթլէրէ տինլէրինին պա-
ղըլ օլտուղունու կէօսթէրէրէք՝ օնլարըն
չօգ ալլահլարընա գարշը սէօյլէյիպ՝ եալը-
նըզ պի՛ր Ալլահըն վարլըղընը իսպաթ է-
տէրլէր: Սուրբ Երանոս՝ հէփ գուվվէ-
թինի Վալէնթինիան վէ Կնոսթիգ տէնիլէն
հերետիկոսլուգլարը գարշը գուլլանըյօր:
Սուրբ Կիպրիանոս՝ Քրիսթիան Եկեղեցի-
սինին իտմանը վէ Ֆազիլէթլէրի՛ իւզէրինէ
եազըյօր: Արիոսուն՝ Մակեդոնուն՝ Փո-
տինոսուն՝ Պեղագիոսուն՝ Նեստորուն վէ
Եւտիքեսին պիւ՛մլէրի՝ տէօրտիւնճի վէ
պէշինճի դարըն Հայրապետլէրինին էլ-
լէրինէ հայլի իշ վէրտիլէր: Օնլարըն
եազտըղը միսիլլի քիթապլարտա՝ Փափա-
նըն Միապետութիւնու՝ քահանայա կիզլի
խոստովանանքըն՝ պատկերլէրէ երկրպա-
գութիւն էթմէնին՝ Սուրբլարա տուա՝ էթ-
մէնին վէ պունուն կիպի չէյլէրին խուսու-

սունտա չօգ սէօյլէնէ՛մէճէյի պէս պէլլի տիր ։ Հագիգաթ Հայրապետլէր էօյլէ մատտէլէրին խուսուսունտա պիլքիւլլիյէ սիւքիւթ տէյիլլէր. պա՛զը տէֆա՛ էօյլէ մատտէլէրին հագգընտա Հայրապետլէր-տէն աչըգ վէ աշիքեար չէհատէթլէ՛ր պիլէ թահսիլ էտէ պիլիրիզ. լաքին պու սու-րէթտէ՝ Առաքեալլարըն զէմանընա եագըն վարտըգճա՝ Հայրապետլէրին տախի չէհա-տէթինի Աւետարանականլարըն դարաֆըն-տա՛ն տէյի՞լ մի ։ Ամմա պու միւճատէլէ օլմագտա օլան մատտէլէրին էքսէրիսի խու-սուսունտա՝ Հայրապետլէրին սահիհ վէ խաս. Թէլիֆաթլարընտա Աւետարանա-կանլարա գարշը աչըգ աչըղա սէօյլէնմիշ պիր չէյ պուլունմազըզ ։ Պու ճիւմլէ իլէ իգրար էտէ՛րիզ քի, պիր չէյին պիւթիւ-նիւնիւ նազար էթտիյիմիզտէ, օնուն պիւ-թիւնիւնտէն պիր ճիւզինիւ թահմին էթ-մէսի գապիլ տիր. վէ պու վէճհ իլէ պիր ա-տէմին հէփ ի՛թիգատինտէն՝ պիր մախսուս մատտէյէ նէ ի՛թիգատտէ օլտուղունու թահմին էտէ պիլիրիզ. լաքին պունու էթ-մէք իչին՝ օլ քիմսէնին ճիւմլէ ի՛թիգատը-նը էյի պիլմէլիյիզ. վէ պու մինվալ իւզ-րէ պիր Հայրապետ պիր մախսուս մատտէ-տէ նէ ի՛թիգատտէ օլտուղունու թահմին էթմէյէ պիր քիմսէ՝ էն ա՛լէա գուվվէթի հաֆիզայէ վէ ա՛գլ ու իտրաքէ մալիք՝ վէ

ի՛լմին էն ա՛լէա տէրէճէսինէ էրմիշ օլմագ կէրէքտիր ։ Լաքին Հայրապետլէրի մէշք էտէճէք՝ իշ պու սիֆաթլէր իլէ մէվսուֆ ա-տէմ փէք նատիր պուլունուր ։

Եօզղատտա սէօյլէնէնլէրտէն աշիքեար կէօրիւնիւր քի, քիլիսէլէրին պէյնինտէ միւճատէլէ օլմագտա օլան ի՛թիգատլէր խուսուսունտա էսքի Հայրապետլէր նէ ի՛-թիգատտէ իտիքլէրինի սաՀիՀ պիլմէսի՝ փէք կիւճ վէ ղայէթ միւշքիւլ պիր շէյ տիր ։

ՊԸՊ 3 ։

ԻՒՉԻՒՆՃԻՒ ՍԷՊԷՊ

Զէմնի եանի Հայրապէտլէրին էմիրլէրի իլէ
ճէրէյան օլան թէլէֆաթլար՝ ճիհէթիլէ հագէ-
գաթ Հայրապէտլէրին տէյիլտիր ։ Լաքին
օնլարըն չօգու եալընըզ թահմինէն
էօյլէ տէնմիշ՝ վէ եա էօյլէ տէ-
մանլէրտէ՝ եախօտ սօնկրա-
տան տէյիշտիրիլմիշ
եազմալար՛ը
տըր ։

Պունտան էվվէլ իքի պապտէ թաֆսիլ օլունան միւլհազալար՝ իշպու՝ վէ պունտան սօնկրաքի պապլէրտէ թաֆսիլ օլունաճագ միւլհազալարա նազարէն պիր չէյ տէմէք տէյիլտիր ։

Հայրապէտլէրին իսմի իլէ էլիմիզէ կէլէն քիթապլար քիմտէն թէլիֆ օլունտուգլարընը՝ վէ օլ քիթապլարըն մէրամ ու մագսուտունու վէ ֆիքիրլէրինի անկլամասը զայէթ կիւճ վէ միւշքիւլ պիր չէյ տիր ։ Սէ պու կիւճլիւյէն իլք սէպէպ՝ եանըլըշլըղըլա եախօտ եալանճըլըգ ֆիթնէսի իլէ Հայրապէտլէր եազմըշ տէյիւ գապուլ օլունան

Հիսապսըզ քիթապլա՛ր տըր ։ Հէր պիր ինսանի ի'լմ ու ֆունունէ տայիր եազըլմըշ քիթապլար տախի հէման պու քէյֆի յէթէ' օղըրատըլար ․ վէ քըրիթիգա ի'լմինէ մէշղուլ օլան պու ա'սըրըն ալիմլէրի' ֆէյլօսօֆլարըն թէլիֆաթը' արասընտա' թահմին իլէ սէօյլէնմիշ վէ տուզմէ վէ եափմա հա՛նկըսը' վէ սահիհ վէ խասս հանկըսը օլտուղունու ֆէրգ էտիպ սէչմէյէ պիր չօգ զահմէթ չէքէյօրլար ։

Պու պէտ իհթիմալ' եկեղեցական մուէլլիֆլէրին արասընտա օլտուղու գատար ղայրի մուէլլիֆլէրտէ օլմուշ տէյիլ տիր ․ վէ ճիւմլէսի' միւճատէլէնին կէրէք պիր դարաֆընտան կէրէք օպիր դարաֆընտան օլանլար' պունտան շիքեայէ'թ էտէրլէր ․ վէ ճիւմլէսի' պու գարըշըգլըգտան պիզի խէլաս էթմէյէ ճէհտ էտէրլէ'ր իսէտէ' էքսէրի քէնտի ի'թիգատլէրինի սապիթ էթմէք արզուսունա մայիլ օլտուգլարընտան' ճէհտլէրինտէն հասիլ օլան ֆայիտէ փէք ազ օլույօր ։ Զիրա ատէմլէր' քիթապլար խուսուսունտա շէրա'աթ քէսէճէք օլուրլարսա, էքսէրի կէրչէքլիյի պէր դարաֆ էտիպ' քէնտիլէրինէ մէնֆա'աթլը կէօրինտիյինէ' կէօրէ շէրա'աթ քէսմէքտէն խօշլանըրլար ․ օնլար' քէնտիլէրին զու'ումլէրինէ պիր վէճհ իլէ հէփ զըթ սէօյլէյէնլէրի րէտտ էտիպ' հէփ քէնտիլէրտէն դարաֆա սէօյլէ-

յէնլէրի գապուլ էտէրլէր ։ Պու մագու-
լէ պիր քիմսէ՝ Սուրբ Կիպրիանոս եախօտ
Ոսկեբերանըն իսմի իլէ պիր քիթապ կէօր-
տիւյիւ զէման , էյէր օնու՝ քէնտի դարա-
ֆընտան սէցիլէր պուլուրսա , տէր ա՛գապ՝
պու քիթապ Սուրբ Կիպրիանոսուն եա Ոս-
կեբերանը՛ն տըր տէր ․ լաքին օնուն զիւի՛ւ-
մինէ զըտ սէցիլէր պուլուրսա , անիտէ՝ պու
քիթապը օլ Հայրապետլէրին իսմի յիլէ կէ-
չիրմէ յէ իսթէյէն պիր ճահիլ հէրիֆտէ՛ն
եազըլմըշ տըր տէր ։

Պու թագսիրտէ՝ էյէր իշիմիզ եաղընըզ
եօգարըտա զիքր օլունան դարաֆկիրլիքլէր
վէ խիւլեալար իլէ ճէնքլէշմէ յէ գալմըյըտը ,
մասլահաթ օլ գատար ֆէնա օլմազըտը ․
եինէ կէրչէք իլէ եալանըն ֆարգընա վար-
մանըն կիրտապընտան չըգմազա պիր եօլ
պուլա պիլիրիտիք ։ Լաքին պիր քիթա-
պըն եախօտ պիր քիթապտա պա՛զը շէյլէ-
րին մուսաննիֆի քիմ օլտուղունու պիլմէնին
միւշքիւլիւ՝ փէք չօգ քէրրէ օլ շէյլէրին
գարանլըգ՝ վէ ֆարգ օլունմասը կիւճ օլ-
տուղունտան ա՛րիզ օլույօր ․ շէցիլէ քի
սէօյլէնէն մատտէնին՝ ա՛գլ ու խըրաք վա-
սըդասի իլէ՝ եախօտ օնլարտա թագտիմ օ-
լունան եանըլըշլըղըն փէք էսքի պիր շէյ
օլմասը՝ եա կէրչէք իլէ եալանըն պիրի պի-
րինէ պէնկզէմէսի սէպէպի իլէ սահիհինի
անկլամասը փէք կիւճ տիւր ։ Զիրա պու

կէօնէ եափմա գալպ թէլիֆաթ եէնի վէ տիւնքի շէյլէր տէյի՛լ տիր · պու պէտ մու՛ամէլէ պին ալթը եիւզ միգտարի սէնէ վուգու՛ւ պուլմատա օլմուշ տուր ։

Հայրապետլէրին էքսէրիսի՝ պու գալպազանլըգտան չէքմէ էտիպ տէրլէ՛րքի, Հերետիկոսլար՝ քէնտիլէրին զիւ՛ւմի պադըլլէրինէ տահա զիյատէ նուֆուզ քէսպ էտիպ սապիթ էթտիրմէք մէրամը իլէ՝ էն մէշհուր վէ մի՛ւթէպէր էկէղեցական մուսաննիֆլէրին՝ վէ Առաքեալլարըն պիլէ՝ իսմի իլէ պու գալպ թէլիֆաթլարը իճատ էթմիշլէր տիր ։ Սէ Գոնիա Եպիսկոպոսու Ամփիլոքիոս նամընա վէ եալան թէլիֆաթըն տայըսընը կէօսթէրէրէք՝ պու մատտէնին իւզէրինէ մախսուսէն պիր տէտրակ եազմըշ տըր (ա) ։ Սուրբ Հերոնիմոս՝ Առաքեալլարըն վէ օնլարըն իլք շակիրտլէրինին իսմի իլէ նէշր օլունուպ՝ Պետրոսուն՝ Բառնապասըն վէ ղայրիլէրին իսիմլէրի իլէ րէվան օլան թէլիֆաթլարտան վաֆիրինի րէտտ էտէր (բ) ։ Թովմաս Առաքեալըն աւետարանը վէ Լաւոդիկիալըլարա օլան մէքթուպու եէտինճի ժողովքտան եափմա վէ գալպ տէյիւ րէտտ օլունմուշլար ։ Իմ-

---

(ա) Եէտինճի ժողովք, Ճիլտ, 3. Սահիֆէ 2 ։
(բ) Սուրբ Հերոնիմոս Եքլէզիէյի մուէլլիֆլէրի խուսուսունտա Քիթապ 1. Սահիֆէ 316 ։

տի էյէր ատէմլէր՝ Ռուաքեալլարըն իսիմլէ-
րինի պու մինվալ ուղրէ գուլլանմաղա ու-
թանմատըլար իսէ, Հայրապետլէրին իսմի
իլէ եալան թէլիֆաթլար նէշր էթմէյէ տա-
հա զիյատէ ճէսարէթ էտէճէքլէրի իհթի-
մալ տէյիլմի ։

Իմտի պու սէպէպտէն պուլուրուզ քի,
շիմտի զիքր օլունան ալտատըճըլըղըն սօնկ-
րաքի լիւրլիւսիւ փէք չօգ գուլլանըլմըշ ։
Մէսէլա՝ պա՛զը Նէսթօրիլէր՝ Մուրբ Կիւ-
րեղ Աղէքսանդրացինին իսմի իլէ՝ քէնտի-
լէրին զիւրի՛ւմլէրինի սապիթ էթմէք զըմ՛-
նընտա պ՛ր մէքթո՛ւպ նէշր էթտիլէր (ա) ։
Մ է նիսէ՝ Եւտիքականլարըն պիր գաչը՝
ա՛լէյհին իչինէ՝ ուղղափառ վարդապետլէրին
տիր տէյիւ պա՛զը քիթապլա՛ր տաղըթտը-
լա՛ր, օ՛ իսէ՝ օ քիթապլար Ապողինարիսին
եազտըղը իտիլէր ։ Կըրպըրլէր տախի պու
եօլա զա՛հիպ օլարագ՝ քէնտի ի՛թիգատլէ-
րինէ նուֆուզ վէրմէք իչիւն՝ Իսթանպօլ
փաթրիյի Մինասըն իսմի իլէ պիր քարօզ՝
վէ օնտան մա՛տա պիր գաչ թէլիֆաթլար
տահա տուզիւպ ա՛լէյհին իչինէ տաղըթտը-
լար (բ) ։ Ատէմին ճէսարէթի նէլէ՛ր էտէ
պիլտիյինի հէման պիրազ կէօսթէրէլիմ՝
տէյիւ՝ պու խուսուստա եալընըզ իքի իւչ

(ա) Պէշինճի ժողովի՝ ճէրիյէսը 6 ։
(բ) Ալթընճը ժողովի՝ Ա՝ Ճէլ. 3 ։

քօրնէքլէր կէթիրտիք · լաքին խազըրտա օլսուն քի , պունլարըն ճիւմլէսի՝ եէտինճի դարըն նիհայէթինտէ՛ն էվվէլ վագի՝ օլմուշ տուր :

Եէտինճի դարտան սօնկրա՝ քիլիսէլէրտէ պատկերլէր խուսուսունտա օլան միւճատէլէլէրին՝ վէ Րում իլէ Լաթին քիլիսէլէրինին արասընտա օլան նիզա՛լարըն ճիւմլէսինտէ կէօրիւրիւզ քի , միւճատէլէ վէ նիզա՝ էտէնլէրին պի՛ր դարաֆը տա՝ օ պի՛ր դարաֆըտա՝ հէր չէյտէ՛ն զիյատէ պիրի պիրինէ սիթէմ էտէրէք՝ րէյ ու ի՛թիգատլէրինի սապիթ էթմէք իչիւն չէհատէթէ կէթիրտիքլէրի թէլիֆաթը՝ գալպ վէ սիզլին եափըղըղընըզ տիւզմէտիր ու՚յիւ պիրի պիրինի գապահաթը՛ չըգարըրլար (ա)։ Պու պէօյլէ օլունճա՝ տիւշիւնէրէք թէֆթիշ վէ թէֆէհհիւս էտէլիմ , վէ կէօրէլիմ քի , Հերետիկոսլար տախի՝ հէման պու ուսթալըղը գուլլա՛նըրդ՝ օ զէմանտէն պէրու պունճէ եիւզ սէնէլէրին զարֆընտա հէման օ ղայրէթ իլէ Հայրապետլէրին ատըյտա ա՛լէմէ՝ քէնտի զիւի՛ւմլէրինի սապիթ էթմէք իչիւն՝ պիր չօգ գալպ վէ եափմա թէլիֆաթլար տաղըթտըլա՞ըմը : Աճապ իհթիմալ տէյի՞լ մի քի , օգուտուղումուզտա՝ պա՛զը

(ա) Եէտինճի Ժողովը, ճէլսէ 20 ։

տէֆա պիր Հայրապետ իլէ սէօյլէշէճէք նէրտէ պիր Հերետիկո՛ս իլէ սէօյլէշիյօրուզ, վէ պունտան պէօյլէ՝ էօնիւմիւզտէ պիր տօսթումու՛զ վար զանն էթտիյիմիզ նէրտէ՝ Հուզուրումուզտա թէպտիլի սուրէթ օլմուշ պիր տիւշման տուրույօր : Իմտի պունտան պու՛ խիւլասայէ կէլիրիզ քի, պա՛զը քէօրէ էսքի Եկեղեցինին ի՛թիգատլէրինի վէ գանունլարընը՛ գապուլ էտէյօրուզ վէ իգրար էտէյօրուզ տէյիւ զանն էտէ՛րքէն՝ օլմայա գապուլ էթտիյիմիզ վէ իգրար էթտիյիմիզ պիր պայաղը էսքի Հէրէտիկոսուն զիւի՛ւմի պագըլլէրի օլա տէյիւ գօրգմաղա Հագգըմըզ վար :

Լաքին տէյէլիմ քի, Հէրէտիկօսլար պու Հիլլէպազ ուսթալըգլարը իլէ էսքի քիթապլարը փէք չօ՛գ պօզմուշլար, ամմա պու ճիւմլէ իլէ՝ էյէր օնլարըն տիւզտիւյիւնտէն ղայրի եափմա քիթապլարըմըզ օ՛լմասայըտը, եինէ տօղըու վէ խասս օլանը եափմա վէ գալպ օլանտան այըրտ էթմէսի փէք կիւճ պիր մատտէ օլմա՛զըտը : Լաքին պու մա՛րազը սայքի չարէսիզ կիպի էտէն պու տուր քի, պու միւպիլլի գալպազանըգ՝ Եկեղեցինին իչինտէ պիլէ փէք ալէսսէվի՝ վէ էսքի զէմանտէն պէրու օլա կէլմիշ պիր շէյ տիր : Պու ույղունսուզլուգուն պաշլըճա սէպէպինի Հայրապետլէրէ տէյիլ՝

իլա պասմա սանա'աթը իճատ օլունմազտան էվվէլ՝ էլեազըլարընտան նէսխ էտիպ քիթապ եազան վէ քիթապ սաթան քիմսէլէրէ' վէրիրլիմ : Ս է Սուրբ Հերոնիմոս քէնտիսի' պու քիմսէլէրին էհմալլըղը' վէ քիթապլարը պօզմագտա ճէսուրլուգլէրի խուսուսունտա սէօյլէյիպ տէր . " Օնլար պուլտուգլարընը տէյիլ՝ իլա անկլատըգլարընը' եազարլար · վէ ղայրի ատէմլէրին եանղըլըշլըգլարընը իսլահ էթմէյէ չալըշըրլա'ր իքէն , քէնտի եանղըլըշլըգլարընը' պէյան էտէրլէր " (ա) : Պունտան հագգ իւզըրէ թահմին էտէպիլիրիզ քի , օնլար քիթապ պօզմագտա գուլլանտըգլարը ճէսարէթի' եափմա քիթապլա'ր տախի տիւզմէյէ գուլլանմըշլար տըր , վէ խուսուսա՝ պիր պէօյլէ քիմսէնին իսմի իլէ եափմա քիթապ տիւզմէքտէն ֆայտէ' թահսիլ էտիպ' քիթապ պօզմագտան օնլարա պիր ֆայիտէ օ'լմատըղընտան' թահմինիմիզ պօշ տէյիլ տիր · զիրա մինվալի մէշրուհ իւզըրէ քիթապ տիւզտիւքլէրի թագտիրտէ' աղըր պահա իլէ սաթըփ ագչէ' ալա պիլիրլէրիտի :

Պու ուսուլուպ իւզըրէ' էյէր քիթապ սաթանլարըն էլինէ քիթապխանէլէրին պիրինտէն պիր քիթապ կէչիփ' օնուն մուսանիֆինին ատը օնտա եազըլը օ'լմատըղը' եա-

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս Լուկինին . Թուղթ 28:

խօտ պիր մա՛լիւմ օ՛լմույուն՝ եա իԹիպարտա ա՛յարը ալչագ պիր քիմսէնին Թէլիֆի օլտուղու Թագտիրտէ , օնլար՝ պու քիԹապ տրանսըն վէ աղըր պաշա իլէ սաԹըլըը՛ն տէյիւ՝ օնուն ի՛ւնվանընը փիէք գօլայ տէյիշտիրիպ՝ օնուն եէրինէ Եկեղեցիտէ մուգատտէմա մէշհուր վէ մու՛Թէպէր օլմուշ պիր քիմսէնին ատընը՛ եազա պիլիրլէրտի ։ Ա՛եսէլա՝ Ասուր Հերոնիմոսուն պիզէ պէյան էԹտիյինէ կէօրէ՝ (ա) Հռովմա Եկեղեցիսինտէ պիր հերձուածողութիւնա պաշ օլան Նոլաթիանոս նամ քիմսէնին ատը՝ քրիսԹիանլարըն պէյնինտէ մէքրուհ կէօրիւնիւրիւտիւ , վէ պիլ ա՛քս՝ Տերտուղիանոսուն ատը՝ օնուն ա՛լիմլիյի վէ ի՛րֆանը՛ սէպէպինտէն՝ հէր քէստէն սէվիլիրտի ։ Իմտի պալատէ զիքր օլունան քիԹապ եազըճըլարընըն պիրի՝ Նովաթիանոսուն Երրորդութիւն իւզէրինէ պիր քիԹապընը նէսխ էտիպ եազմըքէն , պու իքի զաԹըն նէ՛ ի՛Թիպարտէ օլտուղունու պիլմէյիլէ՝ ՆովաԹիանոսուն ատընը գըյամազ եէրտէ Տերտուղիանոսի՛ւն ատընը գօտու ։ "Քրիստոսուն ամրը խըզմէԹի" իւզէրինէ՝ պիր քիԹապ տահա վար , քի օնուն մուսաննիֆի՝ քիԹապըն իւզէրինէ քէնտի ատընը գօ՛մայարագ՝ Հռովմա Եպիսկոպոսլարընըն պի-

---

(ա) Ճէվապ իքինճի Ռուֆինոսա գարշը :

րինէ՛ կէօնտէրտի ։ Օնտան սօնկրա պիր քիթապ սաթըճը օնուն իւզէրինէ Սուրբ Կիպրիանոսուն ատընը՛ եազտը ․ վէ պու պէօյլէ իքէն՝ հէր պիր Փըրգանըն ա՚լիմլէրի իգրար էտէրլէ՛ր քի , օ քիթապ՝ Սուրբ Կիպրիանոսուն օ՛լմամալը տըր ։ (ա)

Սահաֆլա՛րըն՝ եա՛նի քիթապ սաթանլարըն խաւխալէյէնտէն իլէրի կէլէն փէնալըգլարտան մա՛տա՝ կէրէք քէնտիլէրին վէ կէրէք տանըրշըրգլարը քիմսէլէրին ճահիլլիկլէ տալըփ՝ ա՚լէմին իչինտէ չօգ եսիմա վէ գալփ քիթապլարըն տաղըլմասընա սէպէպ օլմուշտուր ։ Պու սուրէթտէ՝ օնլարըն էլինէ մուսաննիֆի պէլլիսիզ պիր քիթապ կէ՛չտիյի կիպի՝ պիր ատէմին իսթիլահը եախօտ ատը պիր ղայրի ատէմինքինէ պէնկզէտիյինտէն՝ եա քիթապըն մատտէսինտէն թահմին էտէրէք՝ օլ քիթապըն գաիլուսունտա պէօյլէ ․ Հայրապետլէրտէն պիրինին ատընը՛ եազարլարըտը ․ վէ պու մինվալ իւզրէ՝ եա՛լընըզ սահաֆըն ճահիլլիյէ՛ հէօքմիւ իլէ օ քիթապ կէլէճէք սիլսիլէլէրէ՝ օ ․ Հայրապետին ի՚թիգատինէ շամի՛լ տէյի վէրիլիր իտի ։

Լաքին գապահաթ պիւթիւն պիւթիւնէ եազըճըլարըն վէ սահաֆլարըն իւզէրինէ աթըլմալը տէյիլտիր ․ Մուսաննիֆլէր քէնտի-

---

(ա) Կիպրիանոս [illegible] Սահիֆէ 441 ։

լէրի՝ հէր քիմլէր իտիլէր իսէ՝ պու կէօնա ալտատըճըլըղըն իճրասընա ղայրէթ վէրմէյէ տէվամ էթտիլէր ։ Զ՝իրա հէր զէմանտէ՝ տունեատա քէնտի միւլհազալարընըն տաղըլմասընը տէլիճէսինէ խըրըս իլէ արզուլէյէն ատէմլէր պուլունտու՛ւ քի , եազըլըգլարը քէնտի ալլարընտա նէշր օլունսա շէօհրէթ պուլամայաճագլարընը անկլամալարը իլէ՝ ա՛լէմէ քէնտի թէլիփաթլարընը Հայրապետլէրին ատը՛ իլէ կէչիրտիլէր · օնլար՝ քէնտիլէրինի քէնտի սահիհ էսվապլարընտա թահգիր օլունմուշ կէօրմէքտէն՝ պիր եալանտան էսվապ իլէ էօրթիւնմէսինի էվլա սայարլար ։ Իմտի պու միսիլլի քիմսէլէր՝ քէնտի խըրսլարընա կէօրէ՝ Հայրապետլէրին իսղիլահընըն վէ ուսուլունուն թագլիտինի էթմէյէ ճէհտ էթտիլէր , վէ պու մինվալ ուզրէ՝ քէնտի ա՛զըլլարընըն մէյվէսինի տունեայէ իզհա՛ր էթտիլէր ։ Տիւնեա տախի արզուսունուն հէրարէթի իլէ պու գաղպ վէ եափմա հափլաթը տիգգաթ իլէ տէվշիրիփ օնլարը սէվէրէք հըֆզ էթմէյիլէ , ազար ազար քիթապխանէլէրի օնլար իլէ տօլտու ։

Պայրի քիմսէլէր՝ պու գալպազանլըղը իշլէմէյէ զա՛յրի վէօրիլէլէրտէ՛ն գամէթլէնտիլէր ։ Մ՝էսէլա պիր քիմսէնին պիր մախսուս քիմսէյէ եախօտ պիր մախսուս ի՛թիգատէ չօգ մուհապպէթի օլտուղու թագ-

տիրտէ՝ օնաւն հագգընա խաճալըղը շէօհրէթ պուլուպ տահա էյի կէչմէք մէրամը իլէ՝ օնու ա՛լէմին իչինէ էսքի զէմանըն պիր մու՛թէպէր մուէլլիֆինին ատը՛ իլէ տաղըտըր իտի ։ Իշպու մինվալ իւզրէ քահանանըն պիրի՝ "Պողոս իլէ Թէգլանըն ա՛մէլլէրի" ի՛ւնվանի իլէ ա՛լէմէ պիր քիթապ տաղըթտը ․ մուսանիֆի քէնտիսի՛ օլտուղու մէյտանա չըգը՛նճա , Պողոս Ռուաքճալը չօգ մուհապպէթի օլտուղունտան օնա չան ու ի՛զզէթ քէսպ էթմէ՛ք մէրամը իլէ պու գալպազանլըղա իրթիքեապ էթտիյինի աչըգտան իգրար էյլէտի (ա) ։ Րէզալիք Րուֆինոս նամ պիր քիմսէ Որոգինեսին թէլիֆաթընըն սահապէթլիյի զըմնընտա պիր քիթապ խազըպ՝ օնա Սուրբ վէ մէշհուր օլան Փամֆիլոս ատընտա պիր զաթըն իսմինի վէրտի , կէօյա քի պու քիթապըն մուսանիֆի օ՛ տուր (բ) ։ Սէզքիւր Րուֆինոս՝ Սէքստոս նամ ֆէյլօսօֆուն վարքընը՝ իշթիհար պուլուպ տահա էյի գապուլ օլունսու՛ն տէյի՝ մէյտանա Սուրբ Սէքս-

---

(ա) Սուրբ Հէրոնիմոս Եկլէզիէյի մուսանիֆլէրի իւզէրինէ , Սահիֆէ 350 ։ Տէրթուլիանոս մէրթուլլին իւզէրինէ ։

(բ) Սուրբ Հէրոնիմոս Րուֆինոսա ճէվապ Սահիֆէ 335 . վէ Թէճնում 69 ։

տոս Նահատակըն իսմի՛ իլէ չըգարտը (ա)։
Պիր փէք ա՛ճայըպ 'գազիյէ տախի պու-
տուր քի, փէք մու՛թեպէր վէ մէշհուր պիր
քիմսէ՝ Սուրբ Հերոնիմոսուն Հին Կտա-
կարանը Ի՛պրանիճէտէն Թէրճիւմէ էթտի-
յինտէն խօշլանմամազըլը՝ տահա Սուրբ
Հերոնիմոս հայաթտա՛ իքէն՝ օնուն ա-
տը՛ իլէ Հռովմատա վէ Ափրիկէտէ պիր
մէքթուպ տաղըթտը, վէ օնտա պէյան
էտէր քի, կէօյա Սուրբ Հերոնիմոս Հին
Կտակարանը Թէրճիւմէ էթտիյինէ փիշ-
մա՛ն օլմուշ տուր ։ Էյէր պու հիքեայէ-
թի պիլզէ Սուրբ Հերոնիմոս քէնտիսի
նագլ էթմիշ օ՛լմասա իտի, պէլքի պունու
ինանմազըտըգ ։ Էսքի քրիսթիանլարըն
Սիպիլլանըն ատը իլէ Քրիստոսուն՝ վէ
փատիշահլըղընըն կէլմէսինին խուսուսուն-
տա ա՛լէմտէ տաղըթտըգլարը պո՛ւ գատար
փէյղամպէրլիքլէրի տախի՝ փութփէրէսթ-
լէրին քրիսթիան օլմալարը արզուսունտան
սատիր էտէն խայալլէրինէ վէրմէլիյիզ ։
Լաքին պունլարըն ճի՛ւմլէսինին պաշլը-
ճասը պու՛ տուր քի, քէնտի րէյ ու ի՛թի-
գատլէրինէ իշթիհար պուլտուրմագ իչին՝
պու ուսթալըղը Հայրապետլէրին պա՛զը-
սը տախի գուլլանտը ։ Մ՛էսէլա Լաթին՝
խալգը Հռովմալըլար՝ Հռովմայ Եպիսկո-

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս Երեմիանըն խուդպէ-
րինէ Մէնաուրիան 4 ։

պոսլարընըն Ընդհանրական Եպիսկոպոսլուգ վէ ճիւմլէ Եկեղեցինին՝ պախուսուս Ափրիկէ քիլիսէսինին պաշլարը օլմազ մաղլուպլարընը սապիթ էթմէյէ իսթէրլէրիտի ։ Պէշինճի դարըն էվաիլինտէ՝ Րում Եպիսկոպոսլարը՝ Հռովմանըն Զոսիմոս վէ Պոնիփակիոս Նամ իքի Եպիսկոպոսլարընտան՝ պու մաղլուպլարընը սապիթ էթմէք նիյէթի իլէ Նիկիա ժողովքունուն ատը իլէ պա՛զը ճախիմա գանունլար տիւզիւպ՝ օ տիւզմէ գանունլարը Ափրիկէտէ օլան ժողովքլարա թազտիմ էթտիլէր տէյիւ չիքճայէթ էթտիլէր ։ Լաքին պիր չօգ թէֆթիշտէն սօնկրա՝ Ափրիկէ Եպիսկոպոսլարը էյէրչի պու խուսուս իչիւն Իսթանպօլա՝ Աղէքսանդրիայա վէ Անտիոք շէհրինէ կէօնտէրիպ արատըլար իսէտէ Նիկիա Ժողովքունուն սահիհ սիճիլլէրինին հիչ պիրինտէ պու գանունլարը պուլամատըլար ․ վէ պու կիւնէ՛ գատար՝ Հռովմալըլարտան պասմայա վէրիլէ՛պ նէշր օլունան օլ ժողովքուն գանունլարընտա էզլէ՛ պիր շէհատէթ պուլունմուղու ճօ՛գ տուր ։ Իմտի պունտան պո՛ւ նէթիճէյէ կէլէ պիլիրիզքի, Պոնիփակիոս իլէ Զոսիմոս Եպիսկոպոսլարը՝ պու գանունլարը թազտիմ էթմէյէ պիր քիմսէ ալտաթմը՛շ օլմալըտըր (ա) ։

(ա) Կիւրէնեա ժողովու, 2 ճէմիյէթ ։ Ափրիկէ ժողովու 6 , Կան , 3 ։

Ինա՛նըլըր քի օլ ասիրտէ՝ "պիր էյի զանն օլունան շէյի վէ էյի իշի պաշա չըգարմա՛գ իչիւն պա՛զը քէրրէ պիրազ եալա՛ն գուլլանըրպ՝ "Նարէպաշը հիլէյէ" գաչմասը հագգ վէ շէրի՛տիր" տէյիւ խալգըն արասընտա րէվի օլան այէթին չօգլարըն ա՛գլընա ա՛զիմ թէսիրի՛ վարըտը: Պունտան էօթիւրիւ Հռովմէականլար՝ Հռովմանըն ա՛զիմ վէ պաշ օլմասը փէք իգթիզալը վէ էլզէմ վէ Քրիստոնէութիւնա ֆայտալը պիր շէյ օլտուղունու գավիճէ ինանմալարը իլէ՝ պու ամէլտէն հասիլ օլաճագ ֆայիտէ եալանըն կէթիրէճէք զարարա մուքեաֆաթ օլո՛ւր տիւշիւնէրէք՝ պիրազ հիլէ գուլլանմաղա գարա՛ր գըլտըլար: Պու "Նարեպաշը հիլէյէ" պէր գարար պիր տէվամ վասիդասի իլէ՝ քրիսթիանլարըն փէք չօղու Փափըն պաշ օլմասընը Սիկիա ժողովքու սապիթ էթտի տէյիւ ինանմաղա մէյլ էթմիշլէր:

Պու մատտէնին իւզէրինէ պու գատար չօգ սէօյլէտիյիմիզէ է՛օզիւրիւմիւզ՝ պու մատտէնին փէք պաշլըճա վէ մուգթազի պիր շէյ օլտուղո՛ւ տուր: Օրա Նուետարանակտնլար հագգ իւզրէ տէյէ պիլիրլէ՛ր քի, էյէր իքի Փափա եափմա վէ գալպ թէլի՛ֆաթ գուլլանմաղա իրթիքեապ էթտիլէր իսէ, պագի Եպիսկոպոսլարտան վէ վարդապետլէրտէն նէ՞ ումուլմազ:

Էյէր պու շէյլէր պէշինճի դարտա վու-
գո՛ւ պուլտո՛ւ իսէ , օնտան սօնկրաքի
դարլարտա ատէմլէր նէ՞ էթմէյէ ճէսա-
րէթլէրի օլամատը : Էյէր Նիկիա ժո-
ղովքունուն գանունլարը կիպի իլք քրիս-
թիանլըղըն պէօյլէ պիր ա'զիզ էսէրինի
նափաքլամաղա ճէսարէթ էթտիլէ՛ր իսէ ,
ի'թիպարտա օնտան աշաղա օլան հա՞նկը
թէլիֆաթէ տոգո՛ւնմատըլար տէյիւ տիւ-
շիւնմէյէ նէրիմիզ վար : Վէ նինէ՝ է-
յէր Աֆրիկէտէ ճէմ՝ օլան կիպի պիր փէք
միւ'թէպէր ժողովքուն վէ օնտա Սուրբ
Օգոստինոսուն նազարէթի ալթընտա պու-
լունան պունճէ սուրբ վէ ա'լիմ՝ ատէմլէ-
րին հուզուրունտա պէօյլէ աչըգ վէ պէս-
պէլլի պիր խափիա խալանը թագտիմ էթ-
մէյէ ութանմատըլար իսէ , օնտան սօնկրա
օլան գարանլըգ տէհրլէրինտէ քիմտէ՞ն
ութանաճագլարըտը :

Հէր նէ՛ իսէ պու ատէմլէրին էթտիյինէ
շիմտիլիք՝ նէ պէհանէ՛ պուլույօրում , նէ՛
տէ է'օզիւր տիլէյօրում . լաքին օնտան
խալընըզ պո՛ւ խիւլասայը չըգարըրըմ քի ,
Հայրապետլէրին թէլիֆաթը պիզէ նէ-
թիշմէզտէն՝ օլ կէօրտիւյիւմիւզ հիլէպազ
ուսթալըգլարը պա'զը տէֆա գուլլանան
քիմսէլէրին էլլէրինտէն կէչմէլէրի իլէ՝ պու
թէլիֆաթտան Հայրապետլէրին րէյ ու
ի'թիգատլէրինի անկլամասը խալգըն զանն

էթտիյի գատար գօլայ մէվատտէն տէյիլ տիր ։

Ատէմլէրին՝ քէնտի ինանտըգլարընը ա՛լէմէ եափմա թէլիֆաթլէր վասիտասի իլէ եայմաղա օլան մէյլլէրինի պա՛զը էօրնէքլէր իլէ տաՀա էյի աչա պիլիրիզ ։ Պէշինճի ժողովքտա՝ Սուրբ Կիւրեղին էօլիւմիւ Հագգընտա Թէոտորիտոսուն ատը իլէ պիր եափմա մէքթուպ օգունտու ։ Օնտան սօնկրա օ մէքթուպ՝ Հէփ ա՛լիմլէրտէն գալպ տէյիւ րէտտ օլունտու (ա)։ Եինէ՝ եէտինճի ժողովքտա՝ Սուրբ Աթանասիոսուն իսմի իլէ եափըլմըշ պիր մէքթուպ օգունտու , քի օնտա Կուրթարըճըմըզըն պիր պատկէրինին Պէրութ շէՀրինտէ էթտիյի միւ՛ճիզաթլարըն Նագլիյէթի զիքր օլունուրուտու ։ Լաքին օնտան սօնկրա՝ ա՛լիմ՝ Կաթոլիքլէր իգրար էթտիլէ՛ր քի , օ մէքթիւպ Սուրբ Աթանասիոստան եազըլմըշ օլտուղու ասլա գապիլ տէյիլ տիր (բ)։ Եինէ՝ "Էսքի Փափալարըն մէքթուպլարը" ատընտա պիր քիթապ վար , քի օնտա կէօյա իլք Փափատան՝ իւչ եիւզ սէքսէնպէշ սէնէյէ՛ գատար օլան Փափալարըն մէքթուպլէրի վար ։ Պու քիթապ սէքիզ եիւզ եըլ գատար օլ Փափալարըն մէք-

(ա) Պէշինճի ժողովք ա՛տէ 5 ։

(բ) Եէտինճի ժողովք ա՛տէ 4 ։

թուպլարը՛ տըր տէյի քրիսթիանլարտան օգունտու . վէ պու մէքթուպլարըն վասիդասի իլէ չօգ միւճատէլէլէրէ՝ մէ՛սէլա Փափանըն պաշ օլմասը վէ օնուն կիպի մէսէլէլէրէ՝ Հռովմանըն զիւի՛ւմինէ՛ կեօրէ գարար վէրիլտի : Լաքին պու ճիւմլէ իլէ Հռովմա քիլիսէսի ա՛լիմլէրինին պիր չօղունտան՝ մէսէլա մէշհուր Գալթայըըն՝ Գուսանոս կարտինալ՝ Թուրրիքրիմաթա կարդինալ՝ Երասմոս՝ Գասսա՛նտըր՝ Եսփէնսէոս՝ Վ լիկոր Պարոնիոս կիպի վէ ղայրիլէրտէն պու մէքթուպլարըն չօղու եափմա վէ գալփ սայըլմըշտըր : Վէ հագիգաթ՝ պիրինճի դարտան տօգուզունճու դարա կէլինճէյէտէք՝ հիչ պիր մուսաննիֆտէն ասլա զիքր օլունմուշ տէյիլլէրտիր :

Հայրապետլէրին ատը իլէ պու եափմա քիթապլար՝ թա սօնկրաքի զէմանլէրէտէք եափըլմատմ օլտու : Իմտի պին սէնէտէն իլէրի եազանլարա մա՛լիւմ օլան՝ Հայրապետլէրին քիթապլարը հէր նէ՛ գատար ազ իսէտէ՝ կիւնլէրիմիզտէ օնլարըն սայըտա օ՛լ գատար զիյատէ՝ պէլքի Հայրապետլէրին շիմտի մէվճիւտ օլան եազտըգլարընտան պիր րուպ՝ զիյատէ օլմալէրինէ թա՛ճիւպ էթմէյէլիմ : Ա՛լիմլէր՝ Հայրապետլէրին քիթապլարընը եափմալարտան միւմքիւն օլտուղու գատար սէչէրէք պասմայա վէրիւպ՝ պու մա՛գուլէ շիւպհէլը օ-

լանլարը պըրըպ քիթապլարըն սօնունա՛ գօտուլար ։ Լաքին օնլարըն՝ ասլա Հայրապետլերին օլուպ քիթապըն իչինէ գօնմագ կերեքք օլան պա՛զը չէյլէրի պըրըպ սօնունա չիւպհէլի տէյիւ գօմատըգլարը նա քի՞մ քեֆիլ օլա պիլիր ։ Օնլարըն՝ թերթիպլերինի խիւլեալարընա կէօրէ էթմէտիքլերինի նէտէ՞ն պիլէլիմ ։ Զիւնքի՝ պիրինին թօրթու տէտիյինէ՝ օ պիրի ալթըն տէր․ պիրինին խասս սայտըղընը օ պիրիսի գա՛լպ սայար ։ Մէսէլա Գաթոլիքլերտէն Պարօնիօս՝ Կղեմէս Հռովմայեցինին ատը իլէ կէչէն "Օփքիըլէր" տէնիլէն քիթապա՝ "Պէջյիւք եալանլար վէ տիվանէճէ սայըգլամալարիլէ տօլու պիր մուրտար վէ չիրքէֆ պաթագը" տէր ։ (ա) Լաքին եինէ Գաթօլիքլերտէն Պէլարմինոս տէր քի, օլ քիթապ՝ եա Կղեմէստէն՝ եա օնուն գատար էսքի պիր քիմսէտէն եազըլմըշտըր (բ) ։ "Կոյս Մարիամըն Վերափոխ" տէնիլէն քիթապըն հագգընտա՝ Երասմոս՝ Սիքսթոս Սէնոնսիս վէ Պարօնիօսուն բէյի պու քի՝ Սուրբ Հերօնիմոսուն տէյիլ տիր ։ Քրիսթօֆօրօս ա Գասթրօ նամ Ճ'էսուիթ պունունու ա՛քսինի իսպաթ... ինանըր ։ Թուրրիանոս՝ Պօվլին վէ

(ա) Պարօնիօս Թարիխի սէնէ 51 ։
(բ) Իրտապէէ ճիւղէյէ իւղէրինէ ։

ղայրիլէրի "Առաքեալլարըն գանունլարը" տէնիլէն թէլիֆաթը խասս վէ սահիհ տէյիլ մէտհ էտէրլէր · լաքին Պարօնիոս՝ փօսսէվինոս վէ փէթավիոս՝ ճիւմլէսի Գաթօլիքլէր իքէն՝ օլ գանունլէր հագգընտա շիւպհէ էտէրէք սէօյլէրլէր ։

Հայրապետլէրին քիթապլարը խուսուսունտա հանկըսը խասս վէ հանկըսը գալփ վէ եափմա օլտուղու զըմնընտա էն ա՛լիմ քիմսէլէրին պէյնինտէ պիրի պիրինէ մուխալիֆ չօգ րէյլէր տահա՛ կէթիրէ պիլիրիզ · լաքին պուրատա պու գատարճըգ եէթէր ։ Շիմտի կէլէլիմ քի , պիրի պիրինէ մուխալիֆ պու գատար րէյլէրին արասընտա պիր պույաղը ատէմ եախօտ պիր քիլիսէ՝ տօղրուսու՛ հանկըսը օլտուղունու նա՞սըլ ֆարգ էտէ պիլիր ։ Պիր քիթապը՝ պիր մախսուս Հայրապետին օլտուղունու ֆարգ էտիպ դանըրմաղա՝ պիր քիմսէտէ քէմալի մէրթէպէ թամ ագլ ու զիհին՝ վէ քէսքին կէօզ վէ գուլա՛գ լազըմտըր · օլ քիմսէ՝ ճիւմլէ թէվարիխի թէքմիլ պիլմէլի , կէրէք էսքի կէրէք եէնի մուսաննիֆլէրին ճիւմլէսինէ վէ հէր նէվինէ աշնա՛ օլմալը , վէ օնլարըն հէր պիրինին եազտըղը դարզ ու ուսուլինի՝ վէ օլտուղու դարը վէ միլլէթի էյի՛ պիլմէլիտիր ։ Պու միսիլլի ատէմլէր փէ՛ք նատիր պուլունուր · լաքին տէյէլիմ քի , էօյլէ պիր ատէմ պուլունսա՛ , օլ քիմ-

սէ պու թելիֆաթլարըն վաֆիրինի՝ Հայրապետլերին պիր գապա վէ խօրեաթ թագլըտի տէյի րէտտ էտէճէյինէ շիւպհէ եօ՛գ տուր ։ Լաքին տէյէլիմ քի, պիրիսի՝ օնա Հայրապետլերին ատը իլէ եափմա պիր քիթապ կէթիրտի, քի օնու եափան՝ Հայրապետլերինքինէ ա՛յնի ա՛նինա ույտուրմուշ տուր, վէ օլ քիթապա վէրիլմիշ օլան Հայրապետին ատընտա եազըլմըշ ղայրի հիչ պիր թելիֆաթ պուլունմազ քի՝ օնուն իլէ րուպար էտիպ՝ խասսմը եափմամը ֆարգընըմ վարա ։ Պու սուրէթտէ՝ օ նէ՞ եօլ դութմա պիլիր ։ Ելպէթթէ օնուն իլք էտէճէք շէյլերին պիրի պու տուր քի, Սուրբ Հերոնիմոսուն վէ Ֆօթիոսուն մուսաննիֆլէր ճէտվէլի տէֆթէրլերինէ պագըպ՝ օնլարըն պիլիպ իսիմլերինի իշարէթ էթտիքլերի Եկեղեցի մուսաննիֆլերինինին թելիֆաթլարընըն ատլարընը էյիճէ կէօզտէ՛ն կեչիրէ ։ Իմտի էյէր օ քիթապըն ատընը օնլարըն ճէտվէլլերինտէ պուլամազսա, օնուն օ քիթապը օնլարտան սօնկրա եազըլմըշ թահմին էթմէյէ էլպէթթէ հագգը՛ օլուր ։ Լաքին տէյէլիմ քի, օլ քիթապըն ատընը՝ մէզքիւր ճէտվէլլերին իչինտէ պուլմուշ տուր․ օ զէման գալըր քի, օ քիթապըն [illegible] էյիճէ թէֆթիշ վէ թէֆէհհիւս էտէ, վէ կէօրէ քի, օ զէմանըն պու միսիլլի շէյլերէ "[illegible]" տէմէյէ օլան

ա՛տէթինէ կէօրէ՝ օնտան պիր էյլէք հի-
լէասը իլէ եափմա օլտուղունու պիլէրէք
Հայրապետլէրտէն օնու գուլլանման օլտու՞-
մու :

Յուստինիանոս վէգայ վէ Թէոփիլոս պու
տիւրլիւ եանղլըշլըգլարա տիւշտիւքլէրի
աշիքեա՛ր օլուր . չիւն օնլար՝ Սիպիլլալէրին
պէյթլէրինի իլհամ մագամընտա շէհատէ-
թէ՛ կէթիրիրլէր : Կղեմէս Աղէքսանտրացի
տախի պու եանղլըշլըղա տիւշտի . զիրա
Առաքեալլարըն վէ իլք շայիրլէրին իսմի
իլէ օ զէմանտէ ճէրեան օլան Թէլիֆաթլէ-
րի գուլլանմըշ օլուր . չիմտի իսէ՝ օնլարըն
եափմա օլտուղու՝ հէր քէսէ մա՛լիւմ տիւր :
Պունտան պէշքէ կէօրիւյօրուզ քի , Հայ-
րապետլէ՛ր պիլէ՝ տայիմա խասս Թէլիֆաթ
իլէ եափմա օլանլարը դանըյըպ Ֆէրգ է-
տէմէմիշլէր տիր : Սուրբ Յերոնիմոս՝ Լա-
թին Հայրապետլէրին էն ա՛լիմի՝ պա՛զը
քէրրէ պիր քիթապը Թէֆթիշ է՛թմէյէրէք
կէչէր : Մ՝էսէլա՝ Մ՝ինութիոս Ֆիլիքսին
ատը իլէ ճէրեան պիր քիթապըն խուսու-
սունտա տէր քի , " Էյէր՝ պու քիթապըն
իւնվանի պիզէ սահիհ մուսաննիֆինի խապէր
վէրիյօր իսէ պիլէ " (ա) : Հէմ օ՝ Պօղոս
Առաքեալ իլէ Սենեգա Ֆէյլէսօֆուն ատը
իլէ կէչէն մէքթուպլէրի խասս վէ սահիհ

(ա) Հերօ . Մ՝Եւֆլուսք Մ՝անին : 84 .
Ճիլտ 2:

սայար · Գաթոլիք Պարոնիոս իսէ՝ օնլարը շիւպհէլի սայյօր ։ (ա)

Լաքին՝ Հայրապետլէր պա՛զը տէֆա՛ պիր քիթապըն խասս վէ սահի՛հ մի՝ եօգսա գալպմը փարգ էթմէյէ հէման գատիր օլա՛-մատըգլարը կիպի , այնի պունուն կիպի պա՛զը տէֆա՛ պիր քիթապըն իչինտէ չօգ էյի վէ ազ ֆէնա չէյ վար միւլահա՛զասը իլէ՝ օնու փարգ էթմէսինի պիլէմէզլէրտի ։ Լաքին Հերոնիմոս Րուֆինոս իլէ նիզա՛-լաշտըգը զէման՝ օնուն գալպազանլըղընը վէ քիթապլարըն իչինէ սօգտուղու եապմա շէյլէրի մէյտանա չըգարմաղա ֆուրսաթ պուլտու · քի պէլքի նիզա՛լարը օ՛լմասայը-տը պունու էթմէզտի ։ Բէզալիք Ափ-րիկէնին Հայրապետլէրի տախի՝ Օգոստինոս նամ՝ Փափանըն Հռոմայ քիլիսէսինին պաշ օլմասը խուսուսունտա կէթիրտիյի շէհա-տէթլէրին սահիհ եա եապմա օլտուգլարը իչիւն՝ օնլարըն քէնտի մէնֆա՛աթընա գօր սէօյլէնմէտիքճէ օնլարա գարշը պիր շէյ տէ՛մէտիլէր ։ Իշպու զիքր օլունան սէ-պէպլէրտէն՝ անկլաշըլը՛ր քի , Հայրապետ-լէրին պա՛զըսը՝ պա՛զը տէֆա՛ պիր քի-թապտան ի՛ւնվանընա նազար էտէրէք իս-թիխրաճ էթտիքլէրի սէպէպտէն՝ պու պի-զիմ կիւնլէրիմիզտէ պիզէ թագտիմ օլու-

---

(ա) Պարոնիոս Աննալարի · ճիլտ 1 , 66 սէնէ խաբէրինէ ։

նան՝ հէր վէճհիլէ օնլարըն հեման օլ խու-
թիխլուած էթտիքլէրի քիթապ տըր տէյէ-
մէզիզ :

Պու ճիւմլէ իլէ՝ Հայրապետլէրին պիզէ պիր քիթապըն ի՛ւվանընը զիքր էթմէտիք-լէրի՝ հիչ պէօյլէ պիր քիթապ ասլա խա-զը՛լմատըղընա պիր սահիհ իսպաթտըր տէն-մէզ օլտուղունու տախի իգրար էտէրիզ : Յաքին իհթիմալ իւզրէ սահիհ օլան պիր քիթապը րէստ էթմէսի՝ իհթիմալ իւզրէ խալան վէ խաֆիմա օլան պիր քիթապը գա-պուլ էթմէքտէն էվլա տըր , վէ խուսուսա՝ Մուաքխալլարըն իհամի րէպպանի իլէ խազ-տըրգլարը էլիմիզտէ օլուպ հէր հալտէ օնլա-րը գանուն վէ գուլաղուզ տէյիւ գուլլա-նա պիլտիյիմիզ տին կիպի պիր մատտէտէ պէօյլէ էլթմէմիզ իլէ հէր թէհլիքէտէն էմին օլուրուզ :

Իմտի պիզէ Հայրապետլէրին ատլարը-յըլա կէլէն քիթապլարտան հանկըսը հագի-գաթ օնլարըն օլտուղունու՝ անտէն պիր քիթապըն սահիհան օնլարըն պիրինտէն կէլտիյինի էօյրէնտիյիմիզ թագտիրտէ՝ օ-նուն ի՛լմտէ՝ վէ բարեպաշտութիւնտա նէ՛ րիւթպէտէ օլտուղունու վէ օլ քիթապը կէնճլիյինտէ՛մի խիլթիարլըղընտա՛ մը խազ-տըղընը տախի պիլէ՛մէտիյիմիզ անկլա-տըղըմըզ թագտիրտէ՝ իշպու պապըն խի-թամընտա սիւալ էտէրիզ քի , խա՛ըն՛ըզ՝

Հայրապետլէրին թէլիֆաթլարը հանկըսը օլտուղունու տէյիլ՝ իլլա պու զէմանլէրտէ պիզիմ միւճատէլէ էթտիյիմիզ չէյլէրին խուսուսունտա օնլարըն րէյ ու ի՚թիգատլէրի նէ՛ օլտուղունու տախի պիլմէսի միւշքիւլ պիր չէյ տէյի՞լ մի ։

ԳԸԳ 4 :

ՏԵՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՍԵԳԵԳ

*Զինտօրէ , Հայրապետլերին հագեգաթը ատեհեհ
կը խօսօ օլան Թելիֆաթլարընըն չուրու՝ չօգ
եերլերինտէ զէմտն իլէ եա ճահիլլիք կը
գիրմիզլիք իլէ՝ եախօտ կերեք Քարե-
պաշտ կը կերեք Փասըտ հիլէ՝ վասի-
դասի իլէ՝ կերեք եասի զէմանլեր-
տէ կերեք սօնկրասի դարլար-
տա մախսուսէն պօզուլ-
մուշտը տըր :*

Բույեր Հայրապետլերին Թելիփաթլարը-
նըն՝ իշպու պապըն պաշընտա գիքըր եթ-
տիյիմիզ սէպէպլէր վասիդասի իլէ Թեպ-
տիլ օլունտուգլարը իսպաթ օլունա պիլիր-
սէ , պիզիմ՝ չիմտիքի միւճատէլէ էթտի-
յիմիզ մատտէլէրին խուսուսունտա օնլա-
րըն րէյ ու ի'Թիգատը նէ օլտուղունու
պիլմէսի միւշքիլ օլաճաղը աշիքեար տըր :
Կիթապ նէսխ էտէն եազըճըլարըն վա-
սիդասի իլէ օլ Թելիֆաթլարըն իչինէ
րասթ կէլէ իտխալ օլան եանդըլըշլար խու-
սուսունտա՝ էյէրչի՝ Հերոնիմոս՝ "Օնլար
դու-ըլու-կլարընը տէյիլ եըա անլատըգըլա-

ըրընը՛ Նազարըլըր'' (ա) տէյօր իսէտէ, պիզ փէք ազ սէօյլէյէճէյիզ: Պասմա սանա'աթը իճատ օլունմազտան էվվէլ պու խազըճըլար պին պէշ խիւզ իլը միգտարի պիրքի օ պիրինին արտընճա պու քիթապլարը նէսխ էտիպ խազմագտա օլտուլար. վէ պու գատար խըլ օլ քիթապլար կիւվէլէրէ՝ նէմ վէ քիւֆէ վէ ճահիլ խազըճըլարըն էլինէ՛ պըրաղըլտըգտան սօնկրա՝ շիմտի օնլարտա օգուտուղումուզ հէր պիր լուղէթ տօղրու տօղրույա օնլարըն խազտըղը՛ օլտուղու նէտէ՞ն մա'լիւմ: Լաքին պիրի տէյէճէք քի, "Պու տախի պիզէ՝ Ա'զիզ Քիթապլարտա պուլտուղումուզ՝ տօղրու տօղրույա մուսաննիֆլէրինին խազտըղը լուղէթլէր օլտուղու մա'լիւմ օլտուղու գատար մա'լիւմ տիւր'': Լ.լ ճէվապ. խայըր՝ էօյլէսի տէյիլ տիր: Ա'զիզ Քիթապլար՝ հէփ քիլիսէլէրտէն սագլանտըղը վէ օգունտուղու գատար՝ Հայրապետլէրին հիչ պիրինին քիթապը սագլանըպ օգունմատը: Ա'զիզ Քիթապլար խազըլտըգտան սօնկրա փէք չափուք ղայրի լիսանլարա թէրճիւմէ՛ օլունտուլար, վէ հէր քէսին էլինէ՛ կէչտիլէր, քի պունուն կիպի հիչ պիր Հայրապետին թէլիֆաթընա վագի՝ օ'լմամըշ տըր: Քրիսթիանլարըն հէփ

(ա) Հէրօնիմոս 28 Մէյիսալ՝ Լուկինին:

Ֆըրգալարը՝ հերետիկօսլար վէ փութփէ-րէսթլէր պիլէ՝ Ս.գիզ Գ.իթապլարտան օլմայա պու Ֆըրգալարըն պիրի պիր շէյ թէպտիլ էտէ տէյիւ՝ պիրի պիրինի՝ կէօզէ-տիրլէրիտի · լաքին՝ պէլքի քիմ օլտուղու պիլէ պէլլիսիզ պիր Հայրապետին թէլի-ֆաթը իչինէ ըասթ կէլէ եանլըշլըգլար կիրմէյէ ըուխսաթ վէրէնի տօղրուլթմագ իչիւն կէօզէտէճէք քիմսէ եօ՛գտուտու :

Շիմտի օլ թէլիֆաթլարըն իչինէ մախ-սուս եափըլան թէպտիլլիքլէրէ՝ կէլէլիմ : Պունլար իքի թիւրլիւ տիւր : Պիրինճիսի էյի նիյէթ իլէ եափըլանլար՝ վէ իքինճիսի քէօթիւ նիյէթ իլէ եափըլանլա՛ր տըր : Լաքին օնլար՝ հէր նէ՛ նիյէթ իլէ եափըլ-մը՛շ իսէլէրտէ՝ պիզէ պու գատարը եէթէր քի , օնլար հէր հալտէ թէպտիլլիքլէ՛ր տիր , վէ պիզի՝ Հայրապետլէրին քէնտի եազտըգլարընըն սահիհինի պիլմէքտէն մէն՝ էտէրլէր : Իյի կէլսին տէյիւ քէօթիւ եա՛փմամալըյըզ , (Հռովմ. Գ. 8) . վէ Հայրապետլէրի՝ ատէմլէրին իմանընը արթ-մագ մէրամը իլէ թէպտիլ էտէն օլ էյի ա-տէմլէր՝ քիլիսէյի պիր պէօյիւք ֆէնալըղա օղրաթտըլար :

Հերետիկօսլարըն՝ Հայրապետլէրին եազ-տըգլարընը պօզտուգլարը խուսուսունտա տախի պիր ազ սէօյլէյէճէյիզ · չիւն քի՝ հէր զէմանըն վէ հէր քիլիսէնին ա՛լիմլէրի՝

պունուն պէօյլէ օլտուղունու պիլ իթթի-փագ իդրագ էտէրլէր ։ Մ՝էսէլա՝ Ը՝նդհան-րական ժողովքլարըն քիթապլարընը Հռով-մայա պասմայա վէրէն ա՛լիմ Գաթոլիք-լէր՝ մուգատտէմէլէրինտէ պիզէ խապէր վէրիյօրլար քի, ''Ժողովքլարըն ա՛մէլլէրի էլլէրիմիզէ թէքմիլ՝ փաք վէ խասս վէ հա-լիս կէ՛լմէտիյինին սէպէպի Հերետիկոսլա՛ր տըր '' (ա) ։ Շիմտի օնլարըն պու չէհա-լէթի՝ պիզէ պին ղայրի չէհալէթտէն մազպուլ տուր ։ Զիրա էյէր իմանըն մի՛ւթէմէտի վէ հըֆզ էտիճիսի օլմազ իտ-տիա՛սընտա օլան Հռովմայ եկեղեցիսի՝ ժո-ղովքլարըն թէլիֆաթընտան պիր գըրդա՛սը՝ հէր նէ օլուրսա օլսուն՝ հէլաք օլուպ գա՛յ-օլմաղա մահսուս՛տէ էթտի՛ իսէ, Հայրապետա-լէրին տուղրու թէլիֆաթլէրի տախի նէյէ՞ օղրամըշ օլմալը տըրլար · պազի քիլիսէլէր վէ Հերետիկոսլար՝ նէ՞ էթմիշ օլմալը տըր-լար ։ Սէ էյէր ժողովքլարըն վէ Հայ-րապետլէրին թէլիֆաթլէրի հիլէ իլէ թէպ-տիլ օլունմուշլա՛ր իսէ, էսքիլէրին ի՛թի-գատլէրի վէ րէյլէրի նէ՛ իտիյինի նա՞սըլ պիլէ պիլիրիզ ։

Լաքին շիմտի՝ իլք Եկեղեցինին զէմա-նընտա եազըլան թէլիֆաթլէրին թէպտիլի-

---

(ա) Ընդհան. Ժողով. Ճիլտ ա մուգատ-տէմէ ։

նէ Ասղղափառ տէնիլէն դարաֆ տախի իլհագգ օլունմուշ օ'լմասըմը թէֆթիշ էտէլիմ ։ Փէք աշիքեար տըր քի , չիմտի Եունանիքճէսի զա'յ օլմուշ օլան Օրոգինէսին թէլիֆաթընը՝ լիսանի մէզքիւրտէն թէրճիւմէ էտէն Րուֆինոս՝ վէ Եւսեբիոս վէ ղայրիլէրի մէզքիւր թէլիֆաթը օ'լ մէրթէպէ խսթէտիքլէրի՛ կիպի տըգըշտըրըրըպ տէյիշտիրտիլէր քի , չիմտի օնտա՝ պիր շէյ տէյիշիլմէմիշ եախօտ թէրք օլունմամըշ պիր սահիֆէ նատիր պուլունուր ։ Օրոգինէսին թէլիֆաթընը թէրճիւմէ էտէն Հերոնիմոս տախի քէնտիսի իգրար էտէ՛ր քի , " Աւէհլիքէլի օլտուղունու տիւշիւնտիւյիւ շէյի րէտտ էթմէյէ՝ վէ ֆայտէլի օլան շէյի օլտուղու կիպի պրագմաղա՝ էյիսինի թէրճիւմէ էթմէյէ վէ ֆէնասընը թէրք էթմէյէ ճէսարէթ էտէրէք " (ա) ։ տա՝ հէման էշլէ՛ էյլէտի ․ եա'նի օլ զէմանտէ ալէսսէվի ինանըլան պիր շէյէ մութապըգ օլմայան պիր շէյ պուլտուղու թագտիրտէ՝ պայաղը խալգա զըտ կէօրիւնմէսին տէյիւ՝ օշէյի թէրճիւմէսինէ գօ'մատը ․ վէ օնտան իլէրի Հիլարիոն վէ Եւսեբիոս տախի պէօյլէ էթտի տէյիւ թաստը՛գ էյլէտի ։ Հերոնիմոս Եւսեբիոսա պիր մուգատտէմէսինտէ տախի իգրար էտէր քի , զիքր օլունմաղա շայէսթէ սայմատըղընը

(ա) Հերոնիմոս Աւէտֆիլոսա 62 Մէքթուպ ․

թէրք էյլէտի, վէ օնուն պիր չօգ գարա-
ֆըրնը տէյիշթիրտի (ա): Վէ էյէր օնուն
“Լաթինճէ թէվարիխինի” Եւսեբիոսուն
ղալան գըրգա՛լարը իլէ րուպար էտէ՛րսէք,
աշիքեար կէօրէճէյիզ քի՝ էսքի զէմանտէ
ատէմլէրին ճէսարէթի պիրի պիրինին թէ-
լիֆաթընը թասհիհ էթմէքտէ նէ՛ տէրէճէ-
յէ չըգարըրտը: Իմտի օնլարտան սօնկրա
կէլէնլէր հէման օնլարը՛ն ի՛պրէթինէ ույ-
մատըգլարընա՝ վէ պունտան պէօյլէ օնլա՛ր
տախի քէնտի զէմանլէրինտէ հէր մագպուլ
օ՛լմայան չէյի վէ վագթըն քիլիսէսինին
ի՛թիգատինէ ույմայանը թէրճիւմէլէրին-
տէն րէտտ էթմէյէ ճէսարէթ էտէմէտիքլէ-
րինէ պիզի քի՞մ ինանտըրա պիլիր:

Պու խուսուստա կէթիրէ պիլտիյիմիզ
հէփ էօրնէքլէրի կէթիրէճէք օլսագ, պիր
ուզուն վէ օսանտըրըր մասլահաթը էլէ ա-
լըշ օլուրուզ: Պու ախըր տարլարըն ա՛-
լիմլէրինտէն Հայրապետլէրի էյիճէ մէշք
էթմիշ վէ պու թէպտիլլիքլէրին ֆարգընա
վարմայըպ օնլարտան չէքվա էթմէմիշ ա-
տէմ եօ՛գ տուր. վէ Հայրապետլէրին էլ
եազըսը քիթապլարընըն հաշիյէլէրինտէ
օնլարըն՝ “Պուրատա պիր քիմսէ քէնտի
քէլամը պիհուտէսինի զամմ էթմիշ տիր”

(ա) Հէրս. “Իսպրանիճէ րաղըպլէր” խաղերինէ մուգայէսէ:

տէյիւ իշարէթլէրինի պու գատար չօգ պուլմամըզըն սէպէպի պու տուր ։ Օգոստինոսուն՝ "Ալլահըն շէհրի" նամ քիթապընըն խիրմի տէօրտիւնճի գըսըմընըն սօնունտա պուլունան քաւարա՛ըն թաստըգը զըմնընտա օն սաղըր չէյ՝ պու մագուլէ զամմըլարտան օլտուղունա շիւպհէ եօգ տուր ․ "չիւն քի՝ պու սաղըրլար էսքի էյ եազըլարընտա պուլունմազ"։ Գիւլէմէնքլի Օլըմէյն նամ ա՛լիմ շէհատէթ էտէ՛ր քի , օ՝ փատիշահ քիթապխանէսինտէ Աթանասիոսուն վէ Ասկեբերանըն էսքի էլ եազըսը քիթապլարընտան՝ պա՛զը եէրլէրի պու, ախըր դարլարտա գազընմըշ վէ տէյիշտիրիլմիշ քիթապլա՛ր պուլտու (ա) ։

Լաքին պու տէյիշտիրմէլէր՝ էն շէրիֆ վէ ա՛զմէնին մա՛լիւմի օլան [illegible] [illegible] տախի վագըթ՝ օլմուշտուր ։ Պունուն իսպաթընա շէհատէ՛թ իչիւն՝ ա՛լիմ Անդրէաս Աասիոսուն եազտըգլարընը՛ գէթիրէլիմ ։ Աուսանիֆի Ագզիւր՝ Աուրբ Նարսեղին պատարագ Արարողութիւնունու Ասորիճէտէ Եունանի լիսանընտա օլտուղու գատար ուզուն օլմատըղընըն փարգընա վարմաղըլա , օնուն սէպէպինի սէօյլէյիպ տէյօր ,

---

(ա) Աթանասիոսուն [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ։

քի, “Օ իրա ատէմլէրին տայիմա տինէ տայիր մատտէլէրտէ հալ ու խըլթի'տաալէրի պո՛ւ տուր քի, պապալարընտան գալմըշ այինլէր իլէ՝ օնլար հէր նէ գատար ա'զիզ իսէլէրտէ՝ գանա'աթ էտէնի կիւճ պուլա պիլիրսին: Պունուն իչիւն կէօրիւրիւզ քի, վագըթ կէչտիքճէ Եպիսկոպոսլարա խալգը բարեպաշտութիւնա վէ ի'պատէթէ գամէթլէնտիրմէյէ միւնասիպ կէօրիւնտիւյիւնէ կէօրէ՝ օլ այինլէրէ տահա պիր չօգ շէյ զամմ օլունտու, եախօտ օնլարտան տէյիշիլտի: Աէ քէօթիւսիւ շունտա՛ տըր քի, պիր չօգ աւելորդապաշտութիւնլա՛ր տախի իճատ օլունտու, քի պու մատտէտէ՝ անկլայըշըլմա կէօրէ՝ Ասուրի Քրիսթիանլար Ռումլարտան վէ Լաթինլէրտէն տահա մագուլ վէ տահա ի'նսաֆլը օլտուլար” (ա): Կասսանտեր տախի Թաստըգ էտիպ՝ ղայրի մուէլլիֆլէրտէն տէ իսպաթ էտէ՛ր քի, “Էսքի խորհրդատետրլէր ազար ազար՝ պու սօնկրաքի դարլարտա պասմայա վէրիլտիքճէ պէօյիւտիւլտիւլէր” (բ):

Իշպու էսքի թէլիֆաթլէրի պու սօնկրաքի զէմանլէրին ա'տէթլէրինէ ույտուրմագ իչիւն, օնլարը եէնի ա'տէթլէրէ մութա-

(ա) Ասուրի խորհրդատետրին մուգատտէմէսինտէ :

(բ) Խորհրդատետրլէր իւզէրինէ, Պատ 2:

պըզ սէօյլէմէյէ ույտուրտուլար ։ Մէ-
սէլա Եւսեբիոսուն պա՛զը պասմա Թէվա-
րիխինտէ՝ պուլունուր քի, օնա պա՛զը քիմ-
սէլէր տէտիրիյօրլար քի, Պէօյիւք Փէր հիզ՝
Թէլէոֆորոստան իճատ օլունտու, մէ կի-
րակի կիւնիւնիւն սապահնմասընը՝ Փիոս
Հռովմայ Եպիսկոպոսու Թա՛յին էյլէտի,
քի Եւսեբիոսուն Թէվարիխինին էլեազըար
քիթապլարընըն հիչ պիրինտէ՝ նէ պիրի
կիպի նէ օ պիրի կիպի զէքըր օլունմուշ պիր
շէյ պուլունուր ։

Պու Թէպտիլ էթմէք իչիւն օլունան ճէ-
սարէթ՝ Մ.ուաքեալլարըն զէմանընտան ու-
զագ տիւշտիւքճէ՝ ֆէնալաշմատմ օլույօր ։
Ա է շիմտի՝ պու մատտէտէ պիրի պիրինի չօգ
չէյլէրտէ գապահաթլը չըգարմագ զըմնըն-
տա՝ Թէվարիխտէ խազըլմըշ պուլունան չօգ
վուգուա՛Թտէն՝ իճմալ իւզրէ պիր գաչ
էօրնէ՛ք կէթիրէլիմ ։ Իլք էօրնէկ ։ Փա-
փա Լէոնուն մէքթիւպէրի՝ Վ.աղկեդոն ժո-
ղովքունտա ալթը եիւզ Եպիսկոպոսուն
հուզուրունտա Հռովմայ Եկեղեցիսինին
պաշ օլմասընը իսպաթ էթմէկյէ ճէսարէթ
էտէրէք տէտիլէ՛ր քի ։ Նիկիա ժողովքու-
նուն ալթընճը գանունու՝ "Հռովմայ՝ Ե-
կեղեցինին տայիմա պաշ օլտու" տէյիւ
Թաստը՛գ էտէյօր ։ Շիմտի կէլէլիմ քի,
օլ ժողովքուն Մ.'մէլլէքրինին՝ կէրէք Եու-
նանիճէ կէրէք Լաթինճէ խազըլմըշ քի-

թապլարըն հիչ պիրինտէ պու սէօզլէրին էսէրի եօ՛գ տուր ։

Իքինճի Էօրնէք ։ *Քաղկեդոն ժողովքունտան եէթմիշ տէօրթ գատար եըլ սօնկրա՝ Դիոնէսիոս Էքսիկիւաս նամ քիմսէ Հռովմատա ժողովքլարըն ամէլլէրինէ շամիլ պիր մէճմուա էյլէտի , քի պու՝ օնտան սօնկրա՝ փէք էսքի էլեազըսը նուսխալարտան Փարիզ շէհրինտէ պասմայա՛ վէրիլտի ։ Պու մէճմուանըն իշպու պասմա քիթապլարընա հէր քիմ տիգգաթ իլէ նազար էտէրսէ , կէօրէճէ՛քտիր քի , պիր քիմսէ օնտա պիր չօգ չէյլէ՛ր թէպտիլ էթմիշտիր , քի օնլարըն պիր գաչընը պուրատա զիքր էտէրիզ ։ Լաւոդիկիատա ճէմ՝ օլան ժողովքուն սօնկ գանունու՝ քիլիսէլէրտէ կանոնական օլան քիթապլարտան մա՛տա քիթապլարըն օգունմասընը եասագ էտէր ․ վէ օնտան սօնկրա կանոնական քիթապլար հանկըլարը օլտուղունու՝ պիր պիր իսիմլէրինի պէյան էտէր պիր տէֆթէ՛ր վէրիր ։ Մ՝էզքիւր Դիոնէսիոս պու եասաղը թահրիք էթտիյի զէման , պու տէֆթէրի գօ՛մատը ։ Վէ սէպէպի նէ՞ տիր ։ Էլ ճէվապ ․ օ՛լմայա Հռովմայ Եկեղեցիսի տէֆթէրի կէօրիւնճէ գայթակղութիւնա տիւշէ ։ Զիրա Լաւոդիկիանըն Հայրապետլէրի պու տէֆթէրին իչինտէ Մ՝ակաբայեցոց՝ Սողոմոնուն իմաստութիւնու՝ Տոբիթ՝ Յուդիթ՝ ԵԶ ․ քի-*

թապլարընը զիքր է՛թմէյօրլար , Իննօ-
չէնծիօս նամ Հռովմայ Փափասը իսէ՝ պու
քիթապլարըն ծիւմլէսինի՝ պիր կոնդակը՛ ի-
լէ՝ [illegible] քիթապլարըն կանոնունա
գօմուշուտու : Լաքին ա՛լէմին պախթըն-
տան՝ Բում վէ Փրանսըզ Եկեղեցիլէրինին
ժողովք մէծմա՛ալարընտա՝ մէզքիւր ժողով-
քուն գանունլարըն տախի սահիհի հըֆզ օ-
լունմա՛ուշ տուր :

Իւչիւնճիւ Եօրնէք : Պիր թեպտիլ էթ-
մէք տախի պա՛ւ տուր : Բումլարըն ժո-
ղովք սիծիլլէրինտէ՝ Իսթանպօլտա ծէմ՝ օ-
լան իլք ժողովքուն եէտի գանունու պուլու-
նուր , վէ պու գանունլար մէզքիւր սիծիլին
Հռովմատա պասմա օլունմուշ Լաթինճէ-
տէ տախի պուլունուրլար : Լաքին պու
գանունլարըն պէշինծի ալթընծը վէ եէ-
տինծիսի՝ հէր նէ գատար փէք իգթիզալը ի-
սէլէ՛րտէ՝ պիքր օլունան Գոնիխիօսուն մէծ-
մա՛ասընտա եօ՛գ տուր · զիրա օնլար գա-
պահալթըլ Եպիսկոպոսլարըն թէտիպի՛ խու-
սուսունտա տըր : Իշպու գանունլար օ-
րատա նի՞չիւն օ՛լմասըն : Իշ ճէվապ · հիչ
տէյիլ իսէ պուն՛ու տէյէ պիլիրիզ քի , օլ
գանունլարտա Եպիսկոպոսլարա տաւա-
լարընը Հռովմայա գալտըրմաղա իզին վէ-
րի՛լմէմիշ · հէմ տախի՝ պիր Եպիսկոպոսուն
շէրա՛աթընը եալընըզ Փափա կէօրէ պի-
լիր՝ տէ՛նմէյօր · իլլա գուվվէթին ծիւմլէսի՛

էյալէ՛թ սինադոսլարընա վէրիլմիշ տիր :
Տէօրդ-ընճի- էօրնէք : Իսթանպօլ ժողով-քունուն գանունլարընտան սօնկրա՝ Ռում սիճիլլինտէ Եփեսոստա ճէմ՝՝ օլան ընդ-հանրական ժողովքուն գանունլարը՛ գօն-մուշտուր, քի Ռոմատա մէզքիւր սիճիլլէն Լաթինճէսինին իլք պասմայա վէրիլմէսին-տէ պուլունմուր տախի պասըլմըշտըր : Լաքին՝ Դիոնիսիոս օնլարը՛ տախի ըէտտ էտիպ՝ օն-լարտան հիչ պիրինի մէճմուա՛ասընա գօ՛մա-մըշ տըր · վէ նի՛չիւն, պէլքի սէքիզինճի գանունունուն զիքրը էթտիյի մասլահաթըն-տան խօշլանմամարըզը իչիւն : Օիրա պու-գանունուն էմր էտէր քի, ՛՛ Հէչ պիր Եպիս-կոպոս՝ էվվէլտէն պէրու քէնտինին՝ վէ օն-տան էվվէլ կէլմիշլէրին հէօքմիւնտէ օ՛լմա-յըպ՝ վիճակընտան տիշարը օլան էյալէթէ գարըշմաղա գուվվէթի օ՛լմասըն ՛՛: · · · · ·
՛՛ Պու սէպէպտէն քի, օլմայաքի ա՛զիզ խըզմէթ իճրասը պէհանէսի իլէ՝ աշխարհա-կան հէօքիւմէթ՝ Եկեղեցինին իչինէ՛ կիրէ, վէ պուլունտան պէզըլէ՝ պիզ տույմազտան ա-զար ազար՝ ինսան ճինսինին Գուրթարըճը-սը Ռապպըմըզ Յիսուս Քրիստոսուն պի-զիմ իչիւն քէնտի գանը իլէ սաթըն ալտը-ղը ազատութիւնու ղայպ էտէլիմ ՛՛ (ա) :

(ա) Եռանոնիճէ Մէճէլ Եփէսոսուն ժո-ղովուն գանունու 8 :

Էյէր Հռովմալըլար՝ "Պու գանուն Ռում-լարըն եափմասը՛ տըր" տէյէճէք օլուրլար-սա, պիզէ օնուն հի՛չ պիր զարարը եօ՛գ-տուր. զիրա պունտան պէ՛ս պէլլի օլույօր քի, օլ գանունլարը՝ եա զամմ էթմէյիլէ եախօտ օնլարտան պիր շէյ չըգարմադըլա՝ պիր քիմսէ տէյիշտիրմիշ օլմալը տըր, վէ պու պիզէ նէթէ՛ր :

Պէշինճի էօրնէք : Պու էօրնէքը՝ էսքիտէն պէրի օլմուշ թէպտիլլիքլէրի՝ այան աշի-քեար կէօսթէրէն էօրնէքլէրին պիրիտիր : Պա՛լատէ մէզքիւր Ռում սիճիլլինտէ՝ Քաղ-կեդոն ժողովքունուն իյիրմի սէքիզինճի գանունտա պիր էմիր պույուրուզ քի, օ-նուն իլէ՝ Իսթանպօլուն իքի ժողովքունա իմթիսալէն՝ հէօքմ օլունույօր քի, "Իս-թանպօլ շէհրի տէվլէթ շուրասընըն մէ-քեանը վէ փայիթախթ օլուպ՝ հէր հալտէ Հռովմայ շէհրի իլէ պէրապէր օլտուղու է-ճիլտէն, կէրէքտիր քի, Եկեղեցի խուսու-սունտա տախի օնուն օլտուղու մէրթէպէյէ վէ ա՛զամէթէ գալտըրըլըպ՝ օնուն Եպիս-կոպոսու Փօնթոս՝ Ասիա վէ Ռումէլիտէ մէթրօփօլիթլէր նասպ վէ թա՛յին էթմէյէ գուվվէթի՛ օլա" (ա) : Պունու՝ օլ ժողով-քուն պիր սահիհ գանունու օլտուղունա՝

(ա) Եունանի Սիճիլ՝ Քաղքէդօն ժողով-քու՝ գանունու 28 :

կերէք Հռովմալը վէ կերէք Րում մուէ-րրիխլէրին չօղու շէհատէթ էտէրլէր․ վէ էօյ-լէ իքէն՝ Դիոնիսիոսուն զիքր օլունան մէճ-մուասընտա՝ տայքի Քաղկեդոն ժողովքու էօյլէ պիր ղանուն հիչ նասըմամըշ կիպի պուլունմայօր ։ Կէլէլիմ քի , Դիոնիսիոս՝ ժողովքլարըն ղանունլարընը նիղամ իւզրէ թէրթիպ էտէճէյինի վա՛տ էթտիյի զէման՝ պու ղանունու նի՞չին տիշարըյա պրագ-տը ․ եախօտ էյէր օնուն պրագտըղը նօ՛ղ-խսէ՝ օնու քի՞մ իճատ էտիպ ղանունլարըն սըրասընա գօտու ։ Էյէր Րումլար՝ Լա-թինլէր իչիւն պու ղանունլարը հըֆզ էտիպ՝ վագթի հաճէթտէ՛ մէյտանա չըգարմասա-լարըտը՝ տօղրուսունու նէ՞րէտէն էօյրէնիր իտիք ։

Կէրէք պուլունտա՝ կէրէք եօգ արըլտա զիքր օլունան վուգուա՝թլարտա՝ հագգ քիմի՞ն եէտինտէ՝ Լաթինլէրի՛ն․եէտինտէմի եօգսա Րումլարըն եէտինտէմի՝ գարար վէրմէյէ պիզէ հաճէթ եօ՛գ տուր ։ Փէք աչիքեա՛ր տըր քի , եա պիր դարաֆտան՝ եա օ պիր դարաֆտան պիր քիմսէ՝ ժողովքլարըն մու-քէրրէմ ղանունլարընը՝ պիլէ տէ յիշտիրմէ-յէ ճէսարէթ էթմիշ տիր ։ Վէ պու իքի դարաֆըն հէր պիրի գապահաթը օ պիրինին իւզէրինէ աթմագտա՛ օլտուգլարը՝ թագտիր-տէ , պիզ տէրիզ քի , պիզէ՝ ղանունլարըն թէպտիլ օլունտուղունու կէօրտիւկիւմիւզ եէ-

թէր , վէ տօղրու նուսխանըն հանկըսը օլտուղունու պիլմէսի կիւճ տիւր ։ Վէ պունտան պէօյլէ տէ՛րիզ քի , պու՝ Հայրապետլէրին սահիհ ի՛թիգատը հանկըսը՝ վէ արթմա հանկըսը օլտուղունու պիլմէսի միւշքիւլ օլտուղունա պիր թաղէ իսպաթ տըր ։

Լաթինլէր իլէ Րումլարըն՝ պիրի պիրինի ժողովքլարըն գանունլարընը՛ պիլէ տէյիշթիրտինիզ տէյիւ գապահաթլը չըգարմաղա իսթէտիքլէրինէ՝ արթըգ պու միսիլլի էօրնէքլէր կէթիրմէ յէ հաճէթիմիզ եօ՛գտուր ։ Լաքին պունտան՝ դապիա՛թը իլէ պու սիւալ ա՛րիզ էտէր քի , էյէր պիլտիյիմիզ պու գատար գալպ եափմալար վա՛ր իսէ , ա՛ճապա նէ՞ գատար տահա օլմալը քի , օնլարտան խապէրիմիզ պիլէ եօ՛գտուր ։ Զիրա պուրատա կէօրիւրիւզ քի , ալթընճը դարըն էվաիլինտէն պէրու Լաթինլէր Րումլարը վէ Րումլար Լաթինլէրի՝ “ Պունու սիզ տէյիշտիրտինիզ ” տէյիւ պիրի պիրինի գապահաթլը չըգարըյօրլար ։ Պու մինվալ իւզրէ օն պէշինճի դարըն էվաիլինտէ Գիլօրէնչա նամ ․շէհիրտէ ճէմ՝ օլունան ժողովքտա՝ Լաթինլէր՝ բղխումն 'ի Հօրէ և Որդ—ոյ իւզէրինէ՝ Րումլարա գարշը Եպիփանիոստան շէհատէթ կէթիրտիքլէրինտէ , Րումլարտան Եփեսոս Եպիսկոպոսու Մ՝արկոս՝ օնլարա տէտի քի , “ Օ նէր՝ չօգտան պէրու պօզուլմուշ իմիշ ” ․

վէ Բարսեղ Կեսարացիտէն եինէ պու մաա-տէնին իւզէրինէ պիր ղայրի շէհատէթ կէ-թիրտիքլէրինտէ , եինէ Մարկոս Ճէվապ վէրիպ՝ Բարսեղին պու սէօզլէրինին մա՛-նասընը պիր քիմսէ տէյիշտիրմիշ օլմալը ի-տիյինի իսպա՛թ էյլէտի ։ Պունտան կէօ-րիւնիւր քի , Լաթինլէր՝ Արևելեան Եկե-ղեցիլէրինի տախի քիթապ թէպտիլ էթ-մէքտէ՝ Արևմուտք Եկեղեցիսի գատար գա-պահաթլը պուլունյօրլար ։

Եինէ՝ Ռումլար Լաթինլէրէ գարշը Ա-ռաքեալլարըն տէնիլէն գանունլարտան շա-բաթ կիւնիւ օրուճ դութմագ խուսուսուն-տա ալթմըշ սէքիզինճի գանունու կէթիր-տիքլէրի՛ վագըթ՝ Լաթինլէրտէն փէթա-վիոսուն պունա գարշը՝ "Ռումլար պու գանունու քէյֆլէրինէ կէօրէ պօզտուլար" տէմէտէն ղայրի ճէվապը եօ՛գտուր ։ Եի-նէ՝ գանունլարըն պօլուլմուշ օլտուգլա-րընա պիր իսպաթ զըմնընտա՝ սէքիզինճի Ընդհանրական տէնիլէն ժողովքուն՝ Ռում-լարտան վէ Լաթինլէրտէն պաշգա պաշգա պասմայա վէրիլէն ա՛մէլլէրինի րուպար է-տիպ՝ օնտա մէվձիւտ օլան ֆարգը նազար էյլէ ։ Եինէ՝ Կաթոլիքլէրտէն օլան՝ հա-ֆըզը քիւթիւպ Անասթասիոսուն՝ Ռումլա-րը իլքտէն մա՛տա հէփ Ընդհանրական ժո-ղովքլարըն գանունլարընը քէյֆլէրինէ կէօ-րէ պօզտուլար տէյիւ գապահաթլը շըգար-տըղընը՛ տինկլէ ։

Իշպու պիրի պիրինտէն շիքեայէթ էթտիքլէրինին նագլինի թագտիմ էթմէմիզտէն մէրամ՝ Ալթինլէրին Ռուսլարա նախօտ Ռուսլարըն Ալթինլէրէ պուլտուգլարը գապաՀաթը սապիթ էթմէք տէյիլ տիր ։ Անճագ մէրամըմըզ պու տուր քի , Մոսգօվլըլարըն գանունլարընտա Ֆօրգէլօ՛ր ձօր խօնչէնէ՝ վէ օնլարը էլպէթթէ պիր քիմսէ քէյֆինէ կէօրէ պօզմուշ օլմալը իտիյինի կէօսթէրէլիմ ։ Սէ պունտան պէօյլէ պիր պայաղը ատէմէ՝ կէրչէքլիք պու իքի դարաֆըն Հանկըսընտա օլտուղունու պիլմէսի փէք միւշքիւլ պիր չէյ օլտուղու աշիքեար օլուր ։

Լաքին պիրի պիրինտէն՝ ՙՆիկիայ ժողովքունուն Հուլաստամքը՛ խուսուսունտա՝ ՙՙՊիր չօգ նէրտէ թէպտիլ էթտինիզ՚՚ տէյիւ չէքվա էտէրլէր ։ Պայրի նէրլէրինտէ զիքր էթտիքլէրի թէպտիլլիքլէրի պիր՝ նանա պրաղըղ՝ նմըընըզ ՙՙԵ- յՍրդ-ոյ սիօզլէրինի զիքր էտէլիմ ։ Պու՝ Հոգին Սուրբուն բղխումու ինզէրինտէ օլան մատտէտէ օլուպ՝ Ռումլար տէրլէ՛ր քի , պունու Պաթոլիքլէ՛ր զամմ էթտիլէր , վէ Պաթոլիքլէր՝ նինէ Հէման օ՛ ճէսարէթ իլէ՝ Ռումլար օնու չըգարմըշլա՛ր տըր տէրլէր ։ Կէլէլիմ քի պու թէպտիլլիք պու գատար պէօյլիւք պիր մատտէ՛ տիր քի, պու իքի քիլիսէլէրի պու գատար զէման պիրի պիրինտէն

պիրը գալմաղա օլան պաշլըճա սէպէպլէրին պիրի՛ օլուր : Պէ՛ս պէլլի տիր քի , պիր դարաֆտան նա օ պիր դարաֆտան պիր քիմսէ՝ պու պատուական Հաւատամքա պիլէ է՛լ գօյմուշտուր :

Պունտան գադը՝ Նազար Հայրապետլէրին քիԹապլարընըն էսքիտէն հըֆզ օլունմուշ էլեազըլարը իլէ՝ օնլարըն սօնկրաքի զէմանլէրին պասմալարընտա՝ փէք պէօյլէ Թէպտիլլիքլէր վար · վէ պու Թէպտիլլիքլէրին ճիւմլէսի Հռովմայ քիլիսէսինին ի'Թիգատլէրինի Թաստիգ էԹմէք մէրամը իլէ՝ մախսուս եափըլմըշլար : Իշպու Թէպտիլլիքլէրի եափան քիմսէլէր՝ պէլքի զաննէ էԹտիլէ՛ր քի , պու էլ եազըլարը եավաշ եավաշ գա՛յ օլաճագլար , վէ խալգըն՝ չէհալէԹ իչիւն քէնտիլէրին եափտըգլարը իշպու պօզուգ պասմալարտան զայրը պագաճա՛գ նէրի գա՛լմայաճագտըր : Պու սէպէպտէն պասմա քիԹապլարընտա Կիպրիանոսա պիր չօգ տէֆա՝ Պետրոս Առաքեալըն պիր պաշ օլմասը խուսուսունտա սէօյլէԹմիշլէր · Ամբրոսիոսուն վէ Դամասոսուն քիԹապլարընտան՝ Թէքմիլ սադըրլար Թէրք էԹտիլէր , վէ Օգոստինոսուն լըսանընը տէյիշԹիրտիլէր , վէ քէնտի խօրհրդատետրլէրինի՛ պիլէ Թէպտիլ էԹտիլէր , քի պունլարըն հիչ պիրի՛ հէր քէսին րուպար էԹմէյիլէ անկլայա պիլտիյինէ՛ կէօրէ՝ էսքի էլ եազըլարընտա եօգ տուր :

Քիլիսէտէ շիմտի օլան մուճատէլէլէրին խուսուսունտա էսքի Հայրապետլէրին բէյ ու ի'թիգատլէրինի էօյրէնմէքտէ՝ պիր կիւճիւք տահա՛ վար․ վէ օ՝ իչինտէ Հէ-րետիկոսլուգ վար տէյիւ զանն օլունան հէր քիթապը եագմագտան իլէրի կէլմիշ տիր ։ Մէսէլա Թէոտորոս՝ Թէոտորիտոս վէ Իբաս նամ իւչ Եպիսկոպոս՝ տայիմա ուղղափառ գըյաս օլունմուշ իքէն, էօլ-տիւքլէրինտէն չօգ զէման սօնկրա օնլարըն քիթապլարընա անաթէմա օգունտու, վէ եավաշ եավաշ մէյտանտան ղայպ օլտու-լար (ա) ։ Պիր էօրնէք տահա ։ Քրիս-թիանլարտան ի'պատէթ իչիւն պինա օլու-նան իլք քիլիսէլէրտէ (բ) ի'պատէթ իչիւն Քրիստոսուն վէ Սուրբլարըն պատկերլէ-րի վար իտիյինէ պու կիւնէ գատար պա'զը քիմսէլէր իխթիլաֆ էտէրլէր․ վէ պունու սէպէպլէրինին պիրի՝ օլ խուսուսուն իւզէ-րինէ եազըլմըշ քիթապլարտան օ գատարը-նը հէլաք էյլէմէյէ Ժողովքլարըն վէ փա-փալարըն թէրթիպ գուրմալէրի՛ տիր ։

(ա) Պէշինճի Ժողովտէ, տէօրտիւնճիւ ճէմի՛-յէթ ։

(բ) Էֆէնտիմիզտէն սօնկրա իքի եիւզ եըլ միգտարը՝ Քրիսթիանլար [illegible] քիլիսէ-[illegible] [illegible]՝ Թէվարիխտէն անլաշըլ-ըր ։ (Պու քիթապը պաշգայա վէրէն ։)

Զիւնքի նէտինճի ժողովքոտ՝ Անդրիանոս նամ՝ փափանըն մէքիլլէրի պատուական պատկերլէրէ Գորշէ ճագըլմըշ օլան հէփ քիթապլէրին աթէշէ աթըլմասընը դալալ էտէրլէրիտի (ա) ։ Պէզալիք քէրինճի Անդրիանոս նամ փափա տախի՝ Բուն փաթրիջի Գոթիոսատն ճէմ՝ օլունան ժողովքուն ա՛մէլլէրի քիթապընը՝ վէ օնա թէսահուպ էտէն քիթապլարըն ճիւմլէսինի ճագըլմաղա էմր էյլէտի ։ Իշպու քիթապ ճագմալարտա՝ էլպէթթէ չօգ քիթապլար ճանմըշ տըր քի, օնլարըն իչինտէ՝ պատկերբ ի՛պատէթինէ վէ փափանըն պէօյլէ քլիւյիւնէ վէ պունուն կիպի ղայրի շէյլէրէ տայիր էլք Էկլէղեցինին ի՛թիգատը նէ օլտուղունու պիլէ տահա աշիքեար սէօյլէյէճէք չօգ շէյլէր վարըտը ։

Հուլասատա՝ օլ քիլիսէյէ դարշը՝ իչինտէ պիր չօգ շէյլէր պուլունուր Հայրապետլէրին քիթապլարընտան չօղու հալա պասըլմըշ ճախօտ պասըլմաճագ օլտուղունու՝ վէ պունտան պէօյլէ Բնագիրլի արթըգ տէյիշթիրմէյէ միւմքիւն օլմայաճագ իտիյինի կէօրտիւքլէրինտէ՝ պիր սոնկ ի՛լաճ զըմնընտա ճէնի պիր ուսուլ թէրթիպ էթտիլէր ։ Մ՛էսէլա՝ պիր քիթապըն էսքի ցանկը պու իչլէրինէ ճարըմայան շէյլէրի

(ա) Ժողովք Դ. Ատը 8. Կանոն 9 ։

կէօսթէրտիյի թագտիրաէ՝ օնլարը օլ ցանկտան պօզտուլար . չէօյլէ քի՛ օլ պէօ-յիւք թամաղագա քեաղըտ պօյունտա՝ գալըն ճիլտլէրին իչինտէ օլ չէյլէրի՛ խալգ պուլ-մաղա գատիր օլմամաըն : Բրիթանըլար խու-սուսունտա թէրթիպ օլունան պա՛զը գա-նունլարա մուգաւֆ օլմաղա իսթէյէն՝ պին պէշ եիւզ քըրք պէշ սէնէսինտէ Տրենտօ չէհրինտէ գուրուլան ժողովքուն՝ ա՛մէլլէ-րինէ պագա պիլիր : Ս է ցանկ՛ տէյիշ-թիրմէքտէ էօրնէք Սուրբ Օգոստինոսուն քիթապլարընը՛ կէթիրէլիմ : Պու քի-թապլարըն ցանկընտա՝ ընագիրտէ պուլու-նան պիր չէյին խուսուսունտա պէօյլէ պիր չէյ վար . " Հրեշտակլարա քիլիսէլէր պինա էթմէլի տէյիլտիր " : Օ իքի օլունան պա-մանըն ցանկընտա օլան պու իշարէթին կէօսթէրտիյի եէրի՝ քիթապըն իչինտէ չըմ-տիյէ գատար պուլունմա՛յօր իսէ տէ , օլ պասմանըն ցանկընտան պու իշարէթի գալ-տըրմըշլա՛ր տըր . քի օ՝ Օգոստինոսուն պու մաՀալտէ իսթիխրաճ էթտիյիմիզ պու սէօզ-լէրինի պուլմագ իչիւն իշարէթ օլունմուշ տուր . " Էյէր Սուրբ Հրեշտակլարըն պիրինէ աղաճտան եափըստ օտունտան պիր քիլիսէ եափանմագ օլուրսագ , անաթէմա օլմա՞զմըյըզ " (ա) : Պու քիթապը իշպու

(ա) Սանտօրօզլու Օգոստինոսուն Ըռաքլէհ օլունմուշ ցանկը :

պասմայա վէրէնլէր՝ բնագիրին իչինտէ պու սէօզլէրի չըգարմադա ճէսարէթ էտէ՛մէտիլէր · լաքին մէրամլարը պո՛ւ տուր քի , քիԹապըն իչինտէ պուլունտուգլարընը՝ հէր նէ գատար միւմքիւն իսէ՝ ա՛զ ատէմ պիլսին , վէ օնլարը պուլմադա՝ գապիլ օլտուղու գատար ա՛զ քի՜չի գատի՛ր օլսուն :

Իմտի եա՛ սէն՝ խէլասըն Թա՛լիմլէրինի Հայրապետլէրին Թէլիֆաթլէրի իչինտէ պուլմադա արայան՝ Հայրապետլէրին սահիհ ՚իԹիգատլէրինի էօյրէնմէքտէն խալգըն ա՛գլընը շաշըրտըպ՝ մէն՝ էԹմէք իչիւն՝ ղուտ կէչէն զէմանլէրտէ նէ՛ գատար ճէհտ էԹմիշլէր · պագ ատէմլէրին՝ Հայրապետլէրին րէյլէրինի կիզլիճէ տէյիշԹիրմէյէ նէ ֆուրսաթլարը օլմուշտուր · վէ պունտան պէօյլէ միւլհագա էյլէ՝ արատըղըն ճշմարտուԹիւնլարը ուսԹա էլինտէն կէչմիշ գա՛րմա գարըշըգ օլան պու միսիլլի Թէլիֆաթլէրտէ պուլա պիլմէն միւշքիւլ տէյի՛լ մի :

ՊԱՊ 5 :

ՊԷՇԻՆՃԻ ՍԷՊԷՊ

Չիւնքի հայրապետլէրին [illegible] հայ-
րապետլէրին եարտըմլարը [illegible]
լէրին՝ վէ [illegible] ճար-
[illegible] վէ [illegible]-
լէրին [illegible]՝ վէ [illegible]-
[illegible] օ [illegible]
[illegible]-
րի [illegible]՝ ան-
[illegible]
տիր :

Տէյէլիմ քի՝ պիր ատէմ՝ պունտան ագ-տէմ օլան տէօրթ պապտէ զիքր վէ պէ-յան օլունան կիւճլիւքլէրին ճիւմլէսինի տախի եէնմի՛շ տիր · լաքին եինէ օնա՝ եէ-նէճէք կէրիտէ տահա՛ չօգ վէ տահա պէօ-յիւք կիւճլիւքլէր գալըյօր : Օլ կիւճ-լիւքլէրին պիրի՝ հայրապետլէրին գուլլան-տըղը անկլաշըլմազ կիւճ լիսանլէրինտէն տատըր օլուր : Կէլէլիմ քի՝ հռովմալըլար՝ լիսանլէրի կիւճ անկլաշըլըր պէհանէսի իլէ՝ միւճատէլէլէրտէ Ա՛զիզ Կ՛իթապլարը չէ-րա՛աթ քէսէճէք գանուն էթմէսինի իսթէ-

մէզլէր · զիրա տէրլէր քի, մա'նասը աչըգտան աչըգա պէլլի օ'լմայան քիթապլար՝ միւճատէլէլէրտէ հէօքմ քէսէ'մէզլէր ։ Լըզլէ իսէ՝ էյէր Հայրապետլէրին քիթապլարընըն մա'նասը աչըգտան աչըգա պէլլի օ'լմայըպ գարանլըգ իսէ, օնլար գարանլըղը տէֆ' էտէճէք նէրտէ՝ տահա զիյատէ գարանլըգ էտէրլէր ։ Նիճէ քի Հերոնիմոս՝ օնլարըն պա'զըսընըն խուսուսունտա տէր քի՝ ''Պա'զը մէկնիչլէրի էյէր անկլամասը՝ օնլարըն թէֆսիր էթմէյէ ճէհտ էթտիքլէրի չէյլէրի անկլամագտան կիւճտիւր'' [ա] ։

Հայրապետլէրին սայքի հէվիսի՝ թէլիֆաթլէրինի Եունան եախոտ Լաթին լիսանընտա եազտըլար · վէ խալգըն չօղու՝ Եունանիճէ եազան Հայրապետլէրին թէլիֆաթըընը՝ էքսէրի Լաթինճէտէ օլան թէրճիւմէլէրինի օգուրլար · վէ պա'զըսընըն տախի Եունանիճէսի զա'յ օլուպ չիմտիքի հալտէ եալընըզ Լաթինճէ թէրճիւմէսի պուլունույօր ։ Պու սուրէթտէ՝ ղայէթլէ տիգգաթ էթմէլիյիզ քի, օգուտուղումուզ՝ էվվէլա պիր էյի թէրճիւմէ օլա, վէ օնտան սօնկրա՝ օ թէրճիւմէյի էտէն՝ օնու քէնտի մէնֆա'աթի նէֆսիյէսինէ ույտուրմուշ օ'լմայա ։ Հէր պիր թէրճիւմէյէ ի'-

(ա) Հէրոն. 139 Մէքթուպ՝ Աւկուսթինոսա ։

Թիմաա օլունամազ իտիյինի հիչ քիմսէ ինքեար էտէ՛մէզ ։ Մ՝էսէլա Օրոգինէս՝ փուլթիփէրէսթ Քէլսոս նամ քիմսէյէ գարշը եազըբ՝ պէշինճի քիթապընտա տէ՛ր քի, " Հէփ նիյազլարըմըզը՝ տուա՛լարըմըզը վէ մաղլուպլարըմըզը վէ շիւքիւրլէրիմիզի հէր շէյտէն իւսթիւն օլան Ալլահ Թա՛ալայէ՝ հըրեշտակլարտան իւսթիւն օլան պաշ քեահին՝ Ալլահըն եաշայան Քէլամը Յիսուս Քրիստոսուն վասիտասի իլէ թագտիմ էթմէլիյիզ " ։ Լաքին օնու թէրճիւմէ էտէն՝ եարամազ նի.յէթ իլէ Օրոգինէսէ՝ սէցլէ՛մէտիյինի սէցլէտիյոր ։ Եա՛նի պու փարչայը՝ պէցլէ՛ թէրճիւմէ էտէյոր. " Ատագլարըմըզը վէ հէփ տուա՛լարըմըզը վէ շիւքրլէրիմիզի Ալլահա՝ պագիլէրին իւզէրինէ թային օլան մէլէյին վասիտասի իլէ՝ Եպիսկոպոս օլան՝ Ալլահըն սաղ քէլամը քիմսէնին վասիտասի իլէ կէօնտէրմէլիյիզ (ա) ։ Պու սուլուպ իւզրէ՝ միւճատէլէ էտէնլէրին պիր դարաֆը տա օ պիր դարաֆը տա՝ խասմինին թէրճիւմէլէրինտէ օլան եանկլըշլարը մէյտանա չըգարմաղա չալը-

---

(ա) *Πᾶσαν μὲν γὰρ δέησιν, καὶ πᾶσαν προσευχὴν καὶ ἔντευξιν καὶ εὐχαριστίαν, ἀναπεμπτέον τῷ ἐπὶ πᾶσι θεῷ, διὰ τοῦ ἐπὶ πάντων ἀγγέλων ἀρχιερέως, ἐμψύχου λόγου καὶ θεοῦ.* Օրոգինէս Քէլսոս գարշը ճիլտ 5 ։

շըր · վէ պունտան պէօյլէ՝ ճշմարտութիւնու արայան քիմսէ՝ օնու բնագիրին խազըլըմըշ օլտուղու լիսանտան էօյրէնմէյէ մէճպուր օլտուղունու տույմալը տըր :

Լաքին պունտան գադը՝ նազար տէրիզ քի , Հայրապետին լիսանընը պիլմէսի հէր վէճհիլէ իգթիզալը՛ տըր · վէ օնու խարը պուչուգ պիլմէք քիֆայէթ էթմէզ · օնու էյի՝ թէքմիլ վէ պիւթիւն պիւթիւնէ պիլմէլի տիր · վէ պունու էթմէսի ղայէթ ուլ ղայէ կիւճ տիւր : Վէ պունտան կէօրիւրիւզ քի , իքի դարաֆտան տախի՝ Հայրապետլէրին թէլիֆաթընտան՝ տինին ֆարղլարընա տայիր օլանլարը՛ պիլէ՝ հէր պիրի իսթէտիյինէ՝ կէօրէ թէֆսիր էտիպ՝ պա՛զը տէֆա՝ պիրի պիրինէ դապանը դապանընա զըտ մա՛նալէր վէրիրլէր , նիճէ քի աշիքեարէ իսպաթ էտէ պիլիրիզ : Պունտան չօգ քէրրէ կէօրիւրիւզ քի , իքի դարաֆտան տախի պիր մատտէնին խուսուսունտա ճըշմարտութիւնու Հայրապետլէրին թէլիֆաթընտան թասհիհ էտիպ գարար վէրմէյէ րազը օլտուգլարընտան սօնկրա պիլէ՝ հէր պիրի Հայրապետին շէհատէթինի քէնտի դարաֆընա չըգարարագ՝ էնճամը ժատտէ յէ պիր գարար վէրէմէզլէր :

Հռովմալըլար՝ "Աստուածաշունչա սէյիրտէն Լուետարանականլարըն մապէյնինտէ չօգ աստուածաբան միւճատէլէլէրի վար·

մէ պունտան կէօրիւնիւր քի, էլպէթթէ Մ.ուսթաֆաչուչանչ գօլայ անկլաշըլըր պիր քիթապ օ՛լմամալը տըր'' տէտիքլէրի զէման, Մ.ւնտաքանականլար տէյէ պիլիրլէր քի, ''Հայրապետլէրէ սէյիրտէն Րումլարըն մէ Լաթինլէրին մապէյնինտէ տախի միւճատէլէլէր վար. մէ էլպէթթէ Հայրապետլէրին Ընկլիզճէյէ տախի կիւճ անկլաշըլըր օլմալը տըր: Պու մէճհ իւզրէ Սուրբ Օգոստինոսեան Պրոյափոխութիւնու սապիթ էթմէք խուսուսունտա չէհատէթլէր կէթիրիր իքէն, նինէ օ՛ Հայրապետ տէր քի, ''Ըֆէնտիմիզ՝ հէ՛ման թէնինին սուրէթինի վէրիր իքէն՝ 'Պո՛ւ պէնիմ թէնիմ' տէյի կէրի չէքիլմէտի'' (ա): Ս. Է Տէրտուղիանոս տախի հէման պու մէֆհումտա պիր չէյ սէօյլէր (բ): Լաքին պունլար՝ մէ ղայրի Հայրապետլէր աչըգտան աչըղա տէրլէ՛ր քի, ''Էքմէք ղապիաթընը տէյիշթիրիյօր: Իմտի պունտան պէօյլէ պու մատտէնին իւզէրինէ միւճատէլէ էտէնլէր՝ պի՛ր դարաֆտան տա օ պի՛ր դարաֆտան տա՝ պիրի պիրինէ գարշը հէման պիր Հայրապետտէն չէհատէթլէր կէթիրիրկ՝ հէր պիրի քէնտի րէյինէ կէօրէ մա՛նալըր վէրմէյէ չալըշըրլար:

(ա) Օգոս. Մ.անիքեանլա գարշը Պապ 12:
(բ) Տէրտուղ. Մ.արկիոնոսա գարշը Քի-
թապ 4:

Շիմտի կելելիմ քի, էյէր Հայրապետ-լէրին լիսանը կիւճ անկլաշըլըր տէյիլ ի-սէ, օնլարըն նէ՛ տէտիկլէրի հազգըրնա նի-չին պու գատար միւճատելէլէր օլսուն. նի-չին պազը քերրէ՝ պիր Հայրապետտէն կեթիրիլէն չէհատէթին մա՛նասը իւզերինէ գարար վերմէքտէ՝ պիւթիւն միւճատելէյէ գարար վերմէքտէն զիյատէ սէօզլէ՛ր օ-լույօր։ Էֆէնտիմիզին Հաղորդութիւն իւզերինէ սէօյլէտիկի Սոր Սաակարանտա պուլունան սէօզլէրի անկլամագտա հէր նէ՛ գատար կիւճլիւք վա՛ր իսէ, պու խուսուս-տա Հայրապետլէրին թէլիֆաթլէրինտէ պուլունան սէօզլէրի՝ միւճատելէ էտէն դա-րաֆլարըն օնլարա վէրտիքլէրի թէֆսիրէ նազարէն՝ անկլամասը տահա կիւճ օլտուղու-նէք աշիքեար պիր չէյ տէյի՞լ մի։

Լաքին պիզէ՝ Հայրապետլէրին թէլի-ֆաթլէրինի անկլամասը կիւճ վէ միւշքիւլ օլտուղունու կէօսթէրմէսի քիֆայէթ էթ-մէզ։ Կիւճ վէ միւշքիւլ օլտուղունուն տէլիլլէրինի տախի կէօսթէրէլիմ։

ա. Պահս էտէճէյիմիզ իլք միւշքիւլ պու-տուր քի, Հայրապետլէր պիզիմ շիմտի միւճատելէ էթմէտէ օլտուղումուզ մատ-տէլէրին իւզերինէ մախսուսէն եազմամըշ-լար. վէ էյէր պա՛զը տէֆա՛ օնլարտան պու մատտէլէրին պիրի խուսուսունտա պիր չէյ սէօյլէյէն օլմուշ իսէ, օնուն զիքրը

էթտիկի թալիմ՝ եա պին՝ էքսէրի օլ ասիրտէ մէվճիւտ օլմատըղը էճիլտէն օնուն սէօյլէտիկի սայքի օտէյիլտէն եախօտ բասիթ կէլէ՝ վէ պու սուրէթտէ էլպէթթէ տիգգաթսըզ՝ վէ մա՛նասը պիր գաչ տիւրլիւ անկլաշըլըր պիր գարզ իլէ սէօյլէնմիշ պիր շէյ օլմալը տըր ։ Հագիգաթ՝ օնլար օլ ա՛սիրտէ միւճատէլէ օլմագտա օլան պիր շէյին իւզէրինէ եազտըգլարը զէման՝ օ ա՛սիրին ատէմլէրի օնլարըն եազտըգլարընը էյի անկլարլարըտը ․ վէ օլ մատտէլէրին իւզէրինէ եազտըգլարընը՝ պիզ տախի շիմտի էքսէրի անկլարըզ ․ լաքին ղայրի մատտէլէրին խուսուսունտա՝ էքսէրի մախսուս սէօյլէնէճէք պիր նիյէթ իլէ հիչ պիր շէյ եա՛զմատըլար ։

Մ՝էսէլա, Փասիտ Արիոսուն զուհուրունտէն էվվէլ՝ Հըրիստոս Էֆէնտիմիզին Աստուածային բնութիւնունուն էպէտիլիյինի ինքեար էտէն օ՛լմամըշըտը ։ Իմտի պու սէպէպտէն՝ օնտան էվվէլ եազան Հայրապետլէր պա՛զը տէֆա՝ պու մատտէնին իւզէրինտէ շէյլէր սէօյլէտիլէր քի , պու իթիգատը ինքեար էտէր կիպի օլուպ՝ Յուստինոս վկայ վէ Տերտուղիանոս (ա)

(ա) Յուստինոս վկայ Եէհուտի Տիւֆոնա գարշը ։ Փարիզտէ պասըլմըշ 1615 սէնէսինտէ ։ Վէ Տէրթուղիանոս Պրագսէաս գարշը ․ գլուխ 9 ․ [illegible] ։

կիպի՝ պիր սեցյլետիքլերի պիր ղայրի սեցյլետիքլերինե զը'թ իտի ։ Պու մինվալ իւզրե՝ Եկեղեցինին իչինտե միւճատելե օլմատա օլան պիր չօգ ղայրի մատտելերտե՝ օլ միւճատելե ալթընտա օլան մատտե մեյտանա չըգմազտան՝ Հայրապետլերին պիր սեցյլետի յի չօգ քերրե պիր ղայրի սեցյլետիքլերինե զըթ իտի ։ Պու պապտե Սուրբ Ներսէսիմոս տեր քի . “Օլ րեզիլ չեւյդան Արիոս տիւնեայէ զուհուր է'թմեզտէն էվվէլ՝ Հայրապետլեր սաֆտերուն իլէ վէ սեցյլետիքլերինե կերեյի կիպի սըգգաթ եթմեյերեք չօգ չեյլեր սեցյլետիլեր , վէ հագիգաթ պա'զը չեյլեր սեցյլետիլեր քի , միւճատելեյի սեվէն րուհտա օլան քիմսելերին մեզզագլարընտան պերի գալմազ՝ կիւճ պիր չեյտիր ” (ա) ։ Սէ փեթավիոս նամ Գաթօլիք վէ Ճ'իզվիթ զիւմրեսինտէն օլան քիմսէ տէր քի . “Կերէք Սուրբ Երրորդութիւնուն՝ վէ կերէք ղայրի կեօնա մատտելերին խուսուսունտա տախի՝ օլան պու մեսէլէլերտէ վուգու'ու պուլան պու տուր քի , Եկեղեցիտէ իշպու հերետիկոսլուգլարըն զուհուրինտէն էվվէլ եազան էն էսքի Հայրապետլեր՝ եազտըգլարը թէլիֆաթլարընըն պա'զը մահալլերինտէ Աւղղափա

(ա) Հերոնիմոսուն Ռուֆինոսա գարշը էփինձի ճիլտտը ։

Հաւատքըն կանոնունա փէք մութապըգ օլմայան պա՛զը շէյլէր պուլունմաղա միւսա՛ատէ էթմիլէր'': (ա)

Իսմի Հայրապետլէր՝ Երրորդութիւն կիպի պիր մատտէտէ՝ պէօյլէ ույղունսուզ պիր դարզ իլէ սէօյլէտիգլէրի թագրիրատէ, շիմտի Եկեղեցիլէրին միւճատէլէ էթմէտէ օլտուգլարը մատտէլէրին խուսուսունտա սէօյլէտիքլէրի շէյլէրտէ գարըշըգլըգ վար իսէ, շաշըլաճագ պիր շէ՞յ մի: Հայրապետլէրին պու եազտըգլարընտան՝ ժողովքուն Հուզուրունա չէհատէթ իչիւն թագտիմ էթմէյէ՝ Արիոսականլարըն Հագգը եօղուտուր. քի կէօյա օնլար տախի քէնտիլէրին փասիտ իթիգատլէրինտէն տիր: Այնի պունուն կիպի՝ արամըզտա վուգու՛ պուլան միւճատէլէլէրտէ՝ պիր մատտէնին իւզէրինէ հիչ տիւշիւնիւլմէզտէն էվվէլ եազըլմըշ՝ վէ պու էճիլտէն սիճիլ քէսէն փէթվալէր օլամայան շէյլէրի չէհատէթ իչիւն կէթիրմէյէ՝ կէրէք սէնին վէ կէրէք պէնիմ՝ Հագգըմըզ եօ՛գ տուր:

Բ. Հայրապետլէրին էճնէպի լիսանլէրտէ օլան եազտըգլարընըն անկլամասընա պաիս օլան ինճէ կիւճլիւք՝ օնլարըն պա՛զը տէֆա՛ քէնտի ֆիքրիլէրինի մախսուսէն սագ-

(ա) Տէօն փէլըտավէա Աուրէ Եօլէփոնէա-ալէրինէ, Կոլոնի 69 :

լամալարը՛ տըր : Օնլար Ֆիքիրլէրինին իւզէրինէ պիր փէրտէ՛ չէքէրլէր , շէօյլէ քի՝ օնլարը ռամիկլէր անկլայամայալար , իլլա եալընըզ գիտունլա՛ր անկլայալար : Իշպու տէտիյիմիզէ՝ Կղեմէս Աղէքսանդրացիտէն պի՛ր իսպաթ կէթիրէլիմ: Պու Հայրապետ պիր քիթապըն մէրամը խուսուսունտա սէօյլէ՛րքէն տէր . "Պա՛զը չէյլէրի սիւքիւթ էտէրէք կէչտիմ . չիւն քի սէօյլէմէյէ՛ պիլէ իհթիրազ էթտիյիմ չէյլէրի եազմաղա գօրգտում . վէ պունու՝ պէնիմ եազտըղըմը օգույանլարտան պիր չէյ գըզգանտըղըմտան է՛թմէտիմ . իլլա գօրգտում , օ՛լմայա քի՝ օնլար պէլքի օնլարը անկլայամատըգլարընտան պիր եանղըլըշ՛ տիւշէլէր , վէ պու վէճհիլէ պիր չօճուգուն էլինէ գըլըճ վէրմիշ օլայըմ :" Անտէն պունուն իւզէրինէ տէր . "Պազը չէյլէրի ա՛յան աշիքեա՛ր սէօյլէտիմ , վէ պազը չէյլէրի գափալըտան կէչտիմ . պիր դագըմընը աչըգ կէօրիւնիւր էյլէտիմ , վէ օ պիր դագըմընը առակլար իչինէ կիզլէտիմ " (ա) : Օնլար՝ պու կիզլէմէ ուսուլունու՝ պախուսուս Եկեղեցինին խորհուրդլարը խուսուսունտա գուլլանտըլար : Չիւնքի պու խորհուրդլարը փուլթփէրէսթլէրտէն՝ վէ Քրիստոնեալըղը գապուլ էտիպ տին թա՛-

---

(ա) Կղեմէս Աղեքսանդրացի Տրոմ.

լիմի ալթընտա օլան հէնուզ տահա միլըրտեն օլմամըշ գիմսելէրտէն պիլէ կիզլի վէ սըրր տութուլուրուտու ։ Պու սէպէպտէն՝ հաւարիւն ճէմիյէթլէր իչին խապէրտարլարը չէյլէրտէ անկլաշըլմազ վէ տարանըլք պիր տիլը իլէ խապարլարըտը ։ Պու ուսուլուն իւզրէ Թէոտորիտոս վէ Եպիփանիոս Հայրապետլէր՝ Հաղորդութիւն իւզէրինէ սէօյլէտիքլէրի զէման օնու էօյլէ՛ իստիլահլէր իլէ թա՛րիֆ էտէրլէ՛ր քի , խալընըզ օնա իւհազզ օլանլա՛ր օնլարը անկլայա պիլիր ։ Իմտի՝ իշպու մինվալի միշըուհ իւզրէ՝ գիտուն գիմսելէր գէնտի խաղտըրգլարը թէլիֆաթլարընտա Փիքիրլէրինի մախսուսէն կիզլէտիքլէրի՛ թազտիրտէ՝ պիզիմ պու սէօյլէշտիյիմիզ՝ վէ օնլարտան պաշգա ղայրի մատտէլէրտէ օնլարըն խապըրգլարը պիզէ գարանլըգ վէ անկլաշըլմասը կիւճ օլտուղունա թաճիւպ էթմէլի՞մի ։

Գ. Հայրապետլէրտէն պա՛զըսընըն խապըրգլարընը անկլամազա օլան Խ-չէ-Նճի՝ միւշքիւլ՝ օնլարըն հէփիսի չօգ օգումուշ ատէմլէր օլմատըգլարընտան հասիլ օլույօր ։ Պունտան՝ պէօյլէ օնլար Փիքիրլէրինի մախսուսէն կիզլէմիշլէր տէյի՛լ իտի . իլլա օնլարը նասըլ պէյան էտէճէքլէրինի էյի պիլմէզլէրիտի ։ Պու խիւզտէն Եպիփանիոս՝ պիր ա՛զըզ վէ էյի ատէմ իքէն , քերականութիւն պիլմէտիյինտէն՝ գէնտի Փիքրինի

աչըգ վէ նիզամ իւզրէ սէօյլէ'յէմէյոր : Վէ մէկնիչլէրտէն պիր չօգ քիմսէ՝ օնու անկլամագտա օլան կիւճլիւքտէն չէքվմ էտէյօրլար : Սուրբ Հերոնիմոս էսքի Հայրապետլէրտէն Վիքթորինոսնամ մուսանիֆին հագգընտա տէյօր քի , " Օ՝ հագիգաթ գիտուլթիւնտա նօգսան իտի իսէտէ՝ գիտուլթիւն արզուսունտա վէ խայըրխահլըղընտա նօգսան տէյիլ'լիտի ". վէ պունուն իլէ կէօսթէրիր քի , էյէրչէ պու Հայրապետ աչըգ եազմագ արզուսունտա' իտի իսէտէ , պունու ինճրա էթմէյէ գուտրէթի եօ'գուտու : [ա]

Դ. Հայրապետլէրտէն պա'զըլարընը անկլամագտա օլան փէօրփէնճի- միւշքիւլ պունտան հասըլ օլույօր քի , օնլար թէլիֆաթլարընտա ղայէթ չօգ ճարտասանութիւն գէօյնէթի վէ տրամաբանութիւն ուսթալըղը գուլլանըյօրլար : Օնլար՝ քէնտիլէրին ա'զըզ մատտէլէր իւզէրինէ եազտըգլարը թէլիֆաթլարընը՝ տիւնեայի ի'լմ իլէ՝ թէվարիխի չէհաթէթլէրի իլէ՝ էճնէպի վէ փութփէրէսթլէրէ մախսուս օլան իտիլահլէր իլէ տօլտուրտուլար . չէօյլէ' քի , պայաղը պիր ատէմ օնլարըն մա'նասընը անկլամագա պօշունա ճէհտ էտէ : Էն էսքի Քրիստոնեալարըն եազտըղը դարգ պու

[ա] Հերոնիմոս Պամմաքիոսա 84 Մէքթուպ :

տէյիլ իտի ։ Նիթէքիմ Մ՝էթոտիոս նամ Հայրապետ շէհատէթ էտիպ տէր . " Վարդապետլէր արթըք թա՛լիմ վէրմէքտէ՝ տօղրու վէ աչըգ վէ մէօհքէմ ուսուլա ի՛թիպար էթմէ յէրէք , չիմտի՝ օնլարը տինկլէյէնլէրի խօշլանտըրմագ՝ վէ օնլարտան էյի կէօզ իլէ գապուլ օլունմագ զըմնընտա պիր ճէհէտէ տիւշտիւլէր . ա՛յնի ա՛լիմլիք իտտի՛ասընտա օլան սօֆուլա՛ր կիպի , քի օնլար՝ քէնտիլէրինի տինկլէյէնլէրին խօշլանմասը իլէ էմէքլէրինին իւճրէթինի ալմըշ սայըպ՝ քէնտիլէրինի պէօյլէ ուճուզ պիր պահայա սաթարլար ։ Լաքին գատիմ վէ էսքի վարդապետլէր պէօյլէ էթմէզլէրիտի . չիւնքի օնլարըն սէօզլէրի մուխթասար օլուպ՝ օլ կիւնլէրտէ օնլարըն ղայրէթի՝ տինկլէյէնլէրի խօշլանտըրմաղա տէյիլ՝ իլլա Ֆայտէ՛ էթմէ յէ իտի " ։ (ա) Վէ ճինէ Հայրապետլէրտէն Գրիգորիոս Նազիանզցի հէման պու խուսուս իչիւն շէքվա էտէրէք՝ թէէսիւֆ վէ ֆասիհ լիսան իլէ տէր քի . " Պիր վագըթ վարըտը քի , իշլէրիմիզ տիւզկիւն վէ սըրասընտա օլուպ՝ խօշ պիր հալտէ՛ իտիք ։ Վէ օ զէման՝ չիմտիքի ասիրտէ շու հէր ճէրտէ մօտա օլան պօշ վէ պատըլ աստուածաբանութիւն դարըզը՝ հէր պիր ճափըմա ուսթալըգլար վէ

(ա) Մ՝էլէթիոս Եղիփտանիոս եր 64 ։

լիսան զարիֆլիքլերի իլէ պերապեր՝ Բապ-պըն ժանտրասընա կիրմէյէ ասլա գօնմազըտը : Օլ կիւնլէրտէ աստուածաբանութիւնտա ճէնի դուհաֆ շէյլէր վէ ա՛ճայըպ նէսնէլէր տինկլէմէսի ճախոտ սէօյլէմէսի՝ խօգգապազլըգ ջընամագ՝ վէ էլ չափուգլուղու իլէ ճուվարլագլարը խօգգանըն ալթընտա սագլամաղըլա սէյիրճիլէրին կէօզլէրինի ալտատան կէօզպայըճըլըղը կիպի շէյլէ՛ր սայըլըըրտը : Վէ պիլ ա՛քս՝ օ զէմա՛ն՝ պիր աչըգ անկլաշըլըր վէ մէրտանէ վէ սէրպէսթ դարզ իլէ օլան սէօյլէյիշ էն մագպուլ վէ բարճպաշտ դա՛րզ սայըլըըրտը : Լաքին շիմտի՝ . . . . . կէվէզէլիք ի՛լմ սայըլըյօր . վէ վագթըմըզը՝ պիր ճէնի շէյ տինկլէմէքտէն եա սէօյլէմէքտէն ղայրի շէյէ սարֆ էթմէյօրուզ ” : (ա) Վէ Յէրոնիմոս տախի՝ Պամմաքիոսուն ճազտըրգլարը թէլիֆաթլէր իչիւն տէր քի , օնլարը անկլամամղա՝ պիր քիմսէյէ կէրէ՛ք տիր քի , տրամաբանութիւնուն հէփ օյուն վէ ուսթալըգլարընա՝ վէ ճարտասանութիւնուն ճիւմլէ պէօյիւք սէօզլէրինէ վէ ճալտըզ վէրմէլէրինէ աշնա՛ օլա : Վէ ճինէ տէր քի . Որոգինէս՝ Տերտուղիանոս վէ Կիպրիանոս տախի՝ հէմա՛ն պու՛ ուսուլ իւզրէ ճազմըշլար տըր :

(ա) Գրիգորիոս Նազիանզցի Աթանասիօսուն խալէֆլէրինէ մէտհ :

Իմտի թէլիֆաթլարընտա պու գատար ուսթալըգ վէ ճարտասանական մուպալիղա իսթիմալ էտէն քիմսէլէրին եազտըգլարը չէյլէր գարանլըգ՝ վէ անկլաշըլմասը կիւճ օլաճաղը՝ հէր շիւպհէտէն խարիճ տիր ։ Վէ պու սէպէպտէն՝ պու մագուլէ գարանլըգ վէ կիւճ անկլաշըլըր՝ վէ իմանըն կանոնունա մուղաալըգ կէթիրմէսի կիւճ օլա՛ն չէյլէրին վար օլտուղունու Լաթին մուսանիֆլէրին տախի պիր չօղու իգրար վէ ի՛թրաֆ էտէրլէր ։ Էսքի մուսանիֆլէրին մա՛նասընը անկլամասը պա՛զը տէֆա՛ նէ՛ գատար կիւճ օլտուղունու էյի անկլամագ իչիւն՝ իշպու ժամտէնին խուսուսունտա վուգուա՛թլէրտէն պիրինի իսպաթ իչիւն կէթիրէլիմ ։ Սուրբ Հերոնիմոս Եւստոքիա նամ պիր խաթունա մէքթուպ եազըպ՝ օնա՛ քէնտինին տիւնեա ի՛լմինի խագտէն զիյատէ սէվտիյի իչիւն Ռապպըն օնու քէնտի հուզուրունա չաղըրըպ նիճէ գամչըգլա՛ր իլէ տէօյտիւյիւնիւ նագլ էտէր ։ Էնտէն տէ՛ր քի ․ “Օանն է՛թմէ քի , պու՝ պազը տէֆա՛ պիզէ սըգլէթ վէրէն սէրսէմ խայալլէր՝ եախօտ պօշ տիւշլէր մագուլէսինտէն պիր շէյ իտի ․ պունա՝ օլ զէման չօլ էօնիւնտէ տուրտուղում տիվան՝ վէ օլ զէման չօլ հուզուրունտա տիթրէտիյիմ չէրա՛աթ իլէ անտա էտէրիմ քի , պու հէր նէ գատար կէրչէքիսէ , պէ՛ն տախի օ՛գատար պիր տա-

հա էյլէ թէհլիքէյէ տիւշմէյիմ : Սանա թահգիգան տէրիմ քի , օլ զէման նէտիյիմ՝ վէ սօնկրա ուլանտըղըմ վագըթտա աճըսընը տույտուղում տայագատան պիւթիւն արգամը գափ գարա պուլտում : Շէօյլէ քի , օնտան պէրու՝ էվվէլտէն փութփէրէսթլէրին ա՛լըմլըյընէ վէրտիյիմ մուհապպէթտէն՝ Ալլահըն Կիթապլէրինէ չօգ զիյատէ մուհապպէթ էթմէքտէյիմ'' : (ա) Շիմտի պունուն՝ հէման սէօզիւ սէօզիւնէ անկլաշըլըպ հիչ պիր կիզլի մա՛նասը օ՛լմայաճաղընա քի՞մ չիւպհէ էտէ պիլիր : Լաքի խա՛յըր . Սուրբ Ջերոնիմոս քէնտիսի՝ Ռուֆինոս նամ քիմսէ իլէ միւճատէլէսինտէ տէր քի . պու եա՛լընըզ պիր տի՛ւշ իտի . վէ Ռուֆինոս օնու՝ տահա տիւնեա ի՛չինի սէվմէսի յիլէ վա՛տընտա տուրմազ տէյիւ գապահաթլը չըգարմաղա իսթէմէյիլէ , Սուրբ Ջերոնիմոս օնա ճէվապ վէրիր քի . " Շու եէնի վէ իչիտիլմէմիշ ուլթանմազըլըղըն դարգընա՛պագ . օ՝ պանա՛ գարշը հէման տիւշլէրիմի՛ գապահաթ պուլմաղա իսթէյօր . . . . . փէյղամպէրլէրին սէօզլէրինի՛ իչինթսին . " Տիւշլէրէ տիգգաթ է՛թմէն'' : Անտէն՝ վա՛տը պիր տիւշտէ օլմուշ օլտուղունտան

(ա) Սուրբ Ջերոնիմոս 21 Թուղթում Եւստոքիոյէ :

օնու սազլամասը պօրճ տէյիլ տէյէրէք՝ սէօզլէրինի պիթիրիր ։ (ա) Շիմտի կէրէք Հերոնիմոս վէ կէրէք Հայրապետլէրտէն ղայրիլէրի տախի՝ Ալլահանի խորհուրդլարըն ի'թիպարընա թարագգա վէրմէք՝ վէ խալքըն ի'պատէթէ ղայրէթինի արթըրմագ իչիւն պու կէօնէ ճարտասանական սանա'աթլարը գուլլանմատըգլարընա պիզի քի՞մ գանտըրա պիլիր ։

Ե. Պու էսքի քիթապլարը անկլամագտա օլան պիր ղէշլէնճի միւշքիւլ պուլունտան իլէրի կէլիր քի , Հայրապետլէրին պիր ա'տէթի վարըտը քի , պիր շէյի՝ եա՛լընըզ տօղրուտան մուգարրէր վէ սապիթ՝ եախօտ բուպարէն ինքեար էթմէյէ իսթէտիքլէրի զէման՝ օլ շէյի Գուղուն մուգարրէր էտէրլէրիտի , եա՛խօտ գադա'ն ինքեար էտէրլէրիտի ։ Պու եիւզտէն Սուրբ Հերոնիմոս Պիքիրլէքտէ պիր մախսուս ֆազիլէթ վար իթիգատընճա զահիպ օլմասի իլէ՝ Ս՚արկիոն նամ՝ Հերետիկոսուն Հերետիկոսլուղունու գապուլ էթմիշ կիպի կէօրիւնիւյօր . վէ էվլէնմէնին խուսուսունտա եազըպ՝ պու տէրէճէ պիր շէտիտ վէ սէրթ իսթիլահ իլէ սէօյլէյօր քի , "Էվլէնէն քիմսէ՝ թէնէ՛ էքէր , վէ ֆէսատը պիչէճէք տիր" տէյօր ։ Եա'նի

(ա) Սուրբ Հեր. Ռուֆինոսա գարշը ճէվապ ։

տէմէք իսթէյօր քի, օլ քիմսէ՝ քէնտինի պիր միւպարէք էօլիւմսիւզլիւքտէն մահրում գօր (ա): Սէ պու պապտէ պուգատար սէրթ սէզըլէտիքտէն սօնկրա, պիր ղայրի մահալտէ տէր քի, " Օլ խուսուստա սէզըլէտիյիմիզ՝ գադան՝ սահիհ անկլաշըլմալը տէյիլ՝ իլլա խալքընըղ էվլէնմէք իլէ պիքիրլիյի պիրի պիրինէ րուպարէն անկլաշըլմալը տըր": Իմտի Հայրապետլէրին պէզըլէ պիր ա'տէթի վար իտի յինի պիլէրէք, պա'զըլարը՝ խէտինճի Ժողովքուն Հայրապետլէրի կիպի՝ օնլարըն խաղարըգլարընա օնա կէօրէ մա'նա վէրտիլէր: Սէսէլա՝ Սուրբ Սսկերեան տէր քի, " Նազիզ Ղիւթապլարըն վասիդասի իլէ Սուրբլարըն հուզուրունտա օլուպ օնլարը կէօրմէյէ՛ նայիլ օլուրուզ. չիւն քի՝ պու վէճհիլէ էօնիմիւզէ գօտուղումուզ պատկերլէր՝ օնլարըն վիւճիւտլէրինին տէյիլ՝ իլլա ճանլարըն պատկերլէրիտիր. զիրա օրատա սէզըլէնէն չէյլէր՝ օնլարըն ճանլարընըն պատկերլէրի տիր": Սէ խինէ Նիփիլոքիոս տէր քի, " Պիզիմ մէրամ ու տիգգաթըմըզ՝ Սուրբլարըն սուրէթլէրինի պօյալար իլէ րէսմ՝ էթմէյէ տէյի՛լ տիր. զիրա պիզիմ պէզըլէ չէյէ իհթիածըմըզ խօ'գ տուր. իլ-

---

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս, 1 քիթապ՝ Ժուվինիանոսա գարշը:

լա շունա՛ տիգգաթ · էտէրիզ քի, օնլարը քէնտիմիզէ ի'պրէթ դութթարագ վարքըմըզը՝ օնլարըն վարքընա վէ ա'մէլ ու հարաքէթլէրինէ ույտուրալըմ" (ա) ։ Իմտի եօգարըտա զիքր օլունան Ժողովքուն Հայրապետլէրինէ խօշ կէօրիւնտիւ քի, պու միսիլլի սէօզլէրին հագգընա տէյէլէ՛ր քի, Հայրապետլէր պունտա րուպարէն սէօյլէտիքլէրինտէն էօթիւրիւ օնլարըն պունուն կիպի սէօզլէրի՝ Սուրբլարը քէնտիմիզէ ի'պրէթ դութմագ՝ օնլարըն պատկերլէրինի սագլամագտան ղէյրի՝ փայտալը՛տըր տէմէքտիր անկլաշըլմալը ։ Պու սուրէթտէ՝ պու Ժողովքուն իշպու սիճիլլինտէն հիչ տէյիլ իսէ պու գատար էօյրէնիրիզ քի, Հայրապետլէրին եազտըգլարընըն աչըգտա կէօրիւնէն մա'նալարը՝ ի'հթիմալ քի օնլարըն ասըլ ֆիքրի տէյիլ տիր · վէ պունտան պու՛ չըգար քի, օնլարըն թէլիֆաթլարընըն անկլաշըլմասը կի՛ւճ տիւր · վէ միւճատէլէլէրիմիզտէ հէր պիրիմիզ քէնտի մէնֆա'աթընա գուլլանմաղա իսթէտիյի օնլարըն եազտըգլարը չէյլէրին չօղու՝ պէլքի գարշըմըզտա օլանըն ֆիքրինճէ անկլաշըլմալը տըր ։

Գ · Հայրապետլէրին եազտըգլարընըն տօղրու մա'նասընը անկլամագա ...

(ա) Եփեսոսի Ժողով · Ա'Մասն · 6 ։

միւշքիւլ՝ օնլարըն իսթիմալ էթտիքլէրի տրամաբանութիւնուն նէվի'նտէն իլերի կէլիր ։ Օնլար պա'զը տէֆա' պիրի իլէ օլան միւճատէլէլէրինին հէրարէթի էսնասընտա' • մատտէտէ օնու ճէնմէքտէն ղայրի պիր շէյ տիւշիւնմէտիքլէրի էճիլտէն՝ պիր ղայրի տին մատտէսի ուզէրինէ թաստիգ էտէյ|էք ա'ճայըպ չէյլէ'ր սէօյլէրլէր ։ Եախօտ պիր եանղըլըշլըղը ճէրէ ճըգմաղա սավաշը'րգան , կէօրիւնիւր քի՝ ա'ճէլէ իլէ օնուն օ պիր ուճունտա օլան պիր ղայրի եանղըլըշլըղա տիւշէրլէր ։ Ս է պու խուսուստա Թէոդորիտոս տէր քի , պու՝ պիր ուսթա պաղչէպանըն՝ պիր եանըա տօղրու էյրի օլան ֆիտանը տօղրուլթմաղա իսթէտիյի զէման՝ օնու կէրիյ օ պիր եանա տօղրու էյտիյի' կիպի տիր (ա) ։ Ս է Սուրբ Աթանասիոս տախի՝ Դիոնիսիոս Աղէքսանդրացիյի՝ Հէրետիկոսլուղա պէնկզէր պիր շէյ սէօյլէտիյինէ մա'զուր սայարագ տէր քի , " Օ պունու սէօյլէտիյինտէ , քէնտի իմանընը իդրար էտէր կիպի՝ դա'րզը մուդլագ իլէ տէյիլ՝ իլա վա'գթի հաճէթտէ՝ եազմատտա իտիյի քիմսէլէր իչիւն սէօյլէմիշ տիր " (բ) ։ Ս է Սուրբ Բարսեղ տա-

---

(ա) Թէոդորիտոս 3 Մեկնութեան 30 դրոշ ։
(բ) Սուրբ Աթանասիոս Դիոնիսիոս Աղեքսանդրացինին իմանը իւզէրինէ ։

իմ՝ Գրիգորիոս Կեսարացինին Երրոր-
դութիւն ի՛ Թիգատը իւզէրինէ ուղղա-
փառըղա զըտտ պիր չէյ սէօյլէտիյինէ պու-
գայխտէի մէզքիւրէյէ իմթիսալէն՝ եանի
իտարէ եօլու (κατ' οἰκονομίαν) եախօտ րու-
պարէն սէօյլէտի տէյերէք օնու մա՛զուր
սայար, վէ տէր · “ ( )՝ պու չէյի ի՛ Թիգատ
իւզէրինէ Թալիմ վէրէրէք սէօյլէ՛մէտի ·
իլլա մուճատէլէ հէրարէթի էսնասընտա
պուլունու աղզընտա՛ն գաչըրմըշ տըր ” (ա):
Իմտի ՛Հայրապետլէրին պու մուխիլլի եազ-
ըրգըլարը չէյլէրի տօղրու Թարթըպ էօլչմէ-
սինի արզուլէ՛ր իսէք, պուլունու սիւալ էթ-
մէլի յիզ քի, օլ հագգընտա սէօյլէշտիյի-
միզ եախօտ մուլհազա էթտիյիմիզ չէյի
սէօյլէյէն ՛Հայրապետ՝ օնու սէօյլէտի՞յի
զէման նէյէ՛ գարշը սէօյլէրքէն տէմիշտիր :
Նիճէ պիր քարօզիչ դամա՛քեարլըղա գար-
շը սէօյլէտիյի՛ զէման՝ կէօրիւնիւր քի,
միւսրիւֆլիւյիւ մէտհ էտէր, վէ միւսրիւֆ-
լիւյէ գարշը սէօյլէտիյի զէման կէօրիւնիւր
քի, դամա՛քեարլըղը՛ մէտհ էտէր · այնի
պուլունուն կիպի պիր ՛Հայրապե՛տ տախի Ա-
րիոսականլարա գարշը Քրիստոսուն Ի-
լահլըղը իւզէրինէ սէօյլէտիյինտէ, կէօրիւ-
նիւր քի, Սապելիան հէրետիկօսլուղունա
ճաթըմըշ, վէ Սապելիանլարա գարշը Քը-

(ա) Սուրբ Բարսեղ, 64 Թղթում :

րիստոսուն Ալլահլըղը իւզէրինէ սէօյլէտի-յի զէմա՛ն՝ կէօրիւնիւր քի, Արիոսական հէրետիկոսլուղունա սափմըշ տըր :

Ս է Եւնէ Սուրբ Աթանասիոս Քրիստոս Իսփէնտիմիզին իչի բնութիւնունուն ֆարգը իւզէրինէ պիր տեսրակ եազմըշ տըր : Պիր քիմսէ պու տեսրակըն սալթ իւք դարաֆընը օգույանճագ օլսա, զաննէտէճէք քի, պիր Նեստորականտան եազըլմըշ տըր. լաքին օնուն սօնկ դարաֆը՝ պիւթիւն պիւթիւնէ Նեստորական ի՛թիգատընա զըտ տըր : Էյէր պու թէլիֆաթըն սօնկրաքի դարաֆը ղայպ օլմուշ օլսայըտը, օնա պագարագ՝ պիրի Սուրբ Աթանասիոսու Նեստորական զաննէտէճէյիտի (ա) : Պու խուսուստա ղայրի էօրնէք կէթիրմէզտէն՝ տէյէ պիլիրիզ քի, Հայրապետլէր թա՛լիմ խուսուսունտա սէօյլէտիքլէրի զէ՛ման, պիր եանտան կէմի չալթաճագ գայայը գօլայ կէօրէ պիլիպ՝ օ պիր եանտան օյանը ասլա ֆարգ էտէմէտիքլէրինտէն, կէմիյի օնուն իւզէրինէ օղրատըր կէպի՝ լիսան իլէ՝ պիլմէյէրէք պիր պատըլ իթիգատ իգրարընա տիւշմէլէրի էմրի մուգարէր տիր : Պու սուրէթտէ էսքի մուսաննիֆլէրին իշպու

(ա] Ս. Լէօնտիոսուն ճիւմլէ էսէրլէրինին 1627 Փարիզտէ պասմա օլունմուշ նիւսխասընըն 2 ճիլտինտէ պագ :

միւճատէլէլէրի արասընտա սէօյլէտիքլէրինի անկլամաղա նէ գատար միւլհազա վէ տիգգաթ վէ ա՛գըլ ու իտրաքէ միւհթաճ օլտուղումուզու կէօրտիւյիւմիւզ թագտիրտէ, քէնտի սէօզիւմիւզիւ սապիթ էթմէք իչիւն՝ օնլարըն պիրինտէն պէլքի օլ զէմանըն պաշը հէրետիկոսլարընտա գարշը ղաֆլէթ իլէ աղզընտան դաշմըշ պիր իքի սէօզ պուլուպ չէհաթէթէ կէթիրմէյէ հազըրմըզ վա՞ր մը: Ո՛չ. չիմտի պիզիմ միւճատէլէ էթմէտէ օլտուղումուզ՝ լաքին օնլարըն միւճատէլէ էթմիշ տէյիլ իտիքլէրի մատտէլէրին իւզէրինէ պու սէօզլէրի՛ կէօյա օնլարըն ի՛թիգատընը պէյան էտէր կիպի՛ չէհատէթէ կէթիրէ պիլի՞րմիյիզ:

Է. Լաքին իշպու պապտէ զիքր էտէճէյիմ ճիւմլէ միւշքիւլլէրին ախըրը պուտուր քի, պիզ չիմտի պազը լուղէթլէրի Հայրապետլէրին օ զէման օնլարա վէրտիյի մա՛նատան ֆարգլը մա՛նա իլէ գուլլանըրըզ: Կէրէք Եկեղեցիտէ վէ կէրէք մէմլէքէթ վէ փատիշահլըգտա՝ օ զէմանտէն պէրու հէր շէյին եիւզիւ թէպտիլ օլմագտա՛ օլըր. վէ էլպէթթէ՝ պիզ գուլլանտըղըմըզ լուղէթլէրի՛ Հայրապետլէրին օ զէման անկլատըղը մա՛նատէն ֆարգլը պիր մա՛նա իլէ անկլարըզ: Օ զէմանըն կրթութիւնու հա՞նի. Ո՛կրտութիւնուն վէ Հաղորդութիւնուն օլ սըրր այինլէրի հա՞նի.

օլ էսքի զէմանըն եկեղեցական ձեռնադրել էթմէտէ օլան ատէթլէր՝ վէ պունուն էմսալը չէյլէր հա՞նի ։ Էսքի քիթապլարըն իչինտէ էօյլէ ա'տէթլէրին զիքրի պուլունույօր քի, չիմտի ծիւմլէ Եկեղեցիլէրտէն թէրք օլունուպ գուլլանըլմազլար ։ Փարիա՝ Պատրիարգ՝ Քահանայ՝ Սարկաւագ՝ Պատարագ՝ Մ`ահացու կիւնահ՝ Խոստովանութիւն՝ Ապաշխարութիւն՝ Թողութիւն վէ պունուն կիպի հալա Եկեղեցիլէրտէ գուլլանըլըր լուղէթլէրին խըթիմա'լը պագի գալմըշ տըր․ լաքին պիզիմ պու լուղէթլէրէ վէրտիյիմիզ մա'նա Հայրապետլերին վէրտի.յի մա'նատան՝ պիզիմ պու եաշատըղըմըզ տէհր օնլարըն եաշատըղը տէհրտէն ուզագ օլտուղու գատար ուզագ տըր ։ Վէ ա'յնի պունուն կիպի պիր մէմլէքէթտէ պա'զը մանսուպլարըն կէօրէճէք մասլահաթը պիլ քիւլլիյէ թէպտիլ օլունո՛ւյօր իսէտէ, օլ մանսուպուն էսքի ատը գալը՛յօր․ պու տախի օնուն կիպի տիր ։ Մ`էսէլա՝ պիր էսքի քիթապտա՝ Փափա լուղէթինէ րասթ կէլիրիզ, վէ անիտէ չիմտիքի ա'սիրտէ ընդհանրական հէօքիւմէթ իտտիա'սընտա օլան Հռովմայ Եկեղեցիսինին Պաշըընը խադրըմըզա կէթիրիրիզ․ լաքին օլ տէվիրտէ պու լուղէթ իլէ՝ պիր սատէ Եպիսկոպոս եախօտ պիր քահանայ անլաշըլըրըտը։ Եինէ՝ էսքի մաւսանիֆլէրին թէ-

լիփաթլարընտա՝ խոստովանանք լուղէթինի օգուտուղումուզտա՝ շիմտիքի ասիրտէ հէր քէս քէնտի ինանտըղը խոստովանանքտա՛ն ղայրի պիր շէյ անկլամազ ։ Սէ հաքէզտա պիր չօգ ՚ղայրի լուղէթլէրէ՛ տախի պու մինվալ ուզրէ մա՚նա վէրիրիղ ։ Հիւլա-սէի քէլամ՝ շիմտի արամըզտա միւճատէլէ օլմազտա օլան մատտէլէրին խուսուսունտա էսքի զէմանտէ Եկեղեցինին ի՚թիգատը նէ իտիյինի Հայրապետլէրտէն պուլուպ պէ-յան էթմէսի՝ խալգըն գըյաս էտէ պիլմի-յի գատար գօլայ տէյիլտիր ։

ԼԱԹԻՆԱԿԱՆ ԳԻՐ :

ՍԼԹԸՆԾԸ ՍԵՊԵԳ :

Շիմտի հայրապետլեր չօգ տեֆա՝ հեմտի-լերին եալըզ թեֆսիրլերտե [illegible] [illegible]-րին [illegible]՝ [illegible] վեր-մեյերեք՝ օնլարըն րեյ վէ իթիգատլե-րինի եալվազըն՝ եախօտ մուճատելե եօնտարըրտա հեմտի [illegible] [illegible] [illegible] իլէ՝ եա հա-րազլարընտա հեմտիլերինի տին-լեյենլերի խօշլանտըրըճագ մեր-ճը իլէ հեմտի րեյ ու իթիգատ-լարընը [illegible]՝ հեմտիլե-րին [illegible] չեյ-լերի՛ [illegible] :

Հայրապետլերին թելիֆաթլարը՝ չօղուն-ճա իւչ նեվ՝ օլուպ՝ թեֆսիրլեր՝ քա-րօզլար վէ հերետիկոսլար իլէ մուճատելե-լէ՛ր տիր : Պու նէ՛վլին իքիսի՝ եա՛նի թէֆսիրլէր վէ քարօզլար՝ զէյնեթլեր վա-սիդասի իլէ, վէ հերետիկոսլար իլէ մուճա-տելելեր մու պալիղալեր վասիդասի իլէ նիծէ անկլաշըլմասը կիւճ օլմուշ օլտուգլարընը կէօրտիւք : Լաքին տեյելիմ քի, պու

կիւճլիւքլէրին հէփիսինի տէփ' էթսէք ,
պունլարտան ղայրի կիւճլիւքլէր եօ՞գմու ;
Ղ.'վվէթ' վա՛ր տըր : Պու պապըն իւզէրին-
տէ զի.քր օլունան' եանի Հայրապետլէրին
Թէլիֆաթլարընտա չօգ տէֆա' օնլարըն
ինանմատըգլարը չէյլէր պուլունտուղու'
պու խուսուստա պիր պէօյիւք կիւճլիւք
տիւր :

Հայրապետլէր չօգ տէֆա' սարըլ քէնտի
ի'թիգատ վէ րէյլէրինի սէօյլէյէճէք եէր-
տէ' ղայրի քիմսէլէրին նիզա'լը րէյլէրինի'
սէօյլէրլէր : Պու վէճհիլէ Սուրբ Հերոնի-
մոս տէր քի , Ս.զիզ Ք.իթապլարըն պիր մէկ-
նիչի' "Ղայրի քիմսէլէրին տիւրլիւ տիւրլիւ
րէյլէրինի պէյան էտէր , վէ տէր քի , պու-
սէօզլէրէ պա'զըլարը պէօյլէ' վէ պա'զըլարը
չէօյլէ' մա'նա վէրիր. . . . շէօյլէ' քի , օգույան
ա'րիֆ քիմսէ' էօնիւնէ տիւրլիւ տիւրլիւ
մա'նալարը գօմաղըլա , չօգ ղայրի քիմսէլէ-
րին իհթիմալ' վէ իհթիմալ օլմայան րէյլէ-
րինի օգուտուգտան սօնկրա , օնլարտան էն
էյիսի հանկըսը օլտուղունու քէնտիսի գա-
րար վէրմէյէ գատիր օլա" : Վէ եինէ տէր
քի . "Մէկնիչլէրին ա'տէթի պու տուր
քի , քէնտի Թէֆսիրլէրինտէ' րասթ կէլմիշ
իտիքլէրի տիւրլիւ տիւրլիւ րէյլէրի եազըպ'
Թէֆսիր էթտիքլէրի մահալըն իւզէրինէ
կէրէք քէնտիլէրին վէ կէրէք ղայրիլէր.
գըյաս ու գարարլէրինի պէյան էտէլէր "

(ա)։ Շիմտի պիր մահալին իւզէրինէ վէրի-
լէն պէօյլէ գարմա գարըշըգ տիւրլիւ տիւր-
լիւ շէյլէրին իչինտէ՝ էյիսի Հանկըսը՝ վէ
քէօթիւսիւ Հանկըսը՝ եախօտ Սուրբ Հե-
րօնիմոսունքի Հանկըսը վէ ղայրի քիմսէլէ-
րինքի Հանկըսը օլտուղունու փարգ էթմէ-
յէ նա՞սըլ գատըր օլալըմ ։

Պու թագտիրտէ՝ էյէր Սուրբ Հերոնի-
մօս վէ պու մէկնիչլէրին գալանլարը՝ պիզէ
սա՛լթ բարեպաշտ վէ ուղղափառ քիմսէլէրին
շէյ ու իխթիգատընը վէրմիշ օլսալըրտը ,
պու գարըշըգլըգտան չօգ գօրգաճագ պիր
եէրիմիզ գալմազըտը · զիրա էյէր շէյ է-
յի իսէ , քիմին օլտուղունու պիլմէք ազ
փայիտէ էտէր ։ Լաքին օնլար էօյլէ է՛թ-
մէմիշլէր տիր · իլլա պէր աքս՝ քէնտի թէֆ-
սիրլէրինի Հէր տիւրլիւ անմիտ՝ վէ պա՛զը
տէֆա թէՀլիքէլի շէյլէր իլէ տօլտուրմուշ-
լար տըր , վէ չօգ քէրրէ օնլարը շիւպՀէլի
քիմսէլէրին թէլիֆաթլարընտան ալըպ՝ օն-
լարըն ատլարընը պիլէ զիքր էթմէզլէր ։
Պու մինվալ իւզրէ Սուրբ Հերոնիմոս պի-
զէ տէ՛ր քի , օնուն քէնտի թէֆսիրլէրի՝
Դիդիմոս՝ Ապողինարիս վէ Որոգինէս կի-
պի քիմսէլէրին վէրտիյի մա՛նալէր իլէ գա-
րըշըգ եափըլմըշ տըր , քի պու զիքր օլունան

(ա) Սուրբ Հերոնիմոսուն Պամմաքիոսա Մէքթուպ, վէ Ռուֆինոսա գարշու ճէվապ ։

քիմնէլէրի օգէման պիւթիւն Եկեղեցի միւնասիպէթսիզ ի՛ թիգատլարը իչիւն գապահաթըը՛ սայմըշըտը ։ Սուրբ Հերոնիմոս Սրոգինէս իչիւն տէմիշիտի քի, "Ո՛ Եկեղեցինին խորհուրդլարընը՝ քէնտի զի՞ւմինձէ անկլամըշըտը" (ա) ։ Ա է պէցլէ իքէն, Ռուֆինոս նամ քիմսէյի Որիգինէսին չէհիրինի Լաթինճէյէ թէրճիւմէ էթտիյի իչիւն գապահաթըը չըգարըյոր տա՝ քէնտիսի՝ քէնտի թէֆսիրլէրինի Որիգինէսին րէյլէրի իլէ տօլտուրուպ՝ օնտան կէթիրտիյի զէհիր իչիւն հիչ պիր փանզէհիր թէտարիքի կէօրմէյօր ։ Հայրապետլէրտէն ղայրիլէրի տախի եազտըգլարը թէլիֆաթլարընը՝ ղայրի մուսաննիֆլէրտէն մատտէ ալըպ՝ հէման տօլտուրուրլար՝ տօլտուրուրլար, վէ նէրէտէն ալտըգլարընը հիչ անլա սէօյլէմէզլէր ․ վէ սէն օնլարը օգուտուղուն զէման զաննէ էտէ՛րսին քի, քէնտի թէլիֆաթլարընըն իչինէ տիշարըտան կէթիրտիքլէրի հերետիկոս ի՛ թիգատլէրինէ րիզա՛ վէրիրլէր ։ Սուրբ Ամբրոսիոս քէնտի թէլիֆաթլարընըն իչինէ Սուրբ Բարսեղին թէլիֆաթլէրինտէն նէչէ սաղըրլար՝ էվվէլ՝ նէչէ սահիֆէլէ՛ր կէթիրիյօր ․ լակին պի՛րինտէ պիլէ օնուն ատընը զիքր էթմիյի խատրընա կէլմէզ ։

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս Եսայեայ Խուղէրինէ ըէֆօրէ ։ Որոգինէս Խուղէրինէ մուգատտէմէ ։

Հայրապետլէր ղայրի քիմսէլէրին րէյ ու ի՛թիգատլէրինի՝ քէնտիլէրի տախիի հէ-ման օ՛ ի՛թիգատէ կիպի թագրիր էտէր-լէր · վէ էօյլէ իքէն, եինէ օնլարըն էյլի-յինէ քէֆիլ օլմազլար ։ Մ՝էսէլա՝ Սուրբ Հերոնիմոս՝ Պօղոս Առաքեալըն Գաղատա-ցիլէրէ մէքթուպունուն Պետրոս Առաքեա-լը թէքտիր էթտիյինի զիքր էտէն խանէնին թէֆսիրինտէ տէ՛ր քի, Պօղոս՝ Պետրոս Առաքեալը գապահաթլը զանն է՛թմէտի · լաքին օնու՝ դաիֆէլէրին տահա էյի մա՝-մուր օլմալարը՛ իչիւն թէքտիր էյլէտի ։ Պու խուսուստա Սուրբ Օգոստինոս օնա եազըպ տէր քի, ''Օնուն պու էթտիյի թէֆսիրէ րիզա վէրէ՛մէզ'' ։ Սուրբ Հերօ-նիմոս պունա ճէվապընտա տէ՛ր քի, ''Պէ-նիմ պու թէֆսիրիմտէ պուլունան հէր պիր շէյէ քէֆիլ օլմամ'' ։ Անտէն սօնկրա օլ թէֆսիրին մուգատէմէսինի զիքր էտէր, քի օրատա՝ Որոգինէսին Թէոդորոսուն վէ հերետիկոս Աղէքսանդրոսուն վէ ղայրիլէ-րին ատլարընը անկըրգտան սօնկրա տէր · ''Աչըգ աչըգ տօղրուսունու սէօյլէյինճէ, պու մուսաննիֆլէրին ճիւմլէսինի օգույուպ՝ ֆիքրիմտէ օնլարըն եազտըգլարընտան էլիմ-տէն կէլտիյի գատար ճէմ՝ էյլէտիմ · վէ չաբուճագ պիր եազըճը չաղըրըպ օնա՝ կէրէք պէնիմ քէնտի ֆիքրիմի՝ կէրէք օ ղայրի քիմսէլէրին ֆիքիրլէրինի՝ օնլարըն

տըրա վէ թէրթիպլէրի վէ պազը քէրրէ
սէօզլէրի վէ պէլքի օնլարըն մա'նասը խազ-
րըմտա տէյիլ իքէն սէզըլէտիմ , վէ •
եազտը'' (ա) : Պունտան սօնկրա Սուրբ
Օգոստինոսա տէօնիւպ տէ՛ր քի · "Էյէր
թէֆսիրիմիզէ պէհանէ պուլաճագ պիր չէյ
պուլաճագ օլո՛ւրսան , ի'լմին իլէ տահա՛ է-
յի օլուր քի , օլ Եունանի մուսանիֆլէրին
քիթապլարընա պագասըն , վէ պէնիմ օլ
եազտըղըմ օնլարտա պուլունուրմու պու-
լունմազմը կէօրէսին · վէ էյէր օնու օրա-
տա պուլամազ իսէն , օ՛ զէման օնու՝ պէ-
նիմ քէնտի րէյ ու իլթիզա՛մի մախսուսէմ
տէյիւ րէտտ էյլէ'' (բ) : Հիմտի պու-
նուն՝ թէֆսիր եազմազա պիր փէք ա'ճայըպ
ուսուլ օլտուղունու քի՞մ կէօրմէզ : Պու
մուսանիֆլէրտէն իսթիխրաճ էթտիյինի
տօղրո՛ւմու էթտի տէյիւ՝ պիզի շիւպհէտէ՛
պրագըյօր · պու մուսանիֆլէր քի՛մ տիր
տէյի պիզի շիւպհէտէ՛ գօյօր · (վէ պու
մուսանիֆլէրին թէլիֆաթլարը պէլքի շիմ-
տի զա՛յի օլմուշլար տըր ·) սէօյլէտիյի՝ քէն-
տի րէյ ու ի'լթիզամի մախսուսէսիմի՝ եօխ-
սա պիր հէրետիկօսուն իլթիզամըմը տէյի
պիզի շիւպհէտէ պրագըյօր · վէ զայի
մուսանիֆլէրտէն իսթիխրաճ էթտիյինի՝

(ա) Հէրօնիմոս Օգոստինոսա մէքթուպ 89 :
(բ) Եինէ տօղրուտուր զիքր օլունան մահալտէ :

քէնտիսի ինանըյօրմու ինանմայօրմու պի-
պի շիւպհէտէ՛ գօյօր ։

Իմտի պունտան՝ էյի անկլաշըլը՛ր քի, կէրէք Սուրբ Հերոնիմոս մէ կէրէք սայըր Հայրապետլէր՝ եաղտըգլարը թէֆսիրլէրտէն՝ նէ ի՛թիգատտէ օլուպ նէ՛ ինանտըգլարընը թահմին էթմէսի գօլայ տէյիլ տիր․ մէ պունտան պէօյլէ՝ շիմտիքի միւճատէլէլէրիմիզտէ՝ պիր դարաֆտան եա օ պիր դարաֆտան կէթիրիլէն շէհատէթլէրին ֆայտասը փէք ազ տըր ։ Պու էճիլտէն Կաթօլիքլէր իլէ Լուտէրանականլարըն արասընտա օլան միւճատէլէլէրտէ կէօրիւրիւզ քի, էյէր պիր մատտէնին իւզէրինտէ պիր Լուտերանական պիր Հայրապետտէն շէհատէթ կէթիրէճէք օլուրսա, Կաթօլիք տէ՛ր քի, " Հա՛յ հայ՝ պու խուսուստա․ Հայրապետ դայրիլէրին րէյ ու ի՛թիգատընը սէօյլէյօր, քէնտի րէյինի սէօյլէ՛մէյօր " ։ Մ՝էսէլա՝ Հին Կտակարանըն քիթապլարը գա՛չ օլտուղունու իսպաթ էթմէք իչին Սուրբ Հիլարիոն Հայրապետտէն շէհատէթ կէթիրիլտիյի թագտիրտէ, ճէվապ վէրիլիյօր քի, " Պու՝ Սուրբ Հիլարիոնուն քէնտի րէյ ու ի՛թիգատը տէյի՛լ տիր, իլլա Օրիգինէսին զի՛ւիւմի տիր․ զիրա՝ Սուրբ Հերոնիմոս տէ՛մէտիմի քի, 'Սուրբ Հիլարիոն քէնտի մէկնութիւնլարընըն չօղունու՝ Օրիգինէսին թէլիֆաթ-

լարընտան թերճիւմէ եթմիշ տիր '' ։ Մ՚է պու՝ պէօյլէ՛ իքէն պու մահալտէ Սուրբ Հիլարիոն Սրոգինէսին ատընը՛ պիլէ զիքր է՛թմէմիշտիր ։ Պունտան անլաշըլըր քի , պէօյլէ պիր քիթապտա քիմի՛ն րէյինի օգուտուղումուզու պի՛լմէտիյիմիզ իչիւն միւճատէլէլէրիմիզտէ տախի օնու պիր դարաֆտան եա օ պիր դարաֆտան շէհատէթէ կէթիրէ՛մէզիզ ։

Շիմտի պունո՛ւ սիւալ էտէլիմ . Հայրապետլէրին [illegible] պուլտուղումուզ չէյլէրին ճիւմլէսի՝ տայիմա օնլարըն. սահիհ րէյ ու իթիգատլէրի տիր տէյէ պիլի՞րմիյիզ ։ Էյէր պիր եէրտէ՝ կէրչէքտէն ղայրի պիր չէյ սէօյլէտիլէր զանն օլունա պիլիրսէ , պուրաճըգտա հէր հալտէ կէրչէք վէ սահիհ օլանը՛ սէօյլէմիշլէր տէյիւ տիւշիւնմէլի.յիզ ։ Լաքին էյէր Լաթին Կարտինալը Փերրոնուն չէհատէթինէ ինանմալը՛ իսէք , պումատտէտէ տախի՝ տէյիլ քի եալընըզ կէրչէքլի յի սագլամըլար , իլլա պա՛զը տէֆա քէնտիլէրին ինանմատըգլարը չէյլէ՛ր տէ սէօյլէտիլէր ։ Կարտինալի մէզքիւր տէր քի , Հայրապետլէր Քրիսթիանլարա խորհուրդլարըն իւզէրինէ քարոզել էթտիքլէրի զէման՝ հէնուզ տահա մկըրտեալ օլմամըշ օլն թա՛լիմի ալթընտա օլան քիմսէլէրտէն ճէմի՛յէթտէ պուլունտուղու վագըթ՝ Աստուածաշունչուն օլ իւզէրինէ քարոզել

էթտիգլէրի գըդա՛յը պիրազ էյրի՛ սէֆյլէր-լէրինի, վէ տօղրու՛ տօղրույա մա՛նասընը վէրէճէք նէրտէ՛ օնա պիր գափալը մա՛նա վէրիրլէրինի (ա). չէօյլէ քի դապիաթտէն ա՛րիզ օլա՛ն՝ օնլարըն չէյ էօյրէ՛մէք արզուլարընը պիրազ իսքեա՛թ էտէյէր: Պու եիւզտէն՝ տէյօր մէզքիւր Կարդինալ՝ «Սուրբ Օգոստինոսուն իշպու սէօզլէրի՝ օնուն սահիհ րէյ ու ի՛թիգատընը պէյան էթմէզլէր: Մ՝էսէլա օ տէր քի, Ք՛րիս-տոսա ինանմագ՝ է՛օմիւր էքմէյինտէն նէ-մէք տիր»: Վ է եինէ՝ «Օնա ինանան • էքմէքտէն եէր, վէ կէօրիւնմէզ պիր դարզ իլէ օնտան պէսլէնիր, չիւն քի օլ քիմսէ՝ կէօրիւնմէզ դարզ իլէ թէքրար սօղմուշ տուր»: Վ է եինէ՝ «Պու էքմէքտէն հէր քիմ եէ՛րսէ, էպէտէն էօ՛լմէյէճէք տիր. լաքին պու՝ խորհուրդուն գուվվէթ. վէ խասսիյէթինէ կէօրէ վէ տէյիլ կէօզէ կէօրիւնէնէ՛ կէօրէ օնտան եէյէ՛ն իչիւն անկլաշըլմալըտըր, օնտան՝ տէրունի վէ տէ-յիլ դաշըրէվի պիր դարզ իլէ եէյէն իչիւն՝ օնտան՝ եիւրէյի իլէ եէյէն վէ տէյիլ տիշ-լէրի իլէ չիյնէյէն իչիւն անկլաշըլմալը տըր»: Պալատէ զիքր օլունան Կարդի-նալ Փէրրօնուն իտտիասը պու՛ քի, «Սուրբ

(ա) Կարդինալ Փէրրօն. Լէվխարիստիա խա-ղէրրինէ դէյին. 1. Պապ 10. Գլ 24. 15:

Օգոստինոս հէփ պու մահալլէրտէ՝ սահիհ ֆիքրինի պէյան էթմէյէրէք՝ Թէֆսիր էթտիյի Աստուածաշունչ սէօզլէրինին մանասընը գափալը՛ կէչմիշ տիր․ շէօյլէ քի օնու տինկլէյէն տահա մկըրտութիւն վասիտասի իլէ Եկեղեցիյէ կիրմէմիշ տին Թա՛լիմի ալթընտա քիմսէլէրին կէօզլէրի՛ էօնիւնէ պիր տիւման չէքէ» ։ Ա է մինվալի մէշրուհ իւզրէ իշպու Կարդինալ՝ Հաղորդութիւն իւզէրինէ եազտըղը տեստրակտա՝ պէլքի իյիրմի պէշ քէրրէ՝ Հայրապետլէրին պիր գաչընը՝ քէնտիլէրին սահիհան րէյ ու ի՛թիգատլէրի օ՛լմայան շէյլէր սէօյլէտիլէր տէյիւ գապահաթը՛ շըգարըյօր ։ Շիմտի պիզ պու Կարդինալըն շէրհ վէրմէյէ գուլլանտըղը ուսուլ տօղրու տուր տէմէզիզ․ անճագ պունու տէրիզ քի, Եյէր փօլէմիք՛– խալէ՝ աշիքեար կէօրիւնիւր քի, Հայրապետլէրին սահիհ րէյ ու ի՛թիգատլէրինի պիլմէսի ղա՛յէթ կիւճ վէ միւշքիւլ տիւր, վէ Լաթինլէր ղայրի քիլիսէլէրտէն օլան Քրիստոնեալարը գարշը Հայրապետլէրին քիթապլարընտան շէհատէթլէր կէթիրտիքլէրի՛ զէման՝ օնլա՛ր տախի պու Կարդինալըն ուսուլունու գուլլանարագ տէյէ պիլիրլէ՛ր քի, պու Հայրապետ պու շէյի՝ [illegible] [illegible] եախօտ պիւթիւն ֆիքրինի կէօսթէ՛րմէմիշ նիյէթի իլէ սէօյլէմիշ՝ վէ հէր հալտէ սահիհ տէյի սէօյլէմէմիշ տիր ։

Ճխմոր Հայրապետլերին իւչիւնճիւնէվ՝ Թելիֆաթլարընա՝ եա՛նի Եէհուտիլեր իլէ՝ Վութփերեսթլեր իլէ վէ Հերետիկոսլար իլէ Պ-Ճ[illegible]լէլէրինէ՝ կելելիմ , վէ սօրալը՛մ քի , Հայրապետլեր պուտնտա՝ տախի րէյ ու ի՝ Թիգատլերինի սագլատըլա՞ր մը , եախօտ քէնտիլերին ինա՛նմատըղը չէյլեր սէօյլէտիլէ՞ր մի : Պուրաճրգտա՝ օնլարըն տէյիլ եալընըզ իշլերինէ եարամայան չէյլերի կիզլէտիքլերինի՝ իլլա քէնտիլերին ինա՛նմատըգլարը չէյլերի տախի Թագտիմ. Եթտիքլերինի՝ քէնտի իգրալլարընտան իսպաթ էտէճէյիզ :

Մէ էվվէլա՝ Սուրբ Հերոնիմոսուն պուխուսուստա նէ րուհ իլէ ա՛մէլ վէ հարաքէթ էթտիյինին քէնտի աղըզ իգրարը՛ը տինկլէյէլիմ , քի տէր . “Պէրապէր էօյրէնտիք քի , սէօյլէմէնին պիր գաչ Թիւրլիւսիւ վար . վէ օնլարըն արասընտա միւճատէլէ էտէրէք՝ (եա՛նի γυμναστικῶς) սէօյլէմէք իլէ Թա՛լիմ վէրէրէք (եա՛նի δογματικῶς) սէօյլէմէնին արասընտա չօգ ֆա՛րգ օլուպ պիրի պիրինէ հիչ պէնկզէմէզ էքի չէյտիր : Մ՝իւճատէլէ էթմէքտէ սէրպէ՛սթ սէօյլէնիր , վէ պիր խասըմէ ճէվապ վէրիլիրքէն , պիր քէրրէ պի՛ր չէյ՝ վէ պաշգա քէրրէ պիր ղայրի չէյ սէօյլէյէրէք՝ ատէմ իսթէտիյի՛ կիպի պահս էտէ պիլիր , էքմէք կէօսթէրիպ էլինտէ պիր դաշ սագլըյա պի-

լիր : Լաքին Թա՛լիմ վէրէրէք սէօյլէ՛ր-
քէն , պիր աշըգ անն՝ վէ հիւնէր ու մա՛-
րիֆէթ լազըմ տըր : Պունլարըն պիրին-
տէ ճէնքլէշմէք՝ վէ օ պիրինտէ էօյրէթմէք
գէրէք տիր . . . . Պղատոն՝ Թէոփրաստոս՝
Քսէնոփոն Արիստոտէլ կիպի ֆէյլօսօֆ-
լարըն օգու քի , ճիւմլէսի Սոկրատէստէն՝
պիրի պիր խանա վէ օ պիրի օպիր խանա
ագան պի՛ր փունկարտան չըգմըշ պո՛ւ գա-
տար ըրմագլար էմսալի տիր : Օնլարտա
աշըգ վէ պէրրագ պիր շէյ վա՞րմը · օնլար-
տա մէրամ ու մագսուտու օ՛լմայան պիր
սէօզ վա՞րմը · վէ պու մէրամ ու մագսուտ
հէմա՛ն ղալիպ օլուպ խէնմէքտէն ղայրի
նէ՞ տիր : Որոգինէս՝ Ս՝ Մէթոդիոս՝ Եւսէ-
բիոս վէ Ապողինարիս՝ Քսէլսոս վէ Փոր-
ֆի՛րիոսա գարշը պիր չօգ խազմըշլար , շէյ-
դանըն լաւհու վասիդասի իլէ խաիրլան օլ
ա՛մէլլէրի նըգմագ իչիւն նէ՛ թիւրլիւ-
պուրհանլար՝ գաչ թիւրլիւ թէճնիս սիւ-
ալլէ՛ր գուլլանտըգլարընը պիր քէրրէ տիգ-
գա՛թ էյլէ · վէ պա՛զը տէֆա՛ սէօյլէմէյէ
մէճպուր օլտուգլարը թագտիրտէ՝ հէթա-
նոսլարա գարշը ինանտըգլարընը տէյիլ
իլլա էն իգթիզալը օլան շէյլէրի նիճէ սէօյ-
լէտիքլէրինի նազա՛ր էյլէ : Պու՛րաճըգտա՝
Լաթին մուսաննիֆլէրին հագգընա պիր շէյ
սէօյլէմէմ, օլմայա քի քէնտիմ Ռովմալը ի-
քէն՝ քէնտիմէ հիմայէթ էտէճէք խէրտէ ղայ-

րիլէրինի զէմմ էտէր կէօրինէյիմ'' (ա) :

Սուրբ Հերոնիմոսուն պա՛զը տէֆա՛ պիր չէյ ինանըր իքէն պիր ղայրի չէյ սէօյլէմէսինին իգրարընա՝ Սուրբ Աթանասիոսուն Դիոնիսիոսուն խուսուսունտա իգրարընը իլէվէ էտէրիզ, քի տէր. "Օ'' եանի Դիոնիսիոս՝ "քէնտինին ինանտըղընը նագըլ էտէր կիպի աչըգ վէ աշիքեար գարըղ իլէ եազըմատը, իլլա օլ եազտըղը մագաթտա պուլունտուղու՝ հալտէն վէ մուճատէլէ էլթուիյի քիմսէնին սէպէպինտէն հարաքէթէ՛ կէլիպ եազտը'' (բ) : Սուրբ Բարսեղ Կեսարացի տախի՝ պու մինվալ ուզրէ՝ Գրիգորիոս Կեսարացիտէն էօթիւրիւ է'օզիւր տիլէյերէք՝ տէյօր քի, "Օ' եէրտէ՝ δογματικῶς տին ի'թիգատը իւզէրինէ պահս էտէրէք սէօյլէ՛մէտի, իլլա κατ' οἰκονομίαν խտարէ եօլունտա սէօյլէտի'' (գ). քի պու տէմէք տիր քի, պու մուսաննիֆ պա՛զը մախսուս սէպէպլէր իչիւն՝ քէնտի ինանտըղընը տէրունինտէ հըֆզ էտիպ՝ քէնտի ըէյ ու ի'թիգատինտէն ուզագ օլան պիր չէյ սէօյլէյօր :

(ա) Սուրբն Հերոնիմոս Պամմաքիոսի թղթով 50 :

(բ) Սուրբն Աթանասիոս՝ Դիոնիսիոսուն իմանը իւզէրինէ :

(գ) Սուրբն Բարսեղ Կեսարացի . Գլուխ 5 :

Պի՛ր Հայրապետին չօգ տէֆա" պիրի պիրինէ ույմազ վէ զըտ շէյլէր սէօյլէտի-յինէ ակեահ օլտուղումուզտա՝ պիլմէլի՛յիզ քի, Հայրապետլէր՝ չօգ քէրրէ պու զիքր օլունան ալտաարըճը ուսուլ իւզրէ եազտը-լար, քի պունու էլպէթթէ քէնտիլէրին զաննընճա՝ քէնտիլէրինէ հագգ վէրէճէք պիր մէրամի մախսուսլէրի օ՛լմայընճա էթ-մէզլէրիտի ։ Պունճիլէյին Սուրբ Հերօ-նիմոս պիր քէրրէ՝ վարըպ Երուսաղէմի զիյարէթ էթմէսինի թէքիտէն թէնպիհ էտէրէք տէր քի, "Պիր զէման Գուրթա-րըճըմըզըն այագլարը տուրտուղու եէրլէ-րի՝ վէ շիմտիյէ գատար թազէ տուրան օ-նուն տօղտուղու՝ էզիյէթ չէքտիյի վէ խաչա չըգտըղը մահալլէրտէ վարըպ սէճտէ գըլմաք՝ տինինմիզին պիր պօրճու տուր" (ա) ։ Եաքին պիր ղայրի քէրրէ տէր քի, "Պիր քիմսէ՝ Երուսաղէմէ կիթմէտիյի ի-չիւն՝ տինինտէ պիր նօգսանլըգ գալմըշ՝ եախօտ օ՛ մահալտէ սաքին օլմաղա ֆուրսա-թըմըզ օլտուղու իչիւն պիր վէճհիլէ պի-զէ տահա՛ էյի օլուր զանն է՛թմէսին" (բ) ։ Սուրբ Գրիգորիոս Նիւսացի տախի՝ Երու-

---

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս Պրէօսիտէրոսա 144 մէքթուպ ։

(բ) Սուրբ Հերոնիմոս Պողինոսա մէքթուպ 13 ։

սաղէմէ կիթմէսի բարեպաշտութիւնուն պիր մուգթազի ա՛մէլի տիր տէյիւ զա՛նն էտէն- լէրին՝ պու զիւ՛իւմինէ՛ գարշը մախսուսէն պիր քարօզ եազմըշ տըր ։ Շիմտի կէլէ- լիմ՝ քի՝ հէման պի՛ր Հայրապետին պիրի պիրինէ զըտ իքի սէօզ եազտըղընը կէօր- տիւյիւմիւզ զէման , նէ էտէճէյիմիզի շաշը- րըպ գալմա՞զմըյըզ ։ Իքիսինտէն հա՞ն- կըսընը գապուլ էտէլիմ ․ հա՞նկըսընը քէն- տի րէյ ու ի՛թիգատը՛ տէյիւ՝ վէ հա՞նկը- սընը միւճատէլէտէ պուրհա՛ն տէյիւ սէօյ- լէմիշ տիր ։ Հագիգաթ Սուրբ Հերոնի- մոս տէմիշ տիր քի , "Ա՛գըլ ու իտրաքէ մա՛լիք պիր քիմսէ՝ պիր քիթապը օգուտու- ղու զէման , կիւճ կէօրիւնէն շէյլէրի՝ օլ քիթապտա պուլունան պագի շէյլէրլէ րու- պար էթմէյիլէ դատել էթմէլիտիր , վէ պէօյլէճէ պիր մուսանիֆի՝ հէման պի՛ր քի- թապըն իչինտէ պիրի պիրինէ ույմազ վէ զըտ իքի րէյ սէօյլէտի տէյիւ՝ գալըն գա- ֆալը պիր քիմսէ սա՛յմամալը տըր " ։ (ա) Լաքին պու՝ ասլա միւշքիւլիւ հալլ էթմէզ ․ զիրա պէլքի պէնիմ օ գատար քէսքին ա՛գ- լըմ եօ՛գ տուր , եախօտ՝ պէլքի պէնիմ է- լիմէ՝ օլ մուսանիֆին սալթ պիր գաչ սէօ- զիւ պուլունուր , վէ օնուն պագի եազտը-

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս Պամմաքիոսա Մէք- թուպ 50 ։

ղընը նէրէտէ պուլա պիլէճէյիմի պանա
հիչ քիմսէ սէօյլէյէ՛մէզ ։

Շիմտիքի ա՛սիրտէ քիլիսէլէրին պէյ-
նիննտէ միւճատէլէ օլմագտա օլան մատտէ-
լէրին պիրի՛ իւզէրինէ Հայրապետլէրին
պիրինտէն սա՛լթ պիր իքի սէօզ սէօյլէնիպ՝
ղայրի հիչ պիր շէյ սէօյլէնմէմիշ իտիյինի՝
խալսօտ օնտան օլ սէօյլէնէն շէյ միւճատէ-
լէ էթտիյիմիզ մէսէլէ՛ գատար շիւպհէլի
օլտուղունու՝ խալսօտ օնուն խա պիր ղայրի
Հայրապետին պիր պաշգա՛ քիթապընտա օլ
շէյէ զըտ սէօյլէնմիշ իտիյինի պուլմուր-
սագ , նէ՛ էտէճէյիմիզի նէ՛ գատար շաշըր-
րըր գալըրըզ ։ Պունտան գաղը՝ նազար՝
էյէր պալատէ զիքր օլունան Սուրբ Ներ-
նիմոսուն վէրտիյի գանունտան տահա էյի
վէ աչըգ պիր գանունումուզ եօ՛ղիսէ , օլ
զէման միւճատէլէ էտէնլէրին պիր դարաֆը
տա օ պի՛ր դարաֆը տա՝ մուսանիֆին սէօյ-
լէտիյինէ քէնտի զիւ՛իւմինէ կէօրէ մանա՝
վէրէճէք տիր ․ վէ Սուրբ Հայրապետին՝
պիր դարաֆըն տին ի՛թիգատը իւզէրինէ
սէօյլէմիշ տիր տէտիյինէ , օ պիր դարաֆ՝
խա՛յըր միւճատէլէտէ պուրհա՛ն տէյիւ սէօյ-
լէմիշ տէյէճէք տիր ․ վէ պունտան պէօյլէ
օնու՝ պիրի պիրինէ զըտ րէյին իքիսինի՛
հըֆզ էթմիշ սայըպ՝ պահս էթտիյիմիզ
մատտէյի ասլա պիր խիւլասայէ կէթիրէ՛-
մէյէճէյիզ ։ Պունլարըն ճիւմլէսինտէն

պու՛ նէթիճէյէ կէլի՛րիզ քի, Հայրապետա-
լէրին սէօզլէրի հէր նէ գատար աչըգ վէ ա-
շիքեա՛ր օլսալար տախի՝ պիր մախսուս մատ-
տէնին իւզէրինտէ օնլարըն սահիհ րէյ ու
ի՝ թիգատլէրինի անկլատըղըմըզը ասլա սա-
հիհ պիլէմէզիզ ։

ԳԼՈՒԽ 7 :

ԵԷՏԻՆՃԻ ՍԷՊԷՊ

Չիւնքի Հայրապետլէրի՝ տայիմա հէման պիր
ի՛թիգատտէ գա՛լմայըպ սիննլէրի՝ իլէրլէտիկ
օգուտուգճա մէշք էթթիկլէրի վասըֆլարի
իլէ ա՛գըլ ու իդրագլարի ֆազ-
լա պուլունուրտու՝ պա՛-
զը ֆիքիրլէրի՝ պա՛զը րէյ-
լէրինի տէյիշտիրտի-
լէ՛ր տիր :

Իգրար օլունմալը՛ տըր քի, եա՛լընըզ Հին վէ Նոր Կտակարան քիթապլարընը եազանլար Ա՛զիզ Ռուհուն օլ իլհամինէ մալիք իտիլէր քի, օնուն վասիդասի իլէ Ռ-ուհանի շէյլէ՛ր էօյրէնտիլէր : Գայրի ա-տէմլէր՝ թա՛լիմ իլէ՝ օգումագ՝ մէշք վէ թէֆէքքիւր իլէ էօյրէնտիլէր : Պու եիւզ-տէն Հայրապետլէր՝ կէնճլիքլէրինտէն փիր իխթիար սիննլէրինէտէք ի՛լմ ու պիլկիտէ փազըլա պուլմագտա իտիլէր · շէօյլէ քի՝ իխ-թիարլըգլարընտա եազտըգլարը թէլի-ֆաթլար՝ ա՛լէսսէվի հէր քէստէն՝ կէնճ շաղլարընտա եազտըգլարընտան մու՛թէ-պէ՛ր սայըլըր : Սուրբ Օգոստինոս իխ-

[illegible] կենձ իրեն իրրոց էթ-էյի
[illegible] — Ըեղ։ էրէ
[illegible] պիտէ պէր պէտքէր
[illegible] իմէ՝ բէնոտ զա-
[illegible] ի՝ թեզապարբերուն
[illegible] շայնութէ պէր
[illegible] : Պու —
[illegible] Հեկ բաղ-
[illegible] թէքբար պէր
[illegible] Հանէր շէյոտ ի՝-
[illegible] պատկան բոտ, կէղէ-
[illegible]

[illegible]

Լաքին մուսանիֆլէրինտէն պիր գաչը տէմիլէր քի, պիր Հայրապետին հէր տէւրինի՝ սօնունա գատար սագլատըղընը պիլմէզսէք՝ շիւպհէսիզ կէրչէքլիք տէյիւ գապուլ էթմէյէ պօրճլու տէյիլիզ ․ Վէ պու պուրհան իլէ՝ ղայրի քիլիսէլէրտէն օնլարա գարշը Հայրապետլէրտէն կէթիրիլէն շէհատէթլէրի պօշա չըգարըրլար ։ Պու մինվալ իւզրէ՝ էյէր օնլարա գարշը Հին Կտակարանըն քիթապլարը գաչ օլտուղու խուսուսունտա Սուրբ Հերօնիմոսուն Մ՝ակաբայեցոց քիթապլարընը օլ սայըլա գաթմատըղը շէհատէթէ կէթիրիլէճէք օլտուղու թագտիրտէ, ճէվապ վէրիրլէ՛ր քի, Սուրբ Հերօնիմոս պու խուսուստա հէփ սէօյլէտիյինի՝ մուգատտէմէսինտէ թէպտիլ էյլէտի ։ Վէ եինէ պու մատտէնին իւզէրինէ Պէօյիւք տէնիլէն Գրիգորիոսուն թէֆսիրլէրինտէն շէհատէթ կէթիրիլտիյի զէման, ճէվապ վէրիրլէ՛ր քի, օ շէյլէրի եազտըղը զէման Գրիգորիոս պիր սատէ սարկաւագ օլուպ՝ տահա Փափ օ՛լմատըղը իչիւն՝ օնուն պու րէյի մու՛թէպէր տէյի՛լտիր ։ Իմտի էյէր պու ճէվապլար էյի վէ քիֆայէթ էտէր տէյիւ գապուլ օլունաճագ օլուրըլմըրսա, տահա զի յատէ ա՛յան աշիքեար օլուր քի, պիր Հայրապետին րէյ ու ի՛թիգատընը՝ թա օնուն սօնունտաքի օնու տէյիշտիրմէտիյինի՝ վէ ա՛գըլ՝ թամ

Թիարլըղընտա՝ կէնճ իքէն իգրար էթտիյի պա՛զը Ի՛Ռիգտուլէրինին Ռէդուէլ — Ռէդյէրէ զըմնընտա խազըլմըշ պիզէ պիր պէօյիւք ճիլտ քիթապ պրագմասը իլէ՝ քէնտի զա- թինտէ վուգու պուլան ի՛թիգատլարընըն տէյիշիլմէսինին տիգգաթէ շայէսթէ պիր շէհատէթինի վէրմիշ տիր ։ Պու Հայ- րապետ՝ պիւթիւն է՛օմրիւնտէ հէփ խազ- տըգլարընը՝ իխթիարլըղընտա թէքրար պիր կէօզտէն կէչիրիպ՝ հէր հանկը շէյտէ ի- թիգատընի տէյիշմիշ պուլտու՛ւ իսէ, կէլէ- ճէք սըլսըլէլէրէ իրշատ օլմագ իչիւն՝ օնու իշարէ՛թ էյլէտի ։ Սուրբ Հերոնիմոսուն շէհատէթինէ՛ կէօրէ՝ Որոգինէս տախի Հռովմայ Եպիսկոպոսու Ֆավիանոսա պիր մէքթուպ խազըպ՝ օնտա իքրար էտէր քի, “ Էվվէլտէն խազմըշ իտիյի չօգ շէյլէր ի- չիւն փիշիման օլմուշտու՛ր ” (ա) ։ Շիմ- տի պիզ թահմին էտէ պիլիրիզ քի՝ չօգ Հայրապետլէրին րէյ ու ի՛թիգատլէրի՝ խըլտան խըլա թէպտիլ օլմուշ օլմալը տըր · վէ էյէր պու պէօյլէ՛ իսէ, պունտա՛ն շու միւշքիւլ ա՛րիզ օլուր քի, օնլարըն պիր րէյինէ րասթ կէլտիյիմիզ զէման՝ օնու սոնկրատան տէյիշտիրտիլէ՛րմի՝ պու օնլա- րըն իլք րէյիմի էն սոնկ րէյիմի պիլմէսի զայէթ կիւճ օլուր ։

(ա) Սուրբ Հերոնիմոս 65 Մէքթուպու՝ Որո- գինէսին Եանըլըշլըգլարը իւզէրինէ ։

Լաքին մուսանիֆլերինտէն պիր գաչը տէտիլէր քի, պիր Հայրապետին հէր տէ-տիյինի՝ սօնունա գատար սագլատըղընը պիլմէզսէք՝ շիւպհէսիզ կէրչէքլիք տէյիւ գապուլ էթմէյէ պօրճլու տէյիլիզ · Վէ պու պուրհան իլէ՝ ղայրի քիլիսէլէրտէն օն-լարա գարշը Հայրապետլէրտէն կէթիրիլէն շէհատէթլէրի պօշա չըգարըրլար։ Պու մինվալ իւզրէ՝ էյէր օնլարա գարշը Հին Կտակարանըն քիթապլարը գաչ օլտու-ղու խուսուսունտա Սուրբ Հերոնիմոսուն Մակաբայեցոց քիթապլարընը օլ սայըյա գաթմամալըղը շէհատէթէ կէթիրիլէճէք օլ-տուղու թագտիրտէ, ճէվապ վէրիրլէ՛ր քի, Սուրբ Հերոնիմոս պու խուսուստա հէփ սէօյլէտիյինի՝ մուգատտէմէսինտէ թէպ-տիլ էյլէտի։ Վէ եինէ պու մատտէնին իւզէրինէ Պէօյիւք տէնիլէն Գրիգորիոսուն թէֆսիրլէրինտէն շէհատէթ կէթիրիլտիյի զէման, ճէվապ վէրիրլէ՛ր քի, օ շէյլէրի եազտըղը զէման Գրիգորիոս պիր սատէ սարկաւագ օլուպ՝ տահա Փափ օ՛լմատըղը ի-չիւն՝ օնուն պու րէյի մու՚թէպէր տէյի՛լ-տիր։ Իմտի էյէր պու ճէվապլար էյի վէ քիֆայէթ էտէր տէյիւ գապուլ օլունաճագ օլուրլա՛րսա, տահա զիյատէ ա՚յան աշի-քեար օլուր քի, պիր Հայրապետին րէյ ու ի՚թիգատըընը՝ թա օնուն սօնունա՛տէք օնու տէյիշտիրմէտիյինի՝ վէ ա՚գլը՛ թամ

իքէն խապէրտիլէրինը սահիհ էօյրէ՛նմէյինճէ մուգարրէր տէյիւ գապուլ էտիփ շէհա-տէթէ կէթիրէ՛մէզիզ ։

Լաքին պու՝ էօնիւմիւզէ պիր ղայրի կիրտապ աչար․ հա՛նի, պիր Հայրապե-տին՝ գա՛չ հաշընտա իքէն խապէրտարը՝ մէ խապէրտըը չէյլէրի սօնկրատան թէպտիլ մէ թէզգեիր էթտի՛մի էթմէտիմի նա՞սըլ էօյրէնէ-պիլիրիզ ։ Էյէր օնլարըն հէփիսի՝ Սուրբ Օգոստինոս գատար ալչագ կէօնիւլլիւյէ մալիք օլուպ օնուն կիպի՝ հանկըլըրշ խաղ-տըրգլարըընը սօկրատան իգրար էտիպ թէգ-տիլ էթմիշ օլսալա՛րտը, պու սիւալին ճէվապը օլ գատար կիւճ օլմա՛զըտը ։ Լա-քին տօղրուսու պու՛ւ տուր քի, օնուն ի՛գ-րէթինէ կէօրէ ա՛մէլ մէ հարաքէթ էտէն փէք ա՛զ վար ։ Շիմտի կէլէլիմ քի, Հայրապետլէրին թէլիֆաթըընը անկլամագ խուսուսունտա հօգարրտա թագտիմ էթ-տիյիմիզ գանունու՝ Լաթինլէրտէն ալ-մըշըզ ։ Փէք էյի․ լաքին էյէր սըգըը սը-գըյա օլ գանունա պաղլանըրպ հէր հալտէ օնա կէօրէ ա՛մէլ էտէճէք օլուրսագ, մու-ճատէլէ էտէնլէրին պիր դարաֆը տա օ պիր դարաֆը տա գարշըլըքլըտաքինին կէթիրտիյի հէր պիր շէհատէթի իչին դավըզա էտէրէք տէյէճէ՛ք քի, "Պունու հազան Հայրա-պետին հագիղը զէմանտէ գա՞չ հաշընտա օլտուղունու նէ՞ պիլիրսին․ էյէր օնու

կէ՛նծ իքէն հազմըշ իսէ, օնտան սօնկրա պու խուսուստա ֆիքրինի տէյիշթիրմէսի փէք իհթիմալ տըր'' ։

Պէլքի պա՚զը Հայրապետլէր մուգատ-տէմա հազըրըգլարը չէյլէր խուսուսունտա սօնկրատան րէյլէրինի տէյիշթիրիրլէր՝ օն-լարըն իւզէրինէ քիթապլար հազըրլա՛ր քի, ասլա պիզիմ էլլէրիմիզէ կէ՛լմէտիլէր ։ Ա-յէր Օգոստինոսուն՝ տէյիշթիրտիյի րէյ-լէրի իւզէրինէ հազըրըղը օլ պէզլիւք ճիլտի՝ Հայրապետլէրին ղայրի պիր չօգ քիթապ-լարը կիպի ղայպ օլմուշ օլսայըտը, զաննը է-տէճէյիտիք քի, օ՚ Ալլահըն պա՚զը ատէմլէրի աէչտիյինին սէպէպի՝ օնլարըն իման կէթի-րէճէք օլտուգլարընը էվվէլտէն կէօրմէսի՛ տիր տէյիւ ինանըյօր ։ Չիւն քի զիքր օլու-նան քիթապտան էվվէլ հազմըշ իտիյի պիր թէլիֆաթընտա տէյօր քի, ''Ալլահ՝ քէնտի քէլամընա ինանաճագ օլան քիմսէլէրի էվ-վէլտէն կէօրմէյիլէ սէչմիշ տիր ։ Եա՚նի տէմէք տիր քի, օնլարը սէչտի՛ քի, օնլարըն իւզէրինէ Ա՚զիզ Իուհաննու իհսան էտէ. չէօյլէ քի՝ օնլար էյի ա՚մէլլէր իշլէմէյիլէ էպէտի է՚օմիւրէ նայիլ օլալէր'' (ա) ։ Ա-քին օնուն տէյիշթիրտիյի րէյլէրի խու-

---

(ա) Օգոստինոսուն Հավարիյէթիլէր Մէս-րտապտանուն պապը Մէտիհլէլէրինէ իւզէրինէ Թէֆսիր. 60 ։

սուսունտա խազորըղը քիթապ ղայպ օ՛լմամալըլա՝ էօյրէնիրիզ քի , պու ի՛թիգարը թէլիք էթմիշ տիր : Զիւն քի , պու քիթապտա տէր․ ''Պէն օ զէման՝ Պօղոսուն՝ Իննայէթը սէչմէսինէ կէօրէ պիր պագիյէ օլտու՛ (Հռովմ. ժա. 5 :) տէտիյի ի՛նայէթ սէչմէսի՝ նէ օլտուղունու տահա օ գատար էյիճէ թէֆթիշ էթմէյիպ էօյրէնէ՛մէմիշիտիմ․ զիրա հագիգաթ էյէր էվվէլա ֆազիլէթ օլունճէ՛ (գուրթուլուշ) ի՛նայէթտէն (շնորհքտան) օլմազըտը․ չիւն քի օլ սուրէթտէ վէրիլէն ֆազիլէթէ մուքապաֆաթ տէյիւ վէրիլիպ՛ ի՛նայէթտէն (շնորհքտան) ճապա վէրիլմիշ օլմազըտը '' (ա) :

Իմտի պէլքի ղայրի Հայրապետլէր տախի մուգատտէմա խազորգլարը պա՛զը րէյլէրինի տէյիշթիրմէլէրինէ շամիլ քիթապլար խազմրշլա՛ր տա՝ օլ քիթապլար զայ՛ օլուպ էլլէրիմիզէ կէլմէմիշլէր տիր : Եախօտ հիչ րէյլէրինի տէյիշթիրմէտիլէր իսէ , պէլքի կէնճլիքլէրինտէ ճազտըլգլարընը՝ պիր տահա էլտէն կէչիրմէմիշլէր տիր : Ա է խինէ՝ օնլարըն րէյլէրինտէն ճշմարիտի վէ ա՛գըլըսը հա՛նկըսը օլտուղունու նա՛սըլ պիլէլիմ , տէյիշթիրտիքլէրի՞ մի՝ եօխսա տէյիշթիրմէտիքլէրի՞ մի՝ կէ՞ճէ խաշլա-

(ա) Օգոստինոսուն րէյլէրի Ռէտտինտէ ճէռաթտիրտա , ճիլտ ա. Պապ 23 :

բընտաքի մի՝ եօխսա փիրլիքլերինտէքի՞ մի տահա տօղրու հանկըսը տըր նա՞սըլ պիլէլիմ ։ Լաքին տօղրուսու՝ պու Թեֆթիշէ կիրէն՝ պիր գարանլըղըն իչինէ՛ կիրէր . չիւն քի պիզէ կէլէն օնլարըն րէյ ու ի՛Թիգատլէրինի տէյիշԹիրմէլէրի եախօտ տէյիշտիրմէմէլէրի՝ եախօտ քիԹապլարընը Թէքրար էլտէն կէչիրմէլէրի խուսուսունտա փէք ա՛զ ըշըգ վար ։ Լաքին շու գատարըը կիւն կիպի աշիքեա՛ր տըր քի , միւճատէլէլէրիմիզէ տայիր Հայրապետլէրին նէ՛ ի՛Թիգատտէ իտիքլէրինի պիլմէսի՝ ղայէԹ կիւճ վէ միւշքիւլ պիր մատտէ տիր ։

ՊԱՊ 8 :

ՍԵՔԻԶԻՆՃԻ ՍԵՊԵՊ

Չիւնքի Հայրապետլերին բէյ ու ի՛րիգատըլը-րընըն Փաբայ իլէ մուհիմ մ՝ եօգտուր իհմիմալ իլէ էյի մի տայրըքլարընը պիլմէսին նիճ պիր մաստր տիր :

Իշպու կիւճլիւք էօնիւմիւզէ՝ ա՛տէթա զամ՛ն օլունա պիլինէնտէն իգթիզալը պիր մատտէ՛ աչար : Զիրա Լաթինլէրտէն պա՛զըսը խատտա՛ էտէրլէ՛ր քի , տօղրու իմանտա օլմագ իչիւն՝ կէրէք տիր քի , տէյիլ եալընըզ Հայրապետլէրին հէփ ինանտըգլարընը ինանմալըմ , իլլա օնլարըն հէր շէյի մուհիմ ինանտըգլարը տէրէճէտէ պիր իման իլէ ինանմալըմ . եա՛նի խէլասէ մուհիմ վէ իգթիզալը օ՛ չէյի ինանմալըյըզ քի , օնլար տախի օնու խէլասէ մուհիմ վէ իգթիզալը՛ ինանըրլարըտը . վէ ինանմազա ճայիզ եալընըզ օ՛ չէյի ինանմալըյըզ քի , օնլար տախի օնու ինանմազա ճայիզ ինանըրլարըտը : Շիմտի կէլէլիմ քի՝ էսքի Եկեղեցիտէ պու խուսուստա պա՛զը Փարգլէր օլտուղու աշիքեա՛ր տըր . եա՛նի Եկեղեցիտէն եալընըզ օլ քիմսէլէրի րէտտ է-

տէրլէր իտի քի , տինին մուհիմ վէ փարզ սայըլան շէյլէրտէ փարգըը ի'թիգատտէ' օլուըլարըըտը · վէ փարզ ու մուհիմ սայըլան ի'թիգատլէրի րէտտ էթմէյէնլէր Եկեղեցինին իլհագըըղընտա' գալըրլարըըտը : Մէսէլա՝ Սուրբ Երանոս տէ'ր քի , Հռովմայ փափասը Վիգթօրուն կիւնլէրինտէ Ասիա քիլիսէսի իլէ Հռովմայ քիլիսէնինին պէյնինտէ Պասէք կիւնիւ հանկը վագըթտա տիւշտիւյիւ խուսուսունտա պիր պէօյիւք իխթիլաֆ վար իքէն՝ (ա) եինէ պիրի պիրի իլէ մուհապպէթ իւզրէ իտիլէր : Վէ Ասիանըն Եպիսկոպոսլարընտան հիչ պիրի՝ պու խուսուստա եա պիր ղայրի խուսուստա Հռովմատան փարգըը ի'թիգատտէ օլտուղու իչիւն Հռովմայ Եպիսկոպոսունտան Եկեղեցիտէն րէտտ օլունմատը : Պունճիլէյին Սմիրնա Եպիսկոպոսու Պօղիկարպոս Հռովմայա վարըպ՝ Անիսիտոս Եպիսկոպոս իլէ՝ պիրի պիրինին պէյնինտէ փարգըը ի'թիգատլէրի իչիւն մուճատէլէ էթտիլէր · վէ քէնտի ի'թիգատլէրինի' տէ թէրք էթմէտի · վէ պէօյլէ իքէն՝ Անիսիտոս Պօղիկարպոսու պըրագըը' քի , քիլիսէսինտէ լիգուրճա էյլէսին (բ) :

(ա) Եւսեբիոս Եկեղեցական Պատմութիւն, Գիրք Ե. Գլուխ 24 :

(բ) Տէրտուղիանոս Հերեթիկոսլարա գարշը գանոնլար . Գլուխ 4 :

Տէրտուղիանոս տախի պիրլիք վէ մու-
հապպէթ հագգընտա հէման պու ի'թի-
գատէ իտի. վէ օ՝ զամանըն գանունունա լայըգ
օլան թէրթիպ վէ Նիզամտա գալմասընը
դալալէթ էտէր իսէտէ, "Հէր քեսէ՝ պագի
գալան մատտէլէրտէ պէյէնտիյի կիպի՝
թէքմիլ ազատութիւն իլէ սիւալլէր էթմէ-
յէ վէ սէօյլէմէյէ վէ թէֆթիշ էթմէյէ"
միւսաատէ էտէր: Փամֆիլոս տախի՝ Որո-
գինէսին հագգընտա եօզիւր տիլէյէրէք իգ-
րար էտէր քի, հագիգաթ օ՝ ատէմին տօ-
ղուշունտան էվվէլ ճանըն հալի խուսու-
սունտա՝ վէ եըլտըզլարըն դապիաթը հագ-
գընտա պա'զը ա'ճայըպ ի'թիգատլէրի՝ վա-
րըտը, վէ պէօյլէ՝ իքէն եինէ ինանըր քի,
պու ի'թիգատլէր օնու Հէրեսիկոս էթմէզ-
լէր, վէ տէր քի, Եկեղեցինին ա'լիմլէրի
արասընտա պիլէ պու շէյլէրտէ իխթիլաֆ
վարըտը: Ա'յնի պունուն կիպի՝ Հռովմայ
քիլիսէսինտէ կէօրիւրիւզ քի, Տօմէնիգան
վէ Ֆրանչիսգան րուհպանլէրի՝ Սուրբ
Կոյս կիւնահսըզմը տօղտու եօգսա տէյիլ-
մի խուսուսունտա իկի մապէյնինտէ միւճատէ-
լէ՛ էտէրլէր:

Վէ եինէ տէրիզ քի, պիր Հայրապետ
քէնտինինին մախսուս պիր ի'թիգատընը Ջօրը
իւզրէմի խըլիսաւ իւզրէմի կէրչէք սայտըղը-
նը եախօտ սայմատըղընը պիլմէսի փէք իգ-
թիզալը տըր: Զիրա պա'զը մատտէլէր

վար քի, ղայէթ մուհիմ վէ էլզէմտիր։ Մէսէլա՝ Եկեղեցինին պաշը վէ հէր գուվվէթին փունկարը քիմ օլտուղունու պիլմէքտէն զիյատէ մուհիմ վէ էլզէմ մատտէ նէ՞ օլա պիլիր, չիւն քի Եկեղեցինին պիւթիւն իմանը պու մատտէյէ մէրպութ տուր։ Նաքին պու հէօքիւմէթի՝ պա՛զըսը Փափայա՝ վէ պազըսը Ընդհանրական ժողովքլարա՝ պաղըսը տախի Քըրիստոսա վէրիր։ Իմտի պու մատտէտէ՝ Հայրապետլէրին րէյլէրի ֆարզ իւզրէ մի իհթիմալ իւզրէ մի կէրչէք տիր պիլմէսի մուգթազի տէյիլմի։ Մուսքիւնմիւ քի՝ պունտա պիր ատէմ հէման պէյէնտիյինի ինանսըն տա խելաս պուլսուն։ Վէ պու մատտէտէ Հայրապետլէրին րէյլէրի հէ՛ր նէ օլուրսա օլսուն՝ իշինէ եարամայան դարաֆ օ պիր դարաֆա՝ Հայրապետլէրին պու րէյինի գապուլ էթյէ մէճպուր տէյիլիզ, զիրա պունու պէկլէ տէյէն Հայրապետ՝ օնու ֆարզ իւզրէ կէրչէք տէյիւ սէօյլէ՛մէտի, իլլա իհթիմալ իւզրէ կէրչէք տէյիւ սէօյլէտի տէյէրէք՝ մէյտանա չիւպհէլէր չըգարմաղա գատիր օլմա՞զմը։

Իշպու **Ֆարզ** վէ **Իհթիմալ** գազիյէսի՝ էն իգթիզալը մատտէլէրտէ գուլլանըլտըղընը՝ պու զիքր էտէճէյիմիզ էօրնէք էյիճէ պէյան էտէր։ Պալատէ մէզքիւր Տրիդենտ

ժողովքունտա՝ Հաղորդութիւնու մա՛սումլարա Ճիւմլէ իգթիզալը սայանլարա անաթեմա օգունուր (ա)։ Օգոստինոս՝ Փափա Իննոկենտիոս՝ Կիպրիանոս վէ ղայրիլէրի իսէ՝ պիր չօգ տէֆա՝ թաստըգ էթտիլէր քի, Հաղորդութիւն հէր հալտէ խէլասէ իգթիզալը պիր շէյ տիր (բ)։ Իմտի պու զիքր օլունան պէօյիւք ժողովք՝ Հայրապետլէրին պու ա՛զիմ մաստէնին իւզէրինէ սէօյլէտիկլէրինէ գարշը պիր հէօքմ քէսմէյէ նէ՞ սէպէպլէր կէօսթէրմէլի։ Իշ ճէվապ․ օլ Հայրապետլէր պունու իհթիմալէն սէօյլէմիշլէր տէյիւ էօյլէ հէօքմ էթմիշ տիր։ Վէ պու Ճիւմլէ իլէ օլ Հայրապետլէրին պու խուսուստա սէօյլէտիկլէրի փէք գուվվէթլի տիր։ Մ՚էսէլա Օգոստինոս տէր քի, «Իմտի չիւն քի հիչ պիր քիմսէ մկրտել օլմազտան վէ Քրիստոսուն թէնինի վէ գանընը ա՛լմազտան էպէտի էօմիւրէ եա խէլասէ իւմիտի օլմամազ» (գ)։ Իմտի էյէր մէզքիւր ժողովք պու պապտէ քէսաէյի հէօքմ տօղ-

---

(ա) Տրիդենտոյ ժողովքու ճէլսէսի 21։ Գլուխ 4։

(բ) Օգոստինոս [illegible] [illegible] [illegible]։ Գլուխ 1, վէ [illegible] 15։

(գ) Օգոստինոս [illegible] [illegible]։ [illegible] 1։

րու իսէ , Հայրապետլերին սէօյլէտիյինէ չօգ պագմաղա հաճէթ գալմազ · զիրա Հայրապետլերտէ պիր ղայրի մատտէ հագգընտա պունտան զի յատէ գուվվէթլի սէօյլէյիշ պուլմասը փէք կիւճ տիւր ։ Եախօտ էյեր ժողովք՝ Հայրապետլերին պու խուսուստա ի՛թիգատլերի իհթիմալ իւզրէ օլտուղունու թաստըգ էթմէքտէ եանղըլմըշ օլուպ տէ՝ օնլար պու ի՛թիգատը փարզ վէ հէր վէճհիլէ իգթիզալը սայարլար իտի իսէ , պիզ տախի օնլարըն ի՛թիգատլերինի պունճիլէյին վէզն էտէր իքէն պա՛զը տէֆա՛ եանղըլըրըզ տէյիւ գօրգար իսէք , ա՛ճայըպ մը ։

Սիրա Հայրապետլեր՝ հէր շէյտէն էվվէլ՝ քենտի ի՛թիգատլերինի նէ տէրէճէտէ փարզ եա իհթիմալ սայտըգլարընը պիզէ սէօյլէտիքլերի փէք նատիր տիր · վէ պա՛զը տէֆա՛՛ ի՛թիգատլերինի փարզ վէ մուհիմ տէտիքտէն սօնկրա , պաշգա եէրլէրտէ " Օ՛ միւճատէլէտէ պուրհան զըմնընտա սէօյլէնմիշ տիր " տէտիքլերի վար ։ Պու մինվալ իւզրէ Սուրբ Իգնատիոս տէր քի , " Հէր քիմ քի՛ Կիրակի կիւնիւ եախօտ շաբաթ կիւնիւ՝ եալընըզ օլ պիր տանէճիք (աւագ) շաբաթ կիւնիւնտէն մա՛տա՛ ուրուճ դութաճագ օլուրսա , Քրիստոս էֆէնտիմիզի գաթլ էթմիշ օլուր "(ա) ։ Շիմտի օ՛ պու

(ա) Իգնատիոս Ս՛ Եփլեսաց 4 ։

մատտէ սայքի տինին թէմէլի կիպի տիր սէօյլէմիշ իսէտէ , Լաթին քիլիսէսի շիմտի պու շէյէ հիչ պիր տիգգաթ էթմիյի եօգ տուր : Հայրապետլէրտէն ղայրիլէրի տախի քէնտիլէրին տութտուգլարը տարաֆտան եանա օ՛ գատար հէրարէթ իլէ սէօյլէրլէր քի , զաննն էտէրսին քի՝ օնլարըն ի՛թիգատը տինին պաշ թէմէլի տիր , վէ օնուն զըտտը՝ պիւթիւն պիւթիւնէ անաստուածութիւն տուր : Պունուն կիպի՝ Սուրբ Հերոնիմոս Կուրիա նամ պիր տուլ գարըյը՝ թէքրար էվլէնտիյի իչիւն՝ սայքի ատէմ գաթլ էյլէմիշ կիպի՝ թէքտիր էտէյօր :

Նիհայէթի՝ կէօրիւնիւր քի , Հայրապետլէր հանկը շէյի փարզ վէ մուգթազի սայտըգլարընը էօյրէնմէյէ օնլարըն Հաւատամքլարընա վէ էն էսքի ժողովքլարըն թէֆսիրլէրինէ պագմատան ղայրի չարէմիզ եօ՛գ տուր : Իմտի պու պապտէ օլ շէյլէրի գանուն էտէրէք՝ թէֆթիշ էթտիյիմիզ սուրէթտէ՝ պուլուրուզ քի , օնլար փարզ վէ մուգթազի եա՛լընըզ օ՛լ շէյլէրի սայարլարըտը քի , շիմտի քի զէմանէտէք հէփ Քրիստիան քիլիսէլէրի օնլարըն խուսուսունտա պաշլըճա՝ իխթիլաֆ իւզրէ օլուրլար : Օրթա եէտինճի Ընդհանրական ժողովք՝ օնտան աւտէմ օլան ալթը ժողովքլարըն խուսուսունտա տէ՛ր քի , " Օնլար՝

Ընդհանրական Եկեղեցիտէ էվվէլքի զէ-
մա՛նլէրտէն պէրու կէրէք եազըլմըշ վէ կէ-
րէք եազըլմամըշ սըփարըշ վասիտասի իլէ
հէփ Թա՛լիմ օլունմուշ շէյլէրի սապիթ
վէ մուգարէ՛ր էյլէտիլէր": Լաքին Աւե-
տարանական Քրիսթիանլար իլէ ղայրիլէրին
պէյնինտէ շիմտի միւճատէլէ ալթընտա օ-
լան պաշլըճա շէյլէր պու ալթը ժողովք-
լարտա զիքր օլունմատըղընտան անկլաշըլը՛ր
քի, Հայրապետլէր օլ մատտէլէրի ֆարզ
վէ հէր վէճհիլէ իգթիզալը սայմատըլար.
եօղիսէ օնլարը Թախսիս էթտիքլէրինի Հա-
ւատամքլարընտա զի՛քր էտէրլէրիտի: Լա-
քին Ա.-Էփօսթօլականլարըն շիմտի միւճատէ-
լէ էթտիքլէրի շէյլէրին հիչ պիրի՝ օլ Հա-
ւատամքլարըն իչինտէ պուլունմազ: Հա-
գիգաթ՝ սէքիզինճի դարտա՝ պատկերլէր
խուսուսունտա պիր չօգ միւճատէլէ օլտու.
վէ Իսթանպօլտա ճէմ՝ օլան Ժողովքլարըն
պիրի՝ պատկերլէրին իսթիմա՛լինի եասագ
էյլէտի, Նիկիատա տախի ճէմ՝ օլան Ժո-
ղովքլարըն պիրի պատկերլէրին իսթի՛մա-
լինի Թէքրար մուգարրէր էյլէտի, վէ օն-
տան սօնկրա Ֆրանքֆօրթտա պիր Ժո-
ղովք՝ պու ա՛տէթի եինէ մէն՝ էյլէտի:
Պունտան մա՛ատա Հերետիկոսութիւնլար
իւզէրինէ Եպիփանիոսուն պիր րիսալէսի՛
պուլունուր, քի օնուն սօնունտա՝ "Եկե-

ղեցինին նիզամը՝ ատէթլէրի վէ թերպիյէսի'' իւզէրինէ իքի քարող պուլունուր · հէմ օնուն պիր րիսալէսի տահա վար քի , օնուն ատը՝ ''Կէրչէքլիյին տիրէյի'' անկըլըր : Ամմա պու քարոզլարըն իչինտէ՝ արամըզտա վագի՝ օլան պունձէ միւձատէլէլէրին պիրինէ տայիր պիր չէյ՝ նատիր պուլունուր · վէ պէօյլէ իքէն՝ հէման պունուն կիպի րիսալէլէրտէ պուլունմատըգտան սօնկրա , ղայրի նէ՞րէտէ պուլունա պիլիրլէր :

Տօղըուսու՝ պու մասլահաթը տիգգաթը իլէ թէֆթիշ էտէն՝ պու սիւքիւթտէն աչիքեար անկլայաձագտըր քի , Աւետարանական Քրիսթիանլարըն իշպու գապուլ էթմէտիքլէրի չէյլէր՝ օլ զէմանլէրտէ քիլիսէյէ մա՛լիւմ տէյիլլէ՛րիտի · եօղիսէ՝ էլպէթթէ՝ օնլարըն խուսուսունտա՝ Հայրապետլէրտէն սէօյլէնմիշ տահա չօգ չէյ պուլունուրտուգ : Նիհայէթի՝ չիմտի միւձատէլէ էթմէտէ օլտուղումուզ մատտէլէր խուսուսունտա Հայրապետլէրին թախսիս էթտիքլէրի Հաւատամքլարտա վէ ժողովքլարըն սիձիլլէրինտէ հիչ պիր չէյ պուլամատըղըմըզտան՝ (պու մատտէլէր իսէ , հէր պագի մահալտէն զի,յատէ պու մահալլէրտէ պուլունմագ կէրէք իտի յինի միւլհազա էտէրէք՝) տէյիլ քի , Հայրապետլէր պու

մատտէլէրի նէ՛ տէրէճէ ֆարգ վէ էլվէ՛մ՝ եախօտ իհթիմալ սայտըգլարընը անկլամասը ղայէթ կիւճ վէ միւշքիւլ տիւր տէյիւ էթտիյիմիզ թաստըգը՝ սապիթ էտէճէք միգտարի իսպաթէ մալէքիզ :

ՊԱ՛Պ 9:

ՏՕԳ՛ՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՍԷՊԷՊ:

Զիրա քի Եազըլմըշ տըր՝ Եախօտ տաՀա զիյատէ
Հայրապետլէրին տէյիլ՝ իլլա Եանի Եկէ-
ղեցինին ճէմիլէ Հայրապետլէրին
նէ ի՛թիգատտէ օլտուղունու
Էյի պիլմէք իլէրէյի. վէ
տունու Եօյրէնմէլի՝
ղայէթ մուշքիլ
պիր շէյ տիր:

Պա՛զը քիմսէլէր՝ պու ի՛թիգատէ զաՀիպ օլտուլար քի, Հայրապետլէրին սէչի-լէտիքլէրինին Հէր պիրի՝ Ընդհանրական տէնիլէն Եկեղեցինին րէյինին շէՀատէթի սայըլմալը. վէ օլ քիմսէլէրին ի՛նտինտէ տինէ տայիր մատտէլէրին Հէօքիւմէթի Ընդհանրական տէնիլէն Եկեղեցինին է-լինտէ՛ օլույօր. վէ պու պէօյլէ իքէն՝ օնլա-րա կէօրէ պիր Հայրապետին րէյի Եա՛լընըզ քէնտի Հէօքիւմէթի իւզրէ նազար օլու-նուրսա, օլ Հայրապետին Եանըլմասը միւմքին օլտուղու էճիլտէն՝ օլ րէյին Եանըլ-մըշ օլմասը իՀթիմալ օլա պիլիր: Իմտի պունտան աշիքեար կէօրինիւր քի, պու

ի՛թիգատէ կէօրէ՝ պիր Հայրապետին պիր ի՛թիգատի մախսուսէսի օլ զէմանըն Եկեղեցիսինին ինանտըղը ի՛թիգատը օլտուղունու պիլմէսի պիզէ իգթիզալը տըր ։ Լաքին պունու նամըլ՝ վէ նէ եօլտա էցըրէնէ պիլիրիզ ։ Չիւն Ընդհանրական Եկեղեցի էքսէրի մատտէլէրտէ քէնտի ի՛թիգատընը ասլա սէցլէ՛մէմիշ իտիյինտէն՝ օնլարըն ի՛թիգատը Ընդհանրական Եկեղեցինինքինէ մուդապըգմը տէյիլմի պիլէ՛մէզիզ ։ Հագիգաթ Եկեղեցի քէնտի ի՛թիգատընը սէցյլէտիյի մատտէլէրտէ՝ Հայրապետլէրին օնուն ա՛լէսսէվի ի՛թիգատընա եազածագ իտիքլէրինի թահմին էթմէյէ հագգըմըզ վար ։ Մ՝էսէլա՝ սօնկրաքի զէմանլէրին Ուղղափառ Հայրապետլէրի՝ Ալահըն Օղլու ի՛թիգատը խուսուսունտա Եկեղեցինին ինանտըղընա մուդապըգ օլմայան հիչ պիր շէյ սէցլէ՛մէմիշլէր ․ չիւն քի պու մատտէնին իւզէրինէ ժողովքլար պիլ քիւլլիյէ գարար վէրմիշլէրտի ։

Լաքին Հայրապետլէր՝ Եկեղեցինին պիր չօգ․ եիւզ սէնէլէր միւտաէթինտէ հիչ պիր շէյ սէցլէմէմիշ իտիյի պիր չօգ մատտէլէրին իւզէրինէ եազտըլար ․ վէ պու մատատէլէրտէ Հայրապետլէրին հէր պիրի քէնտինին մալիք իտիյի ա՛լիմլիյինին ըշըղը իլէ գուլլաղուզլանարագ՝ էցլէ՛ ի՛թիգատլէր թահրիր եա թա՛պիր էյլէտի քի ․ Ե-

կեղեցի օնտան սօնկրա եա գապուլ՝ եախօտ րէտտ էյլէմիշ տիր ։ Ինշպու պէնիմ սէօյլէտիկիմ չէյ՝ Հէփիսինտէն իգրամը օլունուր յօր ։ Մ՝էսէլա՝ Հռովմայըլար տախի՝ Լ՝ուետարանականլար օնլարա գարշը Հայրապետլէրտէն պիր չէհատէթ կէթիրտիքլէրի զէման, հէման պու պուրհանը գուլլանըյօրլար ։ Պունճիլէյին Պէլլարմին Կարդինալ՝ իյիրմի իքինճի Լէոն փափանըն դարաֆընտան է՚օզիւր տիլէյիպ, օնուն՝ վէֆաթ էթմիշ քիմսէլէրին ճանլարը խուսուսունտա եանղըլըշ ի՚թիգատը իչիւն տէր քի, "Օնուն զէմանընտա գատար Եկեղեցի պու մատտէի մախսուսէ իւզէրինէ տահա հիչ պիր չէյէ գարար վէ՛րմէմիշիտի" (ա) ։ Պիրինճի Նիկողայօս փափա տախի՝ մկըրտութիւն Եօլընըղ ։ Բուլկարոստան տարընտա օլունսա սահիհ օլուր ի՚թիգատընտա օլտուղունմ տախի էօզիւր տիլէյէրէք տէր քի, "Չիւն քի պու պիր մատտէ՛ տիր քի, պուլունույօրուզ քի՝ Եկեղեցի օ զէմանտա գատար պունուն իւզէրինէ գարար վէրմէմիշ իտի" (բ) ։ Մէ եինէ Կարդինալը մէրգում՝ Սուրբ Հերոնիմոս իչիւն՝ Իմաստութիւն՝ վէ Սիրաք վէ Մ՝ակա-

---

(ա) Պէլլարմին Հռովմայ փափալարը իւզէրինէ. գիթապ 4 Պապ 14 ։
(բ) Եինէ օրատա Պապ 12 ։

բայեցոց քիթապլարը Աստուածաշունչուն կանոնաւոր քիթապլարընտան տէյիլ ի՛թիգատընտա օլտուղունա է՛օգիւր տիյէյիպ տէր քի, "Իգրար էտէ՛րիմ քի, Հերոնիմոս պու ի՛թիգատտէ իտի. չիւն քի տահա հիչ պիր Ընդհանրական ժողովք օ զէմանէտէք պու քիթապլարըն խուսուսունտա պիր թէրթիպ էթտիյի եօ՛ղուտու" (ա) :

Պու սուրէթտէ՝ Հայրապետլէրին՝ քէնտի ի՛թիգատի մախսուսէլէրի օլուպ Ընդհանրական Եկեղեցինին գապուլ էթտիյի օլմայարագ՝ աղըզլարընտան պիր չօգ չէյլէր չըգմըշ օլտուղունու հէփիմիզ իգրար էթտիքտէն սօնկրա՝ հէր պիր մատտէտէ հանկըսը ի՛թիգատի մախսուսէ՝ վէ հանկըսը Եկեղեցինին ի՛թիգատը օլտուղունու պիլմէսի պիզէ նէ՛ գատար իգթիզալը օլմալը տըր : Օնլարա հէփիսի իգրար էտէրլէ՛ր քի, ի՛թիգատի մախսուսէլէրին պա՛զըսը րէ՛տտ օլունա պիլիր : Մ՛էսէլա՝ Աւետարանականլարըն պիրինէ սէօյլէնէ պիլիր քի, "Սուրբ Հերոնիմոս վէֆաթ էթմիշ Սուրբլարըն մասունքլարընա ի՛պատէ՛թ էտէրիտի, պու էճիլտէն սէ՛ն տախի էթմէլիսին" : Աւետարանական՝ հագգ իւզըրէ ճէվապ վէ-

(ա) Պէլլարմին կանոնաւոր քիթապլար իւզէրինէ :

րէ պիլիր քի , " Պու՝ պէյքի Հերօնիմոսուն ի'Թիգատի մախսուսէսի իտի․ վէ էյէր պիր Հռովմէական՝ Աստուածաշունչուն կանօնաւոր քիթապլարը խուսուսունտա Հերօնիմոսուն ի'Թիգատընը օնուն ի'Թիգատի մախսուսէսի՛ տիր տէյիւ գապուլ էթմէյէ մէճպուր տէյիլ իսէ , պէն տէ օնուն մասունքլար խուսուսունտա ի'Թիգատընը՝ Սուրբ Հերօնիմոս քէնտիսի օլ ա'սըրտէ պա'զը Եպիսկոպոսլարըն մասունքլարա ի'պատէթ էթմէյէ խըլթէմէտիքլէրինի շէհատէթ էթմիշ իքէն տախի՝ նիչիւն գապուլ էթմէյէ մէճպուր օլայըմ ":

Պու մինվալ իւզրէ կէօրիւրիւզ քի , միւճատէլէ էտէնլէրին պիր դարաֆը տա՛ օ պիր դարաֆը տա՝ պիր մատտէ իւզէրինէ կէթիրիլէն պիր Հայրապետտէն շէհատէթինի՝ օնուն ի'Թիգատի մի եօխսա օնուն օլտուղու Եկեղեցինին ի'Թիգատի մի անկլամաղա չօգ միւհիմ տըր : Վէ պու՝ զանն էտէրիզ քի՝ շիմտիյէ գատար Թէֆթիշ էթտիյիմիզ մա'տտէլէրին ճիւմլէսինտէն իսպաթ էթմէսի կիւճ պիր մատտէ տիր : Չիւնքի պունու էզըրէնէճէք փէք ազ եէրիմիզ վար : Ն, եաշքի Հայրապետլէր հէր պիր մատտէտէ պիզէ մահսուսէն՝ քէնտի ի'Թիգատլէրինի մի՝ քիլիսէնին ի'Թիգատընը՝մը սէօյլէտիքլէրինի խապէր էթսէլէր իտի․ եախօտ հիչ տէյիլ իսէ՝ պազը շէյլէրի " տո-

հէհ ճշմարտութիւն” վէ ղայրի շէյլէրի “ընդհանրէ ճշմարտութիւն” տէյիւ իշարէթ էթմէսէլէր իտի, օ զէման եուքիւմիւզ պիր չօգ հաֆիֆլէնիրիտի ։ Լաքին էօյլէ պիր ֆարգ իշարէթ էթտիքլէրի փէք նատիրտիր ․ վէ էքսէրի՝ քէնտի ի’թիգատլէրինի ընդհանրական ի’թիգատլէր կիպի թահրիր էտէրլէր, վէ պա’զը տէֆա’ քէնտիլէրին ա’գըլնտան սատըր օլան շէյլէրի՝ ինսան տապիաթընըն ատէթինէ կէօրէ՝ ղայրիլէրին ա’գլընտան սատըր օլան շէյլէրտէն տահա զիյատէ ղայրէթ վէ հէրարէթ իլէ թագտիմ էտէրլէր ։

Էյէր Հայրապետլէրին հէփ սէօյլէտիքլէրինի՝ օլ մատտէլէրին խուսուսունտա Եկեղեցինին ընդհանրական ի’թիգատլէրի իլէ ըուպար էտէ պիլսէ իտիք, շիւպհէսիզ պիզէ ա՛զիմ եարտըմ օլուրտու ։ Վէ հագիգաթ՝ էյէր Եկեղեցինին պու ընդհանրական ի’թիգատլէրինէ մալիք օլսայըտըք՝ պու մատտէլէրին հագգընտա Հայրապետլէրին թէլիֆաթլարընը մէշք էթմէյէ պիզէ հաճէթ գալմազըտը ․ զիրա պիզիմ Հայրապետլէրին թէլիֆաթընը մէշք էթմէքտէն ասըլ մէրամըմըզ՝ միւճատէլէ օլունան մատտէլէրտէ կէրէք Եկեղեցինին վէ կէրէք օնլարըն րէյ ու ի’թիգատլէրինի պուլմագտըր ։ Լաքին պէօյլէ պիր եարտըմըմըզ օ՛լմատըղընը պիլմէյէն ատէմ եօ՛գ տուր ։

Զիրա Առաքեալլարը վէ Նիկիանըն վէ Սուրբ Աթանասիոսուն Հաւատամքլարըն-տան՝ վէ իլք ալթը ընդհանրական ժողովք-լարըն սըճիլլէրինտէն մաատա հիչ պիր եէր-տէ էսքի Եկեղեցի ի՛թիգատընըն իգրարընը պուլամազըզ : Լաքին՝ պիր գաչ տէֆա սէօյ-լէտիյիմիզ կիպի՝ Աւետարանական Քրիս-թիանլարըն գարշը գօտուղու մատտէլէրին հագգընտա՝ էսքի Եկեղեցի Հաւատամքլա-րընտա եախօտ ժողովքլարընտա՝ քէնտի րէ-յինի սէօյլէ՛մէմիշ տիր : Վէ պունտան տէրկեա՛ր տըր քի, ժողովքլարըն սըճիլլէ-րինէ վէ Հաւատամքլարա պագըլըրսա, Հայրապետլէրին պապի Եկեղեցիտէն խա-րիճ օլան քէնտի ի՛թիգատի մախսուսլէրի-նի այըրը էթմէսինի էօյրէնէ՛մէզիզ :

Վէ եինէ՝ էյէր պիր ինանըլաճագ մու-սանիֆտէն՝ հէփ պու մուճատէլէլէրին խու-սուսունտա Եկեղեցինին գարար վէրմիշ իտիյինի էօյրէնէ պիլսէ իտիք, Հայրա-պետլէր Եկեղեցինին գարար վէրտիյի սը-ճիլլէրէ՛ կէօրէ նազմըշլար տէյիւ թահմին էտէ պիլիրիտիք : Լաքին հիչ պիր մու-սանիֆտէ էօյլէ պիր շէյ պուլտուղումուզ եօ՛գ տուր․ իլլա կէօրինիւր քի, պու մատտէլէրին չօղու՝ Քրիսթիանլըղըն իլք դարլարընտա անկըլմը՛շ պիլէ տէյիլ տիր․ չէօյլէ քի, էյէր րասթ կէլէ Հայրապետ-լէրտէն պիրի պու մատտէլէրին պիրի իւզէ-

րինէ սէօյլէմիշ իսէ, եա՛լընըզ օնուն ի՛թի-
գատը մախսուսէսի օլտուղունա շիւպհէ
եօ՛գտուր :

Պա՛զը քիմսէլէր տէյէ պիլիրլէր քի, պիր
մատտէնին իւզէրինէ պիր գաչ հայրապէ-
տին պիրի պիրինէ մուդապըգ օլան շէհա-
տէթլէրի՝ Եկեղեցինին իմանընը՛ պէյան
էտէր : Լաքին եինէ ճէվապ վէրիլէպիլիր
քի, պիր ի՛թիգատտէ օլան վէ պէլքի պիր
միլլէթտէն հէմ պի՛ր դարտան օլան հայ-
րապէտլէր՝ Եկեղեցինին տահա գարար
վէրմիշ օ՛լմատըղը պիր մատտէնին իւզէրի-
նէ եազտըգլարը թագտիրտէ, պու պիր
պէլտէնին ի՛թիգատը՝ ճիւմլէ Եկեղեցինին
ի՛թիգատը նի՞ճէ օլա պիլիր : Մ՝էսէլա
տօգուզունճու դարտա՝ Էֆէնտիմիզտէն
պին եըլըն թէմամընտա տիւնեանըն սօնու
օլաճագընը ինանանլար՝ եալընըզ պիր եա
պիր գաչ հայրապէտտէն տէյիլ՝ իլա էն
էսքի վէ էն ա՛լիմ վէ միւ՛թէպէր հայրա-
պէտլէրին պու ի՛թիգատտէ օլտուգլարընա
շէհատէթ կէթիրիր պիլիրլէրիտի : Լաքին
հռովմէականլար պունա՝ գօ՛լայճէ ճէվապ
վէրէրէք տէրլէր քի՝ “Օնլարըն պու ի՛-
թիգատը հիչ պիր իշէ եարամազ. զիրա
օ զէման՝ Եկեղեցի տահա պու մատտէյէ
հիչ պիր գարար վէրմիշ տէյիլ իտի. քի
պունտան էօյրէնիրիզ քի, ուղղափառ ՛ի-
թիգատ հանկըսը օլտուղունու եալընըզ

ոչ՛ր քիմսէնին չէհալէթինտէն էօյրէնէ՛մէ-
տիյիմիզ կիպի՝ այնի օնուն կիպի չօգ քիմ-
սէլէրին չէհալէթինտէ՛ն տախի էօյրէնէմէ-
զիզ։ Ա է պուրաձըգտա խիթամ զըմնընտա
եինէ տէրիզ քի․ Հայրապետլէրին ի՛թի-
գատի մախսուսէլէրինի Եկեղեցինին ընդ-
հանրական ի՛թիգատընտան այըրտ էթմէ-
սի նէ՛ գատար կիւճ օլտուղունու՝ վէ օլ
զէմանըն Եկեղեցիսինին ի՛թիգատընը՝ օլ
վագթէտէք տահա միւճատէլէ օլունմամըշ
մատտէլէր խուսուսունտա պիլմէսի հէման
միւմքինսիզ կիպի օլտուղունու իշպու
պապտէ թագտիմ օլունան շէյլէրտէն էյի
անկլայա պիլիրիզ ։

ՊԱՊ 10 ։

ՕՆՈՒՆՃՈՒ ՍԵՊԵՊ ։

*Զիրա քի՝ շիմտիքի զէմանլէրտէ վագի՝ միւճա-
տէլէլէրին խուսուսունտա օլան Հայրա-
պետլէրին ըէյ ու իՙթիգատլէրի՝ Ընդ-
հանրական Եկեղեցիտէն մի՝ եօխսա Ե-
կեղեցինին էվլէնլըր պիր տարաֆըն-
տան մը՝ գապուլ օլունմագլը-
րընը պիլմէք գայէթ լիւզում պիր
մատտէ տիր ։*

Տէյէլիմ քի, Հայրապետլէրին պիրի աչըգտան աչըղա՝ "Պէնիմ ըէյիմ՝ Եկեղեցինին ըէյի տիր" տէյօր ։ Պու սուրէթտէ տախի օնուն Եկեղեցի տէմէգինտէն մէրամը՝ Ընդհանրական Եկեղեցի մի եօխսա պիր պէլտէնին խասսու պիր մէմլէքէթին Եկեղեցիսի միսալի՝ պիր մախսուս Եկեղեցի մի տիր պիլէմէզիզ ։ Լաքին պունու պիլմէսի փէք իգթիզալըտըր . չիւն պիր մախսուս Եկեղեցինին խանկըսընա տիւշմէսի իհթիմալ օլտուղու տէրքեար տըր ։ Վէ եինէ՝ պունուն իչիւն պունու պիլմէսի փէք իգթիզալը տըր քի, հէր քէսէ մալիւմ օլտուղու վէճհ իւզրէ՝ ալէսսէվիյէ Քրիսթիան

Եկեղեցիլերինին դապուլ էթտիքլերի իթիգատ ու ատէթլերինտէն պիր չօղունու՝ պա՛զը մախսուս պիր Եկեղեցի գապուլ էթմէզլէր. վէ պիլ ա՛քս պազը քէրրէ պիր մախսուս Եկեղեցինին գապուլ էթտիյի ի՛թիգատ ու ա՛տէթլէրի՝ ալէսսէվի Խրիսթիան Եկեղեցիլէրի գապուլ էթմէզլէր իտի: Մէսէլա Փոքր Ասիանըն քիլիսէլէրի՝ Զատիկ կիւնիւնիւ՝ ալէսսէվի Խրիսթիան քիլիսէլէրինտէն այրը պիր կիւնտէ էտէրլէրիտի: Վէ էօյլէ իքէն, կէրէք պիր դարաֆտան օնլար՝ կէրէք օպիր դարաֆտան պագի քիլիսէլէր՝ իշպու պիրի պիրինտէն փարգը րէյինի սապիթ էթմէք զըմնընտա Առաքեալլարտան գալմըշ րիվայէթ ու սիփարիշ թագտիմ էտէրէք՝ պու խուսուստա պու իքի դարաֆըն հէր պիրինին րէյի Ֆիլ վագի՝ քէնտի րէյի մախսուսէսի իքէն՝ օնուն հագգընտա Ընդհանրական Եկեղեցինին րէյի կիպի սէօյլէրլէրիտի: Վէ Երինէ ալէսսէվի Խրիսթիան քիլիսէլէրի՝ Հերետիկոսլուղունու րէտտ էտէն Հերետիկօսլարը՝ Սուրբ Կիպրիանոսուն էսքի զէմանտէ Աֆրիկէ քիլիսէսինին ա՛տէթի իտի տէյիւ իգրարընտա կէօրէ՝ թէքրար մէրտուտ էթմէզտէն քիլիսէլէրինէ գապուլ էտէրլէրիտի (ա): Լաքին Ֆիրմիլիանոս Ե-

---

(ա) Կիպրիանոս Ֆիրմիլիանոսա 71 վէ 75ինճի Մէքթուպ:

պիկոպոս տէր քի, Կեսարիա վէ Գաղա-տիա վէ Կիլիկիանըն քիլիսէլէրի՝ Հէրէտի-կօսլարըն մկրտութիւնունու հիչ պիր վա-գըթ սահիհ սայմըգլարը եօ՛զուտու:

Եինէ Տէրտուղիանոսըն զէմանընտա պօն-նիկլէրի վէ շնացօղլարը պիր դագըմ ա-պաշխարանքտան սօնկրա՝ Հաղորդութիւնա գապո՛ւլ էտէյլէրիտի: Տէրտուղիանոս պու խուսուստա պէցյլէ պիր դարգ իլէ եազար քի, օնու օգույան՝ պու Հռովմանըն օզէ-մանքի ատէթի՝ ումումի պիր ա՛տէթ իտի զաննէտէր: Ս է պէցյլէ իքէն, Սիպրիա-նոս կէօսթէրի՛ր քի, Աֆրիկէնին քիլիսէլէ-րի պու միսիլլի քիմսէլէրի պիւթիւն պիւ-թիւնէ Հաղորդութիւնտան ըէտտ էտէրլէր իտի (ա): Ս է Ճ՛իզվիտ Փէթավիոս տախի պէյան էտէր քի, մուգատտէմա Իսպանիա մէմլէքէթինտէ՝ փութփէրէսթլէրէ վէ գա-թիլլէրէ վէ շնացօղլարա՝ հիչ պիր թօղու-թիւն իւմիտի վէրիլմէզիտի: Իմտի կէօ-րիւրիւզ քի, պաշգա պաշգա մախսուս քիլի-սէլէրին արասընտա ա՛մէլտէ վէ ի՛թիգատ-տէ՛ տախի տայիմա պիր իխթիլաֆ վարըտը:

Եինէ՝ 364 թարիխինտէ Լաւոդիկիա ժողովքու՝ սիճիլ քէսսի քի, քիլիսէլէրտէ Սաուածաշունչուն եալընըզ կանոնաւոր քիթապլարը օգունսուն. վէ պունուն ի-

---

(ա) Սիպրիանոս Ա՛նթօն. խալէֆ. Ճէվապ:

չիւն Հին Կտակարանին կանոնաւոր գիթապլարընըն՝ իյիրմի իքի գիթապտէն իպարէթ պիր տէֆթէրինի վէրիպ՝ Սիրաք՝ Իմաստութիւն՝ Մակաբայեցոց՝ Տօբիտ վէ Յուդիթ գիթապլարընը տըշարը պըրագըր․ վէ պու ժողովքուն կանօնլարը՝ օնտան սօնկրա Ընդհանրական Եկեղեցինին կանօնլարը իչինէ գապուլ օլունտու ։ Իմտի պունա նազարէն հէր քէս զանն էթմէլի՛ քի, պու պիր ումումի կանոն օլմուշ օլմալը տըր ։ Լաքին խայըր․ զիրա օնտան սօնկրա 397 թարիխինտէ Կարթագինէ շէհրինտէ ճէմ՝ օլան Աֆրիկէ գիլիսէլէրինին ժողովքու պիր սիճիլ քեստի՛ քի, ճէմա՛աթըն մէնֆա՛աթը իչիւն գիլիսէլէրտէ պալատէ մէզքիւր գիթապլա՛ր տախի օգունսուն (ա) ։

Պունլարտան մա՛տա՝ էսքի դարլարտա Արևելեան իլէ Արևմտեան Եկեղեցիլէրինին պէյնինտէ շաբաթ կիւնլէրինտէ օրուճ դութմագ խուսուսունտա օլան իխթիլաֆը քի՞մ պիլմէզ, քի Հռովմայ Եկեղեցիսի եալընըզ՝ շաբաթ կիւնիւնտէ օրուճ դութմայը չէրյի սայարըտը, վէ օպիր դարաֆտան պիւթիւն ա՛լէմ օնու չէրյի սայմազլա՛րըտը ։ Պու խուսուստա Իսթանպօլտա Տրուլլօ տէնիլէն մահալտէ ճէմ՝ օլան ժողովք՝ իչ-

(ա) Կարթագինէ 3 ժողովք՝ կանոն 47 ։

պու գանունու էյլէտի․ “Չիւն եօյրէն-տիք քի , Հռովմայ չէհրինտէ՝ Եկեղեցինին ա՛տէթինէ վէ էօթէտէն պէրու օլան թիվայէթ վէ սիփարիշէ մուղայիր Սուրբ Մեծ պահքըն շաբաթ կիւնլէրինտէ օրուճ դութմայօրլար , պու Սուրբ ժողովքա մա՛գուլ կէօրիւնտիւ քի , Հռովմայ Եկեղեցիսինտէ տախի՝ իշպու ատէթ էլ պէյան գանունու պօզմայարագ հըֆզ էտէլէր , քի օ գանունու՝ ‘Հէր քիմ քի՝ Կիրակի կիւնիւ եախօտ եալընըզ պիր տանէճիք շաբաթտան մա՛տա շաբաթ կիւնիւնտէ օրուճ դութար պուլունուրսա , էյէր օ քիմսէ Եկեղեցական իսէ , օնուն կարգը ալընա , վէ էյէր աշխարհական իսէ Եկեղեցիտէն ըէտտ օլունա՛տէր ” (ա) ։ Պունտան պէօյլէ՝ Հռովմայ Եկեղեցիսի իլէ Ռում Եկեղեցիսի տահա պիրլիքտէ իքէն , կէօրիւրիւզ քի արալարընտա՝ կէրէք ա՛մէլտէ կէրէք ի՛թիգատտէ նէ՛ ֆարգ վէ իխթիլաֆլէր վարըտը ։

Իշպու խուսուստա կէթիրէճէյիմիզ սօնկ չէհատէթ՝ հաֆըզը քիւթիւպ Անաստասիոստան տըր ։ Պու քիմսէ՝ Եէտինճի Ընդհանրական տէնիլէն ժողովքուն՝ ճիւմլէ Մէտրոպոլիթլէրէ եըլտա պիր քէրրէ Էյալէթ սինաթօսլարը ճէմ՝ էթմէսինի պօրճ էտէն ալթընճը գանունուն իւզէրինէ եա-

---

(ա) [illegible]

զըպ տէ՛ր քի , “Վ է պու գանուն պիզ-
տէ պուլունմատըղընա ղամմ՝ նէմէ . չիւն քի
գանունլարըն արասընտա ղայրի պաշգա
գանունլար տահա վար քի , պիզ օնլարըն
հէօքմիւնիւ գապուլ էթմէզիզ . զիրա օն-
լարըն պա՛զըսը եալընըզ Ռումլարտան
վէ ղայրիլէրի եալընըզ պազը էյալէթ
քէ՛լիսէլէրինտէ՛ն դութուլույօր : Մ՝էսէլա՝
Լաւոդիկիա ժողովքունուն օն ալթընճը վէ
օն եէտինճի գանունլարընը՝ եալընըզ Ռում-
լա՛ր գապուլ էտէրլէր . վէ Աֆրիկէ ժողով-
քունուն ալթընճը վէ սէքիզինճի գանուն-
լարընը՝ եալընըզ Աֆրիկէ քիլիսէսի գա-
պուլ էտէր ” :

Ինչպու էօրնէքլէրտէն աշիքեար կէօրիւ-
նիւր քի , Եկեղեցինին պիր դարաֆընըն
ի՛թիգատլէրի վէ ա՛տէթլէրի՝ պազը դարա-
ֆընտան տայիմա գապուլ օլունմատը : Վ է
պունլարըն ճիւմլէսինտէն պու չըգար քի ,
պիր Հայրապետին րէյ ու ի՛թիգատը
թագտիմ՝ օլունտուղու զէման , օնուն պու
ի՛թիգատը օլ զէմանըն եալընըզ պիր էյա-
լէթ Եկեղեցիսինին ի՛թիգատը օլտուղու-
նու տէյիլ՝ իլլա Ընդհանրական Եկեղե-
ցինին ի՛թիգատը օլտուղունու իսպաթ էթ-
մէյէ պօրճլույուզ : Մ՝էսէլա՝ էյէր պիր
քիմսէ պուրհան զըմնընտա տէյէճէք օլուրսա
քի , օլ Կիպրըս Եպիսկոպոսու Եպիփանիոս
տէր քի , Եկեղեցի՝ ժուժկալութիւն սագ-

լամաղա իգրար էթմէ յէն հի՛չ պիր քիմսէ-յի Եպիսկոպոսլուգ կարգընը ալմաղա ի-չին վէրմէզ իտի (ա)․ պունա պուրհան զըմանընտա՝ « Սէն օնուն պունու Ընդհան-րակա՛ Եկեղեցինին աոընտա սէօյլէտիյինի նէտէ՞ն պիլիրսին, պէլքի Կիպրըսըն ձեռ-նադրութիւն հագգընտա այնի Լաւոդիկիա-նըն Ազիզ Քիթապլարըն հագգընտա՝ սէ-նին պիր մախսուս գանունուն տէտիյին կիպի՝ պիր մախսուս գանունու վար իտի » տէնսէ, միէք ույղուն պիր ճէվապ օլուր ։ Շիմտի կէլէլիմ քի, պու միսիլլի մատտէլէրտէ պիր դարաֆա մախսուս օլան իլէ էյալէթլի օլա-նը՝ վէ էյալէթլի օլան իլէ Ընդհանրական օլանը այըրտ էթմէսի նէ՞ գատար միւշ-քիլ օլտուղունու՝ թէճրիւպէսինի էտէնտէն ղայրի քիմսէ անկլայամազ ։ Ագլըն իլէ՝ վիւրան օլմուշ պիր շէհիր հէ՛յալ էյլէ․ օնուն պինալարը երգըք վէ օնլարըն դաշ-լարը տաղընըգ օլտուգլարը հալտէ, պիր ատէմ՝ օլ շէհրին քիլիսէ՝ չէշմէ՝ չար-շը՝ խան վէ պունունուն կիպի ումումի պի-նալարըն դաշլարը հանկըսը՝ վէ մախսուս պիր էվին դաշլարը հանկըսը օլտուղունու դանըյըպ ֆէրգ էթմէսինի էլէ ալսա, քէն-տինէ նէ՞ զահմէթ ալթընա գօյմուշ օլուր ։

(ա) Եպիփանիոս Հերետիկոսաց Խաղէր․ Ձեռ ա․ 55 ։

Պունտան պիր պէշ եիւզ սէնէ ագտէմ գալէմէ ալընմըշ օլան Հայրապետլէրին բէյլէրի՝ ա՛յնի պունուն կիպի վիրանէ պիր շէհիր միսալի տիր: Պիր Հայրապետին հէր պիր տէտիկինի պաշգա պաշգա՝ քէնտի ի՛թիգատի մախսուսէսինի՝ պիր էյալէթ քիլիսէսինին ի՛թիգատըմը՝ եօգսա Ընդհանրական Եկեղեցինին ի՛թիգատըմը՛ այըրը էթմէյէ նամըլ ճէսարէթ էտէ պիլիրիզ :

Պունու տախի խաթըրտան չըգարմամալըյըզ քի, հէր պիր էյալէթ՝ վէ հէր պիր շէհիր վէ հէր վարդապետ՝ քէնտի ի՛թիգատ ու բէյլէրի Ընդհանրական վէ Առաքելական տէյիւ սաթմադա չալըշտը. վէ Սուրբ Հերոնիմոս՝ պու խուսուստա հէր պիրինէ իսթէտիկի կիպի էթմէյէ միւսա՛ատէ էտէր : Օ՝ տէյօր քի, «Հէր պիր էյալէթ քէնտի ֆիքրինտէ գալսըն, վէ աթալարընտան գալմա ային ու ատէթլէրի Առաքելական սայսընլար» (ա) : Հագիգաթ օ՝ պուրատա պա՛զը ա՛տէթլէր վէ մէհէլսիզ շէյլէր իչին սէօյլէյօր : Լաքին օնուն՝ օնլարա պու կէօնա շէյլէրէ միւսա՛ատէ էթմէսինտէն՝ օնլար պաշգա հէր շէյի պունուն կիպի էյլէտիլէր :

Շիմտի կէլէլիմ քի պունտան ագտէմ

(ա) Հերոնիմոս Լուկինոսա՝ Ս՝ Էփիստող 28 :

խսպաթ էթտիյիմիզէ կէօրէ՝ էյէր Հայրա-
պետլէրին Փիքրի նէ օլտուղունու էօյրէնմէ-
սի կիւճ պիր շէյ իսէ , իշպու պապտէ պէ-
յան օլունտուղունա կէօրէ՝ օնլարըն թէ-
լիֆաթլարընտա թագտիմ օլունան րէյ ու
ի՛թիգատլէր՝ Ը՛նդհանրական Եկեղեցինին՝
եա օնլարըն օլտուղու էյալէթ քիլի՛սէսի-
նին պիլէ օլտուղունու պիլմէսի՝ նէ գատար
տահա՛ զի․յատէ կիւճ օլմալըտըր ։ Վէ
պունտան պէօյլէ՝ էսքի մուսանիֆլէրի օ-
գույուպ՝ մէշք էթմէքտէ օլան էն պէօյիւք
կիւճլիւքլէրին պիրի պու օլտուղու՝ այան
աշիքեա՛ր տըր ։

ԳԼ. Գ 11 :

ՕՆԳԻՐԻՆՃԻ ՍԵԳԵԳ :

Զիւն մի Ս.-Եփրաթայեան Քրիստիյանլար իլէ
պագիլէրին պէյնինտէ շիմտիյէ գատար
օլան՝ մ.-ճատելէլէրին խուսուսուն-
տա՝ կէրէք Ընդհանրական կէրէք
պաշգա պաշգա էյալէթլէրէ
մախսուս՝ Պ.ապիմ Եկէղէ-
ցինին րէյ ու է'թի-
գատընը պիլմեզ
հիչ պիր :

Իշպու քիթապըն իքի գըսըմըընըն պու-սոնկ պապընըն պաշընտա թագտիմ օլունան մատտէյի էյի անկլամաղա պիզէ կէրէք տիր քի, էվվէլա սէյր էննեա Եկեղեցի աէմէտէն՝ էքսէրի նէ՛ անկլաշըլըյօր : Պու լուղէթին մա'նասը՝ պու իքի չէյին պիրիսի՛ օլմալը, եա Քրիսթիանլըգ իգրարէտէնլէրին ճիւմլէսի՝ եախօտ քիլիսէնին հէօքիւմտարլարը եանի եկեղեցականլար օլմալըտըր : Էյէր Եկեղեցի լուղէթինի՝ ծի-լէ Քրիսթիանլըգ իգրար էտէնլէր մա'նասընա անկլայաճագ օլուրսագ, իմանըն կէրէք ֆարզ վէ կէրէք իհթիմալ օլան հէր պիր

մատտէսի խուսուսունտա՝ Ճիւմլէ Քրիս-
թիանլըղա իգրար էտէնլէրին հէր պիր դար-
տա ըէյլէրի նէ՛ իտիյինի չէհատէթ վասի-
տասը իլէ էզպէրլէնմէսի՝ միւմքիւնսիւզ օլտու-
ղունու իգրար է՛թմէյէն ատէմ եօ՛գ տուր ։
Օնլարըն իմանըն խուսուսունտա պիզիմ
չէհատէթիմիզ՝ հէմ օ՛լ Հայրապետլէր-
տէ՛ն կէլիր յօր քի, պիզէ էքսէրի՝ ատէմլէրին
նէ՛ իմանըր իտիքլէրինի տէյիլ՝ իլա նէ
իմանմագ կէրէք իտիքլէրինի՛ սէօյլէրլէր։
Վէ էյէր օնլար՝ հէր պիր ատէմին նէ՛ ի-
նանմաղըզընը սէօյլէմէյէ միւրատ էթսէյլէ՛ր
իտի պիլէ՛ օնլարըն ի՛թիգատընը նա՛սըլ
էօյրէնէ պիլիրլէրիտի ։ Էյէր Առաքեալ-
լարըն զէմանընտա Քրիսթիանլարըն պէյ-
նինտէ պիրի պիրինէ մուղայիր պու գատար
ի՛թիգատլէր վա՛ր իտի իսէ, օնտան սօնկրա
խալգըն տինէ տայիր մատտէլէրտէ պիրի
պիրինտէն ֆարգլը ըէյլէրտէ օլմալէրինէ՝
չիւպհէ էտէճէք նէ՞ սէպէպիմիզ վար ։
Շիմտիքի՛ զէմանլէրտէ պիլէ՝ պիր Վար-
դապետ եա պիր Եպիսկոպոս՝ չիմտի մու-
ճատէլէ ալթընտա օլան մատտէլէրին պուկէ-
րինտէ հէր նէ՛ իսթէրսէ եազըընտախօտա վա՛զ
էթսին, օնուն քէնտի հէօքիւմին ալթըն-
տա օլան ճիւմլէ խալգըն ի՛թիգատընը վէ
րէյլէրինի իզհար էտէ պիլէ՞ր մի ։ Օլ
զէմանլէրտէ ինսան գըսմընըն մէշրէպի՝
շիմտիքինտէն փէք ֆարգլը տէյիլտի ։

Պունտան գաղը նաղար՝ օ զեմանլերտէ
Քրիսթիանլարըն արասընտա րէյ ու ի'-
թիգատտէ շիմտիքինտէն տահա զիյատէ
իխթիլաֆ վարըտը . չիւն քի օ զեմանլերտէ
պապի քիլիսէլերին ուզերինէ հէօքիւմէթ
սիւրմէյէ՝ վէ օնլարը քէնտի րէյ ու ի'թի-
գատընը գապուլ էթմէք վէ հէփիսի պիր
ֆիքիրտէ օլմագ զոռընտա՝ ճէպր էթմէյէ
սէվտասընտա հիչ պիր քիլիսէ եօ'ղուտու :
Իմտի պունտան աշիքեա'ր օլուր քի , օլ զէ-
մանլէրին ա'լիմլէրի քէնտի թէլիֆաթլէ-
րինտէ ճիւմլէ Եկեղեցինին րէյ ու ի'թի-
գատլէրինի իզհար էթմէյէ գատիր տէյիլ-
լէ'րտի :
Լաքին պու մատտէնին ուզերինէ սէօյ-
լէնէն շէյլէրէ պա'ղը քիմսէլէր ղայրէթ իլէ
ճէվապ վէրէճէքլէր քի , " Հագիգաթ հէր
պիր Քրիսթիանըն նէ ֆիքիրտէ օլտուղու-
նու պիլմէյէ հաճէթիմիզ եօ'գ տուր . լաքին
էյեր չօպանլարընըն ի'թիգատընը պիլիր-
սէք՝ պիզէ եէթէր ": Փէ'ք էյի . լա'քին
էօյլէ' իքէն , խալգըն րէյ ու ի'թիգատընը
պիւթիւն պիւթիւնէ կէրիյէ պրագմաղա
նա'սըլ գատիր օլապիլէճէյիմիզի ա'գըլըմ
է'րմէյօր . չիւն քի օնլարըն ի'թիգատընը
կէրիյէ գօմաղա տուրթուղումուզ սէպէպ-
լէր՝ հէման օնլար իլէ պաղը եկեղեցական-
լարըն ի'թիգատլէրինի տախի կէրի գօմաղա
մէճպուր օլուրուզ . զիրա խալգա՝ տօղրու

րէյ ու ի'թիգատ թահսիլ էթմէյէ մանի օլան հէման օ' ճահիլլիք վէ հէման օ' քէօթիւլիւք՝ Եկեղեցականլարըմ տախի' տօղրուրէյ ու ի'թիգատ թահսիլ էթմէյէ մանի' օլմուշ տուր: Նէյէր պէնի ատէմին խըթի'տատընա ճալընըրղճա նազար էտէճէք օլուրսաք, պա'զը տէֆա' պիր ճէմա'աթտա պայազը սատէ տիլ Քրիստիանլարըն արասընտա՝ Եպիսկոպոսլարտան վէ Վարդապետլէրտէն պիլէ զի յատէ ի'լմ վէ բարեպաշտութիւնա մալիք ատէմլէր պուլունուր : Պունտան պէգյլէ Ամբրոսիոս քէնտիսի Եպիսկոպոս իքէն՝ պիզէ խապէր վէրիյօր քի, "Չօգ տէֆա Եկեղեցականլար ճանղըլըտըրլըր, Եպիսկոպոսուն քէնտի ի'թիգատընտա շիւպհէսի օլտու, վէ զէնկինլէր փիքըրլէրինտէ պու տիւնեանըն տիւնեավի հէօքիւմտարլարընա թարաֆտար օլտուլար. վէ պու էսնատէ՝ իմանը սաղ սէլիմ ճալընըզ խալգ հըֆզ էյլէտի" (ա) : Սէ Սիպրիանոս տախի պիր գաչ ճէրտէ պիզէ տէր քի, օնուն կիւնլէրինտէ Եկեղեցի՝ խալգը ա'զիմ ի'թիպարտա դուլթարըրտը, վէ օլ վագըթտա՝ խալգա տանըր'շմազտան հիչ պիր պաշլըղճա մասլահաթ կէօրիւլմէզիտի, պու գատարատէք քի՝ "Կարթագինէ ժողով-

---

(ա) Ամբրոս. Թուղթ 17, Ն'եւր 4:

քունտա խալգը'ն տախի չօղու օնտա հազըր իտի'' (ա):

Լաքին շիմտի Եկեղեցի լուղէթինին' պիզիմլէ մուճատէլէ էտէնլէրին վէրտիյի մա'նայէ կէլէլիմ, քի օնլար' պու լուղէթտէն մէրամ' եալընըզ Եկեղեցականլար տէմէք տիր տէրլէր: Եինէ պունտան տախի մախսուսէն հէր պիր դայրա Եկեղեցականլարըն րէյ ու ի'թիգատը նէ իտիյինի պիլմէսի կիւճ պիր մատտէ տիր' տէմէյէ մէճպուր օլուրուզ: Եկեղեցականլարըն արասընտա ի'թիգատտէ օլան իխթիլաֆ' խալգըն արասընտա օլան իխթիլաֆտէն էքսիք տէյիլտիր. վէ ալէսէվիյա' պէլքի տահա զիյատէ տիր. չիւն քի օնլար տահա զարիֆ վէ տահա ուսթալըգլը եազըյօրլար: Գատիմ Եկեղեցականլարըն ի'թիգատ զըմնընտա պիրի պիրինէ ույմատըգլարընա տայիր' իշպու քիթապըն հէր պիր պապընտա էօրնէքլէ'ր պուլունուր: Վէ էյէր Հայրապետի' պիրի' հէփ Եկեղեցականլար օնուն ի'թիգատընտա իտիլէր տէյու շէհատէթ էտէճէք օլսա պիլէ, պիզ եինէ պունուն Փիլվագի' պէյլէ օլտուղունա սահիհ պիլէմէզիզ. զիրա օ' հէր հալտէ' պագի հէփ ասէմլէրին րէյ ու ի'թիգատլէրինի սահիհան պիլմէյէ' եախօտ օնլարա քէֆիլ օլմաղա գատիր օլա պիլմէզիտի:

(ա) [illegible] [illegible] [illegible] խողէրինէ:

Պու պապատէ տիգգաթէ լայըգ պիր հալ վար · Հայրապետլէրտէն պա'զը չէյլէր սէօյլէնտի , քի օնլարըն գարշը' ղայրի Հայրապետլէրին հիչ պ'իրինտէն պիր չէյ սէօյլէնտիյի եօ'գ տուր · վէ պու ի'թիգատլէրին պա'զըսը Աւետարանական Քրիսթիանլըղա զը'տ տըր : Իմտի պու ի'թիգատլէրէ զըտ սէօյլէնմէտիյինի նէ՞ սէպէպլէրէ վէրէ պիլիրիզ : Պունա' պու սէպէպլէրի թահմին էտէ պիլիրիզ քի , պա'զը տէֆա' օլ խուսուստա զըտ եազըփ' քէնտի ի'թիգատընը ալէմէ ի'լան էտէճէք հալտէ պիր Հայրապետ պուլունմազըտըր · վէ պա'զը տէֆա' հիճապ' եա խոշնուտութիւն եախօտ գարընտաշ մուհապպէթի սէպէպինտէն զըտ սէօյլէմէյէ իսթէմէզլէրիտի : Զիրա տօղըրու ի'թիգատը օլան խոշնուտութիւն սահապի պիր քիմսէ' եավաշ վէ սապըրլը' օլուր · վէ պիլա'քս' պաղըլ ի'թիգատլէրէ սահապէթլիք էտէն հըրս սահիպի պիր քիմսէ' աթիգ' աթէշլի վէ ֆօտուլ օլուր : Վէ պունտան մա'տա' պու մա'գուլէ վէրիլէն գարշը ճէվապլարտան պա'զըսը վագթ իլէ ղայպ օլմուշ տուր , վէ պա'զըսը տախի' ճըմհուրութիւնու էօրթմէյէ իսթէյէն եարամազ քիմսէլէրին էլի իլէ զա'յ օլունմուշ տուր : Պու մատտէյի անլամագա պիզէ եարտըմ էթմէք իչին' պուրատճըգտա եազընըզ պիր էօրնէք կէթիրէլիմ :

Եպիփանիոս՝ քենտի գավլինէ կեօրէ պիր-հերետիկոսլըղըն սերվէրի օլան Մերիոսուն ի՛թիգատինէ գարշը տէր քի, Մուաքեալլարըն թերթիպինէ կեօրէ Եպիսկոպոս կարգը՝ Երեց կարգընտան պէգյիւք տիւր: Օնուն պու խուսուստա եապտըղընը հէր օգույան՝ էյէր եալընըզ օնուն սէօզիւնէ պագըլը պու մատտէնին իւզէրինէ պաշգա պիր խապէրի եօ՛ղ իսէ, զանն էտէճէք քի, Եկեղեցիտէ պունտան ղայրի պիր ֆարգը ի՛թիգատտէ հիչ պիր Հայրապետ օ՛լմամալըտըր: (ա) Լաքին վագա՛՝ օնուն էն ա՛զիմ տօսթու վէ մէտհ էտիճիսի օլան Սուրբ Հերոնիմոս՝ պու պապտէ օնա զըտ սէօյլէյիպ տէր քի, "Էսքի զէմանտէ՝ Եպիսկոպոս իլէ Երեց իքիսի տէ պիր չէյ տէմէք իտի, չիւնքի պիրի մանսուպըն՝ վէ օ պիրի սիննին ատը իտի" (բ): Իմտի պունտան եփնէ կեօրիւնիւր քի, պիր Հայրապետին թագտիմ՝ էթտիյի րէյ ու ի՛թիգատլէրինի՝ պա՛զը տէֆա՛ քենտի մէսնէտ ու րիւթպէսինտէ պէրապէր օլան պիր ղայրի Հայրապետտէն զըտ սէօյլէնտի:

Սուրբ Հերոնիմոս պու րէյի՝ թէլըֆաթլէրինին պիր գաչ մահալլինտէ զիքր է-

(ա) Եպիփանիոս Փանար. Հերէտ. 75:

(բ) Հերոնիմոս Ակեան. Թուղթ Եւագրեայ 83. Թ՛իւ 2:

տէր, վէ էյէր օնուն պու քիթապլարը գա՛յ օլմուշ օլսալարտը, Եպիփանիոսա նազարէն հէր քէս զանն էտէճէյիտի քի, Եկեղեցիտէ գատիմտէն պէրու հիչ պիր Հայրապետ՝ Եպիսկոպոս իլէ Երեց հէման պիր չէյ տէմէք ի'թիգատընտա ասլա օլտուղու եօղուտու: Եախօտ էյէր Եպիփանիոսուն քիթապլարը գա՛յ օլմայըտըլար, պէլքի պիզ չիմտի՝ Եկեղեցինին էն գատիմ զէմանլէրինտէ Եպիսկոպոսուն Երեցտէն պէօյիւք օլտուղունու ինքեար էտէն պիր գաթ պուլունատուղունու ասլա պիլէմէզ տէյիլիտիք:

Հերոնիմոս՝ Ռուֆինոսա գարշը տախի ղայէթ չիտտէթլի պիր գաւգա իլէ սէօյլէր, վէ օնուն րեյ ու ի'թիգատլէրինէ՝ ղայէթ մուհալիֆ վէ եօլսուզլուղու տէր. լաքին օնուն՝ պագի քիլիսէտէն Հերետիկոս սայըլտըղընը հիչ պիր եէրտէ պուլմայօրուզ:

Իմտի Հայրապետլէրտէն րէտտ օլունան պու գատար րեյ ու ի'թիգատլէրին արասընտա՝ պազըլարընը գապուլ էտէն Հայրապետլէր տախի պուլունմատըղընտա՝ եա գապուլ էթմիշլէր տէ օնլարըն խուսուսունտա եազմամըշ օլմատըգլարընտա՝ եախօտ եազմըշլար իսէտէ եազտըգլարը ղայպ օլմատըղընտա պիզէ քի՞մ քէֆիլ օլա պիլիր: Եազմատըղա նէ՞ գատար աղ քիմսէտէ գուտրէթ վարըտը. վէ պու եազա պիլէն աղ քիմսէտէն տախի՝ եազմաղա վագթը վէ կէօնկլիւ

օլան փէք աղ քիմսէլէր վարըմը ։ Հէմ տախի՝ ատէմլէրտէն թէպտիլ օլունմամըշ նէ՞ գատար աղ թէլիֆաթ գալմըշ տըր ։

Իմտի գըսմը էվվէլին խիթամը զըմնընտա տէրիզ քի, գատիմ Եկեղեցինին՝ իսթէր ընդհանրական իսթէր մախսուսի վէ Եկեղեցի տէմէքտէն իսթէր եալըզ՝ իսթէր կարգաւորլարը՝ անկլասագ՝ րէյ ու ի'թիգատը նէ իտի յինի Հայրապետլէրտէն թէքմիլէն անկլամաղա գատըր օլամատըղըմըզ սէպէպտէն, պու՛ նէթիճէյէ կէլիրիզ քի, էսքի մուսանիֆլէրին թէլիֆաթլէրի իլէ՝ պուկիւնլէրտէ Նեստարանական Քրիսթիանլար իլէ Փափականլարըն արասընտա օլան միւճատէլէլէրտէ թագտիմ օլան մատտէլէրին հիչ պիրինին կէրչէքլիյի իսպաթ օլունամազ ։ Ս է իշպու քիթապըն Գըսմը Էվվէլինին մէրամը պու՛ իտի ։

ԳԸՍՄԸ ՍԱՆԻ։

Իշպու քիթապըն գըսմը սանիսինտէ պէյան օլունուր քի , Հայրապետլէր' պու կիւնլէրտէ Ռուստարանական Պրիսթիանլար իլէ Հռովմէականլարըն արասընտա օլան միւճատէլէլէրտէ չէրա'աթ քեսէճէք հաքիմլէր օլա'մազլար . պունուն իչիւն քի օնլարըն պու մատտէլէր խուսուսունտա րէյլէրի եանըլըշա միւպթելա օլուպ հէր սէհվտէն ա'րի տէյիլտիր . վէ պու սէպէպտէն ա'գլը գանտըրմազա քիֆայէթ էտէր միգտարի հէօքմիւ եօգ տուր . զիրա ինսանըն ա'գլը' տինէ տայիր հի'չ պիր մատտէյի սահիհան կէրչէք օլտուղունու պի'լմէտիգճէ' գապուլ էտէ'մէզ , հէմ տախի գապուլ էթմէլէ տէյիլ տիր ։

Իշպու քիթապըն գըսմը էվվէլինին պապլէրի իւզէրինտէ իշարէթ օլունան պուրհանլարը թէքրարէն կէօզտէն հէր պիր կէչիրէն' կէօրէճէք քի , պու կիւնլէրտէ տին խուսուսունտան օլան մատտէլէրէ տայիր Հայրապետլէրին րէյ ու ի'թիգատլէրինի էօյրէնմէսի նէ գատար կիւճ վէ միւշքիւլ օլտուղունու կէօսթէրմէյէ օն սէպէ'պ թագտիմ էթմիշիզ . վէ պու սէպէպլէրին հէր պիրի պաշգա պաշգա եալընըզ' օնլարըն

չէհատէթինի փէք զայիֆ էթմէյէ քիֆայէթ էտէր: Օ՝իրա Հայրապետլէրին պիրինտէն հէր չէհատէթ կէթիրէն քիմսէ՝ օ չէհատէթին պու պէյան էթտիյիմիզ օն միւշքիւլիւն հէր պիրինտէն խարիճ օլտուղունու իսպաթ էթմէյէ մէճպուր տուր. վէ պու՝ օլ տէրէճէ նիհայէթսիզ պիր իշ տիր քի, չիմտիքի միւճատէլէլէր խուսուսունտա դատիմ մուսաննիֆլէրին նէ ֆիքիրտէ օլտուգլարընը պիլմէսի միւմքիւն օլտուղունու չիւպհէ էթմէյէ հագգըմըզ վար: Սէ պունտան պէօյլէ կէօրիւնիւր քի, պիզիմ պաշլըճա սիւալիմիզէ պիր գարար վէրիլմիշ տիր. Եա՝նի պիր պօզուգ քիլիսէնին գապուլ էտիպ՝ Լ՚ուսավորչական Ի՚րիսթիանլարտան գարշը՝ սէօյլէնէն մատտէլէրէ պիր գարար վէրմէյէ՝ Հայրապետլէրին թէլիֆաթլէրինին քիֆայէթ էտէր միգտարի հէօքմիւ եօ՚գ տուր: Չիւն քի օնլարտան կէթիրիլէն չէհատէթլէր՝ հիչ տէյիլ իսէ միւճատէլէ ալթընտա օլան մէսէլէլէր գատար անկլաշըլմասը կիւճ տիւր:

Լաքին պու դարիգատէ ա՚մէլ վէ հարաքէթ էտէրէք՝ Հայրապետլէրին չէհատէթինի պիրտէն պիրէ րէտտ էտէր կէօրիւնմէյէլիմ՝ տէյի՝ տէյէլիմ քի, պու մատտէլէր խուսուսունտա Հայրապետլէրին ֆիքրինի պիլմէսի ասլա կիւճ պիր չէյ տէյիլ տիր. վէ չիմտի գալըր քի, պու իքինճի

գըսըմտա՝ պունու թէֆթիշ էտէլիմ քի, օնլարըն հէր պիրինին չէհատէթինտէ՝ օնու տօղրու տէյիւ գապուլ էտիպ՝ քէնտիսինին օնու ինանտըղը տէրէճէտէ սահիհլիյինէ ինանմաղա պիզի մէճպուր էտէճէք հէօքմ ու նուֆուզու վա՞ր մը. վէ ումարըզ քի, օնլարըն պէօյլէ հէօքմ ու նուֆուզլէրի օլմատըղընը իսպաթ էթմէյէ գատիր օլաճաղըզ:

ՊԸՊ 1 ։

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԵՊԵՊ․

Զիրա կի Հայրապետլէրին' քէնտի պէյանլէրի-
նին Եկեղեցինին խուսուսունտա վէր-
տիկլէրի շէհատէթ' Ընէվարի մը-
ճէպինճէ տայիմա սահիհ վէ
տօղրու տէյի'լ տիր ։

Հայրապետլէրին թէլիֆաթընտա իքի նեվ' թա'պիրլէր պուլունուր․ պիր նեվ'ինտէ օնլար' Եկեղեցինին րէյ ու ի'թիգատը նէ օլտուղու զըմնընտա' շահիտլէր կիպի սէօյլէրլէր․ վէ օպիր նեվ'ինտէ' քէնտի ի'թիգատի մախսուսլէրինի թագտիմ էտէրէք Վարդապետլէր կիպի սէօյլէրլէր ։ Շիմտի կէլէլիմ քի, պիր շահիտտէն տալապ էթտիյիմիզ' եալընըզ էմնիյէթ վէ կէրչէքլիք տիր․ լաքին պիր Վարդապետտէն մադլուպ օլունան' ի'լմ վէ պիլկիճլի'ք տիր ։ Հայրապետլէր' եալընըզ օ'զէման շահիտլէր տիրլէր քի, պիզէ քէնտի զէմանլէրինտէ Եկեղեցի շէօյլէ եախօտ պէօյլէ ի'թիգատլէր գապուլ էտէրտի տէյիւ սատէճէ' նագըլ էտէրլէր ։ Վէ օ' զէման Վարդապետլէր տիրլէր քի, քէնտի ի'թի-

գաստլէրինի պիզէ Ա'զիզ Պիթապլըրտան եախօտ ա'դյ ու խտրաքտէն պուլըրհանլէր իլէ թագտի՛մ էտէրլէր ։

Իմտի օնլարըն չէհատէթլէրի խուսուսունտա՝ պունու՛ տիւշիւնմէլիյիզ քի , տայիմա օնլարըն չէհատէթ էթտիքլէրի պիր վուգու'աթ իւզէրինէ՝ եա'նի Եկեղեցինին ի'թիգատը վուգուա'թը իւզէրինտէ տիր ։ Պու պապտէ՝ Հայրապետլէրի եալանձը չըգա'րմայարագ՝ չիմտի կիւնլէրիմիզտէ պիր վուգուա'թըն իւզէրինէ չէհատէթ էտէրքէն , էն տօղրու մէ ա'զիզ ատէմլէրին եանղըլտըրգլարը՛ կիպի՝ հէման էօյլէ՝ Հայրապետլէրին տախի թէվարիխէ տայիր պիր վուգուա'թըն չէհատէթինտէ եանղըլմալարը իհթիմալ իտի ։ Ա՝ է պունուն իքիսինտէ տախի չէհատէթ էտէնլէրէ՝ մասլահաթըն այնէն սահիհինի պիլմէսի էքսէրի ղայէթ կիւճ իտի ։ Պունուն կիպի պիր Հայրապետէ տախի՝ Եկեղեցինին ումումի ի'թիգատը փաշխա՝ եախօտ օնուն քէնտի ասրինտէ՝ նէ՛ օլտուղունու պիլմէսի՝ սայքի միւմքիւնսիւզ պիր չէյ իտի ։

Պունտան գադը՝ Նազար՝ Հայրապետլէրին էքսէրի պա'զը մախսուս վարդապետութիւնլարա պու տէրէճէ պիր գավի մուհապպէթլէրի վարըտը քի , օլ մուհապպէթ՝ պիր ղայրի մասլահաթըն սահիհ հալինի անկլամազտա օնլարըն կէօզլէրինի՝ գափա-

տըրըրտը ։ Ինսան գըսմը քէնտի արզու-լէտիքլէրի չէյի ինանմաղա գօլա՛յ գանար-լար ․ վէ պունտան պէօյլէ Հայրապետլէր տախի՝ քէնտիլէրին ի՛թիգատլէրի՝ հէր քէ-սին ինանտըղը ի՛թիգատլէր օլտուղունու տիւշիւնմէսինի սէվէրլէրտի ։ Մէսէլա՝ Սուրբ Հերոնիմոս շէհատէթ էտէր քի , “Քրիստոսուն Եկեղեցիլէրի պու ի՛թի-գատտէ տիրլէր քի , ատէմլէրին ճանլարը Ալլահտան՝ ճէսէտէ կիրտիքլէրի տէմտէ եարատըլըյօր” (ա)։ Լաքին Սուրբ Օգոս-տինոսուն՝ ճան ճէսէտէ պապատան էվլատէ՝ կէչէր ի՛թիգատընա զահիպ օլտուղու աշի-քեա՛ր տըր ։ Ամմա էլպէթթէ Օգոստինոս Քրիստոսուն հէփ Եկեղեցիլէրինէ գարշը պիր ի՛թիգատտէ օլմազ իտի ։ Իմտի թահ-մին էտէ պիլիրիզ քի , Հերոնիմոս պունու՝ Րուֆինոսա գարշը օլան չէտին հէրարէ-թինտէն սէօյլէմիշ օլմալը ․ եօխսա հիչ տէ-յիլիսէ եա պիրի եա օպիրի եանըլըշ օլ-մուշ օլմալը տըր ։

Վէ էյնէ Մէլանիք Եպիսկոպոսու Յով-հաննէս շէհատէթ էտէր քի , “Ընդհան-րական Եկեղեցինին ի՛թիգատը պու իտի քի , մէլէքլէր պիւլթիւն պիւթիւնէ ճէսէտ-սիզ վէ կէօրիւնմէզ տէյիլլէր ․ իլլա ղայէթ ինճէ վէ հաֆիֆ պիր զաթտէն օնլարըն

(ա) Հերոնիմոս 61 Մէքթուպ ։

թէնլէրի' վար " (ա) : Լաքին Հռովմատա Ընդհանրական ժողովքլարըն ամէլլէրինի պասմա էտէնլէր տէրլէր քի , Յովհաննէս Եպիսկոպոս պունու' " եալընըզ քէնտի ի'թիգատի մախսուսէսի' կիպի " սէօյլէյօր , վէ պէօյլէ իքէն' օնա Հայրապետ ի'ւնվանի իլէ թէսմիյէ էտէյօրլար (բ) · վէ պու մինվալ իւզրէ' Հայրապետլէրին տայիմա տօղրու օ'լմատըղը զըմնընտա' օնլարըն պիր չէհատէթինէ տա'հա մալիքիզ :

Վէ եինէ' Եպիփանիոս չէհատէթ էտէր քի , "Եկեղեցի հաֆթատա իւչ քէրրէ ճէմ' օլուպ Հաղորդութիւն էթմէք ատէթինի Առաքեալլարըն սըփարըշը մուճէպինճէ հըֆզ էթմիշ տիր " : Լաքին Լաթին մուսանիֆլէրտէն ազիմ Փէթավիոս քիֆայէթ էտէր միգտարի իսպաթ էտէր քի , օ' պունտա եանըլմըշ տըր (գ): Իշ պու ազ էօրնէքլէր' Հայրապետլէրին Ընդհանրական Եկեղեցինին ի'թիգատը խուսուսունտա չէհատէթլէրինի հէր հալտէ տօղրու' տէյիւ գապուլ էթմէմէլի իտիյիմիզի աշիքեար էթմէյէ քեաֆի' տիր :

Լաքին պունտան մա'տա' տէրիզ քի , էյէր Հայրապետլէրին պու պապտէ չէհա-

---

(ա) Եփէսինճի Ժողովէ' ա'մէլ 5 :
(բ) Եինէ օրատա :
(գ) Փէթավիոս Եպիփանիոս իւզէրինէ :

տէլիլլէրի տօղրու վէ հէր հալտէ սահիհ ի-տիքլէրի ի'սպաթ օլունա պիլսէ՛ պիլէ՝ եինէ պիզիմ պու շիմտիքի մուճատէլէլէրիմիզէ ազ փայիտէ էտէ պիլիրլէր ։ Զիրա էվ-վէլա՝ Եկեղեցինին նէ ի'թիգատտէ օլտու-ղունու տօղրու տօղրույա սէօյլէտիքլէրի եէրլէր փէք ազ պուլունուր ։ Վէ 'իքին-ճիսի՝ էօյլէ շէհատէթ էթտիքլէրի՝ զէման՝ օնլար էքսէրի եալընըզ էյալէթ եկեղեցի-լէրինին ի'թիգատընը՛ սէօյլէյօրլար , քի Եկեղեցիտէ ատէմլէրին չօղու՝ պունուն եանլըսը օլա պիլմէսինի տայիմա իհթի-մալ ինանըրլար · վէ պունտան պէօյլէ պու ի'թիգատ հէր հալտէ սահիհ սայըլամամազ ։ Վէ էյէր էյալէթ եկեղեցիլէրինին պիրի հագգընա՝ եանըլմազ տէյիւ պիրի իտ-տիա՝ էտէճէք օլուրսա տախի՝ պունու Լուե-տարանական Քրիսթիանա՛ գարշը պուր-հան կէթիրմէյէ ֆայտէ էթմէզ · զիրա օ՝ օնուն զըտտընը՛ ինանըր ։ Չիւն քի պիրի պիրիմիզէ՝ եալընըզ հէփիմիզին ինանտըղը ճշմարտութիւնլարը պուրհան իչիւն կէ-թիրտիյիմի'զ զէման իսպաթ էտէ պիլի-րիզ ։

Շիմտի Հայրապետլէրին Վրդպտլէ-լէր կիպի թագրիր էթտիքլէրինէ տախի պիր տագիգա նազար էտէլիմ ։ Պու սուրէթ-տէ՝ օնլար հէր նէ գատար սուրբ հէր նէ գատար իսթի'տատ սահիպի ատէմլէր իտի-

լէր իսէ տէ՝ եինէ եա՛լընըզ ատէմլէր ի-
տի ։ Ալլահըն Ռուհու Առաքեալլարը Նոր Կտակարանըն քիթապլարընը եազտըրգլարը զէմանտէ լուսաւորել էտիպ տայիմա օնլարը իլէ օլտուղու կիպի՝ տայիմա Հայրապետլէր իլէ տախի օլուպ օնլարը լուսաւորել էթտի-
յինի ինանմաղա սահիհ պիր նիշանէմիզ եօ՛գ տուր . վէ պու Վարդապետլէրին արասընտա տախի՝ պէօյլէ պիր եարտըմա նայիլ օլմաք իտտիա՛սընտա օլան եօգ տուր ։ Պու էճիլտէն իման մատտէլէրինտէ օնլարըն սէօզլիւնիւն Ա՛զիզ Քիթապլար՝ եախօտ ա՛գըլ ու իտրաք եա Առաքելական սիփարըշըն՝ եարտըմը օ՛լմատըգճա՝ օնլարըն պիզի իրշատ էտէճէք հիւքմ ու նուֆուզու եօ՛գ տուր ։ Վէ օնլարըն աչըգտան էթտիքլէրի Թագրիրին ասըլ գըյմէթի պու տուր քի , պիզէ՝ պէօյլէ ատէմլէր սահիհ օ՛լմայան պիր ի՛թիգատը գապուլ էթմէզլէր իտի տէյիւ՝ գարար վէրմէյէ սէպէպ վէրիր ։ Լաքին օնլար՝ եա՛լընըզ եանըլըր ատէմլէր օլտուգլարընտան՝ օնլարըն ի՛թիգատը եինէ եալընըզ ինսանիյէ գալըր ։ Ամմա իման՝ իհթիմալ ճշմարտութիւնուն իւզէրինէ տէյիլ՝ իլլա թահգիգ ճշմարտութիւնուն իւզէրինէ թէմէլլէնմէլի տիր ։

Հայրապետլէր պու խուսուստա՝ պագը պէօյլէ էսքի մուսանիֆլէ՛ր կիպի տիր ։ Պունճիլէյին՝ տիւնեէվի ո՛ւլումի րիյազի-

յէտէ՝ Սոկրատըն եախօտ Արիստոտէլին սէֆիլէտիյի շէյլէրին գըյմէթի՝ օնլարտան տահա աշաղա օլան ֆէյլէսօֆլարըն սէֆլէտիքլէրինտէն պէօյիւք տիւր ։ Չիւն քի հէփիմիզ օնլարա ի՛թիպար էթտիյիմիզտէն՝ ա՛գըլըմըզ պէօյլէ՛ գանըմըշ տըր քի, օնլարըն պիրի կիպի ա՛գլըմ պիր ֆէյլէսօֆ՝ ա՛գլ ու խտրաքէ վէ մանդըգա գըտ պիր շէյ սէֆլէյէ՛մէզ ։ Լաքին պիր մատտէտէ օնուն պիրինին եանըլըմըշ խտիյինի կէօրտիւյիւմիւզ թագտիրտէ՝ օ զէման օնուն սատէ՛ նուֆուզու իշլէմէզ ․ վէ պու թագտիրտէ Արիստոտէլին սէֆլէտիյինի՛ դութարըզ , քի՝ " Ճ՛շմարտութիւնը տօսթլուգտան իլէրի դութմագ՝ ա՛գլըզ պիր շէյտիր " տէր ։ Պունճիլէյին՝ Հայրապետլէր պիզիմ սէֆտիյիմիզ ատէմլէր տիր , վէ օնլարըն հէման ատլարը ա՛գըլըմըզը՝ հէր սէօյլէտիքլէրի շէյի տօղրու սայմաղա մէյլէնտիրիր ։ Վ՛է հագիգաթ օնլարա՝ հէմ օնլարըն եազտըգլարը թէլիֆաթլէրէ՝ լայըգը իւզրէ ի՛թիպար էթմէլիյիզ ։ Լաքին պունուտա միւլահազա էտէլիմ՝ քի օնլար տախի ինսանլէր կիպի պա՛զը շէյլէրի խաղըրտա սագլամագտա եա անկլամագտա եախօտ Փարգ էթմէքտէ էքսիքլիքլէրի օլմասը իհթիմալ տըր ․ վէ օնլարըն թէլիֆաթլարընը՝ քէնտիլէրին եազտըղը գանունլար վէ ա՛գլ ու խտրաք իլէ դարթմաղա պօրճլու՛յուզ ․ հէմ պօրճլույուզ քի՝ օնլար

պիր չէյէ " կէրչէք տիր " սէօյլէտիքլէրի իչիւն օնու օնլարըն սատէ սէօզիւ իլէ գապուլ էթմէյէլիմ ․ Նիճէ օնլար տախի քէնտիլէրի՝ կիւնլէրինտէ նազանլարըն նախսօւ օնլարտան էվվէլ նազըլ՛ըշ քիթապլարըն սատէ սէօզիւ իլէ պիր չէյի գապուլ էթմէտիլէր ։ Լաքին պիզի՝ օնլարըն ի՛թիպարընտան սօյայօրուզ տէյիւ պիր քիմսէ գապահաթը չըգարմամագ իչիւն՝ իշպու մատտէնին թաֆսիլինէ տահա տէվամ էտէլիմ ։

ԳԼՈՒԽ 2:

ԻՔԻՆՃԻ ՍԵՊԵՊ:

Չիւն քի Հայրապետեանլար տէտէլէրի՝ տէտէ-
լէրինի հագգընտա շէհատէթ վէրէճէկլէր տիր,
տինէ պաշկա մատտէլէրտէ սէօյլէ-
տիկլէրի շէյլէր՝ մութլագ տէ-
յիլ՝ վէ օնլարըն սատէ
սէօզլէրի իլէ գապուլ
օլունմալը տէյիլ-
լէ՛ր տիր:

Հայրապետեանլէրին Հիւքմ ու Նուֆուզու-նէ՛ գատար օլտուղունու պիզէ խապէր վէրէճէք՝ Հայրապետեանէն միւնասիպ քիմսէ եօ՛գ տուր: Իմտի իշպու պապըն պաշընտա Թագտիմ օլունան մատտէտէ՝ օնլարըն քէնտի շէհատէթինի տինկլէյէլիմ. վէ էյէր օնլարը՝ Հագիգաթ իգրար էթտիյիմիզ գատար ազիմ ի՛ Թիպարտա դուէթայօր իսէք, պու մատտէյէ մախսուս օլան օնլարըն րէյինի գապուլ էտէլիմ, վէ տիգգաթ էտէլիմ քի, օնլարա՝ օնլարըն պիզտէն դալապ էթտիյինտէն զիյատէ եա էքսիք Նուֆուզ վէրմէյէլիմ:

Պիրինճի շէհատէթ: Սուրբ Օգոստի-

նոս Հերոնիմոսա՝ արքալարընտա օլան պիր միւճատելլէնին խուսուսունտա պէօյլէ՛ եա-զար. "Սանա իգրար էտէրիմ քի, պէն եա-լընըզ Աստուածաշունչուն Կանոնաւոր տէ-նիլէն քիթապլարընա պէօյլէ պիր իքրամ վէ ի՛զզէթ էթմէյէ պօրճլույում քի, օնլա-րըն հիչ պիր մուսաննիֆի ասլա պիր եանըղ-լըշա տիւշմէտի յինի ինանայըմ : Վէ է-յէր օնլարըն իչինտէ կէրչէքլիյէ զըտ կէօ-րիւնիւր պիր շէյ րասթ կէլիրսէմ, օզէման տիւշիւնիւրիւմ քի, էլպէթթէ պէնիմ՝ է-լիմտէ օլան էլեազըսընտա նօգսանլըգ վար, եախօտ կէրէյի կիպի տօղրու տէյիլ տիր. եօղիսէ թարգմանիչ բնագիրին լուղէթինին մա՛նասընը էյիճէ անկլամամըշտըր եախօտ նիհայեթի՝ քէնտիմ օնու էյիճէ անկլամա-մըշըմ : Լաքին պաշգա մուսաննիֆլէրին ճի-լէրինի՝ կէրէք ա՛զիզլիքտէ կէրէք ա՛լիմլիք-տէ հէր նէ գատար ա՛զիմ վէ միւթէպէր օլսալար՝ էօյլէ օգուրում քի, օնլարտա հէր պուլտուղում շէյի օնլար սէօյլէտիլէր տէ-յիւ անիտէ տօղրու օլտուղունա գարար գըլմայըմ. Իլլա օնուն տօղրու օլմազը-նա՛ եա գիքըր օլունան Կանոնաւոր Քի-թապլաքըն վասիտասը իլէ՝ եախօտ պիր ի՛հթիմալ սէպէպ իլէ պէնի իքնաաթ էթ-տիքլէրի՛ իչիւն գարար գըլմայըմ : Վէ զաննէտէրիմ՝ եա՛ գարտաշըմ, քի պու-խուսուստա սէնին տախի րէյին պունտան

փարգլը տէյիլ տիր · եա՛նի տէմէք իսթէ՛րիմ քի , սէնին քիթապլարընը՝ Մարգարէլէրին վէ Առաքեալլարըն քիթապլարընը օգուտուղումուզ կիպի օգույաճաղըմըզը ումմի՛դըն ինանըրըմ , քի օնլարըն քիթապլարընըն հէր եանղըլըշլըգտան ազատ ղլուպ տօղրու օլմալէրինէ հիչ պիր շիւպհէմիզ օլամազ " (ա) : Ա է պու մինվալ իւզրէ ալթը եէտի Եունան Հայրապետլէրինին Նուֆուզունու պէր տարաֆ էթտիքտէն սօնկրա՝ Հերոնիմոսա օնլարա գարշը շէհատէթ իչիւն ղայրի Հայրապետլէրի կէթիրիր , վէ տէր քի՝ օնլարտան շէհատէթ կէթիրտի իսէտէ , " Տօղրուսունու սէօյլէյինճէ՝ օ եալընըզ Կանոնաւոր Գիթապլարը էօյլէ սայըլըր քի , էվվէլտէն սէօյլէտիյի կիպի՝ օնլարըն մուսաննիֆլէրինին տալը եանըլմազըլարընը վէ օգույանը հիչ պիր շէյտէ ալտաթմազըլարընը ինանմաղա քէնտինի պօրճլը՛ւ սայարըմը " (բ) :

Իշպու ա՛զիմ մուսաննիֆտէն պու մաատէնին իւչէրինէ պիր ուզուն լաքին փէք իգթիզալը իսթիխրած տահա կէթիրմէյէ

(ա) Օգուստինոս Հերոնիմոսա 19 Մէկթուպ․ փարիզդէ 1597 սէնէսինդէ պասմա օլմուշ : Ճիլտ 2 վէ Հերոն․ Ճիլտ 2․ Սահիֆէ․ 551 :

(բ) Եէնէ օրատա :

իզըն դալապ էտէրիզ ։ Հայրապետլէրի օգումանըն ուսուլի իւզէրինէ սէօյլէրքէն տէր ․ " Պու Նէվ՝ քիթապլարը՝ հէր տէտիքլէրինի ինանմաղա մէճպուրուզ կիպի օգումալը տէյիլիզ ․ իլլա օնլարտա օգուտուղումուզու դատըլ էթմէյէ հազըրըզ վար կիպի օգումալըյըզ ։ Վէ պէօյլէ իքէն՝ կէլէճէք սիլսիլէլէրի կիւճ մէսէլէլէրէ էլ գօյուպ պահս էթմէյիլէ լիսանլէրինի վէ խտիլահլէրինի իտման էթմէնին էն ֆայիտէլի էմէյինտէն մահրում գօ՛մայալըմ տէյիւ պու ախէր զէմանտէ եազան մուսանիֆլէրին քիթապլարը իլէ Հին վէ Նոր Կտակարանըն Կանոնաւոր Քիթապլարըն ֆազիլէթինի այըրտ էտէրիզ, քի օնլար Առաքեալլարըն զէմանընտա սապիթ օլուպ՝ օնտան պէրու Առաքեալլարտան սօնկրա կէլէն Եպիսկոպոսլարտան վէ տիւնեանըն հէր դարաֆընտա փէյտա օլան Եկեղեցիլէրտէն՝ պիր տահա նիւճէ թախթ կիպի ալա մէգամէ գօնտուլար, քի օրատա հէր մումին վէ բարեպաշտ ա՛գըլ ու խորաք օնլարա իքրամ վէ ի՛զզէթ էյլէսին ։ Վէ էյէր օնլարտա ույղունսուզ վէ ա՛գլէ զըտ կէօրիւնիւր պիր շէյ պուլանճագ օլո՛ւրսագ, օլ քիթապըն մուսանիֆի ճշմարտութիւնու պիլմէզ իտի տէ՛մէմէլիյիզ ․ իլլա օլ օգուտուղումուզ էլեազըսը եանըլըշ՝ եախօտ թարգմանիչ օլ եէրին մանասընը եանկըլըշ

անկլամըշ՝ եա պիզ օնու տօղըրու անկլա-յամայօրուզ տէմէկտիյիզ ։ Լաքին օնլար-տան սօնկրա կէլէն պազը մուսաննիֆլէրին թէլքիֆաթլէրի՝ քի օնլարըն սայըսը հէման հիսապսըզ կիպի տիր՝ է յէրչէ Ա.՝զիզ Կ.ի-թապլարըն պու ֆազիլէթինտէն ղայէթ չօգ կէրի՛ իսէլէրտէ, տահէմ պա՛զը քէրրէ օն-լարտա հէման Ա.՝զիզ Կ.իթապլարտա պու-լունտուղու ճշմարտութիւնա՛ պուլա պիլիր, լաքին օնլարըն օգատար նուֆուզու օլամազ։ Պունուն իչին է յէր օնլարտա ճշմարտու-թիւնէ գարշը չէյլէրէ րաստ կէլիրսէք, վէ պէլքի օնլարը անկլայամատըղըմըզտան օլա պիլէ՝ օնլարը կէրէք օգուր իքէն վէ կէրէք տինկլէր իքէն պէ յէնտիյիմիզի գապուլ էթմէ յէ վէ պիզէ տօղրու կէօրինմէյէն չէյի րէտտ էթմէ յէ հագգըմըզ վար. չէօյ-լէ՛ քի՝ հէր պու միսիլլի չէյլէր եա պիր սահիհ վէ սապիթ օլմուշ սէպէպ իլէ՝ եա տէյիլ իսէ Ա.՝զիզ Կ.իթապլարըն նուֆու-զու իլէ մուգավէմէթ օ՛լմատըգճա՝ վէ օլ մի-սիլլի քիթապլարտա սէօյլէնէն չէյին մէվ-ճուտ օլտուղու եա մէվճուտ իմիշ կիպի իսպաթ օ՛լմատըգճա օնու րէտտ էտէնէ եա գապուլ էթմէյէնէ հիչ պիր վէճհիլէ զէմմ էթմէլի տէյիլ տիր "(ա) ։ Ա է պու մու-

(ա) Օգոստինոս Ֆավստոսա գարշը՝ Կ.ի-թապ 11, Պապ 5 ։

ամնիֆաթէն պուլունան կիպի Հայրապետլերտէ
պուլունդուղու զաման րէյլերին գըյմէթի՝ տե-
յիլ օնլարըն նուֆուզունուն աղըրլըղը-
նա կէօրէ՝ իլլա օնլարըն սէպէպլերինին ա-
ղըրլըղընա կէօրէ պիչիլմէլի իտի յինի պու-
նուն կիպի չօգ իսպաթլար տահա կէթիրէ
պիլիրիզ . քի օնլար Ա՛զիզ Կ՛իթապլարա
մուղապըլ օլտուգլարընտան զիյատէ իմա-
նըմըզը պաղլայաճագ օլտուղունու՝ վէ եան-
ղըլըր ատէմլէրտէն սատըր օլմալէրիլէ եանղը-
լըճ օլմալէրի իհթիմալ օլտուղունտան թէֆ-
թիշ օլմալը խաքըլէրինի աչըգ աչըղա պէ-
յան էտէրլէր ։

Իմտի Օգոստինոսա նազարէն՝ ճշմար-
տութիւնու պուլմաղա չօգ քիմսէլէրին
տութտուղու եօլ՝ եանլը՞շ օլմալը ։ Տէյէ-
լիմ քի՝ Ա՛զիզ Կ՛իթապլարըն պիր խանէ-
սինին մա՛նասընը էզպէրլէմէյէ իսթէյօր-
սուն . չօգ քիմսէլէր վար քի , օլ խանէնի՛ն
սահիհ մանա՛սընը էզպէրլէմէք իչիւն պիր
Հայրապետին շէհատէթինի քիֆայէթ է-
տէր զանն էտէրլէր ։ Լաքին Սուրբ Օ-
գոստինոս իսթէ՛ր քի , Ա՛զիզ Կ՛իթապլա-
րըն շէրհա՛թընը Հայրապետլէրէ քէսթի-
րէճէք եէրինէ՝ Հայրապետլէրին շէրհա՛-
թընը Ա՛զիզ Կ՛իթապլարա քէսթիրէ-
լիմ ։ Օգոստինոսուն գանունունճէ ա՛-
մէլ վէ Հարաքէթ էտէրէք՝ պիր Աւետա-
րանական Քրիստոնեայ՝ քէնտիյէ գարշը

Հայրապետլէրտէն՝ Լաթինլէրին սօնկ ժօղովքու օլան Տրիդենտ ժողովքունուն կանօնլարընըն պիրի կիպի՝ աշիքեար պիր շէյ շէհատէթէ կէթիրիլտիյի զէման տէյէ պիլիր քի, " Պու շէյին կէրչէք օլտուղու՝ էյէր պիր սահիհ վէ սապիթ օլմուշ սէպէպ իլէ՝ եախօտ Ազիզ Կիթապլարըն նուֆուզու իլէ իսպաթ օլմազսա, հիչ պիր վէճհ իլէ՝ օնու գապուլ էտէ՛մէմ " :

Պունտան մա՛տա՝ Հայրապետլէր շէհատէթ էտէրլէ՛ր քի, պիզ՝ պիր քիթապըն հագգընտա՝ մուսաննիֆինին ատընը տէյիլ՝ իլլա օնուն իսպաթլարընը սօրմալըյըզ, օնուն մէսնէտինէ տէյիլ՝ իլլա օնուն պուրհանլարընըն գուվվէթինէ՝ պագմալըյըզ, պիզէ վէրիլէն շէյէ՝ տիգգաթ էթմէլի, վէ տէյիլ օնու վէրէն քիմ՝ իտիյինէ: Պունճիլէյին Հերոնիմոս տէր քի, քիթապլարըն մուսաննիֆլէրի վէֆաթ էթտիքտէն սօնկրա՝ " Օնլարըն եազտըգլարը քիթապլարըն գըյմէթի ատլարընըն իթիպարընա վէ շէօհրէթինէ կէօրէ տէյիլ՝ իլլա լիյագէթինէ վէ եարարլըղընա՝ կէօրէ պիչիլիր: Սէ օգույան եալընըզ օգուտուղունա պագար վէ քիթապըն մուսաննիֆի քիմ՝ օլտուղունա պագմազ: Էյլէ քի, օնուն մուսաննիֆի կէրէք Եպիսկոպոս կէրէք աշխարհական՝ վէ կէրէք պիր սէրասքէր եա վալի եա պայագը սօլտաթ եա պիր գուլ

օլսա՝ վէ կէրէք խաքէրլէթ եա իփէք իլէ եա-խօտ էն գապա չուլ չափութ կիյինմիշ օլսա , օնուն իթիպարը վէ ի'զզէթինին րիւթպէսինէ կէօրէ թէլիֆաթընա գըյմէթ պիչիլմէզ՝ իլլա քիթապընըն լիյագէթինէ վէ եարարլըղընա կէօրէ գըյմէթ պիչիլիր (ա)։

Իմտի էյէր պուլունտա Հէրոնիմոսուն գավլինճէ ա'մէլ էթմէսինի իսթէ'րսէք , Օգոստինոսուն եւ Ոսկեբերանըն եւ Կիւրեղին քիթապլարընը օգուտուղումուզ զէման՝ օնլարըն կէրէք աթոռլարընը վէ կէրէք փաթրիքանի էս'վապլարընը ունուտաճաղըզ , վէ օնլարըն քիմլէր իտիքլէրինէ տէյիլ՝ իլլա նէ սէօյլէտիքլէրինէ՛ պագաճաղըզ , օնլարըն ի'թիպար վէ շէօհրէթլէրինէ տէյիլ՝ իլլա րէյլէրինին իսպաթլարընա պագաճաղըզ ։ Հագիգաթ Հէրոնիմոսուն պու գանունու՝ շէհատէթէ կէթիրտիքլէրի մուսաննիֆի հէր վէճհիլէ մէտհ էտիպ օնուն իսպաթլարընա վէ լիյագէթինէ պագմայան քիմսէլէրին ա'մէլի իլէ մուղալիֆ կէլմէզ ։

Լաքին Հէրոնիմոսուն շէհատէթինի պիր տահա տինկլէյէլիմ ։ Օ տէր քի , "Պիլիրիմ քի , Առաքեալլարը՝ պագի մուսաննիֆլէրին ճիւմլէսինտէն՝ մախսուսէն · պիր ֆարգլը րիւտպէտէ՛ սայարըմ · զիրա Առա-

---

(ա) Հէրոնիմոս Ախոս մարգարէ իւղէքէրինէ [illegible] ։

քալպլար՝ տայիմա տօղրու սէօյլէրլէր , լաքին պագիլէրի՝ ինսան իքէն՝ ինսան կիպի՝ պա՛ղը քէրրէ խանղըլըրլար '' (ա)։ Վէ եինէ Հերոնիմոս տէր քի , '' Պայրիկլէրի տա վար քի , Եունանիլէր օլսուն Յաթինլէր օլսուն՝ իմանէ տայիր մասալէլէրտէ խանղըլարլար , քի օնլարըն ատլարընը պուրատա իշարէթ էթմէյէ պանա հաճէթ տէյի՛լ տիր · չէօնքէ քի՝ օլմայա պուրատա կէօրիւնէյիմ քի , Որոգինէսէ՝ տէյիր քէնտի քիթապլարը իլէ իլա ղայրիլէրին խանղըլըշըլըգլարը իլէ թէսաճուպ էտէյօրում : . . . Պէն Որոգինէսին քիթապլարընը՝ ղայրիլէրին՝ քիթապլարընը օգուտուղում կիպի օգուրում · չիւն կէօրիւյօրում քի՝ օ՛ տախի օնլարըն խանղըլարըգլարը՝ կիպի խանղըլմըշ '' (բ) : Հերոնիմոս պիր ղայրի մահալտէ էսքի Եկեղեցական մուսաննիֆլէրին Ղուսուրլարը վէ խանղըլըշըլըգլարը իչիւն սէօյլէրքէն՝ տէր քի , '' Օլա պիլիր քի՝ խա օնլար խալընըզ պի՛լմէտիքլէրի իչիւն խանղըլտըլար , եախօտ օնլարը պի՛ղ անլամաղըմըզ զաման Փարզը պիրՖիքիր իլէ եազտըլար . եա օնլարըն թէլիֆաթլէրի եազըճըլարըն ճահիլլիյի սէպէպինտէն խալըշ եա-

---

(ա) Հերոնիմոս Թէովփիլոս Աղեքսանդրացւոյն՝ Թուղթ 62 :

(բ) Հերոնիմոս Պամմաքիոսին Թուղթ 65 :

փօշ պօզուլտուլար, եախօտ օլ րէզիլ շէյ-տան Ք'րիոս տիւնեայէ կէլմէյտէն էվվէլ՝ օնլար սաատէթիլ իլէ վէ կէրէյի կիպի օ գատար տիւշիւնմէյէրէք աղըզլարընտան պա'շգա շէյլէր գաչըրտըլար, էօյլէ՛ շէյլէր քի, նիգէ սէվէն ռուհլարըն փէնչէսիննտէն գուրթուլմասը կիւճտիւր" (ա) : Էյէր Հէրօնիմոսուն օլտուղու օլ էսքի զէման-լէրտէ՝ քիթապ եազմագտան սաարը օլան եանլըշլըգլարըն՝ վէ մանասը կիւճ անլա-շըլմալարըն ճիւմլէսի մէվճուտ իտիլէր իսէ, պին իւչ եիւզ սէնէնին էսնալարընտա, նէ գատար տահա չօղալմըշ օլմալը :

Պունտան գայրը՝ նազար՝ Հէրօնիմոս տուր քի, Պիւթագօրասըն շակիրտլէրինէ վէրտիկի էօրնէյէ կէօրէ՝ թագրիպ օլու-նան պիր շէյտէ՝ օնու թագրիպ էտէնին կէօյնիւնէ կէօրէ սապիթ օլմուշ րէյինէ օ-գատար պագմալը տէյիլտիր : . . . . Պէ-նիմ մէրամըմ՝ էսքի մուսաննիֆլէրին քի-թապլարընը օգույուպ՝ հէր շէյի թէճրիւ-պէ էթմէք վէ էյի օլանը գուլլանմագ տըր, վէ Կաթօլիկէ Եկեղեցինին իմանընտան այրըլմագ տէյիլ տիր" (բ) : Ալէ պիր ղայրէթ տօսթունա եազըգ քի, հագգ վէ

(ա) Հերոնիմոս Ռուփինոս գարշը, իքինճի քիթապ :

(բ) Հերոնիմոս, Մէքթուպ 15 . 2 :

տօղրու պու տուր քի, "Որոգինէսի մէպագի Եունանի վէ Լաթին Եկեղեցական մուսաննիֆլէրի սագընարագ օգույալըմ, չէպլէ քի՝ էյի օլանը սէչէլիմ, վէ էյի օլմայանը գապուլ էթմէմէյէ տիգգաթ էտէլիմ, Առաքեալա կէօրէ՝ քի պիզէ հէր չէյի թէճրիւպէ էթմէյէ վէ էյի օլանը գուլթմագա էմր էտէր": ա Թէսաղ. Ե. 21. (ա):

Հերոնիմոսուն՝ քէնտինտէն էվվէլ օլանլէրին րէյ ու ի'թիգատլէրինի վէ Ա'զիզ Կիթապլարա թէֆսիրլէրինի նէ' ճէսարէթ իլէ հէօքմ էթտիյինէ' տախի պագ: Օ՝ տէր քի. "Կիպրիանոս՝ Ա'զիզ Կիթապլարը հիչ անկլամըշ կիպի տիր. Վիկտօրինոս՝ քէնտի անկլատըղընը սէօյլէմէյէ գատիր տէյիլտիր. Լաքթանթիոս՝ տինիմիզի իսպաթ էթմէյէ էթտիյի ճէհտտէ՝ ղայրիլէրին տինինի պօզմագտա օլտուղու գատար՝ գատիր տէյիլ տիր. Արնոբիոս՝ ղայէթ թէրթիպսիզ վէ գարըշըգ՝ հատտէն զիյատէ իսթիլահ գուլլանըր. Սուրբ Հիլարիոն՝ հատտէն զիյատէ տօլղուն՝ վէ ուզուն տաւիրլէր իլէ խուքլիւ տիւր" (բ): Ուղղափառ մուսաննիֆլէրտէն Տէթիլթիոս նամ պիր քիմսէ իչիւն տէր քի, "Օնուն մեկ-

(ա) Հերոնիմոս Մէքթուպ 76 :
(բ) Հերոնիմոս 13 Մէքթուպ Պօղինոսա :

նութիւնլարընտա՝ ղայէթ չօգ չէյլէր վար քի , պանա փէք ալչագ վէ հիչ պիր չէյէ եարամազլար կէօրիւնիւր ։ . . . . Օ կէօրիւնիւր քի , ղայրիլէրին հագգընա պէօյլէ պիր ֆէնա րէյի վարըտր քի , օնուն քէնտի գուսուրլարընը հիչ քիմսէ ֆէրգ էտէմէզ տիւշիւնիւրիւտիւ ” (ա) ։

Պու մու՚թէպէր մուհթէրէմ Հայրապետ՝ ղայրիլէրին թէֆսիրլէրինտէն պիր չօղունու րէտտ էտէր , վէ պէյէնմէտիյինի գապուլ էթմէզ ։ Պունուն կիպի՝ Հայրապետլէրին չօղու՝ “Իսրայէլ” լուղէթինէ “Ալլահը կէօրէն” մա՚նասընը վէրտիլէր ։ Լաքին օ՝ պու մա՚նայը գապուլ էթմէյիպ տէր քի , “Պու լուղէթէ պու մա՚նայը վէրէնլէր ա՚զիմ նուֆուզ վէ կիւզէլ սէօյլէյիշ սահիպլէրի օլուպ՝ օնլարըն եալընըզ ատը պիզի եէրէ չարփմաղա քիֆայէթ էտէր իսէտէ , պիր տիւնեավի կիւզէլ սէօյլէյիշէ՝ հէր նէ գատար պիւյիւք օլուրսա օլսուն՝ ույմայարագ՝ եինէ պիզ՝ պու ատը վէրէն Ա՚զիզ Պիթաալլարըն վէ Մ՚էլէյին վէ Ալլահըն հէօքմ ու Նուֆուզըն՚ւ արտընճա սիւլիւք էթմէքտէն ղայրի չէյ էթմէսինի սէչմէզիզ (բ) ։ Օնուն՝ օնտան իլէրի

(ա) Հերոնիմոս 133 Թղթում Մարգէլլանոս ։

(բ) Հերոնիմոս Ի՚զրանի առ Ֆաբիոլա ։

օլան ուղղափառ Հայրապետլերին Մ'զըգ Քիթապլար մէկնութիւնլարընը բեան էթտիքյինէ պուլունուն կիպի պիր չօգ խաթիխրաձլէր կէթիրէ պիլիրիզ . լաքին ծիւմլէ պու կէթիրտիկիմիզ չէհատէթլէր՝ Օգոստինոս մէ Հերոնիմոս մէ պու պագի ա'զիզ ատէմլէր՝ քէնտիլէրտէն էվվէլ օլան Հայրապետլերի Եկեղեցինին մատտէլէրինտէ հաքիմլէր եա միյանձիլէր սայմատըգլարը՝ մէ օնլարըն չէհատէթինի փարզի ային տէյիւ գապուլ էթմէյիպ՝ օնլարըն րէյ ու ի'թիգատլէրինի Մ'զըգ Քիթապլարըն մէ ա'գլ ու խտրաքին գանունու իլէ թարթարագ թէֆթիշ էթմէյէ հէր քէսէ հագգ վէրտիքլէրինի իսպաթ էթմէյէ քիֆայէթ էտէր ։

Ղայրիլէրին րէյ ու ի'թիգատլէրինէ պու գատար գուսուր պուլան Օգոստինոս մէ Հերոնիմոս՝ քէնտի րէյ ու ի'թիգատլէրինի եանըլմագ սայմատըգլարընա շիւպհէ եօգ տուր ։ Օգոստինոս քէնտիսինի եանըլմագ սայմատըգը պէս պէլլի տիր . չիւնքի , իխթիարլըգընտա մուգատտէմա հէփ եազմըշ իտիյի քիթապլարընը էլտէն կէչիրտիքտէն սօնկրա հէփ տէյիշթիրտիյի րէյլէրինի եազըպ կէլէձէք սիլսիլէլէրէ պըրագտը . քի օ պիր պէզյիւք ծիլտ տիր ։ Վէ Հերոնիմոսուն քէնտի հագգընտա նէ' տէտիյինի տինկլէյէլիմ . "Վէ պու մինվալ իւզրէ սանա

մուխթասարէն Ֆիքրիմի պէյան էյլէտիմ · լաքին էյէր պիր ղայրի քիմսէ տահա մուղապըգ վէ սահիհ օլանը մէյտանա չըգարըրսա, տահա էյի տիր քի, պէնիմքինի տէյիլ՝ իլլա օնուն թէֆսիրինի գապուլ էտէսին" (ա) : Ս̀է պիր ղայրի մահալտէ տէր քի, "Պիզ չիմտի բնագիրին կիզլի մա'նասընը թէֆսիր էթմէյէ էլլիմիզտէն կէլէն հէփ ճէհտի էյլէտիք · լաքին պիր ղայրիսի՝ պիզիմ սէօյլէտիյիմիզտէն տահա իհթիմալ՝ վէ ագլ ու խալքաքէ տահա մագպուլ օլան պիր շէյ սէօյլէյէճէք օլուրսա, օ շուպհէյսըզ՝ տահա էյի տիր քի, պիզիմքինէ տէյիլ՝ իլլա օնուն նուֆուզունա թապի՝ օլսուն" (բ) : Ս̀է տիրնէ պիր ղայրի տէրտէ տէր քի, Պունու՝ հէփ զայիֆ՝ գուտրէթիմիզէ կէօրէ սէօյլէտիք . . . . լաքին էյէր պիր քիմսէ պու մատտէլէրին տահա էյի վէ տահա տօղրու պիր նազլինի վէրէ պիլիրսէ, օնու գապուլ էթմէյէ միէք հազըրըմ" (գ) :

Պուրաճըգտա կէօրիւրիւզ քի, պու

(ա) [illegible]

(բ) [illegible]

(գ) [illegible]

Հայրապետ տիլլէրիմիզի վէ ի'թիգատըմըզը պաղլամայըզ՝ նէ' սէրպէսթլիք վէրիյօր ։ Իմտի պիզէ վէրիլէն սէրպէսթլիյի իսթի'մալ էտէլիմ ։ Պիզէ սէօյլէտիքլէրի՝ եալընըզ ա'գլ ու իտրաքէ եախօտ Ա'զիզ Քիթապլարա մուղապըգ օլտուղու զէման օնլարը տինլէյէլիմ ։ Էյէր օնլար՝ քէնտիլէրտէն էվվէլ օլան Հայրապետլէրի օգուր իքէն՝ ա'գլ ու իտրաքլէրինի իսթի'մալ էթմէքտէ տիգգաթ էթմիշ օ՛լմասալարտը, Քրիսթիան տինի չիմտի Արօգինէս եախօտ Ապողինարիոս կիպի քիմսէլէրին տիւշլէրինտէն տօլու օլմուշ օլուրտու ։ Լաքին նէ օնլարըն ալէսսէվի ի'թիգատ վէ թա'լիմլէրինին ա'լա օլմասը՝ նէ տէ իլը Հայրապետլէրտէ ղայէթ փարլագ ըշըգ իլէ զիյա վէրտիյինի հիչ քիմսէնին ինքեար էտէմէտիյի՝ օնլարըն ա'զիզ էօմիւրլէրինին նուրու՝ օնլարա եագըն օլան Հայրապետլէրին կէօզլէրինի էյլէ գամաշտըրըրա պիլտիքի, թէլիֆաթլարընըն իչինտէ սահիհ վէ տօղրու օլանը եանըլըշ վէ եալան օլանշէյտէն ֆէրգ էթմէյէ գատիր օլամայըրլար ։ Պու թագտիրտէ՝ օնլարտան սօնկրա կէլէն Հայրապետլէրին ա'լա ֆազիլէթլէրի՝ օնլարըն ի'թիգատլէրինի զայիֆ թէմէլլէր իզէրինէ թէմէլլէնմիշ պուլտուղումուզ զէման՝ օնլարըն կէչմէյէ վէ պէլքի րէտտ տախի էթմէյէ պիզէ մանի՝ օ՛լմասընլար ։

Հ.Էնտիլէրի պիզէ Լոնղըլտըրըֆըլօրընը՝ եա-խօտ եանղըլմալարը ենկինլաշ օլտուղունու սէզյլէտիլէր իսէ, պիզ օնլարըն հէր պիր տէտիյինէ՝ թէֆթիշ էթմէյէրէք ինանտը-ղըմըզ թագտիրտէ եօզլիւր տիլէմէյէ հաջ-գըմըզ գալմազ :

Սուրբ Ամբրոսիոս նէ՞ տէր : Օ՝ տէր քի, "Պիր քիմսէ պէնիմ թէլիֆաթլէրիմի օգուտուղունտա՝ օնլարը օգուր իքէն նէ չիւպհէլէր սատըր օլտուղունու պանա նագլ էտէ՛ր իսէ, էօյլէ սայարըմ՝ քի, օ քիմսէ պանա էյլիք էտէյօր : Զիւն քի օ՝ էվվէլա պէնիմ պիլտիյիմ չէյլէրտէ եան-ղըլմըշ օլա պիլիր . վէ պուննտան մա՛ադա չօգ չէյլէր խադըրըմըզա կէլմէզլէր եա մա՛լիւ-միւմիւզ տէյիլլէ՛ր տիր, վէ չօգ չէյլէր՝ պանա կէօրիւնտիւյիւնտէն պաշգալարէ ֆարգ-լը՛ կէօրիւնիւրլէր" (ա) : Սրոգինէս տա-խի՝ քէնտինինին թէլիֆաթլարընըն ճիւմլէսի-նի՝ պուննուն կիպի տիգգաթ իլէ թէֆթիշ էթմէսինի նասիհաթ էտէր, վէ տէր քի, օնուն քիթապլարընը "Օգույանլար՝ օնուն հէփ սէօյլէտիքլէրինի թէֆթիշ էթմէլի-տիրլէր . վէ օնլար րուհլարը անկլամագ ի՛-նայէթինի իհսան էտէնին լուդֆունու ալ-մաղա տիգգաթ էթմէլիտիրլէր, քի պու վէճհ իլէ՝ էյի սարրաֆլար կիպի՝ օնլարըն

(ա) Ամբրոսիոս՝ Պէհլէտ 7, Ժէթլէտ 17 :

չօպանը օնլարը ալտաթմըշտըր՝ վէ օնլարա տօղրու վէ բարեպաշտ օլան չէյի մա՛զ էթտիյի զեմին ֆարգընա՛ վարալար " (ա) ։ Կիւրեղ տախի տէր քի, "Պէնիմ քէնտի-լիյիմտէն սէօյլէտիյիմ չէյտէ՝ օնու Ա՛-զիզ Քիթապլարտան իսպաթ էթմէտիյիմ թագտիրտէ՝ պէնի ինանմա ։ Զիրա իմա-նըմըզըն վարըշը վէ գայիմ օլմասը՝ լիսանըն կիւզէլ վէ լաթիֆ իսթիլաՀը՛ իւզէրինէ տուրմազ․ իլլա ալլաՀանի Քիթապլար-տան կէթիրիլէն իսպաթլէրին իւզէրինէ՛ գայիմ օլունուր " (բ) ։ Իմտի էյէր Հայ-րապետլէր՝ օնլարը տինլէյէնլէրի՝ սէօզլէ-րինի Ա՛զիզ Քիթապլարըն նուսխասը իլէ սապիթ օ՛լմատըգճէ գապուլ էթմէլէրինի իսթէմէտիքլէրի թագտիրտէ, գա՛նտէ գալ-տը քի, օնլարըն եալընըզ սէօզիւ տէյիլ իլլա պունտան ագտէմ կէօսթէրտիյիմիզ կիպի՝ պունճէ դարիգլէր իլէ պօզուլմուշ վէ թէպտիլ օլմուշ քիթապլարընտան պի-զիմ օնլարը գապուլ էթմէմիզի իսթէյէ-լէր ։

Ս՛է պու մինվալ իւզըրէ՝ Հայրապետլէր պիր դարաֆտէն՝ "Պիզ ինսանլէր օլուպ եանըլըշըլըղը միւպթէլայըզ, սիզէ թագ-

---

(ա) Որոգինէս Եզեկիէլ իւզէրինէ քա-րոզ 2 ։

(բ) Կիւրեղ Քրիստոնէական ։

տիմ էթտիյիմիզ հէր շէյի թէֆթիշ էթ-
մէլիսինիզ, վէ օնու ֆարզի ային տէյիւ
գապուլ է՛թմէմէլիսինիզ" Նիտա էտէրլէ՛ր
իքէն, օպիր դարաֆտան ատէմլէր պուլու-
նուր քի, "Օնլարըն թա՛լիմի՝ Եկեղեցի-
նին օրէնքիտիր, վէ օնուն՝ եալընըզ մա-
նասընճա տէյիլ իլա լուղէթի լուղէթի-
նէ նօգդասընա վարընճայատէք ալտընճա
վարմաղա պաղլը՛ յըզ" տէրլէր (ա) : Պու
միսիլլէ պիր հարաքէթ՝ Գործք Առաքելո-
ցուն օն տէօրտիւնճիւ պապընտա նագլ օ-
լունտուղունա կէօրէ՝ Պօղոս իլէ Բառնա-
բաս Առաքեալըն հիքեայէթինտէ կէօրիւ-
նիւր: Լիկայօնիացիլէր օնլարա Ալլահ
եագըշըր ի՛պատէ՛թ սունմաղա իսթէրլէր
իտի, վէ պու Սուրբ քիմսէլէրին պունա
գարշը տուրտուգլարընա պագմազլարըտը :
Իմտի օնլար պու հարաքէթէ տարղընլը-
ղըլա տօլուպ՝ օլ Փութփէրէսթլէրին արա-
սըն սէյիրտիպ նիտա էտէրլէրիտի քի,
"Եա՛ ատէմլէր՝ պու շէյլէրի նի՞չիւն էտէ-
յօրսունուզ. պիզ տախի սիզին կիպի էլէմ
չէքմէյէ միւպտէլա ատէմլէրիզ": (Գործ.
Ժգ. 15:) Տէմէք իսթէրիմ քի, էյէր
պիզ՝ Ալլահըն սէօզիւնիւ իմանըմըզըն կա-
նունու վէ թէմէլի տէյիւ դութմա՛յաագ,

(ա) Իսօլանօպօլ քանընըն Սէրգիօս 6 ճօ-
ղըէ :

խանըմլար օլան ատէմլէրին Թէլիֆաթլէրինի Ալլահըն սէօզլէրինին րիւդպէսինէ գալտըրտըղըմըզ Թագտիրտէ՝ օլ կանոնտան Թէճավիւզ էթմիշ օլուրուզ :

Շիմտի էյէր պու Ա'զիզ Հայրապետլէր՝ կէօքտէ օլան միւպարէք մէքեանլարընտան պագսալար, վէ պա'զը քիմսէլէրին օնլարըն մուգարրէր իրատէԹլէրինէ գարշը Թէլիֆաթլէրինի նէ տէրէճէյէ խիւճէլԹտիքլէրինի կէօրսէլէր, պուննու քէնտիլէրինէ պիր պէօյիւք զարար սայաճագլար : Զիրա օնլար քէնտիլէրտէն պին գաԹ զիյատէ սէվտիքլէրի Խէլաս էտիճիլէրինին շանընա վէ օնուն սէօզլէրինէ քէԹմ էԹմէյէրէք՝ պէօյլէ պիր իզզէԹի գապուլ էտէ'մէզլէր : Եախօտ՝ էյէր մասունքլարը խաԹըրը մէզարլարըն իչինտէն պիզէ սէս էտէ պիլսէլէր՝ պու պէտ մուա'մէլէ իչիւն պիզի Թէքտիր էտիպ՝ Պօղոսուն սէօզլէրի իլէ՝ "Եա՛ ատէմլէր պու չէյլէրի նի՞չիւն էտէյօրսունուզ, պիզ տախի սիզին կիպի էլէմէ միւպտէլա ատէմլէրիզ" տէյիւ պիզէ չաղըրմազլա՞րմը իտի : Լաքին օնլարըն ա'զիզ Թօփրագըննը Թէփրէթմէյէ նէ՞ հաճէԹ . օնլարըն սէսի՝ օնլարըն պու քիԹապլարընտան քիֆայէԹ էտէր միգտարի սէտա վէրիյօր, քի օրատա պիզէ՝ տէրլէր քի, քէնտիլէրի՝ օնլարա պա'զը քիմսէլէրին պէօյլէ լայըգըըզ պիր վէճհիլէ

վէրտիքլէրի ալլահանի նուֆուզէ մալիք օլ-
մաղ տա՛վարընտա տէյիլլէր տիր :

Ի՛շպու պապէ խիթամ վէրմէզտէն՝ պու-
նա տիզզաթ էտէլիմ քի, իման մատ-
տէլէրինին իսպաթընա Հայրապետլէրին
թէլիֆաթի քիֆայէթ էտէր վէսիլէլէր տէ-
յիլ տէմէմիզ իլէ՝ օնլարը օգումագտան
եախօտ շէՀատէթէ կէթիրմէքտէն ա՛լէմին
ղայրէթինի քէսմէք մէրամընտա տէյիլիզ :
Հայրապետլէր քէնտիլէրի՝ Հայրապետլէրի
շէՀատէթէ կէթիրիրլէր լաքին օնլարըն ի-
մանը՝ Ալլահըն սէօզիւնտէ՛ իտի : Անճագ՝
իմանլարընը տաՀա աչըգ կէօրիւնիւր էթ-
մէք իչիւն՝ Հէր նէվ՛ մուսանիֆլէրտէն՝ Եէ-
Հուտիլէրտէն՝ փութփէրէսթլէրտէն՝ կա-
նոնաւոր օ՛լմայան քիթապլարտան Հէմ
տախի Հայրապետլէրտէն իսթիխրաճլէ՛ր
կէթիրիրլէր : Մ՝էսէլա պիր Հայրապետ՝
Սուրբ Երրորդութիւն վէ Քրիստոսուն
Ալլահլըղը վէ պունուն կիպի պէօյիւք պիր
թա՛լիմի Ալլահանի իլՀամըն քիթապընտան
իսպաթ էթտիքտէն սօնկրա՝ պու մատտէլէ-
րին խուսուսունտա քէնտինտէն էվվէլ օ-
լան Հայրապետլէրին ի՛թիգատլէրինի իս-
թիխրաճ էթմէյէ պաշլարըտը · չէօյլէ քի ,
ատէմլէր կէօրսիւնլէր քի , պէօյլէ պիր
ճշմարտութիւն Ալլահըն սէօզիւնտէ պո՛ւ-
տէրէճէ աշիքեար իլՀամ օլունմուշ քի ,
օնլարտան էվվէլ օլան Հէփ Հայրապետլէ՛ր

տախի օնու օրատա պուլմուշլարտըր : Վէ պիր հաւատացեալըն եւուրէյինէ՝ թէմէլլի վէ պաշլըճա մատտէլէրի քիլիսէտէ էն մու'թէպէր վէ ա'զիզ ատէմլէր չօգտան պէրու շիմտիքի կիւնլէրտէ պիզիմ՝ ինանտըղըմըզ կիպի ինանտըգլարընը պուլմագտան զիյատէ ֆէրրահլըգ վէ սիւրիւր վէրէն պիր ղայրի չէյ օլա պիլի՞ր մի :

Վէ պէօյլէ իքէն՝ պուլունան անկլաշըլմազ քի, էյէրչի պու ա'զիզ ատէմլէր օնլարտան իլէրի օլանլարտա՝ Աստուածաշունչտա պուլունմայան պիր ֆարզը այինէ րասթ կէլտիքլէրինտէ օնու օնլարըն սատէ սէօզիւ վէ նուֆուզու իլէ գապուլ էտէճէքլէրինտի : Սուրբ Օգոստինոս տէր քի, պունուն կիպի պիր չէյ վագի՝ օլտուղու սուրէթտէ՝ օլ չէյի գապահաթլը օ'լմայարաք րէտտ էտէ պիլիրլէրիտի : Իմտի պունուն անկլաշըլըր քի, Հայրապետլէրի օգումագտան վէ օնլարը չէհատէթէ կէթիրտիյիմիզտէն մէրամըմըզ՝ եէնի ճշմարտութիւնլար էօյրէնմէք եախօտ տինիմիզին հագգ օլտուղունու իսպաթ էթմէք տէյիլտիր, իլլա տինիմիզին նէ գատար աշիքեար վէ էյի թէմէլլէնմիշ օլտուղունու կէօսթէրմէ՛ք տիր :

Կէլէլիմ քի, Աւետարանական Քրիսթիանլար իլէ Հռովմայ քիլիսէսինին պէյնինտէ օլան մու ճատէլէլէրտէ պու թա'լիմլէր աշիքեա՞ր մը տէյիւ տէյիլ՝ իլլա ճշմարի՞տ

մի տէյիւ սիւալ օլունույօր ․ Հայրապետլէրտէ օնլար պուլունո՞ւյօրմու տէյիւ տէյիլ՝ իյլա Աստուածաշունչուն իչինտէ պուլունո՞ւյօրմու տէյիւ արանըյօր ։ Պիզ՝ Թա՛լիմի էվվէլա Հայրապետլէրտէ՝ վէ անտէն սօնկրա Աստուածաշունչտա արամաղըլա , չէյլէրին գապիլիյէթընտան օլան նիզամ՝ ու Թէրթիպինի Թէրսինէ չէվիրմէլի տէյիլիզ ։ Պիր Թա՛լիմին՝ Հայրապետլէրտէն եախօտ քիմտէն օլուրսա օլսուն ինանըլտըղընը սիւալ է՛Թմէզտէն էվվէլ՝ մէվճիւտ օլտուղունու եա՛նի Աստուածաշունչտա պուլունտուղունու սօրմալըյըզ ։ Ս է հագիգաթ պիր Թա՛լիմ՝ Աստուածաշունչտա իլհամ օլունտուգտան սօնկրա՝ Հայրապետլէրտէ պուլունսա տա պուլունմասա տա պէս եօգ տուր ։

ՊԼ.Պ 3։

ԻՒՉԻՒՆԾԻՒ ՍԵՊԵՊ։

Զէն մի՝ Հայրապետլէր պէօյլէ պիր դարդ
իլէ եափըշըը՛ր մը, եարդըմըը գէլմէ
դինէ դայիր մադդէլէրդէ պիզիմ
հակիմլէրիմիզ օլմաղա նիյէթ-
լէրի օ՛լմադըղը՝ այան ա-
շիքեա՛ր դըր։

այրապետլերին թելիֆաթլերինին Հի-յեթի՝ քիֆայեթ միգտարի կէօսթերիր քի, օնլարըն՝ եալընըզ քենտի սեօզլերինին նուֆուզու իլէ Հէր քեսի գապուլ էթմէյէ մէճպուր էտէճէք փարզ զըմնընտա րէյլեր սէօյլէմէյէ նիյէթլերի եօ՛զուտու։ Լաքին օնլար պիզէ՝ տին ուզերինէ միւլահազալէ-րինի սերպեսթ սէօյլէրլեր, վէ պիզի՝ էյի կէօրիւնտիւյինէ կէօրէ՝ գապուլ եա րէտտ էթմէյէ սերպեսթ պըրագըրլար։ Էյեր պիզէ փարզը ային զըմնընտա ի՛թիգատլեր թագտիմ էտէճէք նիյէթլերի օլայըտը՝ ղայրի ատէմլերին պու գատար րէյլերինի ճեմ՝ էթմէզլէրիտի. Հէմ տախի քենտիլե-րին եազտըգլարընը՝ պու գատար ազ տիգ-գաթ վէ իհթիմամ իլէ թելիֆ էթմէզլէրի-

տը : Օնլար ճիւմլէ նէվի՛ ատէմին իմանը վէ իսէլասը իւզէրինէ օլան մէսէլէլէր խուսուսունտա եազըլգըլարը զէման՝ էյէր կէլէճէք զէմանտէ ատէմլէր օնլարըն միւլահազալէրինի Ալլահանը ճշմարտութիւնլարը տէյիւ գապուլ էտէճէքլէրինի թահմին էթսէլէր իտի , էլպէթթէ՛ աշաղատա կէօրէճէյիմիզ կիպի՛ պու գատար պի գայտ դարզ իլէ եազմազլարըտը :

Հայրապետլէրին տիգգաթսըզ վէ իհթիմամսըզ եազըլգըլարընը իսպաթ էտէճէք՝ պուլունտան ագտէմքի պապլէրին շէհատէթլէրինտէ չօգ շէյլէր պուլունուր . լաքին օնլարա՝ պիրազ տահա՛ զամմ էտէրիզ : Պարոզլարը՝ շիմտի օնլարը պուլտուղումուզ կիպի՛ չօգ քէրրէ էվվէլտէն մէշք վէ թէֆէքքիւր օլունմամըշ՝ աղըզտան սէօյլէնմիշ վա՛զլար տըր , քի սէօյլէնիրքէն տինկլէյէնլէրտէն եազըլմըշլար , վէ պէլքի օնտան սօնկրա հիչ ասլա քէնտիլէրտէն թասհիհ օլո՛ւնմամըշլար : Սուրբ Հերօնիմոս Որոգինէսին պա՛զը քարոզլարընը պիր մուգատտէմէսինտէ տէր քի , Որոգինէս օնլարը քիլիսէտէ եափըլ աղըզտան սէօյլէտի (ա) : Վէ եինէ քէնտի թէլիֆաթլէրի իչիւն հէման պու Հայրապետ

(ա) Հերօնիմոս՝ Որոգինէսին քարոզլարընը մուգատտէմէ :

տէր քի , օնլարը աճէլէ իլէ խալքը · վէ տէր քի , “Սողոմոնուն իւչ քիթապընը” խանի Առակք՝ Ժողովող վէ Երգ Երգոց քիթապլարընը “Թէրճիւմէ էթմէյէ քէնտինէ իւչ կիւն միւհլէթ քէստի” (ա) : Շիմտի օլ իւչ քիթապը՝ պիր ա՛լիմ քիմսէ Ի՛պրանիճէտէն պիր այտա տօղրու տօղրույա Թէրճիւմէ էթմէյէ կիւճ իլէ գատիր օլա պիլիր : Ս է պէօյլէ իքէն Հէրօնիմօսուն պու Թէրճիւմէսի՝ էյէրչի պու գատար ա՛ճէլէ իլէ խափըլտը՛ իսէտէ՝ Հռովմայ քիլիսէսինին պու կիւնէ գատար գապուլ էտիպ գուլլանտըղը Թէրճիւմէ՝ տիր : Պիր ղայրի Թէլիֆաթընըն սօնունտա տախի տէր քի , “Պու՝ աղըզլատան վէ ագան սու կիպի Թէզ վէ փէք չափուգ սէօյլէնմիշ պիր չէյ իտի , չէօյլէ քի օնուն տիլի՝ խազան խազըճըլարընըն էլլէրինտէն իլէրի սէյիրտիրիտի · վէ օնուն Թէզ սէօյլէյիշի՝ օնլարըն բուզէթլէրի գըսսա խազմագ իչիւն գուլլանտըգլարը իշարէթլէրի՛ պիլէ պիրի պիրինէ գարըշտըրըրըրտը” (բ) : Մ`աթթէոս Աւետարանը մէկնութիւնունտան էօթիւրիւ խաղըլմըշ իտիյի գարըզը իչիւն իթթիխամ էտէրէք տէր քի , չիւն քի օնուն վագթտան խանա չօգ սըգըլէթի վար իտի , օնտա չօգ ա՛-

---

(ա) Հերոն. Ս.աղոյ. [illegible] :
(բ) Հերոն. Թուղթ 47 .

ճէլէ իլէ պիթիրմէյէ մէճպուր օլտու ։ Ե-փիսոտլուլարա մեկնութիւնունուն մուգատ-տեմէսինտէ տէր քի , օ՛լ գատար աճելէ ի-լէ եազտը քի , կիւնտէ պին սադըր եյլէր իտի ։ Պազը տէֆա՝ է՛օզիւր տիլէյերէք տէր քի , Իպրանիճէ մէշք էտիպ օգումագ-տան տիլինի փասլանտըրմըշ տըր ։ Պու-րաճըգտա գըսաճէ սիւալ էտէլիմ քի , պիր մեկնիչ՝ պունճիլէյին ա՛ճելէ վէ պի տիգգաթ եազտըղը թագտիրտէ՝ օնուն րէյ ու ի՛թիգատլէրինի թէֆթիշ էթմէգտէն գապուլ օլունմասընը գալապ էտէ պիլի՞ր մի ։

Հայրապետլէրին՝ պիզիմ օնլարըն թէլի-ֆաթլարընը եանղըլմազ տէյիւ գապուլ էթմէյէ հիչ տըլա ֆիքիրլէրինտէն կէչմէտի-յի՝ վէ պունտան պէօյլէ ա՛ճէլէթէն վէ պի տիգգաթ եազմաղա ճէսարէթ էթմէլէրինէ տահա պիր իսպաթ իչիւն՝ օնլարըն Պատ-մութիւնա՝ Քերականութիւնա՝ վէ Փի-լիսոփայութիւնա էթտիքլէրի պիր չօգ ղալաթլարընը զիքր էտէլիմ ։ Պու խու-սուստա պիր գաչ էօրնէքլէր վէրտիյիմիզ-տէն մըրամըմըզ՝ հիչ պիր վէճհիլէ օնլար ճահիլ վէ օգումագտան պի խապէր քիմսէ-լէր տիր տէյիւ կէօթէրմէք տէյիլտիր լաքին չօգ տէֆա քէնտի ա՛լիմլիքլէրինի գուլլանմատըգլարընը կէօսթէրմէքտիր ։

Պոլոտլար էօրնէքլէրի ։ 1 . Յուստինոս

Վկայա կեօրէ՝ Դաւիթ մարգարէ Քրիս-տոստան էվվէլ պին պէշ եիւզ սէնէ իտի (ա): Լաքին Աստուածաշունչա պագըպ հիսապընը էթմէյէ իսթէյէն հէր քէս պու-լաճագ քի, եալընըզ պին իյիրմի պէշ սէնէ իտի :

2. Եպիփանիոս շէհատէթ էտէր քի, Մով-սէս՝ Իսրայէլացիլէրի Եգիպտոստան չըգար-տըղը՛ զէման՝ օթուզ եաշընտա իտի. Աս-տուածաշունչ իսէ տէր քի, օ՝ սէքսէն եա-շընտա իտի (բ): Պունուն խուսուսունտա Ելից քիթապընըն եէտինճի պապընըն եէ-տինճի խանէսինի օգու :

3. Յուստինոս Վկայ տէր քի, Աս-տուածաշունչուն՝ Եօթանասնից տէնիլէն Թէրճիւմէսի օ՛լմազտան՝ Եգիպտոս փա-տիշահը Պտղոմէոս՝ Եէհուտիսթան փա-տիշահը Հերովդէսէ էլչիլէր կէօնտէր-տի (գ). Լաքին տողրուսու պու քի, օ՝ էլչի-լէրի Հերովդէս փատիշահ օլմասընտան՝ իքի եիւզ գըրք եըլ էվվէլ կէօնտէրտի :

4. Եպիփանիոսուն զիւի՛ւմինճէ՝ Մով-սէստէն զիքը օլունմուշ սէմավի ճէննէթի սուվարան տէօրթ ըրմագլարըն պիրի Փիսօն՝ Հինտիսթանտա օլան Կանգէս ըրմաղը օ-

(ա) Յուսեփ. Ակոյ Ճէվապ 2 :
(բ) Եպիփանիոս. Ընդոր. Բիսուլէ :
(գ) Յուստինոս Վկայ Իքինճի Ճէվապ :

լուպ՝ օ ըրմագ Հապէշ մէմլէքէթինտէն կէչէր (ա)։ Պու նէ՛ գարըշըգլըգ տըր։

5. Սուրբ Բարսեղին զիւրիւմինճէ՝ զիքր օլունան Փիսօն ըրմաղը Գա՛ննա ըրմաղը օլուպ Իսփանիա մէմլէքէթինտէն չգարըմըշ (բ)։

6. Հայրապետլէրտէն չօգ դայրիլէրին՝ մէսէլա Թէոփիլոս՝ Ամբրոսիոս վէ Հերոնիմոս զիւրիւմինճէ՝ Կիհոն ըրմաղը՝ Մըսըրտա օլան Նիլ ըրմաղը իմիշ։ Պու իսէ Ա՛զիզ Գիթապլարըն հիչ պիր Թէրճիւմէսինտէ պուլունմայօր։

7. Հայրապետլէրին պա՛զըսը՝ նէրին միւտէվվէր քիւրրէ օլտուղունու ինանանլարը զէվքլէնիպ՝ տէրլէր քի, նէր՝ պիր քուպպէ՛ տիր քի, Թէմէլլէրի՝ սուլարըն իւզէրինտէ՛ տուրույօր (գ)։

8. Օպտատոս վէ դայրիլէրի տէրլէր քի, Պիսոնուն՝ Եա՛նի Աւֆրատըն ատը՝ Եունանիճէտէ դօշ մա՛նասընա օլան Գէֆալի (κεφαλὴ) լուղէթինտէն օլմուշ տուր. Իւֆէնտիմիզ քէնտիսի իսէ օլ ատը՝ դօշ մա՛-

---

(ա) Եպիփանիոս. Անգօր. Խօսքէ։

(բ) Բարսեղ՝ 3 Գլուխ Եսայեայ Խորհրդենէ։

(գ) Յուստինոս Սիւրաց ճեմարան։ Լատինացւոց գոյերելէր, Գիրք 3. Գլուխ 34։

նասըլ ըլան պիր Մ.սրի լուղէթինտէն չըգարըլըպը պէյան էտէյօր (ա) :

9. Երանոս տէր քի, Յիսուս լուղէթի Կէօրկէ՛ր մա՛նասընա օլըր. պու իսէ Մ՝ատ- թէոսուն պիրինճի գլուխունտա իյիրմի պի- րինճի համարընտա ա՛յան աշիքեար տէնի- յօր քի, մա՛նասը պու տուր՝ եանի, օ՝ կէն- տի գավմինի կիւնահլարընտան գուրթարա- ճագտըր (բ) :

10. Սուրբ Հիլարիոն տէր քի, Սիօն մէյփէտար ադամ տէմէք տիր. լաքին Սուրբ Հերոնիմոս տախի տէր քի, Սուրբ Հիլա- րիոն Իպրանիճէտէն ասլը խապէրի օլմա- յըպ՝ Յունանիճէյէտէ փէք աղ աշնա օլ- տուղունտան՝ պիր եանլըշ թէրճիւմէ գուլլանմըշ տըր (գ) :

11. Յուստինոս վկայ՝ եալընըզ Զաքա- րիասա պուլունան պիր խանէնին խուսու- սունտա տէ՛ր քի, Յոհաննիտա պուլունուր. վէ պիր ղայրի մահալտէ՝ Երեմիանըն եէրի- նէ Դանիէլին ատընը վէրիյօր (դ) :

12. Եպիփանիոս Գործք Առաքելոց քի-

(ա) Օրիգինէս Կ.Խ.իլ.ղ 2 Ցօնաւեան գործը :

(բ) Երանոս Հէրէտ. գործը Կ.Խ.իլ.ղ 2. Պաղ՛42 :

(գ) Հիլարիոն 132 Սաղմոս եղերէրէն : Հերոն. Ս՝ Է. 141 :

(դ) Յուստինոս Վկայ Տրիֆոնով՝ Խիլաղ 2 :

թապըրըն իէ գլուխունուն 24 համարըն-տա զիքր օլունան կեմինին խուսուսունտա՝ եզվէլա եէթմիշ՝ վէ սոնկրա սէքսէն ատէմ վարըտը տէր․ Ա՚զիզ Ք՚իթապ իսէ տէր քի, իքի եիւզ եէթմիշ ալթը ատէմ վարը-տը։ Ս է եինէ տէր քի, Ք՚րիստոս ձողէ-փէօյինէ՝ «Պանա տօգունմա» տէտի․ Ե-ֆէնտիմիզ իսէ պու սէօզիւ՝ Մ՚ագդաղենա-ցի Մ՚արիամա սէօյլէտի (ա)։ Յովհաննէսին իյիրմինճի գլուխունուն իյիրմի պիրինճի համարընտա պագ։

13․ Հերոնիմոս՝ Պօղոս «Ս՚ատըրգ պէնիմ իմանըմ վասիդասը իլէ եաշայաճագ» տէմիշ միւլահազասը իլէ Ա՚մպագում փէյղամպէրին քիթապընտան պիր խանէյի պունա թադ-պըգ էթմէյէ չալըշըր․ Պօղոս իսէ՝ կէրէք Հռովմայեցիլէրէ վէ կէրէք Գաղատացիլէ-րէ մէքթուպլէրինին իքիսինտէ՝ տախի եալը-նըզ՝ «Ս՚ատըգ՝ իման իլէ եաշայաճագ» տէ-յօր։ Հռովմ․ ա․ 17, Գաղ․ գ․ 11։ (բ)։

14․ Իքինճի Գրիգորիոս փափա Ա-զիայէ՝ Մ՚ովսէսին եաիւտըղը թուճ եըլանը գըրտը՛ տէյիւ ֆէնա սէօյլէր, վէ ծնու պատկերամարտ չաղըրըր․ Աստուածաշունչ իսէ պիզէ տէ՛ր քի, եըլանը գըրան Եզեկիա

(ա) Եպիփանիոս․ Անգոր․ Ռիս․

(բ) Հերոնիմոս Ամբակում մարգարէին մեկ-նութեան։

փատիշահ իտի , վէ պու ա'մէլի իշին՝ օնու էօյլէյէ լայըգտըր , վէ տէյիլ սիթէմ էթմէյէ (ա) ։ Պիրինճի Թագաւորաց քիթապընըն օն սէքիզինճի գըլուխունուն տէօրտիւնճիւ պէշինճի վէ ալթընճը խանէսինէ՛ պագ ։

15 . Ամբրոսիոս տէր քի , Ելից քիթապընըն տօգուզունճու գըլուխունուն օն ալթընճը խանէսինտէ պույուրան՝ " Սէնի հէման պունուն իչիւն գալտըրտըմ , քի գուվվէթիմի սէնինն իլէ կէօսթէրէյիմ " սէօզլէր՝ Մովսէս իչիւն սէօյլէնտի . լաքին տօղրուսու պու տուր քի , Ալլահ պու սէօզլէրի Փարաւոն իչիւն սէօյլէտի (բ) ։

16 . Տերտուղիանոս տէր քի , Պիրինճի Սամուէլ քիթապընըն սէքիզինճի գըլուխունուն եէտինճի խանէսինտէ պույուրան՝ " Օնլար սէնի րէտտ էթմէտիլէր . . . . իլլա պէնի րէտտ էթտիլէր " սէօզլէր Բապտան Մովսէսէ՛ սէօյլէնտիլէր . օ իսէ՝ Սամուէլէ՛ սէօյլէնտիլէր (գ) ։

Հայրապետլէրին պու տիւրլիւ ղալատլարընըն էօրնէքլէրինտէն՝ պիր գաչ տանէ՛

(ա) Կրիգորիոս պապընըն Եզեկիէլտագիլէրի- նու իչին 1 ինճի ճիլտտէ ։

(բ) Ամբրոսիոս՝ 10 Բապտա ։

(գ) Տէրտուղիանոս Մարկիոնա գարշը , Պէօլիւմ 4 . Պապ 24 ։

պու գատարը տահա կեթիրիլէ պիլիր․ լաքին Փիքրիմիզի անկլաթմագ իչին՝ պու գատարը քիֆայեթ էտէր ։ Վէ պու՝ խալընըզ օնլարըն նէ պի գայտ դարգ իլէ վէ ճեսարեթ իլէ խազտըրգլարընը՝ վէ հէր խազտըրգլարը չէյ Աւետարան միսալի գապուլ օլունամագ տեյիւ ասլա Փիքըրլէրինտէն պիլէ կէչմէտիյինի աչիքեար էտէր ։

Օնլարըն խազտըրգլարընը սագընարագ օգուլմագ կերէք իտիյիմիզի կեօսթերէն պիր նէվ՛ էօրնէքլէր տահա վար, քի օնլարըն վաֆիրինի կէթիրէ պիլիրիզ ։ Պու նէվ՛" օնլարըն Աստուածաշունչ մատտէլէրինէ վէրտիքլէրի իսթի՛արէ մա՛նալար վէ օնլարը միւնասիպէթի օ՛լմայան չէյլէրէ ույտուրմալէրի տիր, քի օլ մատտէլէրին աչըգտան աչըղա պիր ղայրի մանալէրի վար ։ Մէսէլա՝ Մաթթէոսուն ալթընճը գլուխունուն իյիրմի ալթընճը խանէսինտէ զիքր օլունան Գուշլարա՝ Շէյգանլար մա՛նասը վէրիլիլէր, վէ Զանպագլարա՝ Մէլէքլէր մա՛նասընա տըր տէրլէր ։ Վէ եինէ Մաթթէոսուն օն եէտինճի գլուխունուն իյիրմինճի խանէսինտէ զիքր օլունան տաղ՝ տէրլէր քի, շէյդան մա՛նասընա տըր ։ Վէ եինէ՝ Երգ Երգոց քիթապընըն սէքիզինճի գլուխունտա՝ պիրինճի՝ իքինճի վէ իւչիւնճիւ խանէլէրինտէ զիքր օլան՝ Հռովմայ փատիշահը Կրատիանոս տուր տէրլէր ։ Հայ-

րապետլէրին սայքի հէփիսինտէ պուլունուր կիպի շէյլէր էքսիք տէյիլ տիր :

Իմտի՝ ճիւմլէ պու էօրնէքլէրի կէօզտէն կէչիրտիքտէն սօնրա՝ տինիմիզի հէր շէյտէ պէնտէ էտիպ գարար վէրմէյէ Հայրապետլէրին հիչ պիր վէճհիլէ միւրատը օ՛լմատըղը աշիքեար տէյիլ մի : Հագիգաթ՝ պու ղալադլարըն ճիւմլէսի՝ Հայրապետլէրէ ա՝լիմլիքլէրի վէ հիւնէրի իչիւն էթտիկյիմիզ ա՝զիմ ի՝թիպարը ա՝սլա էքսիլթմէզլէր : Լաքին պէօյլէ իքէն տէ՝ պու կէօսթէրիրքի, էյէր օնլար՝ պիզիմ օնլարը եանըլմազ հաքիմլէր տէյիւ դութաճաղըմըզը թահմին էթսէլէրիտի, քէնտի թէլիֆաթլէրինի տահա զիյատէ տիգգաթ վէ իհթիմամ իլէ թէֆթիշ էտէրլէրիտի. շէօյլէքի՝ պաշլըճա օլան մատտէլէրտէ պու եանըլըշլըգլարա տիւշմէյէլէր : Վէ պունտան քէնտիլէրին պիզէ պու գատար տէֆա՝ սէօյլէտիքլէրի մէրամ ու մագսուտլէրինէ իմ՝թիսալէն՝ պու նէթիճէյէ կէլիրիզ քի, պիզ օնլարըն թէլիֆաթլարընը փէթվալէր վէ քէնտիլէրինի հաքիմլէր տէյիւ գապուլ էթմէլի տէյիլիզ. իլլա օնլարըն հէփ եազտըգլարընը թէֆթիշ էտիպ Ա՝զիզ Քիթապլար իլէ հէմ ա՝գըլ ու իտրաք իլէ րուպար էթմէլիյիզ :

ՊԸՊ 4 :

ՏԷ ՕՐՏԻՆՃԻ ՍԷՊԷՊ·

Չիւնքի Հայրապետլէրը՝ տինէ տայիր տիւր-
լիւ տիւրլիւ մատտէլէրտէ՝ տիյանէթլէրինտէ
պիրի պիրինէ մուխալիֆ ի'թիգատտէ
օլտուղ՝ հէր պիրինին ձէնտի ի'թի-
գատի մախսուսէսի վարտըր :

Իշպու քիթապը օգույան պիր ղարաղ վէ պիր դարաֆ քիմսէյէ տէյէ պիլիրիզ քի, "Պունտան սօնկրա կէլէն պապալէրի օգումա. զիրա պու քիթապըն թագտիմ էթտիյի մատտէլէրին տօղրու վէ կէրչէք օլտուղունա էլպէթթէ գանմը՛շըըն": Լաքին Հայրապետլէրին՝ "Պիզի տինկլէմէն, իլլա Ա՛զիզ Քիթապլարը՛ տինկլէյին" տէտիյինի իշիթմէյէ իսթէմէյէն՝ քէնտի դարաֆլարընա սըգըլ սըգըլյա խափըշմըշ օլան դարաֆկիր քիմսէլէրտէն էօթիւրիւ՝ պու պապալէրի տախի զամմ էթմէյէ միւնասիպ կէօրտիւք :

Զիրա իշպու աթի էլպէյան պապալէր՝ պու միսիլլի զըտ տուրան քիմսէլէր իչիւն ղայէթ իգթիզալը՛ տըր : Չիւն քի օնլար՝ Հայրապետլէրին տիւրլիւ տիւրլիւ թա'լիմլէրտէ խանղըլըրգըլարընը կէօրիւնճէ գա-

նաճագլար քի, Հայրապետլէր՝ "Պիզիմ ի'թիգատլէրիմիզի Ա.'զիզ Ր.իթաալլարըն իւզէրինէ թէմէլլէնմիշ պու՛լմատըգճէ՝ եալընըզ պի՛զ սէօյլէտիք տէյիւ գապուլ է՛թմէն" տէմէյէ չօգ հագգլէրի վարըմըշ :

Պիզ՝ ղայրի ատէմլէրին՝ վէ խուսուսա պու տէրէճէ մի'ւթէպէր սայըլան քիմսէլէրին գուսուրլարընը վէ էքսիքլիքլէրինի մէյտանա չըգարմագ սէվտասընտա տէյիլիզ : Լաքի՛ն պէօյլէ՛ իքէն տէ՝ Պօղոս կիպի կէրչէքլի'յէ րուպարէն՝ հէր շէյի սիւփրիւնթիւ սայմալը յըզ : (Փիլիպ. Գ. 8 :) Վէ պու միւպարէք Սուրբլար՝ էյէր եինէ հա՛յաթտէ կէլմիշ օլսալարըտը, ալլահանի գատէ'րին օնլարըն թէլիֆաթլէրինտէ պուլունմաղա միւսա'ատէ էթտիյի գուսուրլարը կէօսթէրմէյիլէ, պիզիմ՝ օնլարը'ն տախի սալթ ատէմ օլտուղունու ատէմլէրէ կէօսթէրմէյէ չէքինիյիմիզ էմէք իչին պիզէ շնորհակալութիւն կէթիրիրլէրիտի :

Հայրապետլէրին՝ ի'թիգատլէրինտէ օլան պու եանըլըշլըգլարը աշիքեար էթմէքտէ իզհար էթտիյիմիզ ամը վէրէն ճէսարէթիմիզին պիր սէպէպի տահա՛ վար․ վէ օ՝ պա'զըլարընըն Հայրապետլէրի եիւճէլթմէք իչիւն՝ Ալլահըն քէնտի սէօզիւնիւն ա'յարընը աշաղը' վուրմալարը' տըր : Մ՝էսէլա՝ Եկեղեցականլարտան պիր սէնէտ օլմատըգճա Աստուածաշունչուն օգունմասընը եասագ

էթմէսի իչիւն՝ Հռովմայ քիլիսէսինի հազգա չըգարմաղա իսթէյէն Կարդինալ Փէրրօն՝ Աստուածաշունչուն քէնտիննին եանըղլըշ տէյիւ հիւլեա էթտիյի շէյլէր իլէ պիր թէքմիլ պապ տօլտուրույօր (ա) : Իմտի պու Կարդինալ կիպի Մլահըն սէօզիւնիւն ի՛թիպարընը գըրմագտան՝ Հայրապետլէրին գուսուրլարընը մէյտանա չըգարմասը նէ՛ գատար տահա մի՛ւթէպէր վէ շէրյի՛ պիր ա՛մէլ տիր . վէ պա՛զըլարըն օնլարա կէօսթէրտիյի մուպալիղա վէ հէրարէթլի մուհապպէթինի պիրազ թէսքին էթտիրիպ՝ օնլարը կէրչէքլէք իչիւն ճէնքլէշէճէք սիլահ տէյիւ Աստուածաշունչու դութմաղա դանտըրմասը՝ նէ՛ գատար տահա ալա պիր խըզմէթ տիր : Աթիտէ էտէճէյիմիզ թէֆթիշտէ՝ օնլարըն հարաքէթլէրինին եախօտ էօ՛միւրլէրինին եանըլըշլարընը տօգունաճագ տէյիլի՛զ . իլլա եալընըզ ի՛թիգատլարընըն իխթիլաֆընը՛ թէֆթիշ էտէճէյիզ :

Պիրինճի նումունէ : Յուստինոս վկայ ինանըր վէ իգրար էտէր իտի քի , Քրիստոսա հէփ ինանանլար եաշայըրպ՝ Երուսաղէմտէ օնուն պիլէսինճէ պին եըլ փատիշահլը՛գ սիւրէճէքլէր . վէ օնտան սօնրա՝ պիր

(ա) Կարդինալ Փէրրոնուն ճէվապը . 6 Քիթապ , Պապ 6 :

ո՚ւմումի սօնկ գըյամէթ վէ շէրա՚աթ օլաճագ " (ա) : Շիմտի կէլէլիմ քի , պու ի՚թիգատ՝ ճիւմլէ Լաթին քիլիսէսինտէն խանըղըըշ տէյիւ ըէտտ օլունմուշ տուր : Պունտան գաղը՝ Նաչար կէօրիւնիւր քի , պու Հայրապետ՝ Ալլահը հէր եէրտէ հազըր վէ Նազըր ինանմազըտը · չիւն իսպաթ էթմէյէ չալըշը՛ր քի , Սոդոմուն իւզէրինէ աթէշ վէ քիպրիթ եաղտըրան՝ Փէտէրուլլահ տէյիլ իտի · զիրա օ՝ օլ զէմանտէ կէօքտէ օլմագ գապիլսիզ իտի (բ) : Հէմ տախի պու Հայրապետին զիւի՚ւմինճէ Ազիզլէրին վէ փէյղամպէրլէրին ճանլարը՝ եարամազ րուհլարըն գուվվէթի ալթընա տիւշտիւլէր · վէ Գուրթարըճըմըզ Քրիստոս՝ ճան թէսլիմ էտէճէք տէմինտէ րուհունու Ալլահա սըփարըշ էթմէսինին սէպէպի պու իտի (գ) : Պունու Ալլահըն Գէլամընտա՞նմը էօյրէնտի · եօխսա շիմտի պու իշարէթ էտէճէյիմիզ շէ՞յի մի Ալլահըն քիթապընտան էօյրէնտի : " Ա՚գըլ ու իտրաքէ մուղտապըրգ եաշայանլարըն ճիւմլէսի՝ Քրիսթիանոլըր , վէ օնլար պիր սահիհ վէ րահաթ հալտէ տիրլէր " (դ) :

(ա) Յուսուփ · վկայ Տիւֆոյս Գայըշը · Սահիֆէ 307 :
(բ) Եփնէ օրթագը · Սահիֆէ 283 ·
(գ) Եփնէ օրթագը · Սահ · 333 :
(դ) Յուսու · վկայ Ճ՚էվապ 2 · Սահ · 83 :

Իքինճի նումունէ : Ֆրանսա մէմլէքէթի-նին Լիոն շէհրինին Եպիսկոպոսու **Երանոս** տէր քի . Գուրթարըճըմըզ Քրիստոս էօ-լիւմ չէքտիյի վագըթ գըրգ եաշընտա ի-տի (ա) . քի պու հէփիսինին Աւետարան պատմութիւնունա վէրտիքլէրի թէֆսիրէ աշիքեարէ զըտ՛տ տըր : Պունտան մա՛տա պունո՛ւ տա տէյօր քի , Գուրթարըճըմըզ՝ **Կէրէք Ալլահ կիպի** կէրէք ինսան կիպի շէ-րա՛աթ կիւնիւնիւ պիլմէզիտի (բ) :

Ուչիւնճիւ նումունէ : **Կղէմէս** Աղէքսան-դրացիտէ՝ տախի եանըլըշլըգլար պուլու-նուր : Օնուն զիւի՛ւմիւնճէ՝ Քրիստոստան էվվէլ օլան դաիֆէլէր՝ Ֆէյլօսօֆլուգ վա-սիդասի իլէ արդար օլուրլար իտի , քի Ֆէյ-լօսօֆլուգ օնլարա օ զէման իգթիզալը իտի , լաքին Ֆէյլօսօֆլուգ շիմտի օնլարա՝ եալը-նըզ Ֆայտալը տըր (գ) : Հէմ ինանըրըտը քի , պու ՙՙ Ֆէյլօսօֆլուգ՝ դաիֆէլէրին խօ-ճասը իտի , քի օնլարը Քրիստոսա կէթիր-տի , եախօտ՝ թա Քրիստոսուն կէլմէսինէ գատար՝ Եէհուտիլէրէ Մովսէսին նօմօսու նէ իսէ լըզըմէթ էթտի իսէ , Դաիֆէլէրէ տէ

—

(ա) Երանոս Հէրէտիքլէօրը-Գըլարա գար-շը . Քիթապ 2 . Պապ 39 :

(բ) Երանոս Հէրէտիքլէօրը-Գըլարա գար-շը՝ Քիթապ 2 Պապ 49 :

(գ) Կղէմ . Ստրոմ . Քիթապ 1 :

ֆէյլօսօֆլուգ օ՛ խըզմէթի էթտի (ա) : Վէ պիր ղայրի նէրտէ տէր քի , Եունանիլէր՝ եալընըզ ֆէյլօսօֆլու՛գ վասիդասի իլէ ար-դարութիւն պուլտուլար (բ) :

Պու Հայրապետ այան աշիքեար սէօյլէր քի , "Ալլահըն ատէմլէրին իւզէրինէ թէր-թիպ էթտիյի ճէզալէր՝ կէրէք պու տիւ-նեանըն ճէֆալարը վէ կէրէք ճէհէննէմին ճէֆալարը՝ օնլարըն Խէլասը՛ իչիւն տիւր " (գ) : Պունտան՝ աշիքեար կէօրիւնիւր քի , ատէմլէրին ճէզասը էպէտի տէյիլ զիւի՛ւ-մինտէ իտի : Վէ պէօյլէ իքէն , պու՝ նէր իւզէրինտէ Քրիստոսուն հիչ պիր քիլիսէ-սինին ի՛թիգատը տէյիլտիր : Պունտան մա՛տա՝ զիքր օլունան Երանոսուն սէօյլէ-տիյինէ գարշը՝ Քրիստոս Էֆէնտիմիզ օ-թուզ պիր եաշընտա էօլուպ՝ եալընըզ պի՛ր սէնէ վա՛զ էթտի տէր (դ) · Էֆէնտիմիզ իսէ իւչ սէնէտէն զիյատէ՛ վազ էյլէտի :

Տէօրտիւնճի Նումունէ : Տէրթուղլիանոս :

Պու ա՛լիմ Հայրապետ՝ Մօնթանոսուն զիւի՛ւմլէրինի գապուլ էթմէսի իլէ Եկե-

---

(ա) Եէնէ օրատա Քիթապ 6 . Սահիֆէ 279 :

(բ) Եէնէ օ քիթապտա . Սահիֆէ 268 :

(գ) Կլէմ . Սդրօմ . Քիթապ 5 . Սահիֆէ 227 :

(դ) Սդրօմ . Սահիֆէ 117 :

ղեցիտէ նուֆուզու ղայէթ գըրըլտը · լաքին օնուն խազտըղը թէլիֆաթընըն էքսէրիսինի՝ ուղղափառ իքէն խազմըշ իտի : Լաքին կէրէք ուղղափառ իքէն՝ վէ կէրէք օնտան սօնկրա իմանը՝ թէրպիյէ մատտէսինտէն մա'տա չէյտէ թէպտիլ օ'լմամըշ իտի : Իմտի պու Հայրապետին քիլիսէտէ հէր նէ գատար պէցյիւք չէօհրէթի վար իտի իսէտէ , օնուն նէ' գատար գապա հիւլեալարը վարըտը : Ալլահա ճիսմանի վիւճիւտ ըրֆաթը վէրմէյէ ճէսարէթ էտիպ՝ ինանըյօրուտու քի , "Ալլահըն ճէսէտի վար իտի, յինի քիմսէ ինքեար էտէ'մէզ " (ա) :

Օնուն զիւի'ւմինճէ ինսանըն ճանը ճիսմանի օլուպ՝ չէքլի վէ սուրէթի վար · վէ պապանըն ճէսէտինտէն հասիլ վէ փէյտա օլուպ՝ թէնի պէցյիւտիւր վէ ուզատըր : Պու Հայրապետ՝ թահմին էտէր քի, ինսանլարըն ճանլարը՝ պու է'օմիւրտէն կիթտիքլէրինտէ'ն սօնկրա՝ խէր ալթընտա պիր մահալտէ գափանըրլար , վէ թա չէրա'աթ կիւնիւնէ գատար օ'րատա գալաճագլար , վէ աիւնխանըն սօնունտա գատար կէօքլէր հաւատացեալլարըն հիչ պիրինէ աչը-

(ա) Տէրթուղ. Պրագսէաս Գարըշը, Պապ 7 : Վէ Զ · Քիթապ Մարկիոնա Գարըշը Պապ 16 :

լաձագ տէյիլտիր . վէ եալընըզ նաՀատակլար ճէննէթէ կիտէյօր , քի թա մաՀշէր կիւնիւնէտէք օրատա գալաձագլար . Ճէննէթ իսէ՝ օնուն Հիւլեասընա կէօրէ՝ եէր իղէ կէօյիւն արասընտա պիր մաՀալ տըր (ա) : Հէմ ինանըր՛ըրըմ քի , Հաւատացեալլարըն գըյամէթի՝ քէնտիլէրին սէվապլարընա կէօրէ քիմիսի տաՀա էվվէլ՝ վէ քիմիսի տաՀա կէճ գըյամ՝ էտէրէք՝ աՀէսթէ աՀէսթէ օլաձագ (բ) :

Իքինճի տէֆա՝ էվլէնմէյի՝ վէ ալէսսէվի Հէփ էվլէ՛նմէյի զէմմ՝ էտէրիտի : Հերետիկօսլարըն մկրտութիւնունու՝ Հիչ սայարըտը : Խալգա նասիՀաթ էտէրիտի քի , մկրտութիւնու իխթիյար եաշլարընա պրաղալար . վէ խալգը՝ չօճուգլարընը քիւչիւք իքէն մկրտել էթմէյէ զօր էթմէզիտի (գ) :

Պիր Քրիսթիանա՝ Հիչ պիր ղապիդմանսուպու ալմաղա՝ եա պիր քիմսէնին իւզէրինէ ճէզա Հէօքմ էթմէյէ եա պաղլամաղա եա Հապսա գօմաղա եախօտ պիր քիմ-

---

(ա) Ղ՛ուկ Աւետարանը Գլուխ 22 . 55 . 56 . 57 . 58 :

(բ) Մ՝ակքաբինոս գորըշը . 3 Կիբլայ . Գլուխ 24 :

(գ) Մ՝ատթէոսին Աւետարանը Գլուխ 15 , վէ 28 :

սէ իլէ ճէնք էթմէյէ եա պիր կէօնա ճէնք-
նոէ խզմէթ էթմէյէ չէրի՝ օլտուղունա ըի-
զա վէրմէզ իտի (ա) ։

Պէշինճի նումունէ ։ **Կիպրիանոս**՝ Հէրէ-
տիկոսլարըն մկրտութիւնունուն սահիհ օլ-
տուղունու ինքեար էտէրիտի ։ Լաքին պու-
նուն զըտտընը ինանան Կիպրիանոսուն
վագթընտա Հռովմայ փափասը օլան Ստե-
փաննոս՝ պու մատտէտէ քէնտինտէն ֆարգլը
ի՛թիգատտէ օլանլարըն ճիւմլէսինի նզովել
էյլէտի (բ) ։ Կիպրիանոս՝ խըէլասը գա-
զանմագ իչիւն տէյիլ եալընըզ Ս՝կըր-
տութիւն իլէ Հաղորդութիւն տախի իգ-
թիզալը օլմագ զիւի՛ւմինէ զահիպ օլուպ՝
պունա իմթիսալէն չօճուգլարա՝ տօ՛ղտուգ-
լարը կիպի պունուն իքիսինի՛ տէ վէրիրիտի
(գ) · քի պու Հռովմալըլարըն ի՛թիգատի-
նէ մուղայիր տիր ։

Իքինճի նումունէ ։ **Որոգինէս**՝ **Եւսէ-
բիոս**՝ **Դիդիմոս** վէ **Ապողինարիս** էօյլէ
Հայրապետլէր տիր քի, օնլարտա՝ Հէր
Հալտէ եանըլըշլըգլար պուլմաղա մունդա-
զըրըզ ։ Սէ օնլարըն իմանտա նօգսան

(ա) Տէրթուղիանոս՝ [illegible] · Պսակ 17 · 19 ։

(բ) Կիպրիանոս Հռովմայ Եպիսկոպոսին Ստեփաննոսին՝ Ս՝ [illegible] 47 ։

(գ) Նոյն · Ս՝ [illegible] 59 ։

օլտուգլարընամ քիլիսէ ալէսսէվի իթթիֆագտէ՛ օլմաղըլա, Հերետիկոս օլտուգլարընը սապիթ էթմէք իչիւն՝ քէնտի թէլիֆաթլէրինտէն իսթիխրաճլէր կէթիրմէյէ հաճէթ եօգտուր : Լաքին հէր նէ իսէ՝ օնարըն թէլիֆաթընտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի, էսքի վագըթ՝ ի՛լմ՝ եախօտ Ազիզ է՛օմիւր պիր ատէմի փէք ա՛ճայըպ վէ գապա եանըղլըշլըգլարա տիւշմէքտէն մուղլագան կէրի դուրմար զանն էթմէսի պօշ պիր շէյ տիր : Վէ պու պէօյլէ իքէն, չօգ ուղղափառ տէնիլէն քիլիսէլէր պու ատէմլէրին եանըղլըշլըգլարընա գարշը սէօյլէ՛րքէն, քէնտիլէրին եանըղլըշլըգլարը օ պի՛ր ուճա վարտը· վէ պունտան գաղը՝ Նազար՝ պու ուղղափառ քիլիսէլէր չօգ քէրրէ Հերետիկոսլարըն զու՛մլէրինի մէ՛տհ էտէրլէր :

Եէտինճի Նումունէ : Լագտանդիուս՝ Մութէգատէմինին պէյնինտէ ա՛լէսսէվի ուղղափառ սայըլմըշ իքէն, պիլքիւլլիյէ եանըղլըշլըգլարտան փաք տէյիլտիր : Օ՝ Հոգին Սուրբուն Ալլահըլըգտա փէտէր իլէ վէ Օղուլ իլէ պէրապէր մէվճուտ օլտուղունու ինքեար էտէրիտի (ա) : Կէօքտէ մէլայիքլէր՝ քէնտիլէրինի գարըլարըլա մուրտարլատըլար, վէ պու ա՛լագատէն ճինլէր

(ա) Հէրոնիմոս՝ Պամֆիլոսա Ս՝ Էջը. 65 :

վէ շէյդանլէր տօղտու զիւի՛ւմինտէ իտի (ա) ։ Վէ ինանըրըտը քի , Խրէլաս էտի-ճիմիզ Քրիստոս սօնկ վէ ախըր գըյամէթ-տէն էվվէլ տիւնեայէ կէլտիյինտէ՝ օլ զէ-ման Հայաթտէ պուլունան քիմսէլէր ար-թըգ էօ՛լմէյէճէքլէր , իլլա Քրիստոսուն վէ էօլիւլէրտէն տիրիլէճէք պա՛զը ա՛զիզլէ-րին եէրին իւզէրինտէ սիւրէճէքլէրի պին եըլ փատիշահլըղըն միւտտէթինտէ հիսապ-սըզ էվլատլա՛ր տօղուրաճագլար (բ) ։

Սէքիզինճի Նումունէ ։ Սուրբ Հիլարիոնուն տախի պուղտայընըն իչինտէ՝ չօգ տէլիճէսի պուլունուր ։ Օնուն էն պէօյիւք եանղ-ըշըրըղը պու տէտիյի տիր , քի Քրիստոս՝ ՝ Ալլահտան կէօնտէրիլմիշ օլ ատէմ տիր քի՝ օնուն էզլիյէթ չէքմէյէ իսթի՛տատը օ-լան պիր թէնի վարըտը , (չիւն էզլիյէթ չէքտի ,) լաքին էզլիյէթ չէքմէյէ իսթի՛տա-տը օլան դապիաթը եօ՛ղուտու ։ Օնուն վիւճիւտինէ վուրուլտուգու պէման՝ եախօտ գամչըգ տէրիսինի եարտըղը պէման՝ հագըր-գաթ՝ պէրապէրինճէ էզիյէթ ու իաքէնճէ-նին չիտտէթինի կէթիրիրլէրիտի . լաքին օնա հիչ պիր աղըր վէրմէզլէրիտի . ա՛յնի պու-նաւն կիպի՝ նիճէ քի պիր գըլըճ սույուն եա-

(ա) Լագթանդիոս Սոփեստաճըպանըրին Խազէրինէ Քիթապ 2 . Պապ 15 ։
(բ) Եիթնէ օրօստ Քիթապ 7 . Պապ 24 ։

խօտ աթէշին պիր դարաֆընտան օպիր դարաֆընա սափլանտըղընտա՝ սույու եա աթէշի տէլէր, լաքին օնու ինճիթմէզ" տէյօր: Մէ պիր ղյրի մահալտէ տէր քի, "Պրիստոս՝ հէր աղըր կէրչէքտէն մինէզզէհ իտի. չիւն օ՝ Մըլլահ տըր" (ա): Օնուն պիր եանղըլըշլըղը տահա՝ "Ճ'անլարըմըզ՝ դապիալթը ճիսմանի պիր զաթտըր" զիւի'ւմինտէ օլմասը՝ տըր (բ): Ակրտութիւն հէր կիւնահտան փաքլէմէզ ի՝թիգաթընտա օլմաղըա, ինանըրըտը քի, սօնկ կիւնտէ՝ աոէմլէրին ճիւմլէսի աթէշտէ՛ն կէչէճէքլէր (գ): Մէ պունուն էմսալի տահա չօգ զիւի'ւմլէրի վարըտը:

Տօգուզունճու նումունէ: *Պէնտի կիւնլէրինտէն Հիլարիոն կիպի՝ քիլիսէնին տիրէքլէրինին պիրի սայըլան* Սուրբ Ըմբրօսս *տախի՝ եանղըլըշլըգլարտան փաք տէյիլտիր: Օ տախի ինանըրըտը քի, կէրէք արդարլար վէ կէրէք քեաֆիրլէր սօնկ կիւնտէ աթէշտէն կէչէճէքլէր. վէ տէր քի,*

(ա) Սուրբ Հիլարիոն Երրորդութեան ի-ղէրինէ Պէնքոզ 10: Մէ 138 Սաղմոս ի-ղէրինէ:

(բ) Եինէ օ՝ Մատթէոսուն 5 գլախու ի-ղէրինէ ձա՛ղ:

(գ) Եինէ օ՝ 119 Սաղմոս ի-ղէրինէ Ձէննութիւն:

“Նէյեր պիր ատէմ Պետրոս եախօտ Յով-հաննէ՛ս կիրփի պիր ատէ՛մ օլսա պիլէ , եինէ աթէշ իլէ մկրտել օլաճագտըր (ա) ։ Կը-յամէթ խուսուսունտա ինանը՛րըզ քի , խալգ՝ սէվապլարընա կէօրէ պիր թէրթիպ իւզրէ գըյամ՝ էտէճէքլէր · իյի գըյամէթէ նայիլ օլանլար Ճ՛էննէթէ շէրա՛աթա վար-մազտան կիրէճէքլէր · լաքին իքինճի գը-յամէթտէն օլանլար Ճ՛էննէթէ՝ պիր զէման աթէշէ եանտըգտան սօնկրա կիրէճէքլէր (բ) ։ Օնուն՝ “Մ՝օվսէսին նօմօսունտան էվվէլ՝ շնուլթիւն շէրէ՝ մուղայիր պիր շէյ տէյիլ իտի” (գ) տէտիյինի քի՞մ ի-նանա պիլիր ։ Հէմ տախի օ՝ Մ՝կըր-տութիւնուն՝ կէրէք եալընըզ Օղուլուն վէ կէրէք եալընըզ Հոգին Սուրբուն իսմի իլէ օլսա , սահիհ օլտուղունու (դ) քիմտէ՞ն էօյրէնմիշ տիր ։

Օնունճու նումունէ ։ Պէնտէյինտէն էվվէլ կէլէն Հայրապետլէրի պու գատար

(ա) Լ.Մէրոսխու 5 պապ 118 Սաղմոս Եւ-ղէրինէ ։

(բ) Լ.Մէ. 1 Սաղմոս Եւղէրինէ պա-պող ։

(գ) Լ.Մէրոսխու Հայր Լ.Էրահայ Եւղէրի-նէ . Պէ՛լ. 1 Պապ 4 ։

(դ) Լ.Մէ. Հոգայն Սրբոյ Եւղէրինէ՝ Պէ-րու 1 Պապ 3 ։

Ճէսարէթ իլէ ֆասլ էտէն Հերոնիմոսուն տախի իխթիլաֆ նիշանէլէրի պուլունույօր: Մէսէլա՝ պիր եէրտէ տէյօր քի, "Ալլահը՝ պու գատար աՀմագճէ միւտաՀանէ էտէնլէր օ՛լմայալըմ, շէօյլէ քի օնուն գուվվէթինի էն ալչագ շէյլէրէ՛ գատար էնտիրէլիմ. վէ օնուն մուգատէրի կէրէք բանական վէ կէրէք անբան մախլուգաթլարա պիլէ վարըր տէյերէք քէնտիլէրիմիզի թաՀգիր է՛թմէյէլիմ" (ա): Գրիստոս Էֆէնտիմիզ իսէ տէմիշ տիր քի, "Իքի սէրչէ պիր փուլա սաթըլմա՞զմը. ամմա օնլարըն պիրիսի Պապանըզտան իզինսիզ եէրէ տիւշմէզ": (Մատթ. Ժ. 29:)

Հէմ տախի միւպարէք Սուրբլարըն ճանլարընը վէ մէլէքլէրի պիլէ կիւնաՀ իշլէյօրլար տէյիւ կէօսթէրիյօր (բ): Վէ իքինճի տէֆա՝ էվլէնմէտէն՝ ֆէնա շէյ տէյիւ խալգը կէրի ալըգօյօր, վէ պու մա՝գուլէ քիմնէլէրէ՝ Պետրոս Նաքեալըն իքինճի մէքթուպունուն իքինճի գըլուխունուն իյիրմի իքինճի խանէսինտէ պուլունան՝ "Վէ տիշի տօնկուզ եայգանտըգտան սօնկրա՝ չամուրա եուվարլանմաղա (տէօն-

---

(ա) Հերոն. Անտիոքայ եպիսկոպոսին Թղթոց Մեկնութեան :

(բ) Պամմաքիոս Ն՛եփրոսայ 164 :

տիւ) ” սէօզլէրինի ունուդդուրմաղա ճէսարէթ էտէր (ա)։ Ատէմլէրէ էթ եէմէյէ վէրի- լէն ըուխսաթ՝ ատէմլէրին եիւրէք սէրթլիյի իչիւն վէրիլմիշ տիր տէյիւ իտտի՛ա էտէր (բ)։ Ա՜է ճէսարէթի օ՛լ տէրէճէյէ վարըր- տըր քի, Գործք Առաքելոց քիթապընըն օն եէտինճի գլուխունուն իյիրմի իւչիւն- ճիւ խանէսինտէ զիքր օլան՝ Աթինատաքի մէզպահըն իւզէրինտէ օլան եազը՝ սէօզիւ սէօզիւնէ Պօղոս Առաքեալըն՝ “ Պիլինմէմիշ Ալլահա ” տէտիյի կիպի տէյիլ իմիշ, ըլ- լա պէօյլէ իմիշ. “ Եվրօփա՝ Ասիա վէ Աֆ- րիգանըն ալլահլարընա՝ պիլինմէմիշ ալլահ- լարա ” (գ)։ Պունտան մաադա՝ Պօղոս Ա- ռաքեալըն խուսուսունտա տէր քի, “ Օ՝ Փիքրինի Եունանիճէ տիլինտէ Թա՛պիր էթմէսինի պիլմէզիտի ”. վէ “ Պա՛զը տէ- ֆա ” Իբրականութիւնա մուղայիր ղըլըղ- ըլըր տիւշէյօր ”. վէ “ Գաղատացիլէր ի- լէ մուճատէլէ էտէրքէն, եալանտան պիլ- մէզլի՛ք կէօսթէրտի ” (դ)։ Պունտան պէօյ- լէ կէօրիւյօրուզ քի, Ալլահտան ղայրի

(ա) Աչերուգ. ԱՆէ. 11։
(բ) Եօվհաննէսուն գարըշը. Ռէսուլ 1։
(գ) Հերոն. Տիմոթէոսա մէքթուպունուն իքի- ջինէ ժէնուլը։
(դ) Եփէսոս. վէ Տիտոսա մէքթուպլարը իքիջինէ ժէնուլուն։

գաղան՝ քեամիլ եօ'գտուր․ վէ Ալլահ պիզէ՝ էն էյի ատէմլէրտէ ինսան զայիֆլիյինին էսէրլէրի պուլունտուղունու պէյան էթմէք իչիւն՝ Հայրապետլէրին պու միսիլլի եանղլըշլարա տիւշմէլէրինէ միւսաա'ատէ էյլէտի ։

Օն ուչիւնճի նումունէ ։ Օգուստինոսուն Փիքրինի կէօսթէրմէք իչիւն՝ օնուն Մ՝կըրտըլ օ'լմամըշ մա'ասումլարըն եալընըզ Ալլահըն հուզուրունտան մահրում գալմագտէյիլ՝ իլլա ճէհէննէմ աթէշինտէ իսքէնճէ չէքմէլէրի՝ մէվլուտ վասըրդասը իլէ ինսանըն ճանընըն պապատան օղուլա կէչմէսի՝ Մ՝էլէքլէրին ճիսմանի դապիա'թը՝ կիւնէշին վէ եըլտըզլարըն բանական մախլուգլար օլտուղու վէ պունուն կիպի զիւ'ումլէրինի պէյան էթմէքտէն նէ փայիտէ օլա պիլիր ։ Օնուն՝ էսքի զիւ'ումլէրինի տէյիշթիրմէսի իլէ եազտըղը օլ պէցյիւք ճիլտ էլլիմիզտէ պուլունտուղու պիզէ եէթէր․ քի օ՝ պու միսիլլի շէյլէրտէն տօլու օլուպ՝ չօղունուն եանղըլըշ օլտուղունու քէնտիսի իգրար էտէր ։

Իշպու զիքր օլունան՝ եախօտ պագի Հայրապետլէրին թէլիֆաթընը շիմտի պիր քիմսէ էլտէն կէչիրէճէք օլսա, պուլաճագքի, օնլարըն իչինտէ պաշգա պաշգա Հայրապետլէրին պունուն էմսալի չօգ շէյլէր ինանըրլարըմտը, քի օլ շէյլէր շիմտիքի

կիւնլէրտէ հիչ պիր Քրիսթիյան քիլիսէսի-
նին թա՛լիմլէրի իչինտէ պուլունմազլար :
Իմտի հէր քէս կէրչէքտէն սօրսուն քի , է-
յէր պու ա՛զիզ քիմսէլէր՝ զիքր օլունան-
լարըն պա՛զըսը կիպի ա՛զիմ շէյլէրտէ
պուլունուն կիպի եանըլըշլարա տիւշտիւլէր
իսէ , չիմտիքի ա՛սըրտէ պէյնիմիզտէ միւ-
պահիսէ օլունան շէյլէր խուսուսունտա
սէօյլէտիքլէրի զէմա՛ն՝ օնլարը եանըլմազ
տէյիւ նի՞չիւն զաննն էտէլիմ : Օնլարըն՝
պու մատտէլէրտէ տախի օպի՛ր մատտէլէր-
տէ կիպի եանըլմատըգլարը նէտէ՞ն մա՛-
լիւմ : Օնլարըն՝ պիզիմ պէյնիմիզտէ օ-
լան իխթիլաֆլէր խուսուսունտա ասլա տիւ-
շիւնմէտիքլէրի փէք իհթիմալ օլտուղու կէ-
պի՝ պուլունուն կիպի տախի՝ պու պիզիմ իխ-
թիլաֆլէրիմիզէ տայիր վէ հէօքմ քէսէճէք
հաքիմլէր օլաճագ ֆիքիրլէրի օ՛լմատըղը
իհթիմա՛լ տէյի՞լ մի :

Լաքին տէյէլիմ քի , պիզէ հաքիմլէ՛ր
օլմալը նիյէթլէրի վարըտը . օնլարըն՝
կէրչէքլի.յի տայիմա պուլմազա գատիր օ-
լաճագլարընը նէտէ՞ն պիլէլիմ : Էյէր
պիր Հայըրապետ՝ գըյամէթ խուսուսունտա
եանըլըշլըղա տիւշտիւ իսէ , էօլիւմտէն
սօնկրա ճանըն նէ հալտէ օլաճաղը խու-
սուսունտա տախի եանըլմայաճաղը նէտէ՞ն
մա՛լիւմ . պիր ղայրի Հայրապետ Քրիստո-
սուն թէնի խուսուսունտա եանըլտը ի-

սէ , Հաղորդութիւն խուսուսունտա տախի եանղըլըշլըղը օ՛լմատըղընը Նա՞սըլ պիլէլիմ : Պէլքի պիրի ճէվապ վէրէրէք տէյէճէք քի , "Հայրապետլէր պու մէսէլէլէրին թէֆթիշինէ ղայրի մէսէլէլէրին թէֆթիշինտէ՛ն զիյատէ տիգգաթ էթտիլէր · չիւնքի պու մատտէլէր ղայէթ ա՛զիմ վէ մուհիմտիր" : Լաքին պունա պո՛ւ ճէվապ գարշը վէրիլէ պիլիր քի , Սըլահըն դապիա՛թը իւզէրինէ օլան մէսէլէլէր՝ Փափանըն Նուֆուզու իւզէրինէ օլան մէսէլէլէր գատար ա՛զիմ վէ մուհիմ տէյի՞լ մի · Հաւատացեալլարըն գը յամէթտէ հալինէ տայիր օլան մատտէ ճանլարըն Քաւարանտա չէքէճէք ճէզալարը խուսուսունտաքի մատտէ գատար ա՛զիմ վէ մուհիմ տէյի՞լ մի : Հա՞նկըսը տահա թէհլիքէլի տիր , Քրիստոսուն թէնինին ասըլ խասիյէթլէրինի պի՞լմէմէք մի , եօխսա Հաղորդութիւնուն դապիա՛թընը պի՞լմէմէք մի : Հա՞նկըսը տահա՛ ազ մուխատարալը պիր շէյ տիր · օնուն էզլիյէթինին գատէհինի պի՞լմէմէք մի , եօխսա օնուն Հաղորդութիւնունուն գատէհինի պի՞լմէմէք մի : Տօղրուսու պու՛ տուր քի , Հայրապետլէր պու մատտէլէրին պիրինին սահիհլէյինէ էրմէյէ եախօտ եանղըլըշլըղընը անկլամաղա նէ գատար իհթիմալ իսէ , օպիրինին տախի սահիհինէ էրմէյէ եախօտ եանղըլըշլըղընը անկլամաղա օ՛ գատար իհթիմալ տըր :

Լաքին տէնիլէ պիլիր քի , "Հայրապետ-
լէր՝ կէրչէքլիյինի պուլամատըգլարը մատ-
տէլէր էն կիւճ մատտէլէ՛ր տիր" : Լաքին
մասլահաթա պիր տօղրու նազար էյլէ .
Ա՛զիզ Քիթապլարտան վէ ա՛գլ ու իս-
րաքտէն գուլաղու զլանարագ՝ Սուրբլարըն
գըյամէթտէն սօնկրա նէրին իւզէրինտէ
սաքին օլմալէրի եախօտ օ՛լմամալէրի խու-
սուսունտա գարար քէսմէսի՝ Քուարտա-
նա կիթմէլէրինի եախօտ կիթմէմէլէրի-
նի անկլամասընտան զի յատէ կիւճմի՞ :
Հայրապետլէրէ՝ Մէլէքլէր թէն սէվտասը-
նա իսթի՛տատլէրի վարմը եօ՛գմու պիլմէսի՝
Հռովմայ Եպիսկոպոսունուն եանըլմազըմը
տէյիլմի պիլմէքտէն տահա՞ մուշքիլմի տիր :
Իմտի պիզ՝ տահա պու ի՛թիգատտէյիզ
քի , էյէր պու մէսէլէլէրին պիրինին գա-
րար վէրմէսինտէ Հայրապետլէրին եան-
ըլմալարը մումքին իսէ , օպիր մէսէլէլէրի
անկլամագտա տախի եանըլմալարը փէք
իհթիմա՛լ տըր :

Շիմտի կէլէլիմ քի , էլլէրիմիզէ նէթի-
չէն Հայրապետլէրին քիթապլարը աչըգ-
տան աչըղա պիզէ խապէր վէրիրլէր քի ,
օնլար՝ էսքի մէսէլէլէրին պազըսընըն խու-
սուսունտա՝ եանըլմազ տէյիլ իտիլէր .
էղլէ իսէ գալը՛ր քի , պիզ՝ հագգ իւզըրէ
տէյէ պիլիրիզ քի , պու չէ՛մ՛ի՛ֆ մուճատէ-
լէլէրտէ օնլարըն սէղլէտիյինէ մուղլագա

հանկըլըշարըզ տէյիւ կիւվէնիյօրըզ : Էյէր օնլար՝ պա՛զը մուհիմ եա մուհիմ օլմայան մատտէլէրտէ՝ հեմ կիւճ եա գօլայ մատտէլէրտէ եանըլըյօրլարսա իսէ , պայրը կիւճ եա գօլայ՝ վէ մուհիմ եա մուհիմ օլմայան մատտէլէրտէ տախի եանըլմատըգլարը նէ՞ մալում : Հայրապետլէր պիրի պիրի իլէ մուճատէլէլէրինտէ՝ հէր նէ մէսէլէ իւզէրինէ օլուրսա օլսուն՝ քէնտիլէրինէ գարշը քէնտիլէրտէն եվվէլ կէլմիշ Հայրապետլէրտէն շէհատէթ կէթիրիլմիյի զէմանը՝ պօ՛ւ գայտէ իւզրէ ա՛մէլ եափըլըրտը : Միս. Թագտիրտէ՝ Սուրբ Օգոստինոսուն Հերոնիմոս իլէ տրինէ տայիր պիր մատտէնին իւզէրինէ մուճատէլէսի օլուպ՝ Հերոնիմոս Օգոստինոսուն րէյինի՝ օնա գարշը օլան պաշգա պաշգա եէտի մուսաննիֆլէրին րէյի իլէ պօզմագա իսթէտիյի թագտիրտէ , Օգոստինոս օլ մուսաննիֆլէրին րէյլէրինի գապուլ էթմէյէ իսթէմէյիւպ տէրքի , " Օնլարըն պա՛զըսը Հերետիկօսլուգ թէօհմէթինէ տուշմուշլէրտիր , վէ պագիլէրի եանըլըյօրլար " (ա) : Եա՛նի տէմէք իսթէտի քի , պիր քիմսէ տինէ տայիր պիր մատտէտէ եանըլըրսա զէմանըտէ , օնուն շէհատէթի արթըգ մագպուլ տէ՛ միւ՛թէ-

(ա) Օգոստինոս 19 Մէքթուպ : Վէ Հերոնիմոս 47 Մէքթուպ :

պէր օլմազ ։ Լաքին պիր՝ Օգոստինոսուն պու նէթիճէսինի եանղլըշա չըգարըր պիլիր իսէքտէ , եինէ պունտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի , հիչ տէյիլ իսէ՝ պիր Հայրապետ պուլունույոր քի , եանղլըշլըղը տիւշմէյէ միւպտէլա օլտուղու պէյան օլան պիր ատէմին րէյինի մուգլագա սահիհ տէյիւ գապուլ էթմէյէ մէճպուր տէյիլիզ ինանըյօր ։

Իմտի եանղլըշլըղը տիւշտիւյիւ աշիքեար օլան մուսաննիֆին չէհատէթի իւզէրինէ պինա էտէմէտիյիմիզ թագտիրտէ , այան աշիքեար տըր քի՝ էյէր հէփիսինին տէյիլ իսէ՝ հիչ օլմազսա Հայրապետլէրին էքսէրիսինին նուֆուզ ու հէօքմիւ չիւպհէլի՛ օլուր · չիւն օնլարըն արասընտա՝ ա՛զիմ վէ մուհիմ մատտէլէրտէ եանըլմամըշ պիր քիշի կիւճիւլէ պուլունուր ։

ՊԱՊ 5:

ՊԷՇԻՆՃԻ ՍԷՊԷՊ:

Զիրա Հայրապետլէր՝ էսքիտէն պէրի
պաշգա պաշգա տէյիլ՝ րային պա՛զը
տէֆա սայըն հէքիմ պիրպիրտէն տինէ
տայիր ֆաթվալէրին պա՛զըսըն-
տա եանլըղլըշա՛ր
տըր:

Գըյաս էտէ պիլիրիզ քի, պունտան էվվէլքի պապը օգուստուգտան սօնկրա, պա՛զըլարը՝ զանն էտէճէք քի՝ հագիգաթ պիր թէք Հայրապետին րէյ ու ի՛թիգատը եանըլըշ օլա պիլիր, վէ վագա՛ չօգ քէրէ եանըլը՛շ տըր: Լաքին Հայրապետլէրին չօղունտան պիր եէրտէ պիլ իթթիֆագ սէչիլէնէն պիր չէյին սահիհ օ՛լմամասը մուշքիւլ վէ մումքինսիզ պիր շէյ տիր:

Վիչէնցիոս Լիրինէնցի նամ՝ Հռովմայ Եկեղեցիսինին ա՛զիմ աստուածաբանլա-րընտան պիրի՝ Հայրապետլէրին սըրփարըշ-լարը խուսուսունտա՝ իշպու աթի էլ պէյան գըրտա՛յը պիր գանուն տէյու գօտու. եա՛նի “Պէցլէ մուսանիֆլէրին րէյլէրի գապուլ օլունմալը տըր քի, օնլար Կաթողիկէ իման-

տա վէ իլհագլըգտա ա'զիզլիք իլէ՝ ալիմլիք իլէ վէ տէվամ իլէ եաշատըլար , թա'լիմ վէրտիլէր , վէ պէր գարար գալտըլար , վէ նիհայէթինտէ Քրիստոսա իմանի իլէ էօլ-մէյէ նայիլ օլտուլար , եախօտ Քրիստոս իչիւն շէհատէթին թաճընը ալմաղա մու-յէսսէր օլտուլար ։ Վէ պու զիքր օլունան մուսանիֆլէրին ճիւմլէսի՝ հիչ տէյիլ իսէ օնլարըն էքսէրիսի պիր եէրտէ՝ ճիւմլէսի պիրլիքտէ իթթիֆագ էթմիշ պիր վարդա-պետլէր սինհադոսու ի'թիպար օլունարագ՝ պիլ. իթթիֆագ աչըգ աչըղա՝ տէվամ իւզ-րէ վէ չօգ քէրրէ հէր նէ թաստըգ էթտի-լէր՝ գապուլ էթտիլէր՝ վէ ղայրիլէրինէ թէսլիմ էթտիլէր իսէ , օնու շիւպհէսիզ կէրչէք՝ սահիհ վէ քեաֆի՝ տէյիւ գապուլ էթմէլիյիզ ’’ (ա)։

Իշպու ա'ճայըպ գանունու թէֆթիշ էթմէքտէ տէրիզ քի , Եվվէլա օնտա օ'գա-տար սինօրլար քէսիլմիշ տիր քի , օնուն իլէ ա'մէլ էթմէսի մումքիւնսիւզ տիւր ։ Օ ի-րա պու գանունուն մուճէպինճէ՝ օնուն մու-սանիֆինէ կէօրէ հէր Հայրապետտէն մադ-լուպ օլունան շէյլէր պունլար տըր . պի-րինճի ա'զիզլիք՝ իքինճի ա'լիմլիք՝ իւչիւն-ճիւ տէվամ՝ տէօրտիւնճիւ իմանտա թա'-լիմ վէրմէք՝ պէշինճի իմանտա եաշամագ՝

(ա) Ս. Իչլէն. Լ. Իրլէն. Իճմալ. Պապ 39 ։

ալթընձը Եկեղեցի իլէ իլհագըգամ եաշա-
մագ՝ եէտինձի Քրիստոսա էօլմէք՝ սէքի-
զինձի աչըգ վէ աշիքեար օլմագ՝ տօգուզուն-
ձու չօգ տէֆա՝ օլմագ. վէ օնունձու Հայ-
րապետլէրին ճիւմլէսի՝ պու շէյլէրին՝ հէ-
փիսինէ մալիք օլմալըտըր։ Շիմտի կէլէլիմ
քի՝ էյէր պու շէյլէրին պիրի էքսիք օլուր-
սա, օլ շէհատէթլէր գապուլ օլունամազ։
Լաքին մուպահէսէ օլունան պիր մատտէնին
խուսուսունտա՝ ճիւմլէ Հայրապետլէրին՝
եալըզ օնլարըն պիրինին. պիլէ՝ պու իգթի-
զալը օն շէյլէրէ պիր եէրտէ մալիք օլտուգ-
լարընտա շէհատէթ պուլմազ նէ՞ գատար
կիւձ պիր շէյտիր։

Շիմտի կէլէլիմ՝ քի, պու օն շէյին պիր
տանէսինէ պուլունտուղու խալաթ օլունտուգ-
տան սօնկրա՝ օնուն շէհատէթինի ըէտտ
էթմէյէ հա՞նկը Քրիսթիանըն. ա՛գըլընտան
պիլէ կէչէր։ Զիրա Վինչէնցիուսուն սէօզ-
լէրինի խալքընըզ ա՛զիզ վէ կէրչէք օլան
շէյէ ինանտըրմագ ալտանմայաճագըզ տէ-
մէտէն ղայրի պիր շէյ տէյիլտիր։ Լա-
քին պիզիմ տէ էօյրէնմէյէ չալըշտըղըմըզ
հէման պու տուր, եա՛նի սահիհ վէ
կէրչէք յի էօյրէնէլիմ։ Զիրա եվվէ-
լա՝ պիզ կէրչէքլիք վէ ազիզլիք նէ օլ-
տուղունու պիլմէլիյիզ՝ Հայրապետլէ-
րին հէփիսինին աւետարանական ա՛զիզ-
լիյէ մալիք օլուպ կէրչէքլիք թա՛լիմ վէր-

տիքլէրինի նա՞ըլ պիլէճէյիզ . վէ օնլա-
ըըն ա՛լիմլիք իլէ Թա՛լիմ վէրտիքլէրինի
ղայրի երիւզաէն նա՞ըլ պիլէճէյիզ ։ Իմ-
տի պունտան աշիքեարտըր քի , պու գա-
նունուն Թագտիմ էԹտիյի ուսուլ՝ եա
միւմքիւնսիւզ եախօտ եանըլըշ օլմալը ։

Լաքին եինէ՝ էյէր պու ուսուլ սահիհ
իսէ , Հայրապետլէրին ճիւմլէսի՝ եախօտ
էքսէրիսի՝ շէհատէԹտէ իԹԹիֆագ իւզրէ
տէյիլլէր իսէ , պու աստուածաբան պու-
գանունա պիր գուվվէԹ վէ՛րմէյօր ։ Լաքին
պու՝ եա՛նի օնլարըն ճիւմլէսինին իԹԹի-
ֆագ իւզրէ օլմալէրի միւմքիւնսիւզ տիւր ։
Զիրա Հայրապետլէրին էն չօղու վէ էն
մի՛ւԹէպէրի՝ ապա պիր քիԹապ եազմամըշ-
լար . վէ եազանլարըն քիԹապլարը պու
մաատէնին խուսուսունտա եա հիչ պիր
շէհատէԹ վէրմէզլէր , եախօտ օնլարըն քի-
Թապլարը փէք չօգ պօզուլմուշլա՛ր տըր ։
Լաքին պէլքի պու աստուածաբան Հայ-
րապետլէրի օլտուգլարը դարսան վէ սա-
յըլարընտան ի՛Թիպար էտէրէք՝ ճիւմլէսի
տէմէսինտէն մէրամը եալընըզ քիԹապլարը
էլլէրիմիզէ եէԹիշէն Հայրապետլէր տիր .
վէ օլ զէման Քրիսթիան տինինի՝ Թալիմլէ-
րինինին վէ ֆարզլէրինինին իսպաԹ օլունմասը
իչին , գազա՛լարըն՝ եա՛նի աԹէշլին՝ սու-
յուն՝ գուրԹլարըն վէ ատէմլէրին պօզմա-
լարընա՛ պագմալը տըր ։ Շէօյլէ քի ,, է-

յեր ըսաթ կէլէ պունլար տէյիլ՝ իլլա պունլարտան ֆարգլը ըէյլէրէ շամիլ պունլարտան ֆարգլը քիթապլար Հըքզ օլունուպ ելլէրիմիզէ ներէթիշմիշ օլսալար իտի, իմանըմըզ Նըլահըն Մէօզիւնտէն տէյիլ՝ իլլա ինսանլարըն ըէյլէրինտէն գուլաղուզլանարագ՝ պունտան փէք ֆարգլը օլուրտու :

Մէ խընէ՝ Հայրապետլէրին՝ քէնտի ըէյ ու ի՛Թիգատլէրինի տէվամ իւզրէ մէ չօք տէրրէ սէօյլէտիքլէրինի նէտէն պիլէլիմ : Օնլարըն չօղունտան պիր քիթապըմըզ եօ՛գտուր, մէ ղայրիլէրտէն՝ պա՛զըլարըընըն պիր տէֆա՛ սէօյլէնմիշ՝ մէ պիր աւըր Հայրապետին թելլիֆաթընտա Հըքզ օլունմուշ՝ ֆիքրի կիւծ անկլաշըլըր պիր գաչ սէօզլէ՛ր պուլունույօր : Հագիգաթ՝ չէհատէթ իչիւն իլք Ընդհանրական ժողովքլարըն Հաւատամքլարընը՛ կէթիրէ պիլիրիզ. լաքին պաՀթսըզլըղըմըզտան օնլարըն իչինտէ՝ Հոգմալըլար իլէ Նըւտարտնական Գրիսթիանլարըն պէյնինտէ միւծատելէ օլունմազտա օլան մատտէլէր խուսուսուետա սայքի պիր չէյ եօ՛գ կիպի տիր. զիրա պունլար՝ ղայրի մատտէլէր իւզէրինէ տիր :

Լաքին նիհայէթի Միչէնցիատուն գանօնունաւ Օգոստինոսուն գանօնուն վասիղասի իլէ ըէ՛տտ էթմէլիյիզ, քի տէր, "օ Հիչ պիր մուսանիֆին սէօյլէտիյինի՝ օնուն

պիզէ կէրչէք օլտուղունու կանոնաւոր Ա.՚-զիզ Գ.իթապլարտան եւ ա՚գըլ ու խորպը-տէն իսպաթ է՚թմէտիքճէ՝ գապուլ էթմէ-յէ մէճպուր տէյիլիզ": Իմտի Ա իչէնցիու՝ Հայրապետլէրին չէհատէթինի պու մը-սիլէի Ա.՚զիզ Գ.իթապլարտան իւսթիւն գօտուղունուն սէպէպինէ՝ պիզէ Ա.՚զիզ Գ.իթապլարտան չէհատէթ վէ՚րմէտիքճէ՝ գապուլ էթմէտիյիմիզէ մա՚զուր պույուր-սուն ։

Լաքին ա՚մէլի թէճրիպէ փասիտաար իլէ թէֆթի՚շ էտէլիմ, վէ կէօրէլիմ՝, եօգսա րըտա պէյան էթտիյիմիզ կիպի՝ Հայրա-պետլէրտէն պիրինին գապուլ էթտիյի՝ վէ շիմտի Ա.րմէնեան քիլիսէլէրինին րէսմ էթտիքլէրի զիւրիւ՚ումլէր՝ անճագ Հայրա-պետլէրին սայքը ճի՚ւմլէ.ինճիլէրին գապուլ օ՚լունմայօրմու իւաի ։

ա. Լ՚վվէլա Կըրն սէնէնէյի հէ-ծ զիւրի՚ւմի-նէ՝ ինանանլարը նազար էյլէ։ Կու պին էր-լըն իւուսուսունտա՝ կէօրտիւք քի, Յուս-տիանոս վէգալ՝ գըլյամէթտէն սօնկրա Սուրբ-լար Երուսաղէմտէ պին եըլ փատիշահլըգ սիւրէճէքլէր իտանըրըքտը. վէ քենտիլէրին իգրարընա կէօրէ՝ օլ ա՚սիրտէ պուլունու՝ հէփ ա՚լիմ Հայրապետլէր քենտիսի կիպի ինա-նըյըրլարտը ։ Օ՛իրա օ՝ տէր քի, "Լ՚յէր Գ.րիսթիան ատընը թաշըյան պա՚զը քիմ-սէլէրէ րասթ կէլիրսէն, քի օ՝նլար իմանըն

պու մատտէսինէ ինանմազլարաա . . . . պու քիմսէլէրի՝ Քրիսթիան սայմայըլար. վէ տօղրուսունու սէօյլէյինճէ , պունլարա՝ Սամարիալըլարա՝ Եէհուտի տէնմէք կէրէք իտի յինտէն զիյատէ Քրիսթիան տէնիլմէլի տէյիլտիր " (ա) ։ Վէ հինէ տէր . " Լաքին պէն՝ վէ ի'թիգատտէ տօղրու վէ ուղղափառ հէմ Թէքմիլէն Քրիսթիան օլան պիր ճիւմլէ պօդէյէր՝ պիլիրիզ քի , Թէնին պիր գըյամէթի օլաճագ , վէ Մ՝զիզլէր օնտան սօնկրա Երուսաղէմտէ պին եըլ օլաճագլար , քի օ՝ Թէքրար պինա օլունուպ կիւզէլլէնէճէք՝ վէ կէնիշլէնէճէք տիր "(բ) ։ Երանոս՝ Տերտուղիանոս՝ Կրիգորիոս՝ Եւսեբիոս՝ Լագթանթիոս՝ Վիգթորինոս՝ վէ օլ ա՛սրըն Վարդապետլէրինին վէ Հաւատտացեալլարըն չօղու՝ պու՝ ի'թիգատտէ իտիլէր ։ Իմտի պունուտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի , Հայրապետլէրին պիլ իթթիֆագ պիր ի'թիգատը գապուլ էթմէլէրի՝ օլ ի'թիգատըն սահիհ օլտուղունա եանղըլմազ իսպաթլար օլմազ ։ Զիրա պու ի'թիգատ՝ հէր նէ՛ զամանը էսքի իտի իսէ տէ , օնտան սօնկրա Եկեղեցիտէն րէտտ օլունտու ։

(ա) Յուստինիանոս Թրիֆօյա Գարշը . սահիֆէ 306 ։

(բ) Եինէ օրատա սահիֆէ 307 ։

Բ. Իքինճի զիւի՛ւմ՝ պուննատան ատամ իշիթտիյիմիզ՝ Յուստինոս վկայ՝ Երանոս՝ Տերտուղիանոս՝ Օգոստինոս վէ դայրիլէրին, Սէօյլէր չէրա՛աթ կիւնիւնէտէք աչըլմայաճագ, վէ տօղրու տօղրույա Սէօյլէ կիթմէք քէրէմինէ մուեէտտէր օլան փէք ազ քիմսէլէրտէն մա՛ադա՝ պու միւտտէթին էսնասընտա ճիւմլէ հաւատացեալլարըն ճանլարը եէր ալթընտա պիր մաճայլտէ գապալը գալըրլար տէյիւ իճանըրլարըտը: Լաքին պուննատան մա՛ադա հէր քէատէն իզրար օլունուր վէ փէք աշիքեարտըր քի, Օրոգինէս՝ Լագթանթիոս՝ Ս. Իգնատիոսինոս՝ Սուրբ Ամբրոսիոս Սուրբ Օսկեբերան՝ Գէօրգորիոս՝ Էգումէնիոս՝ Իրենէոս՝ Փորուտէնթիոս՝ Թէօփիլագթոս՝ Սուրբ Պեռնարտոս վէ Հռովմայ Եպիսկոպոսլարը Կղեմէս վէ Իյիլիմի իքինճի Յովհաննէս տախի՝ ճիւմլէսի պու ի՛թիգատտէ իտիլէր. վէ պունա գարշը պին տէօրթ եիւզ սէնէյէ գատար հիչ պիր Ընդհանրական ժողովք պիր շէյ սէօյլէմէտի. նէ տախի Հայրապետլէրտէն պիրի՝ պատըլ սայըլդըղը դայրի զիւի՛ւմլէրէ գարշը սէօյլէտիքլէրի զէման, պունա գարշը պիր շէ՛յ սէօյլէտիլէր: Պու ի՛թիգատըն փէք էսքի օլտուղ՝ փէք էրքէն ալէնտէմի տաղըլմասընա իսպաթ՝ Ռում քիլիսէսի վէ սայըր քիլիսէլէրին՝ վէ Հայրապետլէրի քէնտիլէրինէ գուլաղուզ գուլթմագ իտ-

արա՛սընտա օլանլարըն ճիւմլէսի՝ օնու շիմ-տի յէ գատար դութտուգլարը տըր ։ Մ է պու պէօյլէ իքէն՝ Հռովմէական Եկեղեցի՝ 1439 սէնէսինտէ Ֆլօրէնցա նամ՝ շէհիրտէ ճէմ՝ օլան ժողովքտա՝ պու Մ իչէնցիտ կի-զի պա՛զը քիմսէլէրին՝ պիզէ մուսանիֆլէր-տէն պիր իթթիֆագ վէրիլէն րէյի շիւպ-հէսիզ սահիհ տէյիւ գապուլ էթմէլէյիզ տէտիքլէրինէ պագմայարագ՝ պունուն զըտ-տընը՛ սապիթ էյլէտի ։ Շիմտի կէլէլիմ քի, Հռովմալըլար իլէ Լուսաւորչական Քրիստոնեալարըն պէյնինտէ օլան միւ-ճատէլէլէրտէ՝ պիր մատտէնին իսպաթընա պունտան զիյատէ Հայրապետական շէհա-տէթ կէթիրիլմէյէ սայքի միւմքինսիզ կիպի օլտուղունա փէք էյի գանմըշըզ ։ Լաքին պու ի՛թիգատ Ֆլօրէնցա ժողով-քունտան՝ տէյիլ եալընըզ գապուլ օլունմա-տը, իլլա սայքի պաղըլ տէյիւ տախի րէտտ օլունտու ։ Մ է պունտան անլաշըլըր քի, էյէր Լուսաւորչականլար Հռովմալըլարա գարշը Հայրապետլէրին պիր իթթիֆագ օ-լան րէյինի շէհատէթէ կէթիրէճէք օլա-լար, Հռովմալըլար օնու պիր շէյ սայա-ճագ տէյիլտիր ։

Գ. Հերետիկոսլարըն մէրտուտիյէթինէ՝ Տէրտուղիանոստան՝ Եպիսկոպոսա վէ նահա-յէթ օլան Սուրբ Կիպրիանոսուն՝ Կապա-դովկիա Մ՝էթրօփօլիտի օլան Ֆիրմիլիա-

Նոստան՝ Աղէքսանդրիա Պատրիարգը Դիոնէսիոստան՝ Սուրբ Նարսեղ Հայրապետաէն , մէ Ափրիկէ՝ Կապադովկիա՝ Կիլիկիա մէ Բիւթանիա եկեղեցիլերինտէ ճէմ՝ օլան Եպիսկոպոսլար Աթնագոսլարընտան պադըր մէ գուժվէթսիզ սայըլմըշըտը ։ Ա՛ է պէօյլէ իքէն՝ պու գատար չօգ Եպիսկոպոսլարտան պիլ իթթիֆագ գապուլ օլունան ի՛ թիգատ՝ չիմտի հաօվմայ քիլիսէսինտէն ճանիգըլըշ սայըլըպ՝ հերետիկոսլարըն մկըրտուլթիւնունու սահիհ տէյիւ գապուլ էթմէյէ ըիզա վէրիյօր ։

Դ. Պունտան աղաէմ կէօրտիւք քի , հաղորդութիւն՝ Սուրբ Կիպրիանոստան՝ Սուրբ Օգոստինոստան՝ պիրինճի Գրիգորիոս Փափատան մէ իլք դարլարըն սայքի հէփ վարդապետլէրինտէն խէլասէ իգթիզալը՛ սայըլըրըտը ։ Ա՛ է պու ի՛թիգատըն փէք էսքի օլտուղունա պիր իսպաթ տահա՝ չիմտիյէ գատար Հում՝ Հայոց՝ Գըպդըը մէ դպիրի Եկեղեցիլէրին տնու հըֆզ էթմէլէրի՛ տիր . մէ պէօյլէ՛ իքէն , Հաօվմայ քիլիսէսի պունմա տախի ճանիգըլըշ տէյիւ ըէտտ էտէյօր ։ Ա՛ է պունտան աշիքեար անկլաշըլըը քի , եա Հայրապետլէր ճանըղըլմըշ օլմալը , եախօտ՝ Հայրապետլէրէ ույմատըղը իչիւն՝ Հաօվմայ քիլիսէսի ճանըղըլըշտա օլմալըտըր ։

Ե. Պունուն կիպի՝ Տերտուղիանոս՝ Կղե-

մէս Աղէքսանդրացի Լագթանթիոս վէ Աֆ-րիգանոսուն տէտիյինէ իմթիսալէն՝ Հայ-րապետլէրտէն պիր չօղու պիլ իթթիֆագ տէրլէր իտի քի, Եւէլաս էտիճիմիզ մկրտել օլտուղտան սօնկրա Պասեք պայրամընը եալընըզ պի՛ր քերրէ տութմալու ։ Լաքին օնլար պունտա հէր նէ գատար իթթիֆագ էթմիշլէր իսէտէ, չօգ Հռովմէական տա-տուածաբանլարտան իսպաթ օլունմուշտուր քի, պու ի՛թիգատ եանըլըշ օլտուղուն-տան մա՛ադա՝ Աւետարանըն մէթէնընա տա-խի զըտտըր ։

Դ. Հիչ պիր խուսուստա եէմին գա-պուլ էթմէսի չէրի՝ օլմամագ զիւրիւմի՝ հէ-ման ողէ՛ր տէվրտէ եաշամըշ չօգ Հայրա-պետլէրին պիլ իթթիֆագ րէյի իտի ։ Լա-քին շիմտի Ք'րիստոսուն հէք միլլէթտէ օլան Եկեղեցիլէրի ինանըրլար քի, չէ-րա՛աթ հուզուրունտա՝ եէմին շէրի՝ տիր ։

Ե. Սուրբ Աթանասիոս՝ Սուրբ Բար-սեղ՝ Ս՝ Եթոտիոս՝ Սուրբ Հիլարիոն՝ Յուս-տինիանոս վկայ՝ Տերտուղիանոս՝ Սուրբ Օ-գոստինոս՝ վէ Հայրապետլէրտէն տահա պիր չօղու՝ մէլէքլէրին թէնի օլուպ ճիսմա-նի շէհվէթէ իմթի՛տաալարը վար զիւրիւմի-նէ փահիպ օլտուլար ։ Լաքին օնլարըն պէջլէ ինանտըգլարընա պինաէն՝ շիմտիքի գէլմանլէրտէ պու զիւրիւմէ՝ տօղրու օլմալը տէյէն պուլունմուր ։ Սէ պու զիւրիւմ՝

Աւետարանական Քրիսթիանլարըն պէյնինտէ րէտտ օլունտուղու գատար Հռովմատա տախի օգատար րէտտ օլունմայօրմու ։ Նէ է պու ծիւմլէ իլէ՝ Հայրապետլէրին պիլ իթթիֆագ՝ նէ՞ գատար չօղու պունուն կէրչէք օլտուղունա շէհատէթ վէրիյօր ։

Լաքին պու պապտէ թաֆսիլ օլունան շէյլէրին խուսուսունտա կէթիրիլէն էօրնէքլէր պու մատտէյի սապիթ էթմէյէ քիֆայէթ էտէր ։

Իմտի պու պապը՝ պաշլատըղըմըզ կիպի պիթիրիպ տէրիզ քի, Հայրապետլէրին տէյիլ եալընըզ պիրէր պիրէր պաշգա պաշգա՝ իլլա օնլարըն չօղու պիրտէն պիլ իթթիֆագ չօգ խուսուսլարտա եանըլտըգլարընա՝ եախօտ Հռովմայ քիլիսէսինին իթիգատինէ զըտ շէյլէր սէօյլէտիքլէրինէ վուգուֆ օլտուղումուզտան սօնկրա, պէս պէլլի տիր քի, օնլարըն էքսէրիսինին պիր եէրտէ պիլ իթթիֆագ րէյլէրի՝ Քրիսթիանլարըն պէյնինտէ միւճատէլէ ալթընտա օլան շէյլէրէ գարար վէրմէք զըմնընտա քիֆայէթ էթմէզլէր ։

ԳԼԽ Ե ։

ՍԵՊԵՊ ԱԼԹԸՆՃԸ ։

Չիւնքի Հայրապետլէր՝ չօք տէֆա՝ պիրի պի-
րինէ զըտ ոլարագ սէօյլէտիլէր · վէ զըտ
Հուքիւմ Համուտէլէրտէ՝ պիրի պիրինէ
զըտ ի'թիգատտէ օլտուլար ։

Պիզիմ միւճառէլէլէրիմիզտէ Հայրա-
պետլէրի Հաքիմ վէ չէրա'աթճիլէր տէ-
յիւ գապուլ էթմէք իչիւն, կէրէքտիր քի,
տիւն մատտէլէրինտէ օնլարըն ճիւմլէսի իթ-
թիֆագ իւզրէ ոլ'ր րէյտէ վէ ոլ'ր ի'թի-
գատտէ օլալար ։ Օ իրա՝ օնլարըն արա-
սընտա րէյ վէ ի'թիգատ խուսուսունտա
զըտլըգ վէ իխթիլաֆ օլտուղու սուրէթտէ՝
պիզիմ միւճառէլէլէրիմիզէ գարար վէրէ-
ճէք նէրինէ՝ օնլարա տաՀա՛ զիյատէ գա-
րըշըգլըգ վէրիպ՝ պիզի պիրլէշտիրէճէք նէր-
տէ՝ տաՀա զիյատէ այըրաճագլար տըր ։
Պու թագտիրտէ՝ պա՛զը Մ՝ուսլար իլէ պա՛-
զը Լաթինլէր իտտի'ա էտէրէք իքի գարաֆ-
տան աա տէտիլէր քի, Հայրապետլէր՝ պիլ
իթթիֆագ պիզտէ՛ն եանա իտիլէր · վէ էլ-
պէթթէ պու իքի գարաֆըն պիրի եանըլը՛շ
օլմալը ։ Լաքին պիզ կէօսթէրէճէյիզ

քի , պու՝ ճէսարէթլի պիր իտտի՛ա օլմու-ղու գատար՝ կէրչէք տէ տէյիլ տիր , վէ Հայրապետլէր՝ կէրէք պիր դարաֆտան եանա կէրէք օպիր դարաֆտան եանա իթ-թիֆագ իւզրէ տէյիլլէ՛ր տիր : Պունտան ագտէմքի պապալէրտէ՝ պու Հիւլեայը տէֆ՝ էտէճէք՝ չօգ չէյլէր պուլունուր : Պու-նուն իչիւն պու իխթիլաֆլէր խուսուսուն-տա եինէ մուխթասարճէ սէօյլէյիպ՝ անտէն սօնկրա պուրհանըմըզա պագալըմ :

ա . Պիր դարաֆտան Հայրապետլէրին էն էսքիլէրինտէն օլան Յուստինոս վկայ՝ Երանոս վէ Տերտուղիանոս՝ գըյամէթտէն սօնկրա եէրին իւզէրինտէ եէնի Երուսաղէմ-տէ Սուրբլար պին եըլ սա՛ատէթ ու տէվ-լէթ սիւրէճէքլէր զիւհ՛ուրինին իտտի՛ա-սընտա իտիլէր : Օպիր դարաֆտան իսէ , Դիոնէսիոս Աղէքսանդրացի՝ Գրիգորիոս Նազիանզցի վէ Հերոնիմոս՝ պու զիւհ՛ուրի պիր պատըլ Հիւլեա՛ սայարլարտը ; քի օ՝ Առաքեալլարըն թա՛լիմտէն տէյիլ՝ իլլա Եէհուտիլէրին րույալարընտան սատըր օլ-մուշ տուր :

բ . Պիր դարաֆտան Ասիա Եպիսկոպոս-լարը՝ վէ օպիր դարաֆտան Հռովմայ փա-փասը Վիգթոր իլէ օնուն Հէմիալէրի՝ Զատիկ Հանկը կիւնտէ օլմալը իտիյի խու-սուսունտա իխթիլաֆտէ իտիլէր :

գ . Կիպրիանոս՝ հէրէթիքլէրի օլան Եպիս-

կոպտուլար իլէ՝ Հռովմայ Եպիսկոպոսու Ստեփաննոս վէ շէրիքլէրի Հերետիկոսլարըն մկրտութիւնու իւզէրինէ պիրրի պիրինէ օլ տէրէճէ զըտ իտիլէր քի , պիրրի պիրինէ բանադրանք էթտիլէր :

Դ. Տերտուղիանոս՝ Օգոստինոս վէ Նըրեմրտեան քիլիսէսի էքսէրիյա՝ ճան մէվլուտ վասիդասի իլէ պապատան էվլատա կէչէր ի՝ թիգատինէ զաՀիպ օլմուշ իքէն , Սուրբ Հերոնիմոս օնլարըն Հէփիսինի րէտտ էտիպ տէր քի , քիլիսէնին պու մատտէտէ ի՝ թիգատը՝ պունա զը՛տտըր :

Ե. Սուրբ Հերոնիմոս տէր քի , Պօղոսուն Պետրոսա թա՛ղիր էթմէսի , եալանտան՝ վէ իքիսինին էվվէլտէն պունա գավլ էթմէլէրի իլէ օլմուշուտու : Լաքին Սուրբ Օգոստինոս տէր քի , օնուն թազիրի սահիհ վէ կէրչէք իտի . վէ նիզա՛լարը՝ չօգ էօրքէ վէ աճը սէօզլէր իլէ օլմուշ տուր :

Զ. Հայրապետլէրին պա՛զըսը տէր քի , Հաւատացեալլար Հաֆթատա իւչ տէֆա Հաղորդութիւնա կէլմէլի . զայրիլէրի իսէ , պունուն զըտտընը՛ ինանըր :

Է. Պազը Հայրապետլէր՝ շապաթ կիւնիւ օրուճ դութմազ պօ՛րճ տուր տէրլէր . զայրիլէրի տէ՝ օլ կիւնտէ օրուճ գութան՝ Քրիստոսուն գաթիլի օլուր տէրլէր :

Ը. Պա՛զը Հայրապետլէր ինանըրլա՛ր քի , Քրիստոս Էֆէնտիմիզ՝ էլլի եախօտ

դըրդ խաշընտա եօլտու. լաքին ղայրիլերի տէ ինանըրլար քի, օթուզ եա օթուզ պի՛ր խաշընտա եօլտու. քի պու զիւի՛ւմին իքիսի տէ Աւետարանա մուղայի՛ր տիր:

Թ. Արեւմտեան Եկեղեցիսինին Եպիսկոպոսլարը՝ "Ալլահըն սուրէթի" տէյիւ՝ խալընըզ Օղուլա տէրլէր իտի. ամմա Րում Եկեղեցիսի՝ պու իսմի՝ Հոգին Սուրբա տախի վէրիր:

Ժ. Հայրապետլէրին պէյնինտէ՝ Րըզխումն 'ի Հօրէ՝ եախօտ 'ի Հօրէ և յՈրդւոյ խուսուսունտա պիր իխթիլաֆ վարըտը, քի օ՝ պուկիւնէ՛ գատար տէֆ՝ օ՛լմամըշ տըր: Ս՝էսէլա՝ Կիւրեղ տօգուզունճու Անաթէմասընտա տէմիշ իտի քի, "Հոգին Սուրբ՝ ասըլ Օղուլտան բըղխել օլուրյօր": Լաքին Թէոդորիտոս օնա ճէվապ վէրիյօր քի, Հոգին Սուրբուն վարլըղը Օղուլտան՝ եախօտ Օղուլուն վասըդասը՛ իլէ տիր տէմէսի ամբարշտութիւն վէ քիւֆիւր տիւր: Ս՝է պու խուսուստա տօղրուսու պո՛ւ տուր քի՝, օլ զէմանէ գատար Եկեղեցիլէր պու մատտէնին իւզէրինէ տաւա պիր գարար վէ՛րմէմիշլէրիտի. պունուն իչիւն հէր պիր Հայրապետ սէրպէսթլիյիլէ քէնտի տիւշիւնտիւյիւնիւ սէօյլէտի: Ս՝է պունտան պէօյլէ՝ կէրէք Լաթինլէր վէ կէրէք Րումլար՝ քէնտիլէրինէ զըտ սէօյլէյէն Հայրապետլէրին րէյինէ թէրս մա'նա վէրմէյէ

փէք չօգ չալըշըրըլար · չէցլէքի՝ Հայրապետլէրի՝ ծիւմլէսի իթթիփագ իւզրէ քէնտիլէրտէն խանա սէցլէր կէօսթէրսինլէր ։

ԺԱ · Քաղկեդոն ժողովքունտա ճէմ՝ օլան ալթը եիւզ օթուզ Հայրապետլէր սիծիլ քէստիլէ՛ր քի, Իսթամպօլ փաթրիյի մէմնէթտէ Հռովմանընքինէ պէրապէր տիր ։ Լաքին Ըրումտեան Եպիսկոպոսլարը պունու ինքեար էյլէտի ։ Աֆրիգա Եպիսկոպոսլարը տախի քէնտի Եկեղեցականլարընը՝ տա՛վալարընըն գայրընը Հռովմայա ա՛րզ էթմէքտէն չէրի՝ տէյիլ տէյիւ՝ մէն՝ էթտիլէր ։ Հռովմայ Եպիսկոպոսլարը իսէ՝ պու Հռովմանըն հագգը՛ տըր տէյիւ՝ օնլարըտան պունու դալէպ էտէրլէրիտի ։

ԺԲ · Սիկիտտա իքինճի տէֆա՝ ճէմ՝ օլան Եէտինճի տէնիլէն Ժողովք՝ եէտի եիւզ սէքսէն եէտի սէնէսինտէ՝ օնտան ագտէմ ճէմ՝ օլունան պիր գաչ Ժողովքլարըն գանունլարընը ըէտտ էտէրէք Պատկերլէր խուսուսունտա՝ " Պիզ պատկերլէրէ ըագպէթ զըմնընտա թէվազու , վէ երկրպագութիւն վէ մօմլար հէմ՝ քիւնլիւք իլէ իզզէթ էթմէլիյիզ տէյիւ պիր գանուն էյլէտի ։ Լաքին օնտան սօնկրա Գ՛էրմանիատա վագի՝ Ֆրանքֆօրթտա ճէմ՝ օլան պէցյիւք Ժողովքուն Հայրապետլէրի՝ պու գանունունու ըէտտ էյլէտիլէր ։ Պու միսիլլի պիրի պիրինէ զըտ ըէյլէրի՝ պիրի պիրինէ նա՞սըլ մուգապըլ կէթիրէ պիլիրիզ ։

Ժգ. Առաքեալներին պիր դագըմը՝ Յովհաննես Աւետարանընտա Ժ գլուխունուն 30ունճու խանէսինտէ՝ " Պէն վէ Պապա պիրիզ " տէյիւ պուլունան օլ մուհիմ սէօզլէրի Թէֆսիր էտէրէք տէրլէր քի , օնլարըն մա՛նասը եալընըզ մուհապպէթ վէ իրատէթ պիրլիյի տիր · պիր դագըմը տա՝ տէրլէ՛ր քի , օ սէօզլէրտէն մէրամ զաթ վէ դապիա՛թ պիրլիյի տիր :

Ժդ. Առաքեալներին պիր դագըմը՝ " Պապամ պէնտէն պէօյիւք տիւր " (Յովհ. ԺԴ. 28 :) սէօզլէրինի ա՛լէսսէվի Ալլահըն Օղլու իւչիւն սէօյլէնմիշ տէյիւ մա՛նա վէրիյօրլար · պիր դագըմըտա Թահմին էտէրլէր քի , Քրիստոսուն եալընըզ ինսանլըղը իչիւն սէօյլէնմիշլէր տիր : Քէզալիք՝ " Վէ Քէլամ Թէն օլտու " (Յովհ. Ա. 14 :) սէօզլէրի խուսուսունտան արալարընտա պունուն կիպի իխթիլաֆ վար :

Տօղըուսու պու տուր քի , Աստուածաշունչտա պիր պաշըլըճա խանէ սայքի պուլունմազ քի , Առաքեալներին ճիւմլէսի օնու հէմա՛ն պիր տիւրլիւ անըլայալար : Իմտի օնլար՝ Կուրթուլուշումուզ իւզէրինէ պինա օլունմուշ օլան էպէտի է՛օմիւրիւն սէօզլէրինի Թէֆսիր էթտիգլէրինտէ՝ իթթիֆագ էթմէլէրի՝ նի՞չիւն օնլարըն ա՛լէսսէվի աստուածաբանութիւնա տայիր ի՛թիգատլէրինտէ իթթիֆագ էթմէլէրի գատար իգթիզալը օլմասըն :

Իմտի Հայրապետլերին պու գարմա գարըշըգ պիրի պիրինէ զըտ րէյլերին օրթասընտա նէ՞ եափալըմ ։ Օնլարըն հէր պիրինին՝ սայքի արալարընտա ի'թիգատէ հիչ պիր իխթիլաֆ եօգ կիպի՝ քենտի մախսուս վէ ֆարգլը ի'թիգատը իլէ գապուլ էտէլի՞մ մի ։ Իմտի Հայրապետլերին թէլիֆաթընը պունտան զիյատէ թէֆթիշ էթմէզտէն՝ օնլարը հէման պուլտուղումուզ կիպի մուճատէլէլէրտէ գուլլանմաղա՝ ա'գլէ ույղուն օլանը գապուլ էթմէյէ վէ օլմայանը րէտտ էթմէյէ րուխսաթ օլտուգտան սօնկրա՝ հագիգաթ պէհանէ էտէճէք քիմսէ եօ՛գ տուր ։

Լաքին պու պապէ խիթամ վէրմէք իչիւն՝ տէրիզ քի , Հայրապետլերի պու գատար մուհիմ՝ վէ մուգթազի մատտէլէրտէ պիրի պիրինէ մուխալիֆ պուլտուղումուզ թագտիրտէ , օնլարըն շիմտի մուպահէսէ օլմագտէ օլան մատտէլէրտէ իթթիֆագ իւզրէ օլտուգլարընտա նէ՞ վէճհիլէ գանաա պիլիրիզ ։

Վէ օնլար՝ պա՛զը մուհիմ վէ մուգթազի մատտէլէրտէ պիրի պիրինտէն պու գատար ֆարգլը ի'թիգատլէրտէ օլտուգտան սօնկրա , օնլարը պիրի պիրինէ մուղապըրգ չըգարմագ՝ վէ հէփիսի պիր չէյ սէօյլէյօր տէյիւ կէօսթէրմէք զըմնընտա՝ նի՞չիւն պու գատար էմէք չէքէլիմ ։ Օնլարըն կէ-

րէք ի՛թիգատլէրինտէ վէ կէրէք սէօզլէրին-
տէ պիրի պիրինտէն իխթիլաֆտէ օլտուգլա-
րընը նի՞չին աշըգտան աշըգա իգրար էթ-
մէյէլիմ :

Տինէ տայիր շիմտիքի հալտէ մուճատէլէ
օլունմայան մատտէլէրին խուսուսունտա
իխթիլաֆտէ օլտուգլարընը իգրար էթմէյէ
ասլա չէքինմէզիզ : Վէ շիմտիքի մու-
պահէսէլէրէ տայիր շէյլէրտէ իխթիլաֆտէ
օլտուգլարընը իգրար էթմէյէ մէճպուր
օլտուղումուզ սուրէթտէ՝ նէ՞ տահա պէօ-
յիւք զարար օլա պիլիր յօք :

Հէր նէ իսէ , Հայրապետլէրին ի՛թի-
գատտէ պիրի պիրինէ զըտ օլտուգլարընը
կէօրտիւյիւմիւզ պիզէ եէթէր : Վէ պուն-
տան աշիքեար օլուր քի , օնլար՝ պիզիմ մու-
ճատէլէլէրիմիզտէ սիճիլ քէսէր հաքիմլէր օ-
լամազլար : Զիրա քի պու զըտլըգլէր կէօս-
թէ[illegible]իրլէ՛ր քի , Հայրապետլէր եա՛նըլըմազ
հաքիմլէր տէյիլլէ՛ր տիր . քի Հռովմալը-
լարըն՝ Լուտտարանայան Քրիսթիանլարա
գարշը կէթիրտիքլէրի մատտէլէրի սապիթ
էթմէյէ՝ հէր հալտէ եանըլըմազ օլմալէրի
իգթիզալը՛ տըր :

ՊԱՊ 7 ։

ՍԷՊԷՊ ԵԷՏԻՆՃԻ ։

Զիրա քի՝ տինէ տայիր մուճատէլէլէրտէ Հայ-
րապէտլէրի՝ հագիգաթ Հաքիմ օլուրլար
Աւետարանական Բրօթէսթանլարըն
զիյատէ հաքիմլէր տէյի՝ ֆիլ վագի
գապուլ էթմէզլէր ․ իլլա Հաքէ-
մօլուրլար՝ Աւետարանականլար
իլէ՝ Հայրապէտլէրին րէյ-
լէրինտէն վէ ա'տէթլէ-
րինտէն խօշլանմատըգ-
լարընը րէտտ է-
տէրլէր ։

Պիր տա'վայը փասլ էտիփ հէօքմ էթմէք-տէ՝ կէրէք տիր քի , իխթիլաֆտէ օլան դարաֆլարըն իքիսի տախի սիճիլ քեսէճէք հաքիմտէ նուֆուզ վար տէյիւ ինանըլար ․ Եօղիսէ միւճատէլէտէն հիչ պիր ֆայտէ հասիլ օլամազ ։ Մ՝էսէլա՝ պէն Նոր Կտակարանըն Ալլահտան իլհամ օլտուղունա ինանըրըմ ․ լաքին օնա ինանմայան պիր Եէհուտիյէ գարշը պահս տէյիւ իսթիմա'լ էտէմէմ ․ իլլա Եէհուտիյի՝ իքիմիզին տէ ինանտըղը Հին Կտակարանտան գանտըր-

մալըյըմ ։ Այնի պունուն կիպի՝ պու մու-
ճատէլէլէրէ տախի գարար վէրմէք իչիւն
Հայրապետլէրին քիֆայէթ էտէր նուֆու-
զու օլտուղունու եա՛լընըզ պիր դարաֆըն
ինանտըղը քիֆայէթ էթմէզ • իլլա իգթիզա
էտէր քի , պունու դարաֆլարըն իքիսի՛ տէ
ինանսըն ։ Վէ շիմտի կէօսթէրէճէյիզ
քի , հէր նէ՛ գատար Հայրապետլէր իքի
դարաֆտան շէհատէթ կէթիրիլիյօր իսէ-
տէ՝ պու իքի դարաֆըն նէ պիրի նէ օպիրի՝
քէնտի ի՛թիգատլէրի իչիւն օնլարըն նու-
ֆուզունու գուլլանըյօր ։ Շիմտի պաշ-
գա պաշգա իքի դարաֆըն տա գայի՛տէսի-
նին թէֆթիշինէ՛ կէլէլիմ ։

Վէ էվվէլա , Աւետարանականլարըն՝
Ֆրանսանըն բարեկարգեալ քիլիսէլէրի ի-
լէ պէրապէր՝ Հայրապետլէրին եանըլմազ
նուֆուզ վար տէմէզլէր ։ Զիրա Ֆրան-
սանըն բարեկարգեալ քիլիսէլէրի՝ քէնտի
Իման Խոստովանութիւնլէրինտէ թագրիր
էտէրլէ՛ր քի , “ օնլար՝ քէնտի իմանլէրինէ
եա՛լընըզ գանուն Ա՛զիզ Քիթապլարը՛
դութարլար ” ։ Օնլար տէրլէր քի , “ Ալ-
լահըն ի՛պատէթինէ վէ ինսանլարըն ճան-
լարընըն խէլասընա իգթիզալը օլան հէր
շէյ՝ Ա՛զիզ Քիթապլարըն իչինտէ մէվ-
ճուտ տուր , վէ օնլար՝ օնտան զայրի պիր
հաքիմէ մուհթաճ տէյիլլէ՛ր տիր ” ։ Պուն-
տան պաշգա տախի տէրլէ՛ր քի , “ Ատէմ-

լէրէ վէ մէկէբլէրէ պիրէ՝ Ա.զիզ Պ.իթաղ-լարեան պիր չէյ չըգարմազ՝ նա օնլարա պիր չէյ զամմ էթմէք՝ նա օնլարը տէյիշ-թիրմէք չէրի՝ տէյիլտիր . . . . . իլլա հէր չէյ՝ օնլար իլէ թէֆթիշ վէ թանզիմ վէ թէճտիտ օլմալը տըր " (ա) :

Իմտի Ֆրանսանըն պու քիլիսէլէրինին ի՛թիգատը պու օլտուղու սուրէթտէ , հէօքմ վէ նուֆուզ գըմըրնտա ղայրի ա-տէմլէրին րէյլէրինի նիճէ գապուլ էտէ պիլիրլէր : Վէ պունտան մա՛ադա՝ էն փաք վէ գօլայ թա՛լիմ Առաքեալլարա էն խա-գըն օլան զէմանլէրտէ վա՛զ օլտուղունու ի-նանըրլար իսէ պիլէ , Առաքեալլարըն վագ-թընտան ուզանտըգճա՝ օլ թա՛լիմին վագը խավաշ խավաշ պօզուլմաղա միւպթէլա օ-լաճագ տէյիւ գըյաս էտէրլէր : Վէ պու-նա խապաթ՝ Պօղոսուն՝ Թէսաղոնիկէցիլէ-րէ իքինճի մէքթուպունուն իքինճի պաշըն-տա նէտէրինճի խանէսինտէ զիքր էյլտիյի օլ զէմանտէն պէրու պաշլանմըշ օլան պէօ-յիւք տիւշմէյի կէթիրիրլէր : Օնլար տէր-լէր քի , Քրիսթիանլըղը դարտան դարա տիւրլիւ տիւրլիւ ույղունսուզ չէյլէրէ տիւշմիւշ պուլունուլար . վէ Ա.զիզ Պ.իթաղ-լարըն գուլաղուզլուղու իլէ՝ օնու իպտիտա օլտուղու հիյէթէ խագը՛ն կէթիրտիլէր :

(ա) Ֆրանսացւոց Նաւարէնարէաւ Պէլլէա-նէի Իմաստ Աստուածաբանութեանն :

Պունտան գաղը՝ նազար՝ Աւետարանա-կանլար քէնտի թա'լիմլէրի խուսուսունտա ինանըրլա'ր քի, օնլար՝ ա՛յնի ա՛յնինճէ Առաքեալլարըն վա'զ էթտիյի թալիմլէ'ր կիպի տիր: Խմտի պու միսիլլի պիր քիլի-սէնին ազալարընա՝ Հայրապետլէրի իմանէ տայիր պիր մատտէտէ ընէճէ էթմէսի նէ՞ գատար զըտ պիր շէյ օլմալը տըր: Զիրա պունու էթմէք՝ Էվըլընըը գօնուն Ազիզ Քիթապլար տէյիլ տէ՝ Հայրապետլէրտէ Ազիզ Քիթապլարտան տաշա զիյատէ թա'լիմլէր վար տէմէք օլուր: Լաքին օնլար ինանըրլար քի, իման մատտէլէրի խուսուսունտա Ազիզ Քիթապլարտան մա'տա պիր շէյտէ նուֆուզ եօգ տուր:

Հագիգաթ օնլար՝ Հայրապետլէրտէն պիր չօգ իսթիխրաճլէր էտէրլէր, լաքին էքսէրի եանղըլըշըգլարը՛ տօղրուլթմագ իչիւն էտէրլէր, վէ կէրչէքլիյի սապիթ էթմէք իչիւն էթմէզլէր: Զիրա օնլար՝ էյէրչէ Հայրապետլէրին թա'լիմլէրի Առաքեալլարըն թա'լիմլէրի գատար փաք տէյիլ՝ ի'թիգատընտա իսէլէր տէ, ինա-նըրլա'ր քի, պու կիւն Հռովմայ քիլիսէսինտէ վա'զ օլունան թա'լիմտէն չօգ փա'քտըր: Խմտի պու Աւետարանականլար՝ կէրէք Բրիսթիանլըգտա վուգու'ւ պուլան պօ-ղուգլուղու իսպաթ էթմէք իչիւն՝ վէ կէ-րէք օնլարըն խասըմլէրինին րէյ ու ի'թի-

գատըլէրի ու կինլէրտէ րէսմէն տահա իշ-թիհար պուլմայըպ նամլընըզ օնլարըն թօ-խումու պուլունտուղունու կէօսթէրմէք ի-չին՝ Հայրապետլէրի փայիտէլի վէ իգթի-զալը՛ սայարլար ։ Մ՝էսէլա՝ փափանըն պաշ-օլմասը՝ ու զէման ինսանլարըն ինանտըղը շէյ տէյիլ իտի ․ լաքին Փիտան կիպի հէ-նուզ կէօրիւնմէյէ՛ պաշլամըշըտը , վէ օն-տան սօնկրա պէշյիւյիւպ մէյտանա չըգտը ։

Վ է եինէ , Ն՝ուսթարանականլարըն՝ Ն՝-զիզ Բ՝իթթապլարտան գօլայճէ վէ աչըգ ա-չըղա իսպաթ օլա պիլէն շէյլէրտէն մա՛տա մուգըլագ վէ խէլասէ իգթիզալը տին մատտէ-սի տէյիլ ղայր պիր շէյ թագտիմ է՛թմէ-տիգլէրի էճիլտէն՝ կէրչէքլէյի իսպաթ էթմէք իչիւն ղայրի պիր հաքիմէ պագմաղա հա-ճէթլէրի նօ՛գ տուր ։ Վ է օնլար Հռով-մալըլար իլէ պէրապէր պիլ իթթիֆագ գա-պուլ էթտիգլէրի ու վա՛ֆիր թա՛լիմլէրի՝ մէսէլա պիր Ն՝լըս՝ պիր Վ՝րիստոս վար ի-տիյինի՝ Կ՝ուրթուլուշու՝ Խորհուրդլա-րը , Խ̅ , Խ̅ ․ կիպի շէյլէրի իսպաթ էթմէ-յէ մուհթաճ տէյիլլէր ։ Իմտի Հայրա-պետլէրտէն իսթիխրաճլէր կէթիրտիգլէրի զէման մէրամ ու մագսուտլէրի՝ Հռովմա-նըն ինանտըղը՝ տէօրտիւնճիւ իւչիւնճիւ եախօտ իքինճի ղարլարտա ինանըլան շէյ-լէրէ ․ գատար մուգատտէմ օլմատըղընը կէօսթէրմէք օլտուղու փէք աշիքեար տըր ։

Լաքին պունտան՝ օնլար Հայրապետլէրի հաքիմլէր զըմընտա գափուլ էտէրլէր տէյիւ անկլաշըլմազ :

Իմտի Հռովմայ Թէվապի'սինին պիրի՝ Հայրապետլէրտէն՝ մէճպուր էտէճէք Նուֆուզլէրի վար կիպի՝ շէհատէթլէր կէթիրմէյիլէ պիր Լուսաւորականա քէնտի զիւի'ւմլէրինի գափուլ էթտիրմէյէ ճէհտի պօ'շ տուր : Զիրա Լուսաւորականան՝ Հայրապետլէրի Հռովմայըտան զիյատէ քէնտի իմանընըն թէմէլի սայմազ : Իմտի էյէր Հռովմայը՝ Լուսաւորականը գանտըրմազա մէրամը վա՛ր իսէ՝ մուգլագ օլան իման Թա'լիմլէրի խուսուսունտա Հայրապետլէրտէն տահա զիյատէ Նուֆուզու օլան պիր ղայրի էհլի գըպլէյէ՛ պագմալը :

Լաքին Հռովմայ քիլիսէսինին տախի՝ Հայրապետլէրին իմանը սապիթ էթմէյէ պէցլէ պիր Նուֆուզլարը վար իտիյինի գապուլ էթմէզ օլտուղունու աշիքեար կէօսթէրէճէյիզ : Տօղրուսու պու տուր քի , Հռովմայ քիլիսէսինէ թէսահուպ էտէնլէր էն պաշ Նուֆուզու՝ Լուսաւորականլար Լ'զիզ Կ.իթապլարա վէրտիքլէրի կիպի՝ [illegible] վէրիրլէր . վէ Հայրապետլէրին Նուֆուզունու քէնտիլէյինտէ պիր Թէ-

մէլ տիր տէյիւ սայմազլար․ իլլա օնու Ա․ւետարանականլարը գանտըրմագ իչիւն գուլլանըրլար ։

Հռովմայ քիլիսէսի պու իʼթիգատտէ տիր տէմէմիզլէ օնա իֆթիրա էտէյօրուզ կէօրիւնմէմէք իչիւն՝ օնուն մէշհուր վէ միւʼթէպէր մուսաննիֆլէրինին սէօյլէտիյինի տինկլէյէլիմ ։

1․ Կարտինալ Պուայտան տէր քի, "Ա․զիզ Կ․իթապլարըն պիր խանէսինին իւզէրինէ եէնի պիր մէկնութիւնու՝ էսքի Վարդապետլերին մէկնութիւնունա զըտտըը պէհանէսի իլէ՝ հիչ քիմսէ րէտտ էʼթմէսին ։ Լաքին օլ քիմսէ՝ տիդգաթ իլէ Ա․զիզ Կ․իթապըն օլ մահալլինին ընագիրինի պաշտան պաշա թէֆթիշ էյլէսին ։ Վէ էյէր օլ մէկնութիւնու օնա մուդապըգ պուլուրսա, Ա․լլահա շիւքիւր էյլէսին, քի Ա․զիզ քիթապլարըն թէֆսիրինի էսքի Վարդապետլերին աʼգլընա պաղլամամըշ տըր․ իլլա օնու՝ Կաթողիկէ Եկեղեցինին նազարէթի ալթընտա՝ պիւթիւն Ա․զիզ Կ․իթապաʼ պաղլամըշ տըր" (ա) ։

2․ Կանարիա ատալարը Եպիսկոպոսու Մ՝էլքիոր տէր քի, "Հայրապետլէր պաʼզը տէֆա եանըլըրլա՝ դապիլաթ աʼտէթինտէն

(ա) Մ՝օվսէսին պէշ քիթապլարը իւզէրինէ մուգատտէմէ ։

խարիճ սադադ չէյլէր տօղուրուրլար" (ա) ։

3. Ամբրոսիոս Գաթարիոս տէր քի, " Հագիգաթ՝ Հայրապետլէրին՛ սէզլէտիքլէրի վէ թէլիֆաթլէրի՝ քէնտիլէրինտէն օգատար մուղլագ պիր նուֆուզէ մալիք տէյիլլէր տիր. չէզլէ քի, օնլարը հէր չէյտէ գապուլ էթմէյէ մէճպո՛ւր օլալըմ" (բ) ։

4. Եօգարքիլէր կիպի Հռովմայըլարըն պիրի օլան Փէթավիոս տէր քի, "Հայրապետլէրին աղզընտան չօգ չէյլէր գաչտըլա՛ր քի, էյէր կէրչէքլէյին տօղրու գանունու իլէ թէֆթիշ օլունաճագ օլսալար, հիչ պիր տօղրու մա՛նայէ թատպըգ օլա՛մազլար" (գ) ։ " Ս է ենինէ տէր. " Սուրբ Գիթապը Հայրապետլէրին վասիդասի իլէ թէֆսիր էտէճէք նէրինէ՝ Հայրապետլէրի Սուրբ Գիթապըն վասիդասի իլէ թէֆսիր էթմէլիյիզ. զիրա պունտա՝ օնլար Սուրբ Գիթապտան ալտըգլարընտա՛ն մա՛տա հիչ պիր չէյ սէզլէյէմէզլէր" (դ) ։

(ա). Աստուածաբանական շէրհլէր. Գի-թապ 7. Պապ 3. րագամ 7 ։

(բ) Գրայդանոս էսէրլէր. շէրհլէր. Գի-թապ 4.

(գ) Եպիփանիոսուն էսէրլէրինէ. Սահիֆէ 224 ։

(դ) Եփէ օրապա սահիֆէ 110 ։

5. Աւետարանականլարա գարշը շիտտէթ լէ եազան Ս`ուրբանոլէոս՝ Ս`ատթ. Ժզ. 18 խանէսինտէ պուլունան՝ "Վէ ճէհէննէմ գափուլարը օնա ղալիպ օ՛լմայաճագլար" սէօզլէրին իւզէրինէ մէկնութիւն վէրիր-քէն, "Պու սէօզլէրին մա՛նասընը՝ Սուրբ Հիլարիոնտան մատա՝ տօղրու վէրէն հիչ պիր քիմսէ խադրըմա կէ՛լմէյօր" տէյէճէք գատար ճէսարէթլի օլույօր:

6. Ճ'էղէլէ Սուլէյման՝ Աւետարանա-կանլարըն Հայրապետլէրտէն կէթիրտիք-լէրի շէհատէթլէրէ գարշը եազա՛ր իքէն տէր քի, "Օնլարըն պիզէ գարշը կէթիրտիքլէ-րի պու գալապալըղա գարշը՝ Ալլահըն Սեօզիւնտէն ճէվապ վէրիրիզ քի, 'Եա-րամազըրգ էթմէք իչիւն գալապալըղըն ար-տընճա կի՛թմէյէսին' " (ա):

7. Գ`աթօլիք մուսանիֆլէրտէն պունու կիպի պիր չօգ շէհատէթլէր տահա՛ կէթիրէ պիլիրիզ, լաքին եալընըզ պիրինճիք տահա կէթիրէլիմ, վէ օ՝ Պիթօնթօ Եպիսկոպո-սու Կոռնէլիոս Մ`ուսսօ տուար. քի տէր, "Եա՛ Հռովմ՝ ալլահանի նասիհաթ ի-չիւն՝ ալլահանի խորհուրդլարըն իպարէսի էմանէթ օլան քիմսէլէրտէն մա՛ատա քիմէ վարալըմ: Իմտի պիզ՝ պիզէ Ալլահա

(ա) Հասովմալըըլարը Պօղոսեան Մ`էլընա-պոս խաչէրլինէ. 51 Ճամաթէլէ. Սահիֆէ 464:

տայիր օլան չէյլէրտէ Մըլլահ մէգամընտա օլան քիմսէյի՝ Մըլլահըն քէնտիսինի տինկլէ՛ր կիպի տինկլէմէլիյիզ ։ Փիքրիմի աչըգտան աչըղա սէօյլէյէճէք օլսամ , պէնճէսի իմանըն խօրհուրդլարընա տայիր չէյլէ,տէ՝ պիր թէք Փափայա իմանմազ՝ պին Օգոստինոսլարա՝ Հերոնիմոսլարա եախօտ Գրիգորիոսլարա իմանմագտան խայըրըը՛ տըր ։ . . . . Զիրա պիլիր՝ վէ իմանըրըմ քի , իմանա տայիր մատտէլէրտէ Փափա եանըղըլմամազ ․ չիւն քի՝ իման խուսուսունտա օլան հէփ մատտէլէրէ գարար վէրմէնին հէօքիւմէթի վէ նուֆուզու՝ Հագգ թիւզըէ Փափանըն ի՛նտինտէ՛ տիր ” (ա) ։ Իշպու մուսանիֆին ըէյի՝ օնուն Փափայը Հայրապետլէրտէն ա՛լա պիր մէրթէպէյէ եիւճէլթտիյինի աչիքեար կէօսթէրիր ։ Սէ՛ Փափա եալընըզ պիր ընդհանրական ժողովքուն ըէյի՝ իլէ եանըլմազ տըր տէյէնլէ՛ր տախի՝ Փափանըն Ֆէթվասընը Հայրապետլէրին Ֆէթվալարընտան պունտան էքսիք եիւճէլթմէյօրլար ։

Լաքին Հռովմանըն ա՛ձէլ ու հօրոտէլըննէ՛ պագալըմ , վէ կէօրէլիմ՝ Հայրապետ-

(ա) Սըբասսան Հռովմայըըլարս Պօղոսսան Սէփնատրա եւ կէր . Ջէն . Պրպ 14 .

լերէ մուաֆըգ կելի՞յօրմու ։ Տինտէ իւչ չէյ վար ․ եանի իման՝ ամէլ՝ վէ Ընէրդեյէ մատտէլէրի ։ Շիմտի կէլէլիմ գի, պու իւչ չէյին հէր պիրինտէ՝ Հռովմա՝ աշի-քեարէ էսքի քիմսէլէրին նուֆուզունա մու-ղայիր չօգ չէյլէր իպտալ էյլէտի, եախօտ չօգ չէյլէր իճատ էյլէտի ։

1․ Իման մատտէլէրինտէ՝ պունտէն ագ-տէմքի պապլէրտէ կէօրտիւյիւմիզ կիպի՝ Հռովմանըն Հայրապետլէրին էքսէրիսինին ի՛թիգատլէրինէ մուղայիր իճատ էթտիյի րէյլէր վէ ի՛թիգատլէր պունլարտըր ։ Իօ-լիւմտէն սօնկրա գըյամէթէտէկին ճանըն հալ ու հիյէթինի, Պուրթուլուշա հա-ղըրտուլթիւնուն ի՛գթիզալը օլմասընը, պին եըլըն սօնունու, ճանըն տօղմասընը, Հռովմանըն պաշ օլմասընըն թէմէլինի, Հոգին Սուրբուն բղխումունու, վէ Սուրբ Կոյս Մարիամըն Ադամըն կիւնահընտան ա՛րիյէ օլմասընը ։ Պու էն սօնկրա զիքր օլունան մատտէնին խուսուսունտա էսքի Հայրապետլէրին ճիւմլէսի՝ քէնտի թէլի-ֆաթլարընտա էօյլէնէ պիլտիյիմիզէ կէօրէ ինանըրլարտըր գի, օլ Սուրբ Կոյս՝ Ադա-մըն տիւշմէսի իչինտէ տօղմուշուտու (ա) ։

(ա) Սէլէֆօրուն Լաօտուաժաբանուըեան Պէրլոտըրոտ 7 Պէրլոտրոտ իոլըիյուրուտ օ-ըունտուտոըունու նէօրէ Լուքրոտիոո Օտոտէ-նոո ոռնիյոլոուն ԱՂ ։

Լաքին Տրիդենտ ժողովքու տէյօր քի , Հայրապետլէրին պու ի'թիգատտէ օլտուղունու ինանմալը տէյի'լտիր , վէ պու խուսուստա օնլարըն գուլլանտըղը լիսանէ պագմամալըյըզ (ա) ։

Վէ յինէ էսքի զէմանտէ 313 թարիխինտէ Ելիպէրտէ ճէմ՝ օլան ժողովքուն գանունունա կէօրէ՝ ինանըրլար իտի քի , "Եյէր քիլիսէտէ պիր քիմսէնին պատկերինի ասաձագ օլուրսագ , Ա'զիզ Կիթապլարըն նուփուզունա մուղայիր ա'մէլ վէ հարաքէթ էթմիշ օլուրուզ . վէ քիլիսէլէրիմիզտէ հիչ պիր պատկեր օ'լմամալը տըր . թաքի սէճտէ վէ ի'պատէթ էթտիյիմիզ չէյ՝ տիվար իւզէրինտէ րէսմ օլունմուշ օլմայա" (բ)։ Լաքին չիմտի Տրիդենտ ժողովքու 1545 թարիխինտէ պունա մուղայիր գանունլար գօյուպ տէր քի . "Պիզէ կէրէք տիր քի , Քրիստոսուն վէ պիքիր Աստուածամայրըն վէ պագի Սուրբլարըն պատկերլէրինի դութալըմ , վէ սագլայալըմ , վէ պախուսուս քիլիսէլէրիմիզտէ օնլար օլմալը՛ տըր . վէ պօրճլույուզ քի , օնլարա վաճիպ օլան հէփ իզզէթ վէ իքրամը էտա էտէլիմ ։

(ա) Տրիդենտեան ժողով . Ատեանն քսանեհին-գերորդ , կանոն :

(բ) Սպանիոյ Ելիբերիտեան ձորի՝ Լիզե-դեր ժողովականաց 36 կանոնն :

Մ եէէնէ 364 Թարիխինտէ Լաւոդիկիատէ ճէմ' օլան ժողովք' Աստուածաշունչուն կանոնաւոր քիթապլարընըն տէֆտէրինտէն Տոբիթ' Յուդիթ' Սողոմոնուն իմաստութիւնու' Սիրաք' վէ Մակաբայեցւոց իքի քիթապլարընը իխրաճ էտէր, վէ Հայրապետլէրին պիր չօղու տախի քէնտի թէլիֆաթլէրինտէ էօյլէ էտէրլէր (ա): Լաքին Տրիդենտ ժողովքու "Պու քիթապլարըն հէփիսինի' վէ օնլարըն հէր պիր դարաֆընը գապուլ էթմէյէնլէրին ճիւմլէսինինէ անաթէմա" օգուր (բ): Մէ պու ճիւմլէ իլէ' պիւթիւն իլք Եկեղեցի Լաւոդիկիանըն պու կանոնունու ընդհանրական շուրուդլարընըն արասընտա գապուլ էտէրիտի:

2. Շիմտի Հռովմանըն' Հայրապետլէրէ տյէնլէր մատտէսինտէ զըտ օլտուղունու նազար էտէլիմ: Ըսքի զէմանտէ մկրտութիւնտա' մկրտել օլան քիմսէյէ ալէսսէվի սիւտ վէ պալ' վէ Հաղորդութիւն վէրիրլէրիտի մկրտել օլանըն պիւթիւն վիւճիւտինի սույա պաթըրըրլարըտը, չօգ տէֆա" մկըրտութիւնու ալմաղա սինին քէմալի յէթինէ էրէնէ գատար պէքլէրլէրիտի, եա՛լընըզ

(ա) Որոգինէս Կիւրեղ' Գրիգորիոս Նազզիանզացի' Հիլարիոս վէ Եպիփանիոս Աթանասիոս Ռուֆինոս' Հերոնիմոս ՎՕ:

(բ) Տէօրտիւնճիւ ճէլսէյէ Սէշըն Բէհաղլար կանոնուն էվէլ · օվճիլ:

Զատիկին Ճ'րագալըյցունտա վէ Պէնտէ-կոստէ կիւնիւնտէ էտէրլէրիտի ։ Ճ'իւմլէ պու այինլէրտէն՝ շիմտի Հռովմայ քիլիսէսի ային տէյիւ հա՞նկըսընը իճրա էտէյօր ։

Էսքի զէմանլէրտէ հէփ Հաղորդութիւն ա'լմայաճագ օլան քիմսէլէր՝ քիլիսէտէն կիթ-մէյէ՛ չաղըրըլըրլարտը · Նիթէ քիմ շիմտի-յէ գատար Հապէշլէր վէ սայիր Արևե-լեան քիլիսէլէրինին Խորհրդատետրլէրին-տէ պէյան օլունուր ։ Ս. Յ. Ոսկեբերան տա-խի տէր · «Պուրատա հէր քիմ տուրուր տա՝ Խորհուրդլարտան ալմա՛զսա , օլ քիմսէ պիր էտէպսիզ վէ ութանմազ ատէմ կիպի հարաքէթ էտէյօր · · · · Լաքին պու զէ-մանտէ ատէմլէր՝ Նազար էտէրլէր , վէ թա-զիմ էտէրլէր , վէ (Խորհուրդա) իլհագ օլմազլար» (ա) ։ Ա'ճապա շիմտի Հռովմայ քիլիսէսի պու էսքի ա'տէթ խուսուսունտա Նէ՞ ինանըյօր ։

Էսքի զէմանլէրտէ Տերտուղիանոս՝ Կիպ-րիանոս՝ Գրիգորիոս (բ) վէ սայիր պիր չօգ Հայրապետլէրին շէհատէթինէ կէօրէ հա-ւատացեալլար Հաղորդութիւնու էլլէրի ի-

---

(ա) Եփեսացիլէրէ Մէքթուպու խութպէսինէ 3 Պարագ ։

(բ) Գրիգորիոս Երգ · 63 · Կիպրիանոս 56 Մէքթուպ , Տերտուղիանոս փուտիքէրէօս-լէր խութպէսինէ տաղ 7 ։

լէ ալըրլարըտը ։ Լաքին շիմտի Հռովմա-լըլար՝ եալընըզ ադըզլարը՛ իլէ ալըյօրլար ։

Օ զէմանի գատիմտէն պէրու՝ Թա պին տէօրթ եիւզ Թարիխինէ կէլինճէյէ գա-տար՝ հաւատացեալլար հէմ էքմէքտէն հէմ շէրապտան ալըրլարըտը ․ Նիճէ քի պու կիւ-նէ գատար Րումլարըն՝ Հայլարըն՝ Նաս-տուրանականլարըն վէ ղայրի պունճէ միլ-լէթլէրին քիլիսէլէրի էթմէքտէ՛ տիրլէր ։ Ամ է 496 Թարիխինտէ Փափա Կելասիոս տախի Հաղորդութիւնուն եալընըզ պիր զաթըն-տան ալըն պա՛զը քիմսէլէր խուսուսունտա տէր քի , "Իմտի էմր էտէրիզ քի , օնլար՝ եա Խորհուրդու Թէքմի՛լ ալըընլար , եախօտ կէրէք պիր՝ վէ կէրէք օ պի՛ր զաթընտան տախի կէրի տուրսունլար ․ զիրա հէման պի՛ր խորհուրդու այըրըպ տա՝ պէօյլէ րաֆա-զիլիք Թէօհմէթի ալթընա տիւշմէմէք միւմ-քիւն տէյիլ տիր" (ա)։ Նըլիմիզտէն կէլտի-յինի էտիպ տէ՝ եիւզ շէհատէթ տահա կէ-Թիրմէյի պիր եանա պրագարագ՝ Հռովմ-մալըլարըն սօնկ՝ եա՛նի Տրիդենտ ժողով-քունունուն տէտիյինի տինկլէ ․ "Հէր քիմ քի՝ Ն՚զիզ Կաթոլիկէ Եկեղեցի՝ աշխարհա-կանլարա վէ պատարագ է՛թմէյէն փափազ-լարա պիլէ՝ Հաղորդութիւնու սալթ էքմէք

(ա) Գրատիանոսին ժողովներինէ գանունը ։

զաթը իլէ վէրմէսինէ հազզ սէպէպլէր վէ վէսիլէլէր իլէ մէճպուր օլմայօր՝ ռախսա խանըղըրշ էտէյօր տէրսէ՝ օլ քիմսէ նզը-վեալ օլսուն" (ա) :

Իշպու այինլէր իւզէրինէ փարգլար մատ-տէսինի տահա պիր չօգ ուզատարագ՝ պուն-տան ագտէմ էթտիյիմիզ կիպի եինէ կէօս-թէրէ պիլիրիզ քի, Հռովմա շաբաթ կիւն-լէրինտէ ուրուճ դութմազ՝ Կիրակի կիւն-լէրինտէ տիզ չէօքմէք՝ չարշանպա կիւնլէ-րինտէ ուրուճու պօզմազ՝ վէֆաթ էթմիշ Սուրբլարա նիյազլէր գըլմազ՝ գան եէմէք վէ պունուն կիպի պիր չօգ շէյլէր խուսու-սունտա Հայրապետլէրէ մուղայիր ա՛մէլ վէ հարաքէ՛թ էտէյօր : Լաքին էյէր Հռովմայ քիլիսէսի քէնտինի եանղըլմազ պէլլիլէմիշ իսէ, Հայրապետլէրին մուգա-րէր էթտիքլէրի շէյլէրի թէպտիլ էթտի-յինէ թա՛ճիւպ էտէճէք եէրիմիզ գալը՞ր մը : Լաքին պու ճիւմլէ իլէ՝ Հռովմանըն գատիմ շէյլէրին տայիմա մէտհինտէ օլուպ՝ հէր հալտէ օնլարա ույմազ իտտիա՛սընտա օլտուղու՝ եինէ թա՛ճիւպ օլունաճագ պիր շէյ տիր :

3 . Հռովմայ քիլիսէսի՝ Հայրապետլէրին գանունլարընա մուղայիր՝ քիլիսէնին Թէր-

(ա) Օլ ժողովքուն 21 . ճէլսէսինին 8 գանունու :

ղեյէօֆ խուսուսունտա տախի թէպտիլլ իթլէր էյլէտի : Մ՝էսէլա՝ Չէմպըրլէյն խուսուսունտա Կիպրիանոս պէօյլէ չէհատէթ էտէր քի , Կոռնելիոս Հռովմայ Եպիսկոպոսու օլտուղունտա , "Ալլահըն վէ օնուն Քրիստոսունուն հէօքմիւ՝ եկեղեցականլարըն էքսէրիսինին չէհատէթի՝ հազըր պուլունան խալքըն սէչմէսի՝ վէ չօպանլարըն նա'նի էսքի Եպիսկոպոսլարըն Սինատոսու իլէ օլտու , քի հէփիսի բարեպաշտ վէ էյի ատէմլէր իտի " (ա) : Վէ Կիպրիանոս պիր ղայրի մահալտէ տէր քի , "Իյի Եպիսկոպոսլարը սէչմէնին՝ վէ մուսթահագգ օ՛լմայանլարը րէտտ էթմէնին պաշլըճա գուտրէթի խալգըն էլինտէ՛ տիր . քի կէօրիւրիւզ քի , պու չէյ՝ տօղըու տօղըույա Ալլահըն հէօքմիւ իլէ օլտու , չիւն կէօրիւրիւզ քի , պիր Եպիսկոպոս՝ ճիւմլէ խալգըն հուզուրունտա՛ սէչիլմէլի տիր , վէ հէփսինին հէօքմիւ վէ չէհատէթի իլէ լայըգ՝ եախօտ լայըգսըզ իգրար օլունույօր " : Վէ եինէ պունտան պիրազ աշաղատա տէյօր քի , " Իմտի Ալլահըն սըփարըշընա վէ Առաքելական գանունա կէօրէ պիզտէն տախի՝ հէմ սայրի պագի հէփ էյալէթլէրտէն հըֆզ օլան չէյի ատէմլէր տիգգաթ իլէ

(ա) Կիպրիանոս Մ՝էքթուպ 68 . Սահիֆէ 166 :

հըֆզ էտիպ կէօզէթմէլի տիրլէր . Եա՛նի հէր պիր Զեռնադրութիւնտա ճայիզ օլտուղունա կէօրէ վէ շուրութ հըֆզ օլսուն տէյիւ , օլ էյալէթին պիրի պիրինէ եագըն օլան Եպիսկոպոսլար՝ օլ Եպիսկոպոս Զեռնադրել օլաճագ մահալէ ճէմ՝ օլսունլար , վէ օլ Եպիսկոպոսուն սէչիլմէսի՝ օլ մահալին պիւթիւն խալգընըն հուզուրունտա օլմալը տըր , քի օնլար՝ հէր աւէմին սիւրտիւյիւ էօ՛միւրիւ էյի պիլիրլէր , վէ չօգ զէմանտէն պէրու պիրի պիրինէ աշնա օլմալէրի իլէ՝ օնլարըն նէ ախլագտէ օլտուգլարընը պիլիրլէր '' (ա) : Եւսեբիոս՝ Աթանասիոսուն Զեռնադրել օլմասընա զը՛տ տուրմուշու՛տու . չիւնքի օ՝ խալգտան սէչիլմէմիշիտի : Լաքին Հռովմայ՝ Արևելեան քիլիսէլէրինին էթտիքլէրինէ մուղայիր՝ սէքիզինճի տէնիլէն Ժողովքտա գարար վէրիլտի քի , Եպիսկոպոսլարըն րիւթպէյէ չըգմալէրի վէ նասպ օլմալէրի՝ եա՛լընըզ Եպիսկոպոսլար սինադոսունտան օլմալը տըր , վէ հէփ աշխարհականլարա՝ քիմլէր օլուրսա օլսուն՝ պէյլէրէ պիլէ բանտըրանք թէհտիտի իլէ՝ '' Պիր փաթրիյին եա Մ՝էդրոփոլիտին եա պիր Եպիսկոպոսուն սէչիլմէսինէ եա րիւթպէսինի արթըրմասընա ասլա գարըշմաղա '' եասա՛գ էթմիշ տիր . վէ գարա՛ր

(ա) Եէնէ օրատա . Սահիֆէ 166 :

վերմիշ տիր քի, "Ի՞նչ պիր աշխարհականա պու միսիլլի մասլահաթլարա գարըշմաղա հիչ պիր վեճհիլէ ճայիզ տէյիլտիր. չիւն օնլարա միւնասիպ օլան պատուր քի, սէչիլէճէք օլան Եպիսկոպոս' Եկեղեցականլար սինատոսունտան թա ուսուլ իւզրէ սէչիլմէսի թէքմիլ օլունճայատէք' րահաթ տուրուպ սապրիլէ պէքլէյէլէր" (Ա):

Վէ եինէ Նիկիա ժողովքունտա թանզիմ օլունտու քի, Եպիսկոպոսլար' օլաճագլարը էյալէթին հէփ Եպիսկոպոսլարըն պիր եերէ կելմէսի իլէ Եպիսկոպոս օլմալը. լաքին չիմտի գուվվէթ վէ հէօքիւմէթին ճի՛ւմլէսի' Հռովմանըն էլինտէ' տիր. վէ օնուն հէփ Եպիսկոպոսլարը' մանսուպլարընը "Մըլլահըն վէ Մ[illegible] [illegible] իլէ (Բ) ալըրլար: Վէ պու ա'ճայիպ ա'տէթին' գատիմ զէմանլարըն Եպիսկոպոսլարընըն իւ'նվանլարընտա էսէրի' պիլէ պուլունմազ:

Վէ էյէր էյալէթ վէ պէլտէ սինատօսլարընը տէրսէն, քի գատիմ զէմանլէրտէ հէր տիւրլիւ Եկեղեցական մասլահաթ վէ տա'վա կէօրիւլիւրիւտիւ, չիմտի հիչ պիր

(Ա) Սէվիլլինճի ժողովէ. Գանոն 22:

(Բ) Պա'զը [illegible] [illegible]' [illegible] [illegible] իլէ [illegible] [illegible] [illegible] ա- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

քիլիսէտէ օնլարըն ատընը պիլէ իշիթմի-յիմիզ եօ'գ տուր ։ Եկեղեցական պատմութիւնտա՝ պու միսիլլի ընդհանրական օ'լմայան սինադոսլարըն ատընը պուլուրուզ ․ մէսէլա՝ Նիկիւրի Սինադոսու՝ Սարդիկա սինադոսու՝ Լաւոդիկիա սինադոսու եւ , անկըլըյօր ․ լաքին չիմտի պէզլէ սինադոսլարըն՝ Հռովմայա խապէրլէր կէօնտէրմէքտէն ղայրի պիր մասլահաթլարը եօ'գ տուր ։ Հիչ պիր Եպիսկոպոս՝ Հռովմայ Եպիսկոպոսունտան ա'զլ օլունմայընճա՝ ա'զլ օլունամամազ ։ Վէ պիր Եպիսկոպոսուն՝ պիր վանքըն իւզէրինէ պիլէ հէօքիւմէթի օլամամազ ։ Պունտան մա'տա՝ չիմտի փափալար՝ ա'վֆըլըգ սէնէտլէրի տաղըտըր , վէ չէնլիք կիւնլէրի թա'յին էտէրլէր , քի պու չէյլէրին հիչ պիրի Քրիսթիանլըղըն իլք դարլարընտա իշիտիլմիշ տէյիլ իտի ։ Վէ Հռովմայ՝ Ապաշխարանքըն էսքի ա'տէթինի տախի տէյիշթիրտի , քի օլ ա'տէթէ կէօրէ՝ պիր պէզյիւք գապահաթա տիւշէն Քրիսթիան օն՝ օնպէշ եա իյիրմի սէնէ հազորդութիւնտան մահրում պրաղըլըրըտը ․ լաքին չիմտի պու ա'յինի կիզլի խոստովանանք՝ պիւթիւն պիւթիւնէ եութմուշ տուր , վէ տիւնեայէ՝ օլ ապաշխարանքըն հիչ պիր էսէրինի կէօրիւնմէզ ։

Պունտան զադը՝ Նազար՝ Եկեղեցինին զանունլարընտա՝ Եկեղեցական ԸՆՖԸՆՉԷՆ

օլ գիւնիւ մահքեմեսի նե՞րետէ պուլունուր , քի պազի մեզհեպլերէ պուգատար թեհամ-միւլսիւզ վէ ղատտար իտի , քի օնուն վասի-տասի իլէ Հերետիկոսլուգ թեօհմեթի պիր քիմսէնին իւզէրինէ հեօքմ օլունճա եօլ-տիւրիւլիւր իտի : Վէ պու ճիւմլէ իլէ Հերետիկոսլարա թեհամմիւլ էթմեք զըմ-նընտա գատիմ Հայրապետլեր նէ՛ սեօյ-լէյօրլար · Աթանասիոսու տինկլէ · "Բարե-պաշտութիւնուն պիր գըդա՛սըտա պո՛ւ-տուր քի , Խելա՛ս էտիճիմիզին եօրնէ յինէ կէօրէ ճէպր գուլլանմամալը , իլլա գան-տըրմալը · չիւն օ՝ քիմսէյէ ճէպր էթմէտի , իլլա հէր քէսի՝ քէնտի կէօնլիւնէ՛ պրագտը , քի իսթէրսէ օնա թա՛պի օլսուն , իսթէրսէ օ՛լմասըն : . . . . Օնու գապուլ էտէճէք օ-լան գափուլարը գըրըպ աչմագ իչիւն՝ պալ-թալար վէ չէքիճլեր իլէ կելէն շէյդա՛ն տըր : Լաքին Խելաս էտիճիմիզ օ գատար հալիմ տիր քի , օնուն թա՛լիմ վէրմէսինին եօլու պո՛ւ տուր , եա՛նի " Եյէր պիր քիմսէ պենիմ արդըմճա կէլմէք իսթէրսէ". վէ " Պենիմ շա-կիրտիմ օլմագ իսթէյէն" տիր : Վէ օ՝ վար-տըղը քիմսէլերին հիչ պիրինէ զօր վէ ճէպր էթմէզ · իլլա հէր քէսին գափուսունտա տուրուպ չալար , վէ " Պենի՛ ա՛չ՝ է՛յ պենիմ Գըզ Գարտաշըմ՝ պենիմ Եավուգլը՛մ " տէր : Վէ պունճիլէյին էյեր պիր քիմսէ օնու աչարսա , իչէրի կիրէր : Լաքին էյեր

կէճիքիրլէր՝ վէ օնու աչմազլըրսա , օ՛լ զէ-
ման օ տա պըրաղըր կիտէր ։ Օ՝ իրա ճշմար-
տութիւն գըլըճլը՛ր վէ օգլար իլէ՝ եախօտ
ա՛սքէրլէր վէ սիլահլը ատէմլէր իլէ զօր իլէ
գապուլ էթտիրիլմէլի տէյիլ տիր ․ իլա
գանտըրմագ վէ նասիհա՛թ իլէ գապուլ էթ-
տիրիլմէլի տիր '' (ա) ։

Հիլարիոնուն՝ Եկեղեցինին իֆթիխարը
էզիյէթ վէ միհնէթ չէքմէքտէ իքէն , օնու
սայիր քիմսէլէրի գօվալամաղըլա մա՛մուր
էթմէյէ չալըշանլարըն կիւնահընա գարշը
նէ՛ սէզըլէտիյինի տինկլէ ։ Ա է պիր պաշ-
գա մահալտէ տէր քի , " Ալլահ պիզէ՝ քէն-
տինի պիլմէյի **էօյրէտիր** , վէ օնու պիզէ
զօր իլէ **վէ՛րմէզ** ․ վէ քէնտի թէնպիհլէրինէ՝
ա՛մէլլէրինին սէմավի ա՛ճայըպլըղը իլէ
նուֆուզ վէրտի , վէ օնուն ատընը իգրար
էթմէյէ պիզի զօրլամաղա իսթէմէտի ․ ․ ․ ․
Օ՝ պիւլթիւն տիւնեանըն Ալլահը տըր ․ վէ
զօր իլէ օլան իգա՛աթա օնուն իհթիաճը
եօ՛գ տուր ։ Օ՝ զօր վէ ճէպր իլէ իգրար
դալապ էթմէզ '' (բ) ։

Հէրոնիմոսուն իֆթիխար էտէրէք՝ " Ե-
կեղեցի գանընը տէօքմէյի՝ վէ սիթէմլէր ի-
շիթմէյի՝ վէ տէյիլ ղայրի քիմսէլէրէ սի-

(ա) Աթանասիոս բուհիշլէր իուղէրինէ Ֆէտ-
րիզ , Ճիլտ 1 . Սահիֆէ 55 , 830 ։

(բ) Հիլարիոն Կոստանդինոս Պիլիկագ 1 ։

թէմ էթմիյի քէնտինէ չան սայար " տէտի-յինի տինկլէ (ա) ։ Ամբրոսիոսըն՝ պիր Արիոսական հերետիկոսա էթտիյի թա'զիրի' տինկլէ, քի օ Արիոսական՝ սէօզլէրի իլէ ալտաթմաղա գատիր օլմամաղըլա, գըլըճընը գուլլանմաղա միւնասիպ կէօրտիւ ։ չիւն զանն էթտիքի, խարանըն ինանտըրմաղա գուվվէթի վար (բ) ։ Վէ յինէ տէր քի, " Քրիստոս Էֆէնտիմիզ իմանը պիլմէ-յէ Առաքեալլարընը կէօրտէրտիղի զէման, օնլարը ատէմլէրի զօրլամաղա տէյիլ՝ իլմ թա'լիմ վէրմէյէ կէօնտէրտի ։ գուվվէթ զօրունու գուլլանմաղա կէօնտէրմէտի, իլլա ալչագ կէօնիւլլիւյիւն թա'լիմինի էօյրէթմէյէ կէօնտէրտի " (գ) ։ Կիպրիանոս տախի Հին Կտակարանըն զէմանլարընը Նոր Կտակարանըն զէմանլէրինէ րուպար էտէրէք տէր' քի, " Մաղըուրլար վէ իտա'աթսըզլար օզէման մարմնաւոր գըլըճը' իլէ քէսիլիրլէր ։ շիմտի օնլար Եկեղեցիտէն բանատըրել օլմալէրի յիլէ, հոգեւոր գըլըճ իլէ քէսիլիրլէր " (դ) ։ Օնուն պու ի'թիգատըընը՝ Եկեղեցական Թէֆթիշ մէհքէմէ-

---

(ա) Հերոն. Թէոֆիլ. Մէտխալ 62 ։
(բ) Ամբրոսիոս 32 Մէտխալ ։
(գ) Ամբր. Պաւլոս Առաքեալ. Թեսաղոնիկ., Բաբ 7 ։
(դ) Կիպրիանոս Մէտխալ 62 ։

սի իլէ վէ պունճէ դարլարտա՝ Հուվմ գուվվէթի կիւնիւնտէ իճրա էթտիկյի հալա էթմէքլէր վէ էօլտիւրմէքլէր իլէ մուդապըգ կէթիրմէսի փէք կիւճ պիր չէյ տիր ։

Տին ի'թիգատըէրի իչիւն հալածել էթմէք խուսուսունտա կէթիրտիկյիմիզ իշպու շէհատէթլէրէ՝ Տերտուղիանոստան պիր իսթիխրաճ տահա կէթիրիպ լաիթամ վէրէճէյիզ ։ Օ՝ Փուլթիփէրէսըթլէրէ տէր քի , “Տիւշիւնիւն , պիր ատէմտէն տինսիզլիյին սէրպէսթլիյինի ալմագ՝ վէ օնա իսթէտիյի Ալլահը սէչմէսինէ մա'նի օլարագ իսթէտիյինէ ի'պատէթ էթմէյէ գօյվէրմէյիպ իսթէմէտիյինէ էթտիրմէք տինսիզլիյէ զամմ էթմէք տէյի՞լմի ։ Ատէմլէրին արասընտա հիչ քիմսէ եօ'գ տուր՝ խայր քիմսէ եօ'գտուր քի , իրատէթլէրինէ մուղայիր սայիր քիմսէլէրտէն խըզմէթ օլունմաղա արզուլէյէ ” ։ Վէ եինէ տէր քի , “Պու ղայէթ նահագգ պիր չէյ կէօրիւնիւյօր , քի ազատ ատէմլէրէ՝ քէնտի իրատէթլէրինէ մուղայիր գուրպան էթմէյէ զօր վէ ճէպր օլունա . զիրա՝ Ալլահա ի'պատէթ էթմէքտէ՝ պիր խօշ կէօնիւլ վէ նիւրէք լազըմ տըր ” ։ Վէ եինէ տէր . Ինսան գըսմընըն հագգը վէ դապիաթըն պիր գուվվէթի տիր քի , հէր քէս մինասիպ կէօրտիւյիւնէ՛ ի'պատէթ էտէ ։ Պիր քիմսէնին տինի՝ պիր դայրի քիմսէյէ նէ զարար նէ ֆայտէ՛ էտէ պիլիր ։

Հէմ տախի տինէ ճէպր էթմէք՝ տինին հիչ-
պիր դարաֆը տէյիլ տիր · զիրա տին խօշ-
նուտլուգ իլէ դութուլմալը՝ վէ տէյիլ
ճէպր իլէ · չիւն քի (փութլարա) գուրպան-
լարը տախի եալընըզ կէօնիւլ իրատէթի օ-
լանլարտան մագպուլ օլունուր "(ա) :

Հայրապետլերին պու միսիլլի ի՛թի-
գատլէրինի՝ հէր քիմ իսթէր իսէ Եկեղե-
ցական թէֆթիշին գանլը մէհքէմէլէրինին
ուսուլլէրինէ՝ Փափալարըն չէհիրլէրէ վէ
միլլէթլէրէ էթտիյի խասսագլարա՝ փատի-
շահլարա վէ պէյլէրէ գարշը չըգարտըգը
կոնդակլարա՝ խախօտ տին իչիւն հէր կէօնէ
հալածումա մուդաալըդ կէթիրմէյէ չալը-
շըմ տուրսուն : Հռովմայ քիլիսէսինէ գար-
շը՝ Տերտուղիանոսուն պիր ղայրի խուսուս-
տա սէօյլէտիյի սէօզլէրի գուլլանմազա
հագգըմըզ եօ՞գմու, վէ փէք միւնասիպ
տէյի՞լմի, քի տէր, "Պայէթ մէսրուր
օլուրուտում՝ քի, պապալարընըն գանուն-
լարընը վէ ա՛տէթլէրինի սագլայան վէ սի-
յանէթ էտէն պու ա՛զիմ վէ ղայէթ տին-
տար քիմսէլէր՝ աթալարընըն գանունլարը-
նա օլան իմանլէրի վէ իդա՛աթլարը խու-
սուսունտա պանա պիրազ ճէվապ վէրսին-
լէր · օնլար քէնտիլէրի՝ օնլարըն պա՛զըսըն-

(ա)· Տէրտուղ․ Ճ՛էվապ․ Պապ 24․ վէ Պապ 28 :

տան այրըլըպ թէրք էթտիքլէրի եօ՞գմու : Ի՛լմլէրինտէ էն իգթիզալը վէ էն փայիտէլի օլան չէյլէրին պա՛զըսընը պօ՞զմատըլար մը : Ու էսքի օրէնքլէր նէ՞րէտէ գալտը : Հա՞նի օ տին : Սիզին աթալարընըզա պօրճլու օլտուղունուզ րաղպէթ հա՞նի : Սիզ՝ կէրէք ա՛տէթլէրինիզ՝ էսվապլարընըզ՝ էօմրիւնիւզիւն դարզընտա՝ կէրէք ի՛թիգատինիզտէ վէ աէցլէշինիզտէ՛ պիլէ աթալարընըզը թէ՛րք էթտինիզ : Սիզ տայիմա ‘Գատիմ զէմանլէ՛ր’ տէյիւ պաղըրըրսընըզ · լաքին սիզ քէնտիլէրինիզ հէ՛ր կիւն պիր եէնի եաշամագ դարզը գապուլ էտէրսինիզ ” (ա) :

Պունտան ագտէմ կէչէն սահիֆէլէրտէ՝ Հռովմանըն տինի խուսուսունտա Հայրապետլէրի՝ էն ա՛զիմ վէ էն քէպիր հէօքիւմէթ տէյիւ սայմայօր իտիյի թէֆսիլէն պէյան օլունմուշտուր : Իմտի էօյլէ իսէ , օնլար Լուստարանականլարա՝ Հայրապետլէրի էն ա՛զիմ վէ էն քէպիր հէօքիւմէթ տէյիւ գապուլ էթմէք իչիւն զօրլամաղա նէ՞ հագգըլարը վար : Հայրապետլէր րէյլէրինի թագրիր էթմիշ օլտուգլարը վաֆիր չէյլէրտէ՝ օնլարըն հէօքմ ու նուֆուզունու քէնտիլէրի հիչ սայմատըգլարը թագ-

---

(ա) Տէրթուղիանոս Ճ՛էվապ՝ Պապ 6 . ֆըգ. 31 , 36 :

տիրտէ՝ օնլարըն նուֆուզու՝ քիմին օլուրսա օլսուն ղայրի քիմսէլէրին ի՛նտինտէ տահա գուվվէթլի օլաճաղընը թահմին էտէճէք նէ՞ վէսիլէլէրի վար ։ Մ՝էսէլա՝ տէյէլիմ քի , Հայրապետլէր Հռովմայ ի՛թիգատը օլան Ք՝աւարանա ինանըրլարըրտը ։ փէ՛ք էյի . օնլարա պիր Լ՝ուսաւորչական տէյէ պիլիր քի , "Էյ Լ՝աթինլէր՝ սիզ վէֆաթ էթմիշ ա՛զիզլէրին թա գըյամէթ կիւնիւնէ գատար ճանլարընըն օլաճագ հալի խուսուսունտա՝ Հայրապետլէրին ի՛թիգատընը խանղը՛շ սայըյօրսունուզ . էօյլէ տէյի՛լ մի . պէն տախի օնլարըն Ք՝աւարան խուսուսունտա ի՛թիգատլէրինի նի՞չիւն խանղըշ սայմայըմ . միւպահէսէնին գանունլարը մուսավի՛ օլմալը . պունտան էօթիւրիւ էյէր սիզ՝ Հայրապետլէրին պու րէյինի Ա՛զիզ Ք՝իթապլար վէ ա՛գլ ու իտրաք իլէ թէֆթիշ էտիպ՝ խանղըշ պուլտունուզ իսէ , պիզ Լ՝ուսաւորչականլար տախի օպիր րէյլէրինի նի՞չիւն հէման օ մէհէնկէ վուրուպ թէֆթիշ էթմէյէլիմ" ։

Հագիգաթ աչըգ աչըղա տօղրուսունու սէօյլէյինճէ՝ պու ատէմլէրին՝ Հայրապետլէրէ պու գատար տիգգաթսըզլըգ կէօսթէրտիքլէրինտէն սօնկրա՝ կէօյա օնլարա ոըգը ոըգըյա թապի՝ օլմուշլար կիպի "Հայրապետլէր Հայրապետլէ՛ր" տէյիւ պաղըրմալարը՝ տիւնեատէ ատէմ զէվգլէնմէ֊ն էն պէօյիւյիւ տիւր ։

Ա՚յեր պուրատա պիրի՝ Աւստարանա-կանլար (Ա) տոխու իշպու իշարէԹ օլունան շէյլէրին պա՛զըսընը րէ՛տտ էտէրլէր տէյէճէք օլուրսա, օնա ճէվապըմըզ պու՛ տուր քի, պունուն՝ պու պաՀսիմէ՝ Հի՛չ պիր զարարը եօ՛գ տուր. չիւն քի օնլար՝ քէնտի տին ու իմանլէրինէ գանուն տէյիւ տէյիլ Հայրապետլէրի՝ իլա Ա'զիզ Պ.ԻԹապլարը՛ դուԹարլար. վէ գատիմ մուսանիֆլէրտէն կէլմիշ տէյիւ պիր շէյ՝ ԱլլաՀըն Կէլամընա մուաֆըգ կէլմէտիքճէ՝ Հի՛չ քիմսէյէ գապուլ էԹմէյէ ճէպր էԹմէզլէր:

(Ա) Իշպու քիԹապըն ԹԷրճիւմէսինտէ՝ փրօԹէսԹանԹ լուղէԹին ԷԷրինէ՝ պաղլը քէրրէ Աւստրալեան լուղէԹի գուլլանըլմըշ տըր. չիւն քի փրօԹէսԹանԹ լուղէԹի պու մէմլէքէԹլէրտէ չօգ քիմսէլէրտէն պիլինիր տէ Ֆրանսըզ անլաշըլըյօր: Իշտէ օնուն իչին մա'նասը՝ Հաւանըն մախսուս լաղըմլէրինէ գարշը գօյան էսկի փրօԹէսԹօ՝ էանի րէտտ էտէն 70,000,000 Պիրիւ-Թանըալըր տէմէք տիր: Ս'ուանիՖին մարատը՝ Հէմ իմանլարընը Աւստրալեան սէօզլէրի իտէրէ պօզըփ պօզայա ԹէՖէլլէտէնլէրի Հէօսրէմէյէ օլպատըգտան օնլար օնուն պաՀսինտա Հէօրէ Աւստրալեանլար ԹէսՖիյէ օլա տիլէր:

Լաքին էյէր պիր դարզի ախէր իլէ գարշը սէօյլէյէրէք տէրսէն քի, իշպու եօգարըտա զիքր օլունան մախսուս մատտէլէրտէ՝ Հայրապետլէրին նէ սէօյլէտիգլէրինէ պագմաղա հաճէթիմիզ եօ՛գ տուր. զիրա Եկեղէցի՝ օնտան սօնկրա՝ օնլարտան փարգլը գարարլէ՛ր վէրմիշ տիր: Պունա ճէվապըմըզ պու տուր քի, պէօյլէ տէմէն իլէ պահսըմըզա ըիզա վէրիյօրսուն. չիւն քի պահսըմըզ պու տուր քի, Հայրապետլէրին նուֆուզու էն ա՚լի նուֆուզ տէյիլ տիր. լաքին Եկեղեցինին նուֆուզու պու մատտէլէր խուսուսունտա նէ՛րէյէ գատար վարա պիլէճէյի մատտէսի՝ պիլքիւլլիյէ պունտան փարգլը պիր մէսէլէ տիր, քի չիմտիլիք օնա էլ գօմաղա նիյէթիմ եօ՛գ տուր. իլլա պու գատար տէրիմ քի, պիզիմ չիմտիքի միւճատէլէլէրիմիզզէ գարար վէրմէք իչիւն Եկեղեցինին նուֆուզու՝ միւճատէլէ էտէն դարաֆլարըն իքիսի պիրլիքտէ՝ Եկեղեցի նէ՛ տիր վէ նէ՛րէտէ տիր տէյիւ իթթիֆագ էթմէտիքճէ՝ հիչ պիր ֆայիտէ էթմէզ: Զիրա Լուսաւորչականլար՝ Եկեղեցի տէմէք Հռովմանըն հէօքիւմէթի տէմէք օլտուղունու գավլիճէ ինքեար էտէրլէր: Էյէր պիր տէֆա՝ Եկեղեցի տէմէք՝ Հռովմանըն հէօքիւմէթի տէմէք օլտուղու սապիթ օլունա պիլսէ, օլ զէման Լուսաւորչականլար

Հռովմայ իլէ պիրլէշիպ՝ արթըգ միւձաատէ-լէյէ պիր վէսիլէ գալմադ :

Պուրաձըգտաա իշպու քիթապըն իքի գըսմընտա թագտիմ օլան պահսըլէրէ խիթամ վէրիպ՝ եազտըղըմըզ շէյլէրտէն պու նէթիճէյէ կէլիրիզ քի, օլ գըսըմլարտա իսպաթ էթմէյէ ճէհտ էթտիյիմիզ շէյլէր սապիթ օլմուշ տուր. եա՛նի՝ Հայրապետլէրին շէհատէթլէրի վասիդասի իլէ՝ տինէ տայիր շիմտիքի զէմանլէրտէ պուլունան ի՛թիգատլէր իխթիլաֆլէրինէ պիր գարար վէրէ՛մէզիզ : Էվվէլա. չիւն պու մատտէլէրին խուսուսունտա օնլարըն ի՛թիգատլէրի նէ օլտուղունու անկլամասը կիւճ պիր շէ՛յ տիր : Իքինճիսի. օնլարըն րէյ ու ի՛թիգատլէրինի էօյրէնտիքտէն սօնկրա, օնլարըն իմանըմըզըն ուզէրինէ [illegible] [illegible] պիր նուֆուզլարը օլմալը տէյիլ տիր. չիւն քի Հայրապետլէր եանըղըլմազա տուշմէյէ միւպթէլա՛ իտիլէր : Իւչիւնճիւսիւ. չիւն ճիւմլէտէն գադը՛նազար միւձատէլէ էտէնլէրին պիր դարաֆը տա օպի՛ր դարաֆըտա՝ նիհայէթի՝ քէնտի իխթիլաֆլէրինէ գարար

վէրմէք զըմնընտա ֆիլ վագի՝ Հայրապետլէրի չէրա'աթ քեսէճէք հաքիմլէր տէյիւ գապուլ էթմէզլէր․ զիրա պու իքի դարաֆլարըն պիրլինին իման գանունու Եկեղեցի՝ վէ օպիր դարաֆըն ըն իման գանունու Ալլահըն Քէլամընըն Ա'զիզ Քիթապլարը՛տըր ։

ՊԱՊ 8. ԽԱԹԵՄԷ

Իշտէ սէօզլէ : Ըվվէլա՝ Տէնէ տայէր մադ-
տէլէր խուսուսունտա մուճատէլէլէրէ կա-
րար վէրէճէք ճիհաթպուլունու տաւամ
էտէն նէ՞ էօլ տուրմայը : Իքինճիսի՝
Հայրապէտլէրին Ըէլէֆալէրինի
նա՛սըլ վէ հա՞նկը մատտէլէրտէ
Ֆայտալը օլուր տէլէրէկ :

Նօգարըրտա Թագտիմ օլունան իքի մէսէլէ պու քիթապըն մէրամընա փէք խազըն օլուպ՝ փէք տէ իգթիզալը օլտուգլարը էճիլտէն, օնլարըն խուսուսունտա պիրիքի սէօզ սէօյլէնմէսի սէզա կէօրիւնտիւ :

Իլք մէսէլէնին խուսուսունտա՝ պու քիթապը օգույանլարը գանտըրաճագ՝ Աէօլօրխոս նամ պիր Րում ա՛լիմին րէյինտէն միւնասիպ պիր շէյ վէրէ՛մէզիզ : Գիօրէնցատա ճէմ օլան ա՛զիմ ժողովքտա՝ պու ա՛լիմ քիմսէ՝ Րում վէ Լաթին քիլիսէլէրինին պէյնինտէ մէրամ՝ օլան պիրլէշմէյի գօլայլաթմագ իչիւն՝ պիր ատէնախօսութիւն էյլէտի, վէ օնտա՝ պիրլէշմէյէ թէմէլ իչիւն վէրտիյի խըրատլար պունլար տըր քի, էվվէլա՝ "Ա՛զիզ Կ.իթապլարտա աչըգտան աչըղա վէ մախսուսէն սէօյլէնմիշ

օլան հէփ շէյլէրի րէտտ էթմէլի տէյիլիզ․ զիրա պու՝ Հերետիկօսլարըն չօղունուն էթտիյի պէհանէ վէ տիլէտիյի է՛օզիւր տիւր․ լաքին Ազիզ Կիթապլարտան սէչիլէնլէնտէն տօղրու տօղրույա անկլաշըլանը՝ տախի հէման օ րաղպէթ իլէ գապուլ էթմէլիյիզ՝ վէ շիւպհէսիզ կէրչէք օլան շէյլէրէ մուղայիր օլան հէր շէյի րէտտ էթմէլիյիզ": Վէ Աքօլարիոս ենինէ տէր․ "Ազիզ Կիթապլար աչըգտան աչըղա սէօյլէմիշ տէյիլ իտիյի շէյլէրտէ՝ օնլարը անկլամաղա՝ տահա աչըգ սէօյլէտիյի պիր ղայրի խանէսի իլէ պիզէ ըշըգ վէրիրքէ վէ պիզի գուլաղուզլամագ իչիւն՝ ենինէ Ազիզ Կիթապա վարմալըյըզ": Վէ պունուն ճիւմլէսինտէն սօնկրա Աքօլարիոս դալապ էտէյօր քի, "Օրատա պա՛զը տէֆա՛ պա՛զը մահալլէրինտէ րասթ կէլտիյիմիզ պիրի պիրինէ զըտ կէօրիւնէն շէյլէրի թէքմիլէն պիրի պիրինէ մուվաֆըգ կէթիրմէք իչիւն կէրէքտիր քի, պիւթիւն գուվվէթիմիզ իլէ ճէհտ էտէլիմ․ վէ պու նիյէթ իչիւն՝ վագթլէրին՝ ատէթլէրին՝ մա՛նալարըն վէ պունուն կիպի սայիր շէյլէրին պիրի պիրինտէն ֆարգլը օլմալէրինի միւլահազա էտէլիմ": Վէ պու մինվալ իւզրէ սէօյլէյէրէք՝ տահա իլէրի վարըբ տէր քի, "Նիկիա Ժողովքունուն Հայրապետլերի Ալլահըն Օղլունուն սահիհ Թա՛լիմինէ՝ իշպու

Ն՚զեզ Քիթապլարտան գարար վէրմէք ուսուլինէ զահիպ օլմալէրիյիլէ էրտիլէր " (ա) :

Իմտի՝ պունտան տահա նէ՞ մունասիպ վէ ա՚գըլա մուդապըգ եօլ թագտիմ օլունապիլիր · զիրա հէփ ի՚լմէ տայիր մուձատէլէ-լէրտէ դուլթուլան եօլ պու տուր : Էյէր խասմըն սէնին թագտիմ էթտիյին չէյին կէրչէք օլտուղունա շիւ-փհէ էտէրսէ , սէն օ չէյի՝ օնուն գապուլ էթտիյի պիր ճիւմ-լէսինին իլէ իսպաթ էթմէլիսին : Կիւ-ճ անլաշըլըր օլան չէյի՝ օնա գոլայ անլաշըլըր օլան պիր չէյ իլէ թէպյին էթմէլիսին . շիւ-փհէլի օլան չէյի՝ օնա մուհագգագ օլան պիր չէյ իլէ իզհար էթմէլիսին : Տինէ՛ տայիր մու-ձատէլէլէրտէ՛ տախի պիզի՝ հէման պու գա-նունլար իրշատ էթմէլի տիր : Ալլահըն Քէլամը՝ իքի դարաֆտան տա գապուլ էթ-տիյիմիզ պիր քիթապ տըր : Քէնտի ի-մանըմըզ իչիւն՝ հէմ տախի խասմիմիզին զիւ-ի՚ւմինի իպդալ էթմէք իչիւն՝ մախսուս-սէն օնու թէֆթիշ էթմէլիյիզ : Հէր պի-րիմիզ՝ սայիր քիմսէյէ ինանտըրմաղա իս-թէտիյի չէյի՝ Ալլահըն Քէլամընտա ա-չըգտան սէօյլէնմիշ պիր չէյ իլէ իսպաթ էթմէլի տիր :

(ա) Ս․օլաբինոս՝ Նօբէնտաք · 3 · Ր․նկեհան · Ճոռոմէլար՝ Տ․իր 4 · Սահիֆէ 650, 652, 653, 654 :

Պու ուսուլուն պիր նումունէսի՝ իշպու աթի էլ պէյան էօրնէքլէր տիր :

Մէսէլա՝ Ա'զիզ Քիթապլար աչըգտան աչըղա տէրլէր քի , "Ատէմլէր իլէ Ալլահըն պէյնինտէ միյանճը Քրիստոս տուր" : (Տիմ՝ բ . 5 :) "Եկեղեցինին պաշը Քրիստոս տուր :" (Եփէս . ա . 22 , 23 . ե . 23 :) "Քրիստոս պիզի՝ քէնտի գանը իլէ հէփ կիւնահլարըմըզտան փաքլէտի" : (ա Յովհ . ա . 7 :) Ա'զիզ Քիթապլարտա պէօյլէ աչըգտան աչըղա սէօյլէ՛նմիշ թալիմլէրի իքի դարաֆտան հէփիմիզ գապուլ էտէրիզ : Լաքին մէսէլա՝ "Պիզիմ ճանլարըմըզ Քաւարան աթէշի վասիդասի իլէ կիւնահլարընտան պիր միգտար փաքլէնիրլէր" տէ յիւ աչըգտան աչըղա սէօյլէնմէմիշ տիր : Օնտան սօնկրա արամըզտա պիր միւճատէլէ՛ փէյտա օլուր : Պու խուսուստա Աքօլարիուսուն րէյի պու օլմալը քի , պէօյլէ պիր մատտէյի ֆարզի ային տէյիւ թագտիմ էտէնլէր , օնու Ա'զիզ Քիթապլարտա աչըգտան աչըղա սէօյլէնմիշ պիր շէյտէն չըգարմըշ օլմալըտըրլար . եօղիսէ՝ օնու ինանմաղա ախէր քիմսէլէրէ թէքլիֆ օլունամազ : Էյէր պիր Աւետարանական պուլունտան տահա իլէրի վարմաղա միւրատ էտիպ՝ պու թա'լիմին տէյիլ խալընըզ Ա'զիզ Քիթապլարտա հիչ պիր եէրի օլմատըղընը՝ իլլա պիլ քիւլլիյէ պագըլ

օլտուղունու էօյրէնմէյէ իսթէրսէ , եինէ Ա'զիզ Պ.իթապլարա կիթմէլի , վէ օնու՝ պու պապտէ աչըգտան աչըղա իլհամ օլունմուշ ճշմարտութիւնլարըն պուլունտուղու մահալլէր իլէ մէսէլա էօլիւմտէն սօնկրա ճանըն հալինէ տայիր՝ Պ.րիստոսուն վասիդասի իլէ կիւնահլարըմըզըն սէպէպ ու վէսիլէլէրինէ տայիր վէ պունուն կիպի մատտէլէր իլէ բուպար էթմէլի տիր , վէ էյէր պու Պ.աւարան զիւի'ւմի Ա'զիզ Պ.իթապլարտա պիր չէյէ զըտտ կէլտիյինի պուլուրսա , օլ զէման Աքօլարիոսա կէօրէ հիչ պիր վէճհիլէ օնու գապուլ էթմէլի տէյիլ տիր :

Լաքին՝ Հայրապետլէրտէն ֆայիտէ թահսիլ էթմէք խուսուսունտա իքինճի մէսէլէյէ՛ կէլէլիմ : Հայրապետլէրին՝ գաչ տիւրլիւ դաւիգտէ ֆայտալը օլա պիլէճէքլէրինի կէօսթէրմէսի մուշքիւլ պիր մատտէ տէյիլ տիր : Զիրա՝ էյէրչէ Հայրապետլէրին թէլիֆաթինէ էն ա'զիմ նուֆուզու վէ էանդըըմաղ հէօրմէթ վէրմէզ իսէք տէ , պէօյլէ տէմէմիզ իլէ օնլարըն ֆայիտէլի օլմալարընա գարշը նէ զըտ սէօյլէտիյիմիզ վար , նէ օնլարտան հասիլ օլաճագ մէնֆա'աթըմըզ կէօսթէրմէք մէրամըմըզ վար : Էյէր տինտէ՝ էանդըըմաղ օլան չէյտէն մա'տա մէնֆա'աթլը չէյ օլմասայըտը , օզէման էնաան թէլիֆաթընտան փէք ազ ֆայիտէ թահսիլ էտէրիտիք : Վէ է-

յէր նուֆուզ խուսուսունու տէ՛րսէն , պու ախըր զէմանլէրտէ եազըլան Թէլիֆաթլէրին նուֆուզու՝ իքի դարաֆտան տա՝ փէք ազ սայըլըյօր : Նէ էօյլէ իքէն տէ՝ օնլարը եինէ իքի դարաֆտան տա օգուրուզ , վէ չօգ մէնֆա'աթ թահսիլ էտէրիզ :

Էօյլէ իսէ , Հայրապէտլէրին Թէլիֆաթընը օգումագտան՝ նէ գատար զիյատէ մէնֆա'աթ գազանա պիլիրիզ , քի օնլարըն բարեպաշտութիւնու վէ ա'լիմլիյի՝ չօգ տէֆա՝ շիմտիքի զէմանըն ատէմլէրինտէն զիյատէ՛ իտի : Սուրբ Օգոստինոս՝ Հայրապետլէրի՝ օնլարտա ա'դլ ու իտրաքէ մուվաֆըգ կէրչէք օլարագ պիր չէյ պուլմատըգճէ ինանմազ իտի իսէտէ , եինէ օնլարա ա'զիմ րաղպէթ էտէրիտի : Սուրբ Երոնիմոս տախի՝ էյէրչի Հայրապետլէրի պա'զը տէֆա՝ քէնտի ա'գլընա ույղուն սէօյլէմիշ պուլմատըղընտա՝ շիտտէթ իլէ Թէքտիր էտէյօր իսէ տէ՝ օնլարըն սայքի հէփ Թէլիֆաթլէրինի օգումաշուտուր :

Լաքին ֆարազա՝ Հայրապետլէրին Թէլիֆաթինտէն եա՛լընըզ նուֆուզու տէյիլ՝ իլլա տոլայըսը՛ պիլէ պիր եանա պրագսագ , էօյլէ՛ իքէն տախի եինէ օնլարըն պիզէ չօգ ֆայիտէսի՛ օլա պիլիր : Զիրա քիթապլարըն պիզէ մէնֆա'աթը՝ չէօյլէ եախօտ պէօյլէ ատէմլէրին Թէլիֆաթը օլտուգլարընտան օլմազ․ իլլա օնլարըն մէնֆա'աթը՝

պիզէ էյի վէ տօղրու օլան շէյլէրի էօյրէթ-տիքլէրինտէն՝ վէ պիզի խանդըրշըրգտան կէրի դուրթուպ՝ խասպիս օլան շէյլէրի պի-զէ իգրահ էթտիրտիքլէրինտէն օլուր ։ Տէ-յէլիմ քի, Սուրբ Օգոստինոսուն "Ալլա-հըն շէհրի" թէսմիյէ օլունան խախոտ Քրիստոնէական [illegible] իւզէ-րինէ օլան օլ ա՛լա քիթապլարընըն ի՛ւնվա-նընտան Սուրբ Օգոստինոսուն ատընը չը-գարաագ պիլէ, օլ քիթապլար պիզէ տահա ազ ֆայիտէ վէրէճէք տէյիլ տիր, իլլա օ՛զէ-ման տախի նինէ օնլարտան հէման օ՛գատար մէնֆա՛աթ թահսիլ էտէ պիլիրիզ ։ Վէ հէր պիր քիթապըն խուսուսունտա պէօյլէ տէյէ պիլիրիզ ։

Իմտի Հայրապետլէրտէն թահսիլ օլու-նաճագ մէնֆա՛աթ պո՛ւ տուր քի, Էվվէլա՛ օնլարտա էօ՛մուր ազիզլիյինէ՝ վէ Յիսուս Քրիստոսուն թա՛լիմինէ չօգ խալիս վէ հէ-քարէթլի նասիհաթլէր պուլունտուղուն-տան՝ օնլարտան իրշա՛տ օլա պիլիրիզ ։

Իքինճիսի. օ՛նլարտա՝ հէփիմիզին պիլ իթ-թիֆագ գապուլ էթտիյիմիզ տինիմիզին փէք գավի վէ մէօհքէմ թէմէլլէրի պաշ մատտէլէրինտէ՛ն պուլա պիլիրիզ ։ Օն-լարտան՝ պիր չօգ ա՛լա մատտէլէր տախի չէրհ օլունույօր, քի օնլար տինին խար-հուրդլարընը՝ վէ Ա՛զիզ Քիթապլարը՝ պիլէ անլամաղա խարտըմ էտէրլէր ։

Վէ եինէ Հայրապետլէր՝ Քրիսթիան տինինին թէմէլլի թա՛լիմլէրինին իսպաթը-նա փէք էյի հաքիմլէր օլա պիլիրլէր։ Կէօ-րիւյօրուզ քի, պին պէշ եիւզ սէնէնին զարֆընտա պաշգա պաշգա մէմլէքէթլէր-տէն վէ միլլէթլէրտէն՝ վէ պիրի պիրինէ զըտ րէյ սահիպի ատէմլէր՝ ճիւմլէսինինին պիր իթթիֆագ Հաւատամքըմըզը պաշըլըճա պի՛ր տիր։ Օնլարըն էյէրչէ ի՛պատէթ էթմէլէրինին դարզը վէ քիլիսէ թէրպիյէ-սի պիրի պիրինտէն չօգ ֆարգլը՛ իսէտէ, ճիւմլէսի պի՛ր Քրիստոսա իպատէթ էտէր-լէր, վէ հէփիսի պի՛ր Աւետարանը գապուլ էտէրլէր։ Պու գատար ա՛լա ֆէհմ՝ վէ ի՛լմ սահիպի քիմսէլէրին՝ Աւետարան թէր-պիյէսինի վէ օրէնքլէրինի վէ քէմալիյէթ-լէրինի սէվմէլէրի նէտէ՞ն իճապ էտէյօր։ Շիւպհէսիզ պունուն իչիւն սէվտիլէր քի, օնտա՝ ինսանլարըն իհթիյաճընը տէֆ՝ էթ-մէյէ ույղուն պիր սէմավի ֆազիլէ՛թ կէօր-տիւլէր։ Անաստուածլար վէ ֆասիտլէր Քրիստոսու ինքեա՛ր էտէրլէր. չիւնքի օ-նուն թէրպիյէսի վէ օրէնքլէրի՝ օնլարըն սիւրտիւքլէրի հապիս է՛օմիւրէ փէ՛ք աղըր կէլիր, վէ չիւն քի՝ օնուն օրէնքլէրի օնլա-րը՝ պու միսիլլի եարամազլըգ իչիւն ճէհէն-նէմէ հէօքմ էտէրլէր։ Լաքին Հայրա-պետլէրին՝ դապիա՛թտէն հէր նէ գատար Կուրթարըճըմըզըն եասագ էթտիյի քէօ-

թուլուքլերէ շիտտէթլի մէյլէրի՝ վէ էմր էթտիյի փազիլէթլէրէ ազ մուհապպէթ-լէրի վար իտի իսէ տէ , Խրիսթիան տինի-նէ շէրէ՛ֆ վէրտիլէր · վէ պու ճիւմլէ իլէ դապիաթա գարշը՛ տուրարագ՝ տէվամ իլէ՝ Խրիստոսուն թա՛լիմինի ճշմարիտ տէ-յիւ իգրար էթտիլէր ։ Իմտի Խրիս-թիան տինինին ա՛լա օլմասը խուսուսունտա օնլարըն շէհատէթի դայէթ մու՛թէպէ՛ր տիր ։

Վէ եինէ՝ Հայրապետլէրին թէլիֆաթ-լէրինի օգումագտան՝ պու ֆայիտէ՛ տախի հասիլ օլա պիլիր ։ Եա՛նի՝ օնլարըն պա՛զը մատտէլէրտէ պիրի պիրինէ իխթիլաֆ՝ վէ թէմէլլի մատտէլէրտէ ալէասէվի ի՛թթի-ֆագ իւզրէ օլտուգլարընտան՝ աշիքեար կէօրիւնիւր քի , օնլար վէրէճէքլէրի թա՛-լիմ խուսուսունտա (ասլը եօգ պիր շէյի նէշըր էթմէք մէրամը իլէ հիլէ գուլլանմագ իչիւն) պէյնլէրինտէ փէշին «սէօզ պիր» էթ-մէք կիպի պիր շէյ վագի՝ օլմամըշըտըր ։ Իմ-տի քէնտիլէրին ի՛լմինի պի՛ր մուսանիֆտէն թահսիլ էթմիշ օլմատըգլարընտան , պու խուլասայէ կէլիրիզ քի , շու հէր պիրի թէմէլլիճէ օլ մատտէլէրի Ա՛զիզ Կիթապ-լարտա պուլունտուգլարը կիպի թաֆսիլէն թէֆթիշ էյլէմէքտէն քէսպ էյլէմիշլէր տիր ։

Հայրապետլէրտէ՝ հէր պիրինին քէնտինէ մախսուս՝ պու գատար րէյլէր պուլունու-

ղումուզտան ա՛գըմըզ պուլանմասըն ։ Օ՛իրա պուճիւմլէ իլէ՝ օնլար Քրիսթիան էօ՛մրիւնիւն՝ վէ Քրիստոսուն թա՛լիմինին ասըլ զաթի նէ՛ օլտուղունու տօղրու անկլարլարտը ։ Վէ էյէր զաթինտէ մէհէլսիզ օլան պա՛զը մատտէլէրտէ՝ մէրրագլարը վասիդասի իլէ եախօտ ղայրի պիր վէսիլէ իլէ հատլէրինի թէճավուզ էտիպ եանղըլըշա տուշտուլէ՛ր իսէ , օնլարըն գուսուրունա պագմալը տէ յիլիզ · Նիճէ քի Ալլահ տախի օնլարա թէհամմիւլ էտիպ՝ օնլարըն եանղլըշլարընը ա՛վֆ էտէյօր ։ Պու տիւնեատա թէմամ՝ քեամիլլիք եօ՛գ տուր ։

Հայրապետլէրտէն հասիլ օլա պիլէն էյի Ֆայտէ՛ [illegible] պու տուր ։ Պա՛զը տէֆա՛ մէյտանա էօյլէ գարըշթըրըճը րուհլար չըգար քի , Քրիսթիան տինինին հիչ պիր թէմէլի ուզէրինէ պինա օլունմազ եէնի թա՛լիմլէր վա՛ղ էտէրլէր ։ Պու թագտիրտէ՝ էյէր հէփ Հայրապետլէրին պէօյլէ եէնի թա՛լիմլէրտէն ասլա խապէրլէրի եօ՛ղ իտիյինի իսպաթ էթմէյէ գատիր օլու՛րսազ , պու՛ նէթիճէյէ կէլէ պիլիրիզ քի , կէրէք Քրիստոս Էֆէնտիմիզ կէրէք օնուն Առաքեալլարը՝ ասլա տիւնեայէ պէօյլէ թա՛լիմլէր վա՛ղ էթմիշ տէյիլ իտիլէր ։ Խէլասէ հէր վէճհիլէ իգթիզալը օլան պիր մատտէտէն հէփ Հայրապետլէրին ասլա խապէրի օլմայըպ օնլարա էօյլէ-պիր մատտէ

մէճհիւլ օլմասը՝ հէր նէ գատար իքի դա-րաֆտան տա օնլարըն պա՛զը Ճէհէննէմ մուգ-ավէլէթին սահիհինի անկլայամամըգլարը իգ-րար օլունույօր իսէ տէ՝ միւմքինսիզ մէ-վատտէն տիր ։

Պունտան պէօյլէ կեօրիւյորուզ քի, Հայրապետլէրին նուֆուզու՝ Եկեղեցիտէ չօգ ֆայտալը՛ տըր, վէ պիր եէնի իման ի-ճատ էտէնլէրի գարշը գօմագ իչիւն Ա՛զիզ Քիթապլարա պիր եարտը՛մ կիպի օլա պի-լիր ։ Չիւն քի եէնի թա՛լիմլէր իճատ էտէնլէր՝ էքսէրիա Ալլահըն Քէլամընը լա-յըգ օլան հիւրմէթի գուլլանմազլար ։ Պու մինվալ իւզրէ՝ Սուրբ Երանոս Կնոսթիգ տէնիլէն՝ Հէրէտիկոսլարըն պատըլ օլտուգ-լարընը իսպաթ էթտիյինտէ, Հայրապետ-լէրի թէֆթիշ էթմէյիլէ կեօսթէրտի՛ քի, պու Հէրէտիկոսլարըն թա՛լիմի՝ քէնտի հիւլեալարընտան հասըլ օլմուշ պիր իճատ տըր, չիւն քի օնլարըն զիւի՛ւմի՝ նէ Ա՛զիզ Քիթապլարտա՝ վէ նէ Հայրապետլէրտէ՛ պուլունուր. վէ պու Հէրէտիկոսլարըն հագգընտա տէ՛ր քի, "Օնլար Ա՛զիզ Քի-թապլարա՝ տօղրու տէյիլ վէ նուֆուզ ու հէօքմիւ եօ՛գ վէ ատէմլէրէ՝ էսքի սըփա-րըշլարա աշնա օլմատըգլարը թագտիրտէ չէյ էօյրէթմէյէ գատիր տէյիլ տէյի գուսուր պուլուրլար. զիրա՝ պու Հէրէտի-կոսլարըն զիւի՛ւմի պաղըլլէրինէ կեօրէ՝

Ճշմարտութիւն եազըլմըշ օլան սէօզտէ տէ-յիլ՝ իլլա աղզտան սէօյլէնմիշ սէօզտէ տիր" (ա) ։ Իմտի պունուն իչիւն տախի Հայրապետլերին թէլիֆաթլերի փէք ֆայտէլի՛ տիր ։ Զիրա էյէր Մուաքեալլարտան Հայրապետլէրէ կէրէք եազըլմըշ օլսուն վէ կէրէք եալընըզ աղզտան սէօյլէնմիշ սէօզ իլէ օլսուն շէցլէ եա պէցլէ թա՛լիմլէր թէսլիմ օլսայըտը, օնլարըն թէլիֆաթլէրինտէն պիլ քիւլլիյէ զա՛յ օլմասը միւմքիւն տէյիլտի ։ Վէ իլահի մուգատտէրին՝ պու գատար գարըշըգլըգլարըն վէ թէպտիլիքլէրին արասընտա զէմանըմըզա գատար Հայրապէտլէրին պու գատար թէլիֆաթընը սաղ սէլիմ Հըֆզ էթմէսինտէն պաշկըճա մէրամլարընըն պիրի՝ պէնիմ գըյասըմա կէօրէ Հէրիտիկոսլարըն պու եօլտա աղգլարընը տութմագ տըր ։

Հայրապետլէրին թէլիֆաթընըն՝ պուրաճըգտա զիքր էթմէյէ վագթըմըզ օլան սօնկ ֆայտասը՝ իշպու աթի էլպէյան տըր ։ Հէր՝ էսքի Հայրապէտլէրտէ պուլունմայան Հռովմայ քիլիսէսինէ մախսուս օլան թա՛լիմ Գուրբանոսլուղուշտ ըԳընիղութե՛ տէյիւ ճէպր իլէ թէքլիֆ օլունմամազ ։ Զիրա էյէր էցլէ՛ օլմայըտը, աշիքեար կէօրիւնիւր քի, օլ

(ա) Սուրբ Իրէնէոս Հէրէտիկոսլուղա գարշը . Պապ 3 . Ֆասլ 2 ։

Հայրապետլէր օ թա՛լիմլէրի պիլմէտիքլէրի իչիւն՝ գուրթուլուշ պուլմամըշ օլմալը : Վէ պու՝ հէփիսինին րէտտ էտէճէյի պիր նէթիճէ՛ տիր : Լաքին էյէր օլ մախսուս թա՛լիմլէր Հռովմալըլարընըն իտտի՛ա էթտիքլէրինէ կէօրէ օգատար մուհիմ վէ իգթիզալը օլսալարտը , Հայրապետլէր էյէրչի օնլարը պիլիրլէրտի իսէտէ , օնլարը հիչ պիր քիթապլարընտա ասլա զիքր էթմէյէճէքլէրի ա՛գլ ու իտրաքէ մուղայիր պիր շէ՛յ տիր : Վէ իսէ՝ էյէր օլ թա՛լիմլէր Հայրապետլէրին վէ օլ Կի–Նլէր-ֆէ սայիր ատէմլէրին խէլասընա իգթիզալը տէյիլլէ՛ր իտի իսէ , չիւնքի իգթիզալը օլտուլար տէյիլ ա՛գլընա քի՛մ սըղտըրա պիլիր :

Իմտի էօյլէ իսէ՝ Հռովմայ քիլիսէսինին մախսուս թա՛լիմլէրինին թէմէլսիզ օլտուգլարընը իսպաթ էթմէյէ իսթէյէն հէր Աւետարանական ատէմ՝ տիգգաթ իլէ Հայրապետլէրին թէլիֆաթլէրինի մէշգ էտիպ օգումասը ղայէթ միւնասիպ պիր շէ՛յ տիր : Լաքին պունու էթմէյէ իսթէյէն , օնու իգթիզալը օլան ա՛լիմլիք իլէ էլէ ալմալը . եա՛նի՝ լիսանլէրէ վէ թէվարիխէ՝ վէ պախուսուս Ա՛զիզ Քիթապլարա աշնա օլմալը : Վէ ճումլէսինտէն գաղը՝ նազար ատէմլէր պու մէշգէ՝ պի գարաֆ վէ պի ղարազ եագլաշմալը . զիրա Հայրապետլէ-

րին թէլիֆաթլարընը հէր քէս քէնտի դա-
րաֆընտան եանա սէօյլէյօրլար տէյիւ
կէօսթէրմէյէ ճէհտ էթտիյինտէն՝ օն-
լարըն թէլիֆաթլէրի իւզէրինտէ օլան գա-
րանլըղըն էն պէօյիւք սէպէպի պու տուր :

ՏԻՊԱԾԻ Ա.

ԺՈՂՈՎՔԼԱՐԸՆ ՏԷՖԹԷՐԻ.

Ժողովքլարըն ճէմ՝ օլունտուգլարը մահալլէրի
վէ Թարիխլէրի՝ օնլարըն ճէմ՝ օլմալարը-
նըն մէրամը՝ վէ օնլարտա ըէֆըէշ օ-
լունան մատտէլէր նէ օլտու-
ղուն պէյանընտա
տըր:

Թարիխ.
Սէնէ:

252. Անտիոք. Սէյալէթ ժողովքու. Նո-
վաթիանոսուն՝ Եկեղեցի թէտրի-
պի. խուսուսունտա ի՝թիգատինէ
գարշը:

313. Էլվիրա. Իսփանիատա. Սէյալէթ
ժողովքու:

314. Անկիրա. Սէյալէթ ժողովքու:

320. Աղէքսանտրիա. Արիոսու քանադրանք
էյլէտի: Սէյալէթ ժող:

325. Նիկիա. Իլք Ընդհանուրական տէնիլէն

Թուարիխ .
Մէնէ ։

ժողովք՝ Պէօյիւք Կոստանդիանոս փատիշահտան ճէմ՛ օլտու քի , Ալլահ Օղլունուն Ալլահլըղընը ինքեար էտէն Արիոսուն չէրա՛աթընը կէօրէ ։ Պու ժողովքտա իւչ եիւզ օն սէքիզ Եպիսկոպոս հազըր իտի . վէ հէր եէրտէ գապուլ օլունան՝ " Նիկիա Հաւատամքընը " Թախսիս էյլէտի ։ Թանզիմ էթտիյի իյիրմի կանոնունտան օն պէշի՝ Եկեղեցականլարըն նիզամը՝ տէօրտիւ Թէվպէ էտէնլէրին Թէրպիյեսի՝ վէ գալան պիրի Կիրակի կիւնիւ վէ Զատիկտէն Պենտէկոստէ կիւնիւնէտէք տիզ չէօքմէք ճայիզ օ՛լմատըղը խուսուսունտա տըր ։

341 . Անտիոք . Էյալէթ ժողովքու ։
344 . Գանկրա . Էյալէթ ժողովքու ։
347 . Սարտիկա . Եիւզ Արեւմտեան Եպիսկոպոս հազըր ։ Էյալէթ ժողովքու ։
348 . Կարթագենէ . Էյալէթ ժողովքու ։
359 . Արիմինիում . Տէօրթ եիւզ Եպիսկոպոս . Արեւմտեան էյալէթ ժողովքու ։
361 . Լաօդիկիա . Էյալէթ ժողովքու ։

Թարիխ․
Սէնէ։

362․ Աղեքսանդրիա․ Այալէթ ժողովքու։
367․ Իլլիւրիգոն․ Արիօսլուգ խուսուսունտա ճէմ՝ օլտու, հէմ տախի Մակեդոնա բանադրանք էյլէտի։
381․ Իսթամպօլ ա․ Իքինճի Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք։ Թէոդոսիոս փատիշահտան՝ Ազիզ Ռուհուն Ալլահանի անձընը ինքեար էտէն Մակեդոնա գարշը ճէմ՝ օլունտու։ Եիւզ էլլի Արսելեան Եպիսկոպոս հազըր իտի։ Եէտի կանոն թախսիս էյլէտի․ պիրի Նիկիա Հաւատամքը պէքյիւթտիւ, վէ պէշի Եկեղեցականլարըն թէրպիյէսի խուսուսունտա օլուպ՝ գալան պիրի Արիոսու՝ Մակեդոնու վէ Սապէլլիոսու բանադրանք էյլէտի, քի Երրորդութիւն թա՝լիմինէ մուղայիր զիւիւ՝մլէրտէ՝ իտիլէր։ Պու ժողովք ճիւմլէ քիլիսէլէրտէն գապուլ օլունտու։
393․ Աֆրիգանըն Հիփփօ շէհրինտէ․ Այալէթ ժողովքու։
418․ Կարթագէնէ․ Այալէթ ժողովքու։
431․ Եփեսոս․ Իւչիւնճիւ Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք՝ Կիւչիւք տէնիլէն Թէոդոսիոս փատիշահտան՝ Կրիս֊

Թարիխ ․
Սենէ ։

տոսուն բնութիւնու խուսուսուն-տա օլան Նեստորուն զիւի՛ւմլէրինի թէֆթիշ էթմէք իչիւն ճէմ՛ օլունտու ։ Օնտա՝ իքի եիւզ Եպիսկոպոս հազըր իտի ։ Սէքիզ կանոն թախսիս էյլէտի ․ ալթըսը Նեստորուն զիւի՛ւմլէրինէ՛ գարշը՝ վէ իքիսի ․ Եկեղեցականլարըն նիզամը խուսուսունտա տըր ։

449 ․ Եփեսոս ․ եիւզ օթուզ Եպիսկոպոս ։ Եւտիքէսին զիւի՛ւմլէրինի սապիթ վէ մուգարրեր էյլէտի ։

451 ․ Քաղկեդոն ․ Տէօրտիւնճիւ Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք՝ Մարկիանոս փատիշահտան՝ Քրիստոսուն բնութիւնու իւզէրինէ Եւտիքէսին զիւի՛ւմլէրինի թէֆթիշ էթմէք իչիւն ճէմ՛ օլունտու ։ Պունտա ալթը եիւզ օթուզ Եպիսկոպոս հազըր իտի ։ Օթուզ կանոնու վար ․ իլք կանոնու՝ օնտան էվվէլ օլան սահիհ ժողովքլարըն կանոնլարընը մուգայրէր էթմէք՝ վէ պագի իյիրմի տօգուզու քիլիսէնին վէ Եկեղեցականլարըն նիզամը խուսուսունտա տըր ։

494 ․ Հռոմայ ․ Էյալէթ ժողովքու ։

Խաւրիս .
Մէնէ :

553 . Կոստանդնուպօլ . Եիւզ ալթմըշ պէշ Եպիսկոպոս հազըր իտի : Նեստորուն զիւրի'ւմլէրինէ թէսահիւպ էտէն իւչ մուսանիֆէ' գարշը ճէմ օլտու : Պու' իւչիւնճիւ ժողովքա պիր իլավէ սայըլըյօր :

554 . Կոստանդնուպօլ Բ . Պեշինճի Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք' պէջյիւք Յուստինիանոս փատիշահտան ճէմ' օլուպ' Թէքրար Եւտիքէսիլէ Նեստորուն զիւրի'ւմլէրինէ անաթէմա օգուտու : Օնտա եիւզ ալթմըշ պէշ Եպիսկոպոս հազըր իտի : Պաշլըճա կանոնլարը օլմատըղընտան' Րումլարըն կանոնլար մէճմուա'սընտա հիչ պիր կանոնու պուլունմազ : Կէրէք թէրպիյէ վէ կէրէք այինլէր իւգէրինէ հիչ պիր սիճիլլի եօ'գ տուր :

589 . Թուլէտօ . Իսփանիատա . Էյալէթ ժողովքու :

680 . Կոստանդնուպօլ Գ . Ալթընճը Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք , իքինճի Յուստինիանոս փատիշահտան Քրիստոսուն իքի իրատէթի խուսուսունտա միւճատէլէ էտէնլէր իչիւն ճէմ' օլտու : Օնտա եիւզ եէթմիշ Ե-

Թուարիխ .
Սենէ ։

պիսկոպոս վարըտը ։ Գունուն տա-
խը Թէլպիյէ եա ային իւզէրինէ
գանոնլարը եօ՛գ տուր ։

691 . Իսքէնտօլ . Գու տախի էքինճի Յուս-
տինիանոս փատիշահտան Թրուլլօ
տէնիլէն սարայտա ճէմ՝ օլունտու ,
պիր մախսուս Էրետիկոսլուղա
գարշը տէյիլ՝ իլլա քիլիսէնին պա-
զը աշվալինէ նիզամ վէրմէք ի-
չիւն ։ Օնտա պազըլարըն գավ-
լինճէ իքի եիւզ իյիրմի նէտի՝ վէ
պա՛զըլէրին գավլինճէ իքի եիւզ
գըրգ Եպիսկոպոս վարըտը ․ վէ
եիւզ իքի կանոն Թախսիս էյլէտի ։
Իշպու ժողովք՝ պա՛զըլարտան ալ-
Թընճը՝ եա՛նի պունտան օն սէնէ
էվվէլ օլան ալԹընճը տէնիլէն ժո-
ղովքա պիր իլավէ՝ սայըլըր , վէ
պա՛զըլարտան պունտան ագտէմ
ճէմ՝ օլան իքի ժողովքլարըն կա-
նոնլարը օլմատըղընտան օնլար ի-
չիւն կանոնլար Թախսիս էԹմէք
մէրամը իլէ ճէմ՝ օլմուշ տէյիւ՝
"Պէշինճի իլէ ալԹընճը" տէնի-
լիր ։ Պու սինադոսուն ըէյիսլէ-
րինին պիրի՝ Փափանըն վէքիլի
Րավէննա Եպիսկոպոսու օլուպ՝ ...

Թարիխ .
Սէնէ :

Գրիգորիոս իւ'նվանի իլէ մէշհուր օլան Անդրիանոս' Բ Իննոչէնցիոս վէ Գ Գրատիանոս կիպի իւչ փափատան' վէ օնտան սօնկրա ճէմ' օլան եէտինճի Ընդհանրական տէնիլէն ժողովքտան գապուլ օլունուպ մուգարրէր օլտո'ւ իսէտէ , օնուն ալթը կանոնու Հռովմանըն զիւի'ւմլէրինէ վէ ա'տէթլէրինէ զըտ կէլտիյի իչիւն' օնու Ընդհանրական սայմազլար :

754 . Իսթանպօլ . Ըյալէթ ժողովքու . Լէոն' խախօտ օղլու Կոստանդիանոս փատիշահտան ճէմ' օլտու : Իւչ եիւզ օթուզ սէքիզ Եպիսկոպոս հազըր իտի : Պատկերլէրին ի'պատէթինի' վէ օնլարըն իսթիմա'լինի բանադրանք էթտի : Իշպու ժողովքուն' օնտան սօնկրա ճէմ' օլան եէտինճի տէնիլէն ժողովքուն սիճիլլէրինտէ զիքր օլունանլարտան մա'տա' կանոնլարը հէլա'ք օլունտու :

787 . Նիկիա Բ . Րումլարտան վէ Լաթինլէրտէն եէտինճի Ընդհանրական տէնիլէն ժողովք , Կոստանդիանոս փատիշահ իլէ վալիտէսի Իրինի

Խաւարիս.
Սենէ:

Թագուհինին էմրի իլէ ճէմ՝ օլտու:
Իւչ եիւզ էլլի Եպիսկոպոս հա-
զըր իտի: Օնտա Թէքրար՝ պատ-
կերլէրին իպտալէթի վէ օնլարըն
էօնիւնտէ քիւնլիւք իլէ մօմ եագ-
ման սապիթ օլտու: Պու ժո-
ղովքուն սահիհլիյի խուսուսունտա
Հռոմ քիլիսէլէրինին պէյնինտէ
պիր չօգ սէնէ միւճատէլէ օլտու.
վէ Հռոմեան քիլիսէլէրտէն եիւզ-
լէրճէ սէնէլէր գապուլ օլունմա-
տը:

794. Ֆրանքֆօրթ. Պէյիւք Կարօլոս տէ-
նիլէն փատիշահտան ճէմ՝ օլուն-
տու: Օնտա իւչ եիւզ Եպիս-
կոպոս հազըր իտի: Պատկերլէ-
րին ի'պատէթինի եասագ էտիպ՝
օնլարըն՝ քիլիսէլէրտէ պուլունմա-
լարընա միւսաատէ էյլէտի: Պիր
չօգ վագըթատէք Ալեմնէտէ հէմ
Ֆրանսատա՝ պու ժողովքա եէտին-
ճի Ընդհանրական ժողովք տէնիլ-
տի:

815. Կոստանդնուպօլ. Պու ժողովք՝ Լեւոն Հայ
փատիշահտան ճէմ՝ օլունուպ՝ Նի-
կիատա 787 սէնէսինտէ ճէմ՝ օլու-
նան ժողովքուն պատկերլէր հագ-

Թուրիխ.
Սէնէ :

գրնտա սիճիլինի րէտտ էյլէյիպ՝ պու սիճիլ՝ 842 սէնէսինէտէք ալէսսէվլի րէտտ օլունմուշ գալտը :

842. Իսթանպօլ. Թէոդորա Թագուհիտէն ճէմ՝ օլուպ՝ Հայոց Եկեղեցիլէրինտէն մա՛տա՛ պատկերլէրին ի՛պատէթինի հէփ Արևելեան քիլիսէլէրտէ մուգարրէր էյլէտի :

861. Իսթանպօլ. Պա՛զը Ռումլարտան սէքիզինճի Ընդհանրական ժողովք տէնիլիր : Իւչ եիւզ օն սէքիզ Եպիսկոպոս օնտա հազըր օլուպ՝ Ֆոթիոսու Իսթանպօլ փաթրիյի նասպ էյլէտի :

869. Իսթանպօլ. Պունտա եիւզ Արևելեան Եպիսկոպոս Իսթանպօլ փաթրիյի Ֆոթիոսու անիծել էտիպ՝ Իգնատիոս փաթրիյի թէսահուպ էյլէտիլէր : Ռումլար պու ժողովքու րէտտ էտէրլէր. վէ Լաթինլէր պիր գաչ եիւզ սէնէ՝ թա ախըր զէմանլէրէ կէլէնէտէք՝ օնու Ընդհանրական սայմազլարըտը :

879. Իսթանպօլ. Պու՝ Ռումլարտան պա՛զէն սէքիզինճի Ընդհանրական ժողովք տէնիլիր . օնտա իւչ եիւզ

Խուարիս · Սենէ :

օթուզ սէքիզ Եպիսկոպոս հազըր իտի : Պատկերլէրին ալէսսէմի իպատէթի զըմնընտա զօրլու թէրթիպլէր թանզիմ էթտի · Փոթիոսու փաթրիքլիք աթոռունա մուգարրէր էյլէտի : Ի՛ Հօրէ և Որդւոյ իւզէրինէ միւճատէլէ օլտու : Իշպու ժողովքու Բուլղար գապուլ էտէր, վէ Լատինլէր րէտտ էտէր :

1122 } 1139 } 1179 } Հռովմայ · Պու իւչիւ՝ Լաթէրան տէնիլէն մահալտէ ճէմ՝ օլուպ՝ օնլարտա՝ Մանիքէօսլու Հերետիկոսլարա անէծք օգուտուլար : Պունլարտա օլան Եպիսկոպոսլարըն ճիւմլէսի Արեւմտեան իտի :

1215 . Հռովմայ · Տէօրտիւնճիւ Լաթէրան տէնիլէն՝ Գոյափոխութիւնու սապիթ էյլէտի :

1245 . Լիոն · Ֆրանսատա : Փափա՝ Ֆրանսըզ փատիշահը Ֆրիտէրիգոսու ա՛զլ էյլէտի : Ս՛ուէթ ու այինլէր իւզէրինէ պա՛զը նիզամլար թախսիս օլունուպ՝ իման իւզէրինէ հիչ պիր չէյ օ՛լմատը :

'4 . Լիոն Բ · Բուլղար իլէ Լաթինլէրին

Թուարիխ .
Սէնէ :

պիրլէշմէսի իւզէրինէ թէրթիպլէր օլունտու :

1311 . Վիէննա . Փրանսատա : Իշպու խօջարըրտա զիքր օլունան եէտի ժողովքլարըն ճիւմլէսի՝ Լաթինլէրտէն Ընդհանրական սայըլըր :

1408 . Փիզա . Լաթինլէր արասընտա սայիր փափալարըն հագգընտա վուգո՛ւ պուլան ֆըրգայը տէֆ՝ էթմէք իչիւն ճէմ՝ օլտու :

1414 . Կոստանցա . Պու ժողովք սիճիլ քէստի քի , պիր ժողովք Փափատան իւսթիւն տիւր : Պիր վագըթտա իւչ Փափա պիրտէն փափալըգ էթմէնին միւշքիւլիւնիւ հալլ էթտի : Վիգլէֆին Թալիմլէրինի անիծել էյլէտի , վէ եալընըզ էքմէք իլէ հաղորդել օլմայը մուգարրէր էյլէտի :

1431 . Պազլ . Իշպու ժողովք Ռումլար իլէ Լաթինլէրին պիրլէշմէսի վէ քիլիսէնին բարեկարգութիւնու իչիւն ճէմ՝՝ օլտու : Պու ժողովք տախի ժողովքու Փափատան իւսթիւն թագրիր էթտի . վէ եալընըզ էքմէք իլէ հաղորդել էթմէյի սապիթ էյլէտի : Պու իւչ ժողովք հով-

Թարիխ.
Սենէ։

մանըն էմրի իլէ ճէմ օլունլար ի-
սէտէ, օնլարըն կանոնլարը օնա օլ
գատար մագպուլ օլմատըղընտան՝
Հռովմայ օնլարը Ինկիլթէրայըն
ժողովքլարըն տէֆթիրինէ կէչիր-
մէմիշտիր։ Օ՛ իրա օնլար սիճիլլէ-
րինի քէսմէքտէն սօնկրա՝ Հռովմայ
օնլարտան խօշլանմամար։

1438. Ֆլօրէնցա. Պու ժողովք՝ մախսուսէն Ռումլար իլէ Լաթինլէրին պիրլէշ-մէսի իչիւն ճէմ՝ օլուպ՝ օնտա "Եւ յՈրդւոյ" խուսուսունտա պիր չօգ մուճատէլէ օլտու։

1512. Հռովմայ. Պէշինճի Լաթէրան ժողովքու։

1569. Տրիտէնտ. Պու՝ Հռովմայըլարըն Ընդհանրական սայտըղը ժողովքլարըն սօնու տուր։ Պունուն մէրամը Լութերին վէ Փափայը հէփ րէտտ էտէնլէրին զիւրիւմլէրինի անիծել էթմէկ է. Քիլիսէյի իլէ վէ Եկեղեցականլարը թարթ-կարգել էթմէք իտի։

☞. Սիկիա ժողովքունտան սայարագ՝ Հռօմայըլարա կէօրէ օն սէքիզ Ընդհանրական ժողովք վար։ Ռումլար Ընդհանրական տէյիւ՝ պունլարտան եալընըզ իլք

եէտիսինի վէ օնլարտան մա՛տա պիր գաչ էյալէթ տէնիլէն ժողովքլարը գապուլ էտէրլէր ։ Փրոթէսթանթլարըն պազըսը՝ եալընըզ իլք ալթը ընդհանրական ժողովքու գապուլ էտէրլէր ․ վէ օնլարըն պիր չօղու եալընըզ իլք տէօրթ ժողովքու գապուլ էտէր ։ Հայոց եկեղեցիսի օնլարտան եալընըզ իլք իւչ ժողովքու՝ վէ Նեստորականլար եալընըզ իլք իքի ժողովքու գապուլ էտէրլէր ։ Աւետարանականլար կէրէք Ընդհանրական վէ կէրէք էյալէթ ժողովքլարըն կանոնլարընտա Ալլահըն Քէլամընտա աչըգտան աչըղա սէօյլէնմիշ վէ սապիթ օ՛լմուշ չէյլէրին ճիւմլէսինի գապուլ էտէրլէր ։

ՏԻՊԻԿՈՆ Բ։

ՀԱՅՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԵՐԸ

[illegible]

ՊԻՐԻՆՃԻ ԴԱՐ

ԻՔԻՆՃԻ ԴԱՐ

ԻՒՃԻՒՆՋԻՒ ԴԱՐ

ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ԴԱՐ

ՊԷՇԻՆՃԻ ԴԱՐ

ԱԼԹԸՆՃԸ ԴԱՐ

Խամլէր	Վէֆաթլէրի սէնէսի
Սուրբ Բէնէտիգտոս . . .	554
Վոէտիոս	524
Եւաքրիոս	596
Սուրբ Գրիգորիոս Մէծն . փափա .	504

ԱԽԸՐ ԴԱՐԼԱՐ

Յօհաննէս Դամասկացի . .	750
Մաշտոց Հայ	900
Յովհաննէս ալթընճը Հայ . .	900
Նիկոն Հայ	1000
Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի Հայ .	1000
Սուրբ Պերնարտոս . . .	1153
Սուրբ Ներսէս Հայ . . .	1153
Նիգօլա տէ Լիրա . . .	1340
Յօհաննէս Թորքէքրեմաթա . .	1400
Աքօլարիոս	1460
Լուտեր	1546
Սալմոնաթոս	1583
Պարոնիոս Կարդինալ . . .	1607
Պելլարմինոս Ճիզվիթ . .	1621
Փէրրոն Կարդինալ . . .	1618
Փէթավիոս Ճիզվիթ . . .	1652

☞ Իշպու աէֆթէրտէ պուլունան խամլէր՝ էքսէրիա քիթապըն իչինտէ զիքր օլունան մուսաննիֆլէրին ադլարը՝ տըր ։

ԹԱՄԱՄ

ՑԻՒՐԻՍԹ

Սահիֆէ

Սահիֆէ

ԳԸՍՄԸ ՍԱՆԻ

ՊԱՊ 8. ԽԻԹԱՄ։

ՏԻՊԱՃԷ

Ր. Եկեղեցինին պաշլըճա ժողովքլարընըն տէֆթէրի , վէ ժողովքլա-

ԹԷՄԱՄ

Սահիֆէ :

Սահիֆէ

ԳՐԱՄՐ ՍԱՆԻ

Սահիֆէ

ՊԱՊ 8. ԽԻԹԱՄ։

ՏԻՊԱՃԷ

ԹԱՄԱՄ